

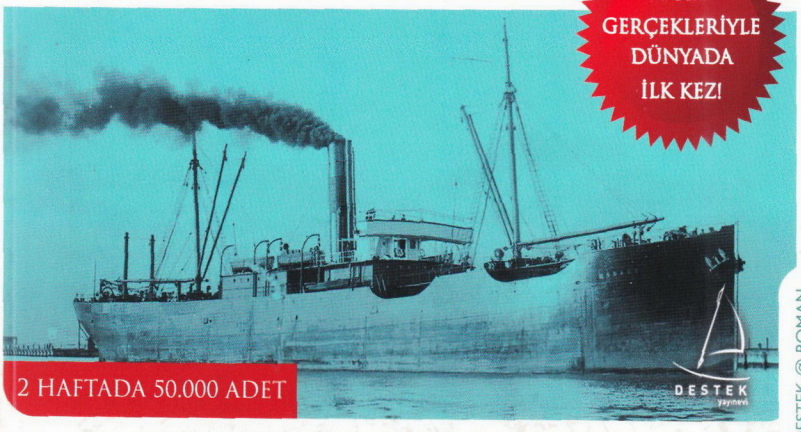

HALİT KAKINÇ

STRUMA

İSTANBUL AÇIKLARINDA 72 GÜN BOYUNCA
769 YAHUDİ'NİN DRAMI!

TÜM GERÇEKLERİYLE DÜNYADA İLK KEZ!

2 HAFTADA 50.000 ADET

DESTEK yayınevi

DESTEK @ ROMAN

DESTEK YAYINEVİ: 260
ARAŞTIRMA: 86

STRUMA/ HALİT KAKINÇ

Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Genel Yayın Yönetmeni: Ertürk Akşun
Editör: Devrim Yalkut
Kapak Tasarımı: İlknur Muştu
Sayfa Düzeni: Cansu Poroy

Destek Yayınları: Ağustos 2012
Yayıncı Sertifika No: 13226

1. Baskı: Eylül 2012
2.-5. Baskı: Eylül 2012
6.-10. Baskı: Eylül 2012
11.-15. Baskı: Ekim 2012

ISBN 978-605-4607-59-4

© Destek Yayınevi
İnönü Cad. 33/4 Gümüşsuyu Beyoğlu / İstanbul
Tel:(0212) 252 22 42
Fax:(0212) 252 22 43
www.destekyayinlari.com
www.destekdukkan.com
info@destekyayinlari.com
facebook.com/ DestekYayinevi
twitter.com/destekyayinlari

İnkılap Kitabevi Baskı Tesisleri
Matbaa Sertifika No: 10614
Çobançeşme Mah. Altay Sk. No: 8
Yenibosna – Bahçelievler / İstanbul
Tel: (0212) 496 11 11

HALİT KAKINÇ

STRUMA

"Mentsch tracht, Gott lacht."
"İnsanoğlu planlar, Tanrı güler."

Yüzen Tabut

Struma

Halit KAKINÇ

Yazar Hakkında

Dr. Halit Kakınç, 30 Nisan 1952'de dünyaya geldi. Bostanlı İlkokulu (İzmir-Karşıyaka), Alman Ortaokulu ve Avusturya Lisesi'ni bitirdi. Siyasal Bilimler Yüksekokulu'ndan sonra, İstanbul Üniversitesi Sosyal Siyaset Kürsüsü'nde yüksek lisans, Uluslararası İlişkiler Kürsüsü'nde de doktora yaptı.

1974 yılında gazeteciliğe başladı. Çeşitli gazetelerde haber müdürü, yazıişleri müdürü, ekonomi servisi şefi, magazin servisi müdürü, genel yayın müdürü ve köşe yazarı olarak çalıştı.

İstanbul Bilgi Üniversitesi'nin kurucuları arasında yer aldı. Söz konusu üniversitede Kurucular Kurulu ve Mütevelli Heyeti üyeliği, dış ilişkiler koordinatörlüğü ve öğrenci dekanlığı görevlerinde bulundu. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde uzman gazetecilik dersleri verdi.

Halen İstanbul Üniversitesi Doktora Bölümü'nde misafir öğretim üyesidir.

Almanca ve İngilizce'den çeşitli çeviri ve derleme kitapları olan Kakınç, *Sultangaliyev ve Millî Komünizm*, *Destansı Kuramcı Sultangaliyev*, *Rıskulov* ve *Küresel Sorunlar* adlı kitapları kaleme aldı.

26 yıldır, gazeteci, halkla ilişkiler uzmanı ve gastronom Zeynep Kakınç'la evli. Aytar ve Kuday adlarında iki oğlu var.

Arınma Ve Günah Çıkarma Zamanı

Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yetmiş beş yılı boyunca, ülkeyi yöneten bürokraside yer almış birtakım insanların devlet adına işledikleri cinayetleri konuşmanın ve genç kuşakları aydınlatmanın zamanı geldi.

Bence 21. yüzyılın ilk çeyreği, toplumda bir arınma ve günah çıkarma zamanı olarak tarihe geçecek. Bu yolda sivil topluma önemli bir görev düşüyor. Kurucuları arasında bulunduğum iki sivil toplum örgütü olan TESEV (Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etütler Vakfı) ile Açık Toplum Vakfı, uzun yıllardan beri, çağdaş ve saygın bir ülkenin vatandaşlarına yakışacak bir arınma ve geçmişteki günahlarımızla ilgili bilgiye ulaşma görevini yerine getiriyor.

Ülkemizin önde gelen araştırmacı akademisyenlerinden yazar dostum Halit Kakınç, Struma olayı hakkında bugüne kadar karanlıkta kalmış birçok bilgiyi de içeren önemli bir eseri yayımlıyor.

Ben, Struma cinayetini bire bir yaşadım. 1941 yılında, 15 Aralık'ta Struma gemisi Sarayburnu açıklarına demir attı. Rıhtıma yanaşmasına izin verilmedi. Gece gündüz polis nezaretinde, 769 insan 72 gün boyunca deniz ortasında hapsedildi ve sonra katledildi.

Bu zavallı insanlara yardım elini uzatan sadece İstanbul'da mukim Yahudi cemaati oldu. Hastalara yarayabilecek ilaçlar yanında, her gün asgari miktarda gıda temini ve teslimi için bir

komite kurulduğunda, babam Hayim Alaton da görev üstlendi. Ben 15 yaşıma yeni basmıştım ve Şişli Terakki Lisesi'nin 8. sınıfına gidiyordum. Akşamları, babamla birlikte Azapkapı civarındaki iki fırından aldığımız ekmek çuvallarını mavnalara taşımada yardımcı oluyordum. Sonra da, kürekle yol alan mavnalar Struma'ya yanaştığında ekmek çuvallarını gemiden sarkıtılan halatlara bağlayarak bu zavallı insanların açlığını gidermeye çalışıyorduk. Sıcak ekmeklerin, beyaz un çuvallarının içinden yaydıkları iştah açıcı kokuyu bugün elan hissediyorum.

Yazar Halit Kakınç'ın bu eserinin en sonunda, Anadolu Ajansı'nın 24 Şubat 1942 tarihli açıklamasını bulacaksınız. Vatandaşlarına saygısı sıfır olan ceberut ve despot devlet anlayışını yansıtan bu açıklama, aynı zamanda utanç verici bir yalanı da içeriyor.

İkinci paragraf, "Geminin tamiri hitam bulduğu halde..." diye başlıyor. Aslında geminin dizel motorunun gövdesi daha Boğaz sularına gelmeden önce çatlayarak arızalanmış ve gemi römorkörle çekilerek Sarayburnu'nda demir atılmıştı. Bilahare dizel motoru yerinden sökülerek Haliç'teki bir atölyede tamir edilmek istenmiş ise de, gövde çatlağı çok derin olduğundan başarılamamıştı.

Motor arızalı olarak, atölyede kalmıştı.

Yani, Struma motorsuzdu. Motorsuz bir gemi, kaderine terk edilen 769 insanı taşıyan bir büyük yüzen tabuttu. Ve devletin Anadolu Ajansı, utanç verici bir şekilde, geminin tamirinin bittiğini iddia ediyor, yalan söylüyordu. Katillerin cinayetlerini örtmeye çalışıyordu.

Struma cinayetinin üzerinden 70 yıl geçti. Mensubu olduğum Türk toplumunun eleştirilecek birçok yönü var. Bence bunların başında, eskiden beri süregelen geçmişte kalmış sayısız günahlarıyla yüzleşememek ve huzura erememek var. Bu cesareti ıskalamak... Cesetleri arka arkaya, üst üste yığıp dolap kapılarını

kilitlemek... İyi de, cesetler orada kokuşup duruyor. Koku etrafa yayılıyor, havayı zehirliyor. Şu dolapları artık açıp havalandırsak, günahlarımızla yüzleşsek, huzura ermeyi denesek daha iyi olmaz mı?

Ben, gerçeklerle yüzleşmenin zamanı geldi diyorum. Devlet adına, bürokrasinin içinde yer almış birtakım katillerin işledikleri cinayetleri bilelim diyorum. Bu katillerin hemen hepsi bugün artık hayattan göçtüler. Ama bizler hayattayız ve çocuklarımızın yüzüne, babalarımızın suçlarından arınmış olarak bakabilelim diyorum.

Ben, bire bir yaşadığım ve şahidi olduğum, devlet adına işlenmiş cinayetlerin toplum tarafından bilinmesi için bu konuları sık sık gündeme getiriyorum. Çünkü devletin sırtında bu günahların daha fazla kalmasını istemiyorum. Toplum gerçekleri bilsin istiyorum, toplumuna gerçekleri söyleyen bir devlet zihniyeti oluşsun istiyorum.

Yeri geldiğinde özür dilemeyi bilen ve özür dileyerek arınan, yücelen ve saygınlık kazanan bir devlet istiyorum.

Devlet saydamlaşırsa, hesap verme gereği duyarsa bir daha böyle cinayetler olmaz diyorum. Yani, bu şekilde, toplumda ve devlette büyük bir yüzleşme, arınma ve huzura erme yolunda bir zihinsel devrim yaşamamızın önemini dile getiriyorum.

Umudumu yitirmedim. Bu yolda hızla ilerliyoruz.,

İshak ALATON

Struma'yı Yazmak

Belgesel bir roman yazmak, zor bir iştir. Öncelikle gerçek bir olaya dayanacaksın... Bu konudaki ciddi araştırma ve incelemeleri okuyacaksın... Kaynaklara, belgelere ulaşacaksın... Belirli bir zaman dilimi içinde belgesel romanın ele aldığı insanları, bu insanların yaşadıkları çevreleri, dönemin toplumsal olaylarını en geniş boyutlarıyla işleyip aktaracaksın...

Belgesel roman, çok boyutludur. Yazarının, mensup olduğu coğrafya örtüsünden soyutlanması şarttır. Tarafsızdır. Olup bitenleri en nesnel verilerden hareket ederek yansıtmak, gerçeklere uymak zorundadır.

Doğal olarak bütünü saptırmamak kaydıyla imgesel diyaloglar ve katkılar da eklenebilir belgesel romanlara. Ayrıntılarla süslenir.

Struma'yı yazarken bütün bu faktörlere dikkat etmeye çalıştım.

Douglas Franz & Cahtherine Collins ikilisinin *Death on the Black Sea* adlı çalışmaları temel bir çıkış noktası oluşturdu. Işık tuttu... Simion Săveanu'nun *Save the Honour of Civilization*, Efraim Ofir'in *With No Way Out*, Michael Solomon'un *The Struma Incident*, Adam Guggenheim'ın *Struma*, Prof. Dr. Çetin Yetkin'in *Struma - Bir Dramın İçyüzü*, Corry Guttstadt'ın *Türkiye, Yahudiler ve Holokost* adlı çalışmalarından yararlandım.

Bu konuyu işleyen çeşitli dillerde yazılmış internet kaynaklarını bir bir elden geçirdim.

Zülfü Livaneli *Serenad*, Hakan Akdoğan *Struma - Karanlıkta Bir Ninni* romanlarında Struma'ya da yer vermişler. Gerekli notları aldım.

Rifat Bali, Türkiye'deki Yahudi cemaati konusunda bana göre en yetkin araştırmacıdır. Çalışmaları büyük ışık tuttu.

Seferadlarla ilgili bölümlerde ve Judeo-Espanyol çevirilerde Yusuf Altıntaş, Aşkenaz Cemaati ve Yiddiş konularında da Robert Schild'in çok önemli katkıları oldu.

Editoryal redaksiyonu üstlenen sevgili dostlarım Figen Kumru ve Korhan Atay...

Dış dünyadan ilk ve en sadık okuyucum ve sevgili arkadaşım Magi (Biton-Zilbergleit)...

Hepsine canıgönülden teşekkür ederim.

Burada önemli bazı noktaları da özellikle vurgulamak isterim. Bu çalışmanın amacı, o dönemin Türkiye'sini aklamak veya karalamak değildir. Olayların, o günlerin günahları ve sevaplarıyla objektif bir biçimde –olduğu gibi– yansıtılmasına çalışılmıştır.

Yahudi soykırımıyla ilgili olarak, ağırlıklı ağırlıksız yaşanan bütün olaylar öykü-roman veya film konusu olurken, Struma, bugüne kadar bir şekilde hep gölgede ve ikinci planda kaldı. Artık gün ışığına çıkmalıdır.

Türkiye, yaşanan facianın doğrudan bir parçası olduğu halde, bu konuda daima pasif bir tutum sergilemiştir. O günlerin İngiltere'sinin vurdumduymazlığı ve faciadaki payı da, yeterince dillendirilememiştir.

Struma'yı romanlaştırmak, sıradan bir belgesel yazmaktan da zor bir işti. Nihayet bitti. Artık takdir, okuyucunundur.

Dünyanın her neresinde ortaya çıkarsa çıksın ve kimler tarafından yaşanırsa yaşansın bu tür insanlık dramlarının bir daha hiç ama hiç tekrarlanmamasını dilerim

Halit KAKINÇ

Cehennem Kaçkını
(Hulyen-Fuido Del İferno)

24-25 Şubat 1942

David de iyice yorulduğunu hissediyordu. Saimon, Fredi ve Thea gittikten sonra İlse'yi öptü. Karnını okşadı:

"Eeee küçük adam veya küçükhanım... Sen de bizim gibi yorulmuşsundur... Annenle birlikte güzel bir uyku çekin. Sabah yepyeni bir gün, yepyeni bir mücadele başlayacak. Ne kadar talihli olduğunu biliyor musun? Dünyaya geldiğinde bugünlerden hiçbir şey hatırlamayacaksın. Bizim anlattıklarımız ise sana masal gibi gelecek."

Sarıldılar. Uzun uzun öpüştüler. İlse, ranzasının bulunduğu bölüme indi. Bir köşeye kıvrılmasıyla birlikte hemen gözleri ağırlaştı. Derin bir uykuya daldı.

David de, yerde uyuyakalmış üç kişinin üzerine basmamaya çalışarak tabutu andıran ranzasına tırmandı. Öylece, üstünü çıkarmadan uzanacak bir köşe buldu. Sessizce ve hiç hareket etmeden bir süre için yarım metre kadar altındaki hafifçe ışık sızan kargo bölümünün aralığına dikti gözlerini. Hayal kurmaya başladı.

Hayfa'da deniz kıyısında bir evleri vardı... Oğulları olmuştu... Üç yaşına basmıştı. Hafta sonuydu belli ki... İlse'yle birlikte

kahvaltı ediyorlardı. Küçük Simon da, yerde oynuyor, ara sıra da babasının pantolonunun paçalarını çekiştiriyordu...

Alt güvertelerde hava, nefes alınamayacak kadar ağırlaşmıştı. Erkekler, kadınlar, çocuklar uyuyor, kimi horluyor, kimisi de uykusunda sayıklıyordu. Rüya görüp rüyalarında hüngür hüngür ağlayanlar da vardı aralarında.

Gün ışımak üzereyken geminin güvertesine vuran dalgaların ritmi arasında, David'in de gözleri kapandı. Uykusuna yenik düştü.

Gece yarısı geride kaldı. Ve son perde, 24 Şubat 1942 sabahına doğru şafak vakti açıldı ve açılmasıyla birlikte inmesi de bir oldu. Hava kapalı ve hafif yağmurluydu. Kuzeydoğudan gemiye doğru hafif bir rüzgâr esmekteydi. Deniz, enikonu dalgalıydı.

Bir anda gök gürültüsüne benzer bir ses duyuldu. Büyük bir patlama oldu. Gemi, birdenbire ortadan ikiye bölündü. Ardından yüz binlerce metal ve ahşap parçası gökyüzüne fırladı. Alt katlarda uyumakta olan yolcular anında can verdiler. Diğer yüzlerce yolcu ise kimi biraz daha yavaş öldü, kimisi ise hâlâ canlı olarak hep birlikte denize savruldular. Deliler gibi yüzmeye çalıştılar. Sağda solda tutunabilecekleri uygun tahta parçaları aradılar.

David ve yakın çevresindeki dört kişi, ne olduğunu bile anlamadan patlamayla birlikte havalanarak suya düştüler. Gemi çoktan suya gömülmüştü. Suyun üzerinde hayatta kalanlar, çığlık çığlığa bağırarak imdat istiyor ve yakınlarını arıyorlardı.

İnsanlar, dalgalara karşı nafile bir mücadele vermeye başladılar. David, can havliyle kulaç atarak bir tahta parçasına tutunmuş olan bir gruba ulaşmayı başardı. Bu tahta parçası, gemiden kopmuş bir sıraydı. Tutunabilenler, başlarını suyun üstünde tutmaya çalışıyordu. Bu arada bir yandan da yüzleri buz gibi soğuktan giderek morarmaktaydı.

David'in yanındaki adam, bir süre direndi, sonra sessizce sulara

gömülüp kayboldu. Diğer yanındaki ise batarken son bir hamleyle David'in ceketine yapıştı. David'in yarı donmuş parmakları da daha fazla dayanamadı. Çözülüverdi. Birlikte Karadeniz'in kapkara sularına battılar.

David, son bir gayretle yeniden suyun üstüne çıktı ve sıra parçasına yapıştı. Çabalaya çabalaya kendisini bu sıra parçasının üzerine çekti. O sırada yanından dalgalarla birlikte sürüklenen birkaç ceset geçti.

Derin nefesler alarak uzunca bir süre hareketsiz kaldı. Dinlenerek kendisini toparlamaya çalıştı.

Bir süre sonra kulaç sesleri duydu. Birinin kulaç atarak kendisine doğru yüzdüğünü gördü David:

"Elimi sıkı sıkı tut. Seni yukarıya çekeceğim."

Ahşap sıranın üzerine çıkmasına yardımcı oldu. Tayfa başı Dikof'tu kurtardığı adam.

"Sağ olasın dostum" dedi Dikof dişleri birbirine vurarak Rusça. "Şu feleğin işine bak. Kaptan köşkünde sana ve sevgiline balık pişirmiştim... Eh her şey karşılıklıdır derdi eskiler... Şimdi de sen beni kurtardın..."

"Seni hiç unutur muyum" diye David de Rusça cevap verdi. "Elbette o güzel balıkları hatırlıyorum. Şöyle bir kendine gel de, birlikte İlse'yi arayalım..."

Bu arada Lazar Dikof, sabah saatlerinde görevde olduğunu ve torpilin kara tarafından gelişini gördüğünü anlattı. Dikof'a göre, torpil karadan atılmış olmalıydı. Görür görmez hemen kaptan köşküne doğru seğirtmişti... Tam kapıyı açmak üzereyken gemi paramparça olmuştu... Lazar da kendisini bir anda denizde bulmuştu.

David, yirmi otuz metre kadar ileride bir kadın bedeni gördü. Hemen denize atladı.

"İlseeeeeeeee..."

"Dur, nereye gidiyorsun?... Ne yaptığını sanıyorsun? Delirdin mi? Donacaksın..."

Karanlığın içinden bir çığlık duyuldu.

"Daviiiiiiiid..."

"Yetiştim sevgilim... Geliyorum. Ne olur birazcık dayan... Seni ve çocuğumuzu kurtaracağım..."

David, suların üzerinde ters dönmüş yatan kadına yetişti. Heyecanla çevirdi. Kadın hareketsizdi. Ölmüştü. İlse değildi.

Soğuğun farkında bile değildi artık. Hemen yakınındaki saçlarından kadın olduğu anlaşılan bir başka bedene doğru seğirtti. Çevirdi. O da ölmüştü. Ve o da İlse değildi.

Ay, kısa bir an için bulutlardan sıyrıldı. Otuz metre kadar ilerideki bir kadının saman sarısı saçlarını aydınlattı. İlse'ydi bu İlse...

Deliler gibi kulaç attı David. Gerçekten de İlse'ydi bu sefer... İlse'nin başını sudan çıkardı. Koltuğunun altına sıkıştırdı. Tahta parçasına doğru yüzdü. Kollarıyla mümkün olduğu kadar yukarı kaldırdı. Dikof, İlse'nin bedenini yukarıya çekti.

Bir an derin bir sessizlik oldu. Sanki zaman durdu.

"Ölmüş!.." diye fısıldadı Dikof.

"Biliyorum... Farkındayım."

David ağladı. Ağladı... Ağladı... İlse'ye ağladı. Doğmamış çocukları için ağladı. Yaşanmadan sona eren mutlulukları için ağladı.

Dikof, sığındıkları tahta parçasının üç kişinin ağırlığını çekemeyeceğini anladı. David ağlarken, İlse'nin hareketsiz bedenini yavaşça suya bıraktı. Saman sarısı saçlar, kapkara sularda kayboldu.

David ile Dikof sırt sırta oturup birbirlerine yaslanarak mümkün olabildiğince sıcak kalmaya çalıştılar. "Sakın ola uykuya dalma ha" diye uyardı Dikof. "Yoksa emin ol bir daha hiç ama

hiç uyanamazsın... Uykun gelirse beni uyar, sana Bulgar şarkıları söylerim..."

Sabaha kadar konuştular. Biri gözleri ağırlaşarak uykuya dalacak gibi olduğu zaman, diğeri sarsarak uykuya dalmasına engel oldu.

25 Şubat sabahı şafak vakti –yani geminin batışından yaklaşık 24 saat sonra– Dikof'un sesi duyulmaz oldu. Derken David, uykusunun arasında sırtının boşaldığını hissetti. Hemen gözlerini açtı ve arkasına döndü. Dikof, denize düşmüştü. David, yukarı çekmek için eğildi ve yakasına yapıştı. Dikof'un bedeni katı ve tamamen hareketsizdi. Donarak ölmüştü tayfa başı. Uykuya dalmış ve aynen David'e söylediği gibi bir daha hiç ama hiç uyanamamıştı.

David, yüzerek karaya çıkmaya karar verdi. Denize atladı ve kemiklerini donduracak kadar soğuk olan suda kulaç atmaya başladı. Biraz yüzdü, uzaklarda belli belirsiz kara gözüktü. Nefesi kesildi. Gözleri suyun tuzundan yanmaya başladı. Donacağını hissetti ve yeniden geriye doğru yüzerek son bir gayretle sıranın üstüne tırmandı.

Üzerine iyice halsizlik çöküp gözleri kararınca, cebinden zorlukla çakısını çıkararak bileklerini kesmeye karar verdi. "Bu kopkoyu sularda ölmektense, böyle can vermek çok daha iyidir" diye düşündü.

Yarı donmuş elleri bir türlü çakıyı açmayı başaramadı. Bütün vücudu tutulmuştu. Yeniden denize de atlayamadı. Çaresiz, öylece gözlerini yumdu ve ölümü beklemeye başladı. Bir süre için tamamen kendinden geçti. Yarı baygın bir şekilde ecele açılacak olan bekleme odasındaki uykusunda Struma'daki nişanları ve tahlisiye sandalının altındaki sevişmeleri geldi gözünün önüne. İlse'nin mutluluktan pembeleşmiş yüzü... Gemideki son şişe şarabın şereflerine açılışı... Kadehlerini mutluluk için

tokuşturarak alkışlar arasında birer yudum içişleri... Soğuğu hissetmeden tahlisiye sandalının altında birbirlerinin oluşları...

Bu arada 100 metre kadar ileride kocaman bir karaltı görür gibi oldu. Hareket ediyordu bu karaltı. Homurtulu bir ses de çıkarıyordu. Büyük bir gemi olmalıydı bu. David, son bir gayretle seslenmeye çalıştı. Boğazından hırıltılar çıktı. Çaresizlik içinde kollarını salladı. Mucizevi bir şekilde gemideki birkaç kişi tarafından fark edildi. Gemidekilerden biri karaya doğru bir flama salladı. Karadan bir sandal yola çıktı.

8 ila 10 kişilik, kürekli büyük bir sandaldı yaklaşan. David, hareket edemez halde kıvrılıp kalmıştı. Sandal iyice yakınlaştı. İki kişi David'i tahta parçasının üzerinden dikkatlice sandala çektiler.

Karaya vardıklarında yürüyemediği için omuzlarına alarak kayıkhaneye taşıdılar. Önce köşedeki bir sedire yerleştirdiler. Kendine gelir gibi olunca, bir parça yiyecek ile sıcak çay verdiler. Sonra portatif bir karyolaya yatırarak üzerini battaniyeyle örttüler.

Capsa Restaurant'ta Â'la Carte MÖnü Legion Of The Archangel'in Ayak Sesleri

14 Ağustos 1940

David, Calea Victoriei semtinin lüks villalarının arasında ıslık çalarak bir süre yürüdü. Athenee Palace Oteli'nin önünden geçti. Bükreş'in en gözde lokantası Capsa'da ayırttığı masaya oturdu.

Keyfi son derece yerindeydi. Jimnastik salonunda bol bol ter atmış, duşunu yapmıştı. Saimon ve Fredi'yle birlikte yemek yiyeceklerdi. Birkaç kadeh şarap içecekler ve elbette aşklarından söz edeceklerdi.

Saimon, Medea'yı anlatacak... Fredi, Thea'nın gözlerinde nasıl eridiğinden söz edecek... Ve sıra sonunda kendisine gelecekti.

İlse... Ah İlse...

İyi ki Romanya'ya dönmüştü... İyi ki girdiği okulda onu tanımıştı... Ne büyük bir şanstı bu. Yüzünden daima hüzün dolu bir ifade akan... Sessiz sedasız, gözlerini kocaman kocaman açarak dinleyen... Korunma içgüdüsüyle sürekli sevgilisine sokularak başını göğsüne yaslayan... Sarı-kızıl saçlı ve yanakları öpülesi çillerle dolu İlse Lothringer...

Saimon'un sesi ve kahkahasıyla irkildi:

"Bizim genç âşık, yine hayal âlemine dalmış... Yoksa geride

bıraktığın Fransız kızlarını mı düşlüyorsun? Galiba İlse'yle biraz konuşmam gerekecek..."

Saimon'un ardından Fredi de geldi.

Birer kadeh Feteasca Neagra şarabı söylediler. Önden de peynir ve sebze tabağı ile *Nisetru la Grătar (ızgara mersinbalığı) istediler.*

Kadehler kalktı: Lehayim!...

Ve aynı anda pikapta bir şarkı çalmaya başladı. Gülümseyerek sustular.

"Esti ingerul meu / De acum n-am sa ma mai tem / Ca va trece o zi din viata mea fara tine / De acum eu te-am gasit / Fiecare ceas, fiecare pas / Orice clipa cu tine / De acum sunt fericit." *(Sen benim meleğimsin / Bundan sonra artık hiç korkmayacağım / Bir günüm sensiz geçse bile / Seni buldum nasılsa / Her saatim, her adımım / Her dakikam seninle birlikte / Artık mutluyum.)*

Fredi, romantik atmosferi yarıda kesti ve birdenbire olabilecek en tatsız konuyu açtı:

"Evet beyler... Gelelim sadede... Söyleyin bakalım, Filistin'e ne zaman gidiyoruz?... Hepsinden de önemlisi nasıl ve neyle gidiyoruz?"

Aralarında yapısı itibariyle en realist ve de en mücadeleci olanıydı Fredi. Mekanik eğitimi görürken politik gelişmelerin kurbanı olmuş, giderek artan ırk ayrımı baskıları yüzünden üniversiteyi terk etmek zorunda kalmıştı. Nişanlısı Thea da bir an önce Romanya'yı terk etme yanlısıydı. Thea, annesi Pepi ve babası Pinchas'ı da Filistin'e göçmek üzere para bulmaları için ikna etmişti.

"Yahu sen adam olmayacaksın be kardeşim..." dedi David. "Oğlum burası Romanya... Burada dünyanın karanlıklarından ve çirkinliklerinden korunuyoruz, sen farkında değilsin... Bu savaş, bizim sınırlarımızdan gelir geçer... Bizim Yunanlı Helena'nın oğlu Kral Carol'umuzun metresi kim? Özbeöz Yahudi

Magda Lupescu... İkisi bir olup malı öyle bir götürüyorlar ki, bu ülkeyi savaşa sokmak hiç mi hiç işlerine gelmez... Askerinden çöpçüsüne varana kadar bu ülkedeki üniformaların her türlüsü, fahiş fiyatlarla onların sahip oldukları dikimevinde dikiliyor... Karaborsadaki ley ticareti de muhterem haşmetmeaplarının tekelinde. Yahudi cemaatinden adamlar da, leylerini tıkır tıkır dolara çeviriyor. Dolarlarını bu sayede istifliyorlar... İnan, biz yanlış bir zamanda en doğru yerdeyiz..."

Saimon da David'i destekledi:

"Bu ülkede 750 binden fazla Yahudi yaşıyor. 1923 yılında vatandaşlığa kabul edildik... Ufak tefek sürtüşmeler dışında geçinip gidiyoruz işte... Canım Romanya'da faşist partiler de var ama, bu bizim yüzümüzden değil, Amerika'da başlayan 1929 krizinin yansımaları... Hem bu Yahudi düşmanı Cebrail Lejyonu mudur ne haltsa, kurucusu Corneliu Zelea Codreanu denilen çılgını ortadan kaldırtan da Kral Carol olmadı mı?"

Saimon Salamovici, zengin bir kumaş tüccarının oğluydu. Evlilik hazırlığındaydı. Biraz sorunları vardı. Nişanlısı Medea, yoksul bir elbise tamircisinin kızıydı. Saimon'un annesi bu evliliğe şiddetle karşı çıkıyordu. Baba oğul sonunda nasılsa kabullenir diye fazlaca üzerine gitmiyorlardı.

Fredi, içini çekti:

"Ah çocuklar ah, devekuşu gibi başlarınızı kuma gömmekte doğrusu üzerinize yok. Codreanu ortadan kalktı da neye yaradı?... Yerine daha bir beteri, Horia Sima geldi... Cămăşile Verzi'yi –Yeşil Gömlekliler'i– oluşturdu. Faşist yemin metinlerini bu katiller sürüsüne girmek isteyen adaylarına kendi kanlarıyla imzalattı... Dorohoi'deki pogromda göz göre göre 200'den fazla kişiyi katlettiler. Şu Kızıl Köpek lakaplı İon Antonescu'yu da eninde sonunda başbakanlık koltuğuna oturtacaklar. Kızıl Köpek denilen şerefsiz de bakın göreceksiniz, başa geçer geçmez

her şeyden önce kendisine yem veren sahibi Carol'un elini ısıracak..."

David, oldum olası politikadan pek hoşlanmazdı. Susmayı daha uygun buldu. Şarabından bir yudum aldı. Saimon, tam bir şeyler söylemek üzereyken, kendilerine doğru yaklaşan ve giderek artan birtakım sesler duyuldu. Sanki uygun adım askerler yürüyordu... Ve hançerelerini yırtarcasına bir marş söylüyorlardı hep bir ağızdan.

Capsa'ya doğru köşeden döndüler. Hepsi bir örnek yeşil gömlekler giymişlerdi. Önlerinde flama taşıyan biri vardı. Sesleri giderek yükseldi:

Moartea, numai moartea legionară
(Ölüm, ancak bir lejyonerin ölümü)
Ne este cea mai scumpă nuntă dintre nunți
(En yürekten düğünlerin düğünüdür bizim için)

Pentru sfânta cruce, pentru țară
(Kutsal Haç için, bu ülke için)
Înfrângem codrii și supunem munți
(Ormanları alt eder, dağları fethederiz)

Nu-i temniță sa ne-nspăimânte
(Hapishaneler korkutamaz bizleri)
Nici chin, nici viforul dușman
(İşkenceden, düşmandan, fırtınadan yılmayız)

De cădem cu toți, izbiți în frunte
(Hepimiz vurulursak, kurşun gelsin en önde kalana)
Ni-i dragă moartea pentru Căpitan!
(Önderimizin ölümü, şevktir bizim için)

David, heyecanını belli etmemeye çalışarak fısıldadı:

"Allah aşkına, bu herifler de kim?..."

"Tam da laflarının üzerine çıktılar ortaya..." dedi Fredi. "Günaydın... Bunlar, size anlatmaya çalıştığım ve bir türlü anlatabilmeyi başaramadığım konuştuğumuz pisliğin parçaları... Horia Sima denilen Hitler bozuntusunun Cămăşile Verzi'si Yeşil Gömleklileri'nin, Demir Muhafızlar'ın en belalıları... Ölüm Müfrezeleri diye bilinirler. Üç tanedirler: Nicadori, Decemviri ve de Răzbunători... Bunlar, üçüncüleri. Răzbunători, yani İntikamcılar... Partiye hoş geldiniz! Heyecanınızı belli etmemeye ve sakin olmaya çalışın... Bize de biraz bulaşacaklardır. Farkında değilmiş gibi davranın."

Ölüm Müfrezesi, Capsa'nın tam önünde durdu. Aralarından komutanları gibi gözüken göğsü armalı bir yeşil gömlekli öne çıktı. Bağırarak bir şeyler söyledi. Sağ elini önce yanağına götürdü, ardından, "Yaşasın Conducator!" diye haykırarak bir Nazi selamı verdi.

İntikamcılar, selamı tekrarlayarak bir ağızdan haykırdılar:

"Yaşasın Conducator!"

Conducator diye kastettikleri, herhalde şu Almanlar'ın Führer'ini taklit eden Hitler bozuntusu Horia Sima olmalı, diye düşündü David.

Yeşil Gömlekli, yanında iki militanla birlikte restoranın kapısına geldi. Yemek yiyenler, sararmış yüzlerle ayağa kalktılar.

"Afiyet olsun!" dedi tükürürcesine Yeşil Gömlekliler'in komutanı.

Kekeleyerek teşekkür ettiler.

"Çıkarın bakalım şu nüfus belgelerinizi... Görelim bakalım, aranızda Yahudiler de var mı?"

David, Saimon ve Fredi'den başka yemek yiyenlerin arasından beş Yahudi daha çıktı. Yeşil Gömlekli, yüzünde en kaba bir

ifadeyle kimlikleri karıştırdı. Sonra birer birer sahiplerinin üzerine fırlattı.

"Hem bu ülkenin bütün bu nimetlerinden yararlanın... Hem de düşmanlarıyla işbirliği yapın... Şimdi kusana kadar yiyin, çok yakında bu yediklerinizi rüyalarınızda bile göremeyeceksiniz... Konuşmakta olduğunuz o dejenere dil, Almanca'dan bozmadır. O yüzden gayet iyi anlarsınız Almanca'yı da... Aranızda şu sıralar Almanya'daki en popüler sloganı duyanınız var mı?"

Yahudiler, korku dolu gözlerle başlarını olumsuz anlamda iki yana salladılar.

"O zaman benden duyun da, kulaklarınıza küpe olsun, darısı başınıza gelsin: Jude Verrecke!"[1]

1 Geber Yahudi!

Parcul Cismigiu'da Gmar-Deçizyon Ve Goral-Destino Toplantısı (Karar/Kader Toplantısı)

15 Ağustos 1940

Bu işler konuşulmalı, ne yapacakları hakkında bir an önce bir karara varılmalıydı. Zaman hızla akıp gidiyor, ülke çapında Yahudiler'e yönelik şiddet olayları da giderek tırmanıyordu. Gençtiler. Âşıktılar. Önlerinde daha upuzun bir gelecek vardı.

Capsa'da gözleriyle şahit oldukları olayı sevgilileriyle paylaşmalı ve birlikte bir karar almalıydılar. İlse'ye, Medea'ya ve Thea'ya haber verdiler. Hemen ertesi gün öğleüzeri, Cismigiu Park'taki bir lokantada buluştular.

Bükreş'in gerçekten en güzel köşelerinden biriydi Cismigiu. Bükreş'in tam göbeğinde, Dura Gölü'nün kıyısında 170 dönüm üzerinde kurulmuştu. Kuruluşunun hoş bir de öyküsü vardı.

1779 yılında Eflak Prensi Aleksandru İpsilanti, iki büyük çeşme yapılmasını emretmişti.

Çeşmeler yapıldı. Türkçe'den alınma çeşme sözcüğü, cismigiu olarak değişmeden öylece muhafaza edildi. Bu arada Prens İpsilanti, çeşmelerin hemen arkasına kendisi için muhteşem bir saray yavrusu inşa ettirdi.

1800'lerin başında, Dura Gölü, bakımsızlık yüzünden haşarat yuvası bir bataklığa dönüştü. 1830 yılında, Baron Borosczyn, bataklığı kurutma çalışmalarını başlattı. 1844 yılında da Avusturyalı mimar Carl Wilhelm Meyer, gölün çevresi için bir park projesi hazırladı. Bu proje çerçevesinde 1851'de tam 30 bin ağaç dikildi. Göl, tamamen temizlendi. 1854'te resmen halkın ziyaretine açıldı. 1867 yılında gaz lambalarıyla aydınlatıldı. 1890'da elektrik çekildi.

Mimar İon Mincu, Romen tarzı "Monte Carlo" lokantasının planlarını çizdi. 1900'lü yılların başında da bir Fransız, II. Dünya Savaşı sonlarına kadar büyük bir ilgi görecek olan Thierry Restaurant'ı açtı.

Üç çift, Bükreşliler'in, "Amerikalılar'ın *Central Park*'ı varsa, bizim de *Parcul Cismigiu*'muz var..." diye övündükleri bu parkta Thierry Restaurant'ın bahçesindeki bir masaya oturdular.

"İm ta-al o tered!" ("Ya herru ya merru!")

Kahvelerini söylediler. Garson uzaklaşır uzaklaşmaz Fredi doğrudan konuya girdi:

"Dün yaşadıklarımızı duydunuz kızlar... Olaylar artık büyük bir hızla tırmanıyor. Felaketler birbirini takip ediyor, daha da edecek. İnanın, her şey daha yeni başlıyor. Tanrı aşkına, hepinize en açık biçimde soruyorum, daha ne kadar ve neyi bekleyeceğiz? Ölmeyi, öldürülmeyi mi? Burnumuzun dibinde olup bitenleri okuyor, duyuyor, bizzat yaşayanlardan da dinliyorsunuz... Artık sıra bize geliyor... Uzayda değil, Almanya'daki felaketlerden herhalde haberdarsınız. Ayaklarımız ne zaman yere basacak? Çok az kaldı çok az... Bizim de başımıza gelecekleri benden duymuş olun: Önce kırsalda boy verecek katliamlar... Köylerden ve kasabalardan büyük kentlere ve en kısa zaman içinde de Bükreş'e

sıçrayacak... Eli kulağındadır, Yahudi aleyhtarı antisemitik yasaları çıkaracaklar. Aynen Almanya'da olduğu gibi işlerimizden kovacaklar... Oturduğumuz evlerimizi de ellerimizden alacaklar... Kollarımıza Davud Yıldızlı sarı bantlar takacağız... Zorunlu çalışma yükümlülüğü nedir, bilir misiniz?

Zorunlu Çalışma Kampları uygulamalarıyla boy göstererek devam edecek felaketler zinciri... Ve kısa bir zaman içerisinde bu kamplar, Almanya'da olduğu gibi önce toplama kamplarına, toplama kampları da sonunda imha kamplarına dönüşecek.

Eğer bütün bunları yaşamak istiyorsanız, kafalarınızı devekuşları gibi kuma gömmeye devam edin..."

Kızlar sarardı, Başlarını önlerine eğdiler. Hâlâ dün yaşadıklarının etkisinden kurtulamayan David atıldı:

"Söyle o zaman, ne öneriyorsun? Ne yapacağız."

"Gayet basit" diye cevap verdi Fredi. "Eski bir söz vardır, hatırlayın, im ta-al o teret! Yani, ya yukarı tırmanıp bu korkunç gidişattan yakalarımızı sıyırmaya çalışacağız ya da kafa üstü en dibe çakılana kadar göz göre göre aşağıya düşmeye devam edeceğiz. Tercih sizin."

"Peki ne yapacağız?" diye sordu Saimon.

"Çok basit. Bu ülkeden gideceğiz. Bu Romenler, Almanlar'dan ve İtalyanlar'dan farklı yapıda bir tuhaf insanlar... Üzerimizdeki baskılar artacak, fakat bir yandan da bir an önce bu ülkeden gitmemiz için kapıları yarı açık tutacaklar. Köstence'den denizyoluyla Romanya'yı terk edenlerle ilgili dedikodular geliyor kulağıma. Biz de böyle bir fırsat yakalamaya çalışacağız. Gerekirse, *Betar* türü örgütlerin sorumlularıyla ilişki kurup yol göstermelerini isteyeceğiz."

İlse, titreyen sesine hâkim olmaya çalışarak sordu:

"Tamam da, nereye gideceğiz? Bizi kim kabul edecek?"

Fredi'nin bir an için gözleri daldı. Kısa bir süre masada çıt çıkmadı.

"Vaat Edilen Topraklar'a sığınacağız elbette... İki bin yıldır gerçek sahiplerini bekleyen bu topraklar kabul edecek bizi. Bundan böyle artık tek bir hedefimiz olabilir: Filistin'e gideceğiz!"

Katliam... Katliam... Katliam... (Oyshargenen... Oyshargenen... Oyshargenen... Matansina... Matansina... Matansina...)

21-22 Ocak 1941

Saimon'un sözleri çok kısa bir zaman içerisinde gerçeğe dönüştü. 21 Ocak 1941 sabahı erken saatlerde Romanya'da Yahudi karşıtı hareketler başladı. Hızla birbirini izledi. Demir Muhafız çeteleri, Yahudi avına çıktı. Sokaklarda Yahudiler'i döverek ve 25 sinagogu yakıp yıkarak perdeyi resmen açtılar. Yüzlerce ev ve işyeri ateşe verildi ve yine yüzlerce Yahudi katledildi.

Yiddiş konuşan Aşkenaz Doğu Avrupa Yahudileri, önce pek de sıradan olmayan, fakat aşılabilir bir oyshargenen (katliam) olarak değerlendirdiler bu saldırıları. Aynı şekilde Sefardik Cemaat'in mensupları da geçici bir matansina (katliam) deyip geçtiler.

Olayların holokost (soykırım) boyutlarına varacağını tahmin edemediler. Yunanca bir sözcüktü bu. Tamamen yanıp yıkılmış, kül olmuş anlamına gelirdi. Doğu Avrupalı Yahudiler ise holokostu bambaşka bir anlamda dinsel törenlerde Altar'da yakılarak Tanrı'ya sunulan bir sununun adı olarak kullanırlardı.

Soykırım için İbranice bir başka sözcük vardı belleklerinde: Ha-Shoah.

Katliamların soykırıma dönüşeceğini, canavar sürülerinin sunu olarak da kendilerini kullanacağını göremediler.

Olaylar, genç âşıkların Park Cizmigiu'da yedikleri yemekten 15-20 gün kadar sonra inanılmaz bir hareketlilik kazandı. Gelişmeler de her geçen gün kötüye gitti.

Kral II. Carol, Kuzey Transilvanya'nın Macaristan'a bırakılması üzerine, tahttan çekilmeye zorlandı. General İon Antonescu ve Demir Muhafızlar'ın öncülüğünde radikal sağ eğilimli subaylardan oluşan bir koalisyon hükümeti kuruldu. Horia Sima, sürgün yıllarını geçirdiği Almanya'dan Romanya'ya döndükten sonra kabinelerde eğitim ve aydınlanma bakanı olarak görev almaktaydı. Bu yeni Bakanlar Kurulu'nda başbakan yardımcısı oldu.

1940 ağustosunda kral, Yahudi kimliğini tanımlayan bir yasayı onayladı. Öylesine bir yasaydı ki bu, içerik ve kapsam itibariyle Nazi Almanyası'nı bile geride bırakıyordu. Irk tanımı, din tanımının önüne geçirilmişti. Ateizmi bile kabul etse, kanını değiştiremeyeceğine göre bu yasaya göre Yahudi, Yahudi'ydi.

Antonescu ve Demir Muhafızlar, Ulusal Lejyon Devleti'nin kurulduğunu ilan ettiler. Hemen sonrasında, Romanyalı Yahudiler'le ilgili kısıtlayıcı yasaları yürürlüğe koydular.

Yahudiler'in Romen isimleri almaları yasaklandı. Mal mülk edinemeyecek, başka cemaatlerden kadın veya erkeklerle evlenemeyeceklerdi. Orduda ve bürokraside herhangi bir görev almaları da men edildi. Üniversitelerin kapıları Yahudi gençlerine kapatıldı.

Romanizasyon Projesi dev adımlarla ilerliyordu.

Demir Muhafızlar'ın baskısıyla, General Antonescu, kralı çekilmeye zorladı. II. Carol, yanında 2,5 milyon dolar değerinde mücevher ve külliyetli miktarda altın ve de Yahudi asıllı metresiyle birlikte bir trene bindirilerek İspanya'ya gönderildi.

On sekiz yaşındaki oğlu Michael, göstermelik olarak tahta oturtuldu. General Antonescu'ya da, conducator unvanı verildi.

20 Kasım 1940 tarihinde, Romanya resmen Mihver Devletler Topluluğu'na katıldı.

Olaylar, yasalarla da sınırlı kalmadı. Demir Muhafızlar, sokak saldırılarına başladılar. Yakaladıkları Yahudiler'i dövdüler, soydular – kimi zaman da sokak ortalarında alenen katlettiler.

1940 kasımında on beş yaşındaki Lucien Rosen adlı bir Yahudi çocuğu, komünist bildiriler dağıtmakla suçlandı. Demir Muhafızlar tarafından dövüle dövüle karakola sürüklendi. Altıncı katın penceresinden aşağıya atıldı. Yere düşer düşmez, bir Demir Muhafız, beynine bir kurşun sıktı.

Aynı ay içinde tüccar Solomon Klein, nedensiz yere gözaltına alındı. Üzerindeki bütün paraya el konuldu. Aynı akşam, kendisini pencereden atarak intihar ettiği bildirilerek cesedi evine gönderildi.

Ve yine kasım ayında 63 Romanyalı politikacı, subay ve polis, Demir Muhafızlar'ın efsanevi lideri Corneliu Zelea Codreanu'nun vurulduğu 1939 tarihli suikastta Yahudiler'le işbirliği yaptıkları iddiasıyla tutuklandılar. Bükreş yakınlarındaki Jilava Hapishanesi'nde topluca kurşuna dizildiler.

Yahudi cemaati adına bu konudaki ilk ve son çıkış, 30 cemaat kuruluşunu temsil eden Romanya Yahudileri Birliği Başkanı Wilhelm Filderman'dan geldi. Filderman, doğrudan Conducator Antonescu'ya bu konuyla ilgili 26 sayfalık bir rapor ve şikâyetlerini dillendiren bir mektup gönderdi. Antonescu, cevap vermeye bile tenezzül etmedi.

Demir Muhafızlar'ın şımarıklığı öyle bir noktaya vardı ki, kendi kurdukları rejime bile başkaldırmaktan çekinmediler. General Antonescu, Alman ordusundan gelen desteklerle durumu kontrol altına aldı.

Fakat bu arada kan gövdeyi götürdü. 21 Ocak 1941 ve bugünü

izleyen üç gün boyunca, Demir Muhafızlar, Bükreş'te onlarca Yahudi kökenli vatandaşı öldürdüler.

Bükreş Mezbahası'na götürdükleri sayısız Yahudi'nin cesetlerini et çengellerine asarak vücutlarından parçalar kestiler. Ve bu parçaları keserken koşer hayvan kesimi âdetlerini taklit ederek eğlendiler.

Alman ordusunun Sovyetler Birliği'ne girdiği 1941 haziranında Moldovya'nın eyalet başkenti İasi'de Yahudiler'e karşı çok geniş bir katliam başlatıldı. Romen polisi, yüzlerce Yahudi'yi karakollara sürükleyerek katletti. Kaçmaya çalışanlar sokaklarda yakalanarak anında kurşuna dizildi. Büyük bir kısmı da evlerinde öldürüldü.

İasi Pogromu olarak kayıtlara geçen katliam sırasında 4 bini aşkın Yahudi can verdi.

Yine binlerce Yahudi tutuklanarak büyükbaş hayvan nakilleri için kullanılan marşandiz vagonlarına dolduruldu. İasi'nin güneybatısındaki Calarasi ve Podul İlloaei kentlerine nakledildiler. Bu toplu nakiller sırasında yüzlerce Yahudi, açlık ve susuzluktan hayatını kaybetti.

Alman ordusu Sovyetler Birliği'ne girince, Romanya da Ruslar'ın şaşkınlığından yararlanarak bir yıl kadar önce Ruslar'a kaptırdığı Besarabya ve Kuzey Bukovina'yı geri aldı. Alman orduları Ukrayna'yı da işgale başlayınca, bu kez de Dinyester ve Bug ırmakları arasında kalan bölge, oldubittiye getirilerek Romanya topraklarına dahil edildi. Romanya, bu bölgede hemen askeri bir yönetim kurdu. Bölgeye de Transnistria adı verildi.

Alman SS birlikleri-polis teşkilatı ile Romanya ordusu ve polisi işbirliği yaptı. Besarabya, Kuzey Bukovina ve Transnistria'da binlerce Yahudi katledildi.

Besarabya'nın başkenti Kişniev'de 1941 temmuzunda katliamlardan geri kalan 11 bin Yahudi, bir gettoda toplandı. Bu Yahudiler, çalışma koşulları son derece ağır bir zorunlu çalışma

kampında çalıştırılmaya başlandılar. Aynı yılın ekim ayında hâlâ hayatta kalabilenler, çeşitli kamplara dağıtıldı. Çoğu, yollarda açlığa ve salgın hastalıklara yenik düştü.

Tesadüfen saklanarak geride kalmayı başaranlar da birer birer ele geçirildiler. Alman veya Romen askeri birlikleri tarafından acımasızca yok edildiler.

Romen yöneticiler, Transnistria'da birkaç getto ile iki toplama kampı kurdular. Romenler'in "koloniler" ismini tercih ettiği bu gettolardan adı en çok duyulanı, Bug Nehri'nin tam kıyısında binlerce Yahudi'nin enterne edildiği Bogdanovka'ydı.

Romen ordusu, Ukraynalı gönüllü faşist birliklerle birlikte bir hafta içinde, söz konusu kampta bir tek canlı bırakmadı. Aynı şekilde Domanevka ve Akhmetchetkha kamplarını da aynı hunharlıkla elden geçirdiler.

Mogilev'de Yahudiler'i doldurdukları "koloni"de tifüs salgını tek bir canlı bile bırakmadı. Pechora ve Vapniarka'da iki toplama kampı daha oluşturuldu. Vapniarka'da özellikle Yahudi politikacılar toplandı. Bir süre sonra da hepsi öldürüldü.

1941 yılının ilk döneminde Besarabya, Bukovina ve Dorohoi'de yaşayan 320 bin Yahudi'nin en az yarısı yok edilmişti. Bu kısa dönem zarfında çeşitli bölgelerde katledilen toplam 250 bini aşkın Yahudi ile 25 bin Çingene'nin ölümlerinde de Alman Einsatzkommando birlikleriyle işbirliği ve işbölümü yapan Romanya birlikleri ciddi bir pay sahibiydi. Sözgelimi 1941 ilkbaharında gerçekleştirilen Odesa Katliamı'nda can veren 100 bini aşkın Yahudi'nin önemli bir kısmı, Romanya ordusuna mensup askerlerin silahlarından çıkan kurşunların kurbanı olmuştu.

Olaylar başladığında kayıtlara göre 728 bin 115 kişi oldukları tahmin edilen ve Romanya'daki toplam nüfusun yaklaşık yüzde 4'ünü meydana getiren Yahudiler'in altı ay gibi kısa bir zaman dilimi içerisinde yarıdan çoğu ortadan kaldırılmıştı.

Efsane Haham Hersh Guttman (Mitos-Lejenda) (Rabbi/Rabbino)

Bütün bu olup bitenler, duyuldu, öğrenildi. Her toplu cinayet, her katliam kulaktan kulağa yayıldı. Yahudiler arasında "Ne yapacağız?" sorusuna cevap aranır oldu.

Bunca zincirleme facia arasında, bir tanesi, cemaat içerisinde efsaneye dönüştü. Yakın gelecekle ilgili olarak umutlarını ve cesaretlerini artırdı. Destansı bir sembol haline geldi.

David de bu olaydan etkilendi. İnanç yönünün pek de fazla olmamasına ve kendisini devamlı bir sinagog ziyaretçisi saymamasına rağmen, dinledikleri, bu ülkede kalıp kalmama konusundaki son tereddütlerinin yok olmasına yol açtı.

Olayın kahramanı, Hersh Guttman adında sıradan bir hahamdı. Yirmi beş ve yirmi yedi yaşlarındaki iki oğlu Jancu ve Josef'le birlikte Jilava Ormanları'na doğru yol alan trenin vagonlarının birinin içine tıkılmışlardı onlar da.

Ormana vardıklarında, ellerinde makineli tüfekler bulunan Demir Muhafızlar tarafından vagonlardan itile kakıla tekmelenerek dışarı çıkartıldılar. Ve makineli tüfekler bir anda ölüm kusmaya başladı. Yüzlerce insan, kanlar içinde son çığlıklarını atarak toprağa serildiler. Demir Muhafızlar'ın alay dolu bakışları arasında bir süre can çekiştiler. Kısa bir süre sonra da can verdiler.

Haham Guttman ölmemişti. Aldığı yaralardan akan koyu kızıl

kanları, bembeyaz karlara karışıyordu. Yanı başına serilmiş can çekişen oğullarının bileklerine uzanarak nabızlarını saymaya çalıştı. Jancu da Josef de kısa bir süre sonra nefes almaz oldular.

Bu arada Demir Muhafızlar, vagonlara döndüler. Tren hareket etti. Haham Guttman, inanılmayacak bir şekilde doğrulup ayağa kalkmayı başardı. Ardında akan kanlarından şerit gibi kıpkırmızı bir iz bırakarak şehre doğru yürümeye başladı.

Haham Guttman'ın düşe kalka kente doğru yürüdüğü aynı saatlerde Banque de Credit Romain'in genel müdürü Oscar Kaufmann'ın evi müsadere ediliyordu. Evde toplanan işadamları ve bankerlerden oluşan diğer bir grubun yaşlıları da, bu arada kamyonlara doldurularak Jilava yakınlarına götürüldüler. Son durakta kamyonlardan indirilerek kurşuna dizildiler.

Aralarında yaşları biraz daha genç olanları ise yine kamyonlarla tamamen ters istikametteki Banaesa Ormanları'na taşındılar. Kamyonlardan indirildiler. Hepsi önce dövüldüler. Sonra da çırılçıplak soyularak kurşunlandılar.

Yine aynı saatlerde Yahudiler'in yoğun olarak bulundukları Vacaresti Caddesi'nde Moise Silberstein adlı bir öğrenci, kaldırımlarda biriken halkın alkışları ve tezahüratları arasında önce sıra dayağından geçirildi, sonra da üzerine benzin dökülerek canlı canlı ateşe verildi. Ateşe verilmeden önce de cinsel organı da kesilerek Yahudi olduğunun kanıtı olarak alkış tutanlara gösterildi. Bu kadarı da yeterli görülmemiş olacak ki, çevredeki bir okulun öğrencileri, sınıflarından alınarak infaz alanına getirildiler. Hep birlikte alevler içerisinde kalmış Yahudi'ye kar topu atmaları emredildi. Öğrenciler, ne olup bittiğini tam olarak anlayamadılar. Ne var ki aldıkları bu emre korkuyla itaat ettiler. Can çekişen Yahudi gencini kar topu yağmuruna tuttular.

Yine aynı saatlerde Calea Mosilor'daki bir sinagog, toplu ayin sırasında ateşe verildi. İçinden sağ çıkan olmadı.

Bütün bu korkunç sahneler yaşanırken, Haham Guttman, şehre doğru yürümeye devam ediyordu. Kentin dışındaki yollarda da kol gezen bir grup Demir Muhafız, Guttman'a rastladı. Derhal ateş açtılar. Haham Guttman, olduğu yere yığılıp kaldı.

Bir süre sonra, kendine geldi. İnanılmayacak bir şekilde yine ölmemişti Haham Guttman. Uzun bir süre hiç kıpırdaman yattığı yerde öylece kaldı. Kendinde ayağa kalkabilecek gücü hissedince, zorlukla doğruldu. İstikametini hiç kaybetmeden, aynı doğrultuda kente –evine doğru– seke seke yürümeye devam etti.

Ve aynı Demir Muhafız ekibi – tesadüf bu ya – Haham Guttman'a bir kez daha rastladı. Sahne üçüncü kez açıldı. Demir Muhafızlar, küfürler edip lanetler yağdırarak Haham Guttman'ı bir kere daha kurşun yağmuruna tuttular.

Guttman, bu sefer hatırlayamadığı kadar uzun bir süre baygın kaldı. Yine ölmemişti ve yine ayağa kalkabilecek kadar gücü vardı. Gerçekten kalktı da...

Yürüdü, yürüdü, yürüdü ve en sonunda evine de ulaştı. Yaralarını gizlice tedavi eden doktorlar sayesinde inanılmayacak bir şekilde hayata tutunmayı sürdürdü, yine ölmedi.

David, Guttman'ın hikâyesinden son derece etkilendi. Yaşlı haham, böylesine bir sebat ve direnç gösterebiliyorsa, kendisi de genç ve güçlü bedeniyle çok daha fazlasını yapabilirdi.

Kararını vermişti. Evet, o da dönecekti Ev'e...

Madem buralarda artık istenmiyordu, o da Filistin'e dönecekti...

Arayış (Zukhenish-Bushkidad)

1941 yılının bu giderek karanlıklaşan günlerinde David Stoliar, on dokuz yaşında iriyarı ve sağlıklı bir delikanlıydı. Yahudiler'e askerlik hizmeti yasaklanınca, Nazi subayları tarafından yönetilen

"Zorunlu Çalışma Kampları"nın birinde çalışmaya başladı. İş, sabahın erken saatlerinde başlıyor, gün batımında sona erince Yahudi işçiler evlerine gönderiliyordu.

Arka arkaya yaşananlar ve Zorunlu Çalışma Kampı, David'in Romanya'yı terk etme kararını pekiştirmişti.

David, Kişinev'de dünyaya gelmiş, çok genç yaşta birçok ülke gezdikten sonra Bükreş'e babasının yanına yerleşmişti.

Babası Jacob, Rus Yahudisi'ydi. Beş kardeştiler. Kardeşlerinden biri, Bolşevik Devrimi sırasında Moskova'ya geri dönmüştü. Diğer iki kardeşi ise Fransa'ya göçmüştü. Jacob, Kişinev'de evlendi. David dünyaya geldi. Jacob da ailesiyle birlikte bir süreliğine Fransa'ya gitti. Ne var ki bu ülkeye bir türlü adapte olamadı.

1927 yılında Bükreş'e geri geldi. Bir tekstil fabrikası işleten kardeşine ortak oldu. İyi para kazanmaya başladı. Bükreş'in merkezinde lüks bir daire tuttu. Küçük Paris diye anılan Bükreş'te hayat o günlerde son derece dolu ve zevkli geçmekteydi.

1932 yılında, David on yaşındayken karıkoca boşandılar. Anne Magi, Paris'e yerleşti. David de annesinin yanında oturmaya başladı. Bir Fransız okuluna yazıldı. 1936 yılında Bükreş'e döndü ve eğitimine Romanya'da devam etti.

Yakışıklı ve son derece atletik yapılıydı. Spora ve kızlara düşkündü. Rusça, Fransızca ve Romence konuşuyordu. Hafta sonlarını Paris'te annesiyle birlikte geçirme alışkanlığı, 1940 mayısında Almanlar'ın Fransa'yı işgaliyle sona ermişti.

Romanya'daki okulda da işler tatsızlaşmaya başlamıştı. Sınıflarda Yahudi öğrenciler bir tarafta, geri kalanlar ise diğer bir tarafta oturtulmaktaydı.

Öğretmenlerin tavrı, düşmancaydı. Almanca dersinde, Alman asıllı öğretmen, bütün Yahudi öğrencilere kırık not veriyordu. Bu yüzden Yahudiler için yaz okulu kaçınılmaz bir zorunluluk haline gelmişti.

Öğrenciler göğüslerine sarı Davud'un Kalkanı'nı (Yahudi Yıldızı) takmakta ve otobüslerde artık Yahudiler için ayrılan ikinci bölümde oturmaktaydılar.

David'in arzusu, bir zamanlar mühendis olmaktı. Ne var ki, Yahudi gençlerin üniversiteye girmeleri de yasaklanmıştı.

Bu arada, babası Jacob, yeniden evlendi. Amcasıyla birlikte işlettikleri tekstil fabrikası kapatılmamıştı. Çünkü, bu fabrika Romen ordusu için üniforma üretmekteydi.

İlse Lothringer'le ilkbahar sonlarında tanışmışlardı. İlse, seçkin bir aileden gelmekteydi. Flörtleri hızla ilerlemiş, evlenmeye karar vermişlerdi. İki aile de bu haberi sevinçle karşılamıştı.

Yahudi aleyhtarı atmosferin yükselmesi üzerine Jacob, oğlunu yurtdışına göndermeye karar vermişti. Fakat gecikmişti bu kararı almakta... Çoğu ülke, Nazi Almanyası'nın korkusundan kapılarını Yahudi göçmenlere kapatmıştı. Tek hedef olarak geriye kalan, gerçekten de Filistin'di...

Ne yapacaklarını, bu cendereden nasıl sağ salim kurtulabileceklerini düşünen Jacob, 31 Ekim tarihinde oğlu David tam da on dokuz yaşını doldururken, nihayet kafasına yatan bir haber duydu: BETAR tarafından, Filistin'e göçmek isteyenler için bir mülteci gemisi temini için hazırlık yapılıyordu.

BETAR hakkında çok şey duymuştu... BETAR, 1923 yılında Letonya-Riga'da Ze'ev Jabotinsky tarafından kurulan ve Filistin'deki İngiliz mandasına karşı mücadele veren Revizyonist Siyonist Gençlik Örgütü'ydü... İdeolojisi, 1932 yılında Jabotinsky tarafından yazılan Shir Betar'da (Betar Şarkısı) şöyle anlatılıyordu:

Migov rikavon ve afar
(Çöplükten ve toz toprak çukurundan)
Badam uvayeza
(Kan ve ter dökerek)

Yukam lanu geza
(Yeni bir nesil doğacak bizden)
Gaon venadiv ve aksar
(Âlicenap ve acımasız)

Betar ha-nilkada, Yodefet, Masada
(Fethedilen Betar'ın elinde Yodefet ve Masada)
Taromna beoz ve-Hadar
(İhtişam ve heybetle doğacak)

Ivri gam be oni ben sar
(Yoksulukta bile prenstir bir Yahudi)
Im eved im helech
(Köle de olsa, serseri de)

Notsarta be melech
(Kralın oğlu olarak yaratıldın sen)
Beketer David neetar
(Davud'un tacıyla taçlandırılmış)

Baor u-va-seter
(İster ışıkta olsun ister karanlıkta)
Zachor et ha-keter
(Çıkarma aklından o tacı)

Ateret gaon ve-Tagar
(Gururun ve Mücadele'nin tacını)
Al kol ma-atzur umetzar
(Her türlü engel ve sınırlamayla)

Im ta-al o-teret

(Çıkarsan da inersen de)
Belahav-Hamered
(İsyanın meşalesi uğruna)

Sa esh le-hazit "Ein Davar!"
(Tutuştur taşıdığın ateşle meşaleni: Zararı yok!)
Ki sheket hu refesh
(Çünkü suskunluk çamurdur)

Hafker dam va-nefesh
(Feda et kanını ve canını)
Lema'an hahod hanistar
(Örtük zarafet uğruna)

La-amut o likhbosh et hahar
(Ölüm ya da dağı fethetmek)

Bu haberi mutlaka David'le paylaşmalı, ne yapıp yapıp David'in ve İlse'nin Romanya'dan başlarına daha kötü şeyler gelmeden ayrılmalarını sağlamalıydı.

Bir gece, David çalışma kampından geç saatlerde eve döndüğünde, konuyu açtı. Önce BETAR'ı anlattı. Sonra gemi olayından söz etti. Hangi gemi olacağı henüz belli değildi. Ama fiyatlar daha şimdiden belirlenmişti. Bilet bedeli 1.000 dolardı. Ama, elbette ki böyle bir konuda para hiç sorun değildi. Önemli olan İlse'yle birlikte karar vermeleri ve bir an önce bu konuda ilişkiye geçerek aradaki adamlarla bağlantı kurup gemide bir yer ayırtmalarıydı.

David, bu öneriyi hiç tartışmadan kabul etti. İlse'nin ve ailesinin de karşı çıkacaklarını sanmıyordu. Babasını da birlikte gitmek için ikna etmeye çalıştı. Jacob ise yeni eşi Romanya'da kalmak

isteyeceği için gelemeyeceklerini söyledi. Eşi Ester, Romanya'da son derece tanınmış, varlıklı ve ileri gelen bir ailenin kızıydı. Nasılsa er ya da geç bu sıkıntı da geçecekti...

Geride kalacakları merak etmesine de hiç gerek yoktu. Onlara kimse dokunmayacaktı. Ama durum, henüz hayat kurmanın başındaki gençler için tehlikeli olabilirdi.

"Peki ya annem?" diye bir tereddüt geçirdi David.

David'in Fransa'daki öz annesinden haber alamıyorlardı uzunca bir süredir. Jacob, başını çaresizlikle iki yana salladı:

"O kendi yolunu seçti oğlum... Yetişkin bir kadın... Akıllıdır, nerede nasıl davranacağını gayet iyi bilir. Emin ol, başının çaresine bakacaktır. Burada her şeyden önemlisi sizsiniz. İnan, şu dakika yanımızda olabilseydi, o da İlse'yle birlikte Romanya'dan bir an önce ayrılmanızı ister ve bu yolculuk için sizi teşvik ederdi...

İstersen, konuyu önce İlse'yle konuşun ve bir an önce karar verin. Hatta, bu konularda fazla bir inancın olmadığını biliyorum ama İlse'nin üzerinde etkisi olacağını düşünüyorum... Bu üç kere ölümden dönen Haham Hersh Guttman'ı duymuşsundur. Henüz ülkeyi terk etmedi. Yahudi mahallesindeki evini biliyorum. Ortak tanıdıklarımız da var. Al İlse'yi yanına, birlikte bir ziyaretine gidelim. Ona da danışın, fikrini sorun. O da bu fikri olumlu bulursa, elini öpün. Hayırduasını alın.

Çıkış vizesi, o zorunlu çalışma kampı pisliğinden ayrılma ve herhalde bu gemi Köstence'den kalkacaktır, tren bileti gibi sorunları da kafanıza takmayın. Bu ülkede, rejim her ne olursa olsun, belirli kanallara rüşvet verdikten sonra, halledilemeyecek hiçbir sorun yoktur, inan bana..."

Bir gün sonra David, konuyu İlse'ye açtı. İlse, ailesinin de böyle bir gelişmeden haberdar olduğunu ve söz konusu gemiden bilet almayı düşündüklerini söyledi.

Jacob, oğlunu ve müstakbel gelinini bir gün sonra Yahudi

mahallesinde oturan Haham Hersh Guttman'ın evine götürdü. Normalde sinagoga bile gitmeyen David için farklı bir andı bu.

Haham, Jacob'un anlattıklarını hiç ses çıkarmadan dinledi. Gözlerinden yaş gelerek delikanlının ve genç kızın yapacakları yolculuğu kutsadı ve Tanrı'ya bu gençleri koruması için dua etti.

Thea ile Fredi

David ve İlse için artık karar verilmişti. Jacob'un tanıdıklarının aracılığıyla –olmazsa BETAR'ın adamlarının yardımıyla– en uygun mülteci gemisi bulunacak, Filistin'e göçülecekti.

Peki ya Thea ile Fredi?... Ve de Medea ile Saimon?... Onlar ne olacaktı?

Elbette onları geride bırakmayacaklardı. Bunca sıkıntıyı paylaşmışlar, ilk heyecanlarını, aşklarını, hayallerini birlikte yaşamışlardı. Oradaki yeni yaşamlarını da el ele beraberce kuracaklardı.

Fredi'nin işi biraz daha kolay gibi gözüküyordu Thea'nın durumuna kıyasla... 1941 yılının ortalarına kadar üniversitede mekanik eğitimi almaktaydı. Irk ayrımı yüzünden eğitimini yarım bırakmak, üniversiteden ayrılmak zorunda kalanlardandı.

Bu tür mülteci gemilerinde iltica etmek isteyenlerden ciddi paralar talep edildiğini duymuşlardı. Yolcu adaylarından en az 1.000 dolar istendiği söyleniyordu. Doğal olarak böyle bir parayı bulmakta epey zorlanacaklardı.

Braila doklarında Filistin'e gitmek üzere bir geminin onarıldığı haberi dolaşıyordu kulaktan kulağa. Fredi, "BETAR mensuplarıyla konuşur, ne yapar yapar bu gemiye ben de kendimi makinist olarak işe aldırırım" diye düşünüyordu.

Thea'yla ilgili sorun çıkabilirdi.

Vatra Dornei'li yirmi bir yaşındaki Thea, Pepi (kızlık soyadı

Fessler) ile Pinchas Hilzerad'ın tek kızlarıydı. Fredi'yle birlikte aile içerisinde gerçekleştirdikleri mütevazı bir törenle nişan yüzüklerini takmışlar, mutluluk yolundaki ilk adımı atmışlardı. Filistin'e gitmekte aralarından en kararlı olanlardandı Thea.

Fredi'yle böyle bir nedenden dolayı ayrılacak değillerdi elbette... Nişanlısından ayrı düşmemek için en kötü olasılıkla, ben de gemide temizlik görevlisi olarak iş bularak yolculuğa öyle veya böyle katılırım diye kuruyordu o da planlarını.

Medea ile Saimon

Medea, 1919 Bükreş doğumluydu. Babası, sıradan, yoksul denebilecek bir elbise tamircisiydi... Annesi de ev kadınıydı... Medea, son derece başarılı bir öğrenciydi. Okulda da, okul sonrasındaki yaşamında da çalışkanlığıyla her ortamda kendisini kabul ettiriyordu. Romence ve Yiddiş'in yanı sıra İngilizce, Fransızca ve Almanca konuşuyordu.

1937 yılında okuldan mezun olunca, hemen hayata atıldı. Bir mimarlık bürosunda sekreter olarak işe girdi. Kısa bir zaman içerisinde şef sekreterliğe yükseldi.

1940 yılında Saimon'la tanıştı. Sanki birbirleri için yaratılmışlardı... Âşık oldular. Hiç beklemeden nişan yüzüklerini taktılar. Düğünü de geciktirmek istemediler. Evlendiler.

Gönül verdiği delikanlı Saimon Salamovici, kendinden iki yaş kadar büyüktü. Bükreş'in en varlıklı ailelerinden birinin, zengin bir kumaş tüccarının oğluydu.

Saimon için iki aile arasındaki gelir farkından doğan bu durum, hiç ama hiç önemli değildi. Ne var ki annesi, bu beraberliğe işin en başından bu yana karşı çıkıyordu. Ve anne Luisa, son ana kadar inat etti. İnadından vazgeçmedi. Araya girmek isteyenleri dinlemedi. Katılığından bir nebze olsun taviz vermedi. Oğlunun düğününe bile katılmadı.

Baba Joseph, zaman her şeyin ilacıdır -hele hele kucağına bir de torun verilirse- nasılsa kabullenir diyerek karısının fazlaca üzerine gitmiyordu.

Yeni evlilere Bükreş'te güzel bir daire satın aldı. Medea işten ayrıldı. Saimon babasıyla birlikte çalışmaya başladı. 1941 sonbaharında Medea, hamile kaldı. Bu haber bile anneyi yumuşatmak için yeterli olamadı. Araya girmek isteyenleri tek kelime konuşmalarına fırsat vermeden kapıdan kovdu. Oğlunu ve gelinini de evine kabul etmemekte sonuna kadar direndi.

Bu arada baba, oğlu ile gelininin Filistin'e gidecek ilk gemiye binerek yeni bir hayata başlamalarının daha uygun olacağını düşündü. BETAR mensuplarıyla temasa geçerek sonradan yer kalmayabilir endişesiyle Filistin'e kalkacak ilk gemi için iki bilet temin etti.

Yavaş yavaş yolculuk için toparlanmaya başlayan genç evliler, anneyle de barışarak hayırduasını almanın uygun olacağına karar verdiler. Bu amaçla Saimon'un ailesinin oturmakta olduğu gösterişli eve uğramayı ve Luisa'nın bir şekilde gönlünü alarak bu küslüğe son vermeyi tasarladılar.

Kapıyı hizmetçi açtı. Biraz beklemelerini söyledi. Az sonra sapsarı bir yüzle geri döndü ve utançla başını önüne eğerek ev sahibesinin iletmesini istediği mesajını aktardı: *"Soğuktan cefaların en kötüsünü çekin... Bir yudum suya hasret kalın... Dudaklarınız kurusun... Bir dilim ekmeğe bile muhtaç olun!"*

Kimi zaman tutuyordu böyle beddualar... Bu sefer de tutacağı tuttu. Medea, çıktıkları yolculukta bebeğini düşürdüğü için kurtuluşu bekledikleri yabancı ülkedeki Yahudi Hastanesi'ne (Or Ahayim) kaldırıldı. Kaderin cilvesi, bu sayede sağ da kaldı. Annesinin lanet okuduğu oğlu Saimon ise torpillenen gemiden çıkamadığı için can verenler listesinde yer aldı.

Medea, haftalar sonra kuzenine (Erna) yazdığı mektubu şöyle

bitiriyordu: *"Söyleyin kayınvalideme, **ağzından çıkan** lanetin her kelimesi aynen bire bir gerçek oldu!"*

Gemi (Shif-La Barka)

Tamam, hedef belliydi: Filistin. İyi de nasıl ulaşılabilecekti bu hedefe?... Karadan gitmek, olacak iş değildi. Havadan da gidilemeyeceğine göre, tek bir yol kalıyordu geriye: Gemi. Doğru dürüst bir gemi bulup kapağı sağ salim Filistin'e atabilmek de öyle kolay bir iş değildi. Polonya Yahudileri'nin 1939'da Tigerhill gemisiyle Filistin'e ulaşma çabaları, İngiliz devriye gemilerince 1.400 kişinin üzerine ateş açılması, çok sayıda insanın can vermesiyle sonuçlanmıştı.

Ocak 1940'ta Hayfa'ya çıkmayı başaran 600 Çekoslovak Yahudisi, yine İngilizler tarafından tutuklanarak sınır dışı edilmiş, kaderleriyle baş başa bırakılmışlardı.

25 Kasım 1940'ta Patria adlı geminin batması, göç arzusundaki bütün Yahudiler için en korkutucu örnek olmuştu. Tam bir dramdı Patria'nın öyküsü:

Pacific ve Milos gemileriyle Doğu Avrupa'dan kaçan 1.800 Yahudi, İngiliz devriye gemileri tarafından yakalanmış ve Hayfa'ya getirilmişlerdi. Filistin'e geçmelerine izin verilmedi. Hint Okyanusu'nda bir adaya sürgün edilmek üzere dövülüp saçlarından sürüklenerek tıka basa Patria adlı bir gemiye doldurulduldular. Gemi tam demir almak üzereyken bir patlama sonucu battı. Yüzlerce Yahudi can verdi.

Aynı hafta içerisinde Avusturya ve Çekoslovakya'dan kaçan 1.700 Yahudi'yi taşıyan Atlantik adlı gemi durduruldu. Yolcular tutuklandı. Sonra en kötü muamelelere tabi tutularak sınır dışı edildi.

Bütün bu yaptırımların arkasında iki imza vardı: Filistin Yüksek Komiseri Sir Harold MacMichael ve Sömürgeler Bakanı Malcolm MacDonald.

Yarım Kalan Yolculuklar

Gemiyle Filistin'e ulaşma çabaları, aslında Naziler'in Almanya'da iktidara geldikleri 1934 yılında başladı. 350 yolcu alan Vallos, hiçbir makamdan izin almadan 25 Ağustos tarihinde Filistin kıyılarına yanaştı. 1920'den beri faaliyet gösteren Haganah örgütünün yardımlarıyla karaya çıkmayı başardılar.

Yasadışı göç girişimleri diye tabir edilen gemi yolculuklarının ilki ise 12 Ocak 1938 tarihinde Poseidon gemisinin 65 göçmeni Avihayil kıyılarına indirmesiyle gerçekleşti.

3 Ağustos 1939'da 750 yolcusuyla birlikte Köstence'den yola çıkan Tigerhill, Lübnan'a uğradı. Oradan binen yolcularıyla birlikte İngilizler tarafından engellendi.

3 Ekim 1939'da nehir gemisi Uranus'la Viyana'dan yola koyulan 1.100 kişi, Yugoslavya'da Kladova'da durduruldular. Eski kaleye hapsedildiler. 915'i katledildi.

25 Kasım 1940'ta Patria dramı yaşandı.

18 Mayıs 1940'ta İtalyan bandıralı buharlı Pencho, çoğu BETAR mensubu 514 yolcusuyla birlikte Bratislava'dan demir aldı. Hedefi, Tuna üzerinden Karadeniz'e çıkmak, oradan da Ege'ye geçmekti. 9 Ekim'de İtalya yönetimindeki Onikiadalar'ın yakınlarında motoru bozuldu. Yolcular kurtarıldı ve Rodos'a nakledildiler. Oradan da İtalya'nın güneyindeki Ferramonti di Tarsia toplama kampına götürüldüler.

1940 ekiminde Uranus, Schönbrunn, Helios ve Melk adlarındaki dört nehir gemisi, Tuna'yı aşarak Romanya'ya ulaştı. Uranus yolcuları, Pacific'e geçti. Daha sonra, bütün yolcular Patria'ya alındı. Patria, infilak etti.

1940 kasımında küçük Bulgar gemisi –ilk adıyla Tsar Krum– Salvador, 327 göçmenle birlikte Burgaz'dan ayrıldı.12 Aralık tarihinde İstanbul yakınlarında büyük bir fırtınaya tutuldu.

66'sı çocuk olmak üzere 223 yolcu boğularak can verdi. Hayatta kalan 125 kişi, önce İstanbul'a getirildi. Oradan da gerisingeriye Bulgaristan'a yollandı.

Bu tür yasadışı göç girişimleri, Aliyah Bet veya Ha'apalah diye adlandırıldı.

Yaşanan bütün bu trajik deneyimlere rağmen, Filistin'e denizyoluyla ulaşmak zorundaydılar. Bunun için de uygun bir gemiye ihtiyaç vardı.

Yani Pandelis ve Dr. Baruh Konfino

Şişko lakaplı Yani, Köstence'deki hemen deniz kıyısındaki şık ofisinde bir şişe en sevdiği Midilli yapımı Uzo Barba Yani-Afrodit açtı. Küçük bir bardağı ağzına kadar doldurdu. Bir parça su ilave etti. Oturup bir yudum aldı, arkasına yaslandı. Göbeğini okşadı. Doktoru beklerken ufak ufak demlenmeye devam etti.

Tam zamanında kapağı atmıştı Romanya'ya Yani... *Campania Mediteranea de Vapores Limitada* adlı acenteyi düşük bir fiyatla ele geçirmişti. İşletmeci olarak da şu Yahudi asıllı Dr. Baruh Konfino'yu bulması, doğrusu en büyük şansıydı. Konfino'yla aslında gizliden gizliye ortaktılar. Doktor, ortak olarak gözükmek istememiş, işletmeci gibi kalmayı tercih etmişti.

Akıllıca bir davranıştı bu. Koşullara uygundu. Fazla dikkati çekmeden bu işi bitirmeleri gerekiyordu. Doktorun Yahudi kökenli olması en büyük avantajlarıydı. Elbette ki, kendilerinden olmayan bir Yunan armatöre değil, safkan kendilerinden birine, Baruh'a inanacaklardı kaçmak isteyen Yahudiler.

Son büyük vurgunlarına hazırlanıyorlardı. Bu iş bitecek, ikisi de cepleri dolarlarla dolu olarak Amerika'nın yolunu tutacaklardı. İş hazırdı. Yolcular, böyle bir fırsat bekleyen Romanyalı Yahudiler'di. Gemi de ellerindeydi. Struma'ydı adı.

Su vardı, un vardı, geriye kalan doğru dürüst bir pazarlamayla helvayı kavurmaktan ibaretti. Artık çocuk oyuncağıydı her şey.

Yunanistan'ın Nazi Almanyası tarafından işgali "*İ Katohi*", bu yılın nisan ayında (1941) başlamıştı. Yunanistan'ı önce İtalya işgal etmeye kalkışmış, Yani, işin sonunu beklemeden bavullarını hazır etmişti. Ve derhal, Romanya'ya geçmişti.

Zamanlaması mükemmeldi. 1941 nisanında Almanlar Yunanistan'a girmiş, 27 Nisan'da Atina düşmüş ve mayıs ortalarına doğru Yunanistan; Almanya, İtalya ve Bulgaristan olmak üzere üç farklı devletin işgali altında kalmıştı.

Avrupa'da görülen en etkili direniş hareketleri yine de Yunanistan'dan çıkmıştı. Gerilla saldırıları, eylem üstüne eylemler... Bu iş daha da büyüyecekti. Gidişatı Amerika'dan izlemek en hayırlısı olacaktı.

Yani'nin, hayalleri kapının açılıp Dr. Konfino'nın ofise girmesiyle yarım kaldı. Doktor da bir sandalye çekip Yani'nin karşısına oturdu. Yani'nin doldurduğu kadehten bir yudum aldı. "Hadi anlat bakalım" diyerek hemen konuya girdi Baruh. "Şu Struma denilen gemi neyin nesi? Anlat da, ona göre hemen bir karar verelim."

"Vallahi, geminin durumu pek de iç açıcı değil" dedi Yani. "Sana olduğu gibi nakledeyim. İşin içinden çıkmanın yollarını arayalım. Resmi olmayan aktarımlara göre, Struma'nın öyküsü şöyle: İçinde gemi düzeniyle ilgili herhangi bir plan yok. Statik bir hesaplaması da mevcut değil. Bozulmuş bir halde öylesine kaderine terk edilmiş.

İlk yapım tarihi 1880. Yapımcısı, Werft Palmers SB Co. Mekân, Newcastle. İlk adı Cornelia. 1885 yılına kadar Londonderry markisine ait ve Sunderland'e kayıtlı. Bu tarihte MacKinnon adlı biri tarafından satın alınmış, aynı limanda muhafaza edilmiş.

1897'de Thomas Clark, 1908-1911 arası E. G. Gibb adlı kişilere ait gözüküyor. 1911-1912 yıllarında Avusturya-Macaristan bayrağıyla Spalato'da (Hırvatistan kıyısında bir kent) Fa. Papaic&Novac şirketine ait gözüküyor. 1913'te Yunanistan'a satılmış. Adı da, Makedonia olmuş.

1925-1929 arasında, ismi yine değişmiş. Kayıtlara göre İonnina adı altında Pire'de S. A. İonienne de Navigation&Vap. İonulato şirketine ait gözüküyor. 1930-1934 arasında aynı isimle Pire'de Hellenic Coast Lines şirketine hizmet vermiş.

1934'te gemiyi Bulgarlar satın almış. Bir parça tamir görmüş. Motorsuz yük gemisi olarak kullanılmış. 14 Aralık 1940'ta bir borsa şirketi satın almış, yeni bir motor yaptırmış.

Köstence Limanı'na kayıtlı. Panama bayrağı taşıyor. İskeleti karkaslı. Strüktüel çelik yapım. Kirişleri ahşap, güvertesi ve iç bölümleri kereste ve kontrplak. Motoru, Tuna Nehri'ndeki eski bir batıktan çıkartılarak tamir edilmiş 3 silindirli benzin motoru. Motorun markası Benç. 250 beygir gücünde. Yüzde 75 benzin yüzde 25 de motor yağı karıştırırsan, saatte ortalama 6 deniz mili gidiyor – tabii, gidebilirse. Yakıt tüketimi saatte 17,5 lmp benzin, motor yağı olarak da 1,2 lmp. galon. Gerisini zaten sen de biliyorsun, Filistin'e yolcu taşıma amacıyla gemiyi devraldık. Ne zaman nasıl yola çıkılacak bilemem ama, Bulgar asıllı Kaptan G. T. Garbatenko diye bir adamla da ön anlaşma yaptım.

Geminin içi tam anlamıyla perişanlık. Üst katta 280 tane koltuk var. Orta katında ise sadece ve sadece 120... Alt katlarda da 72'şer. Teknenin kıç tarafında 4 banyosu ve de 8 tuvaleti mevcut. Üst kattaki odada haritalar, pusula, çark, radyo-telgraf masası ve diğer denizcilik aletleri yer alıyor. Tayfalar için bir bölüm ve onun üzerinde her biri 12'şer kişilik 2 tahlisiye sandalı bulunuyor. Bir de kantini var. Yolcuların bagajları ikinci katta, üzerlerine branda çekilmiş vaziyette muhafaza edilecek. Mutfak, içme suyu deposu,

havalandırma boruları... Ahşapla ayrılmış 6 ila 8 kamara... Her birinde 6'şar yatak. 1 Dua Köşesi e 1 de revir bölümü... Kâğıt üzerinde iki kaptanlı ıskunadan, yani iki direkli yelkenli gemiden dönüştürülmüş yat. Metrik tonajı 146,66... Uzunluğu 45,72 m... Genişliği 16,45 m... Ambar derinliği 3,35 m... Kurtarma sandalları yok diye bir şeyi yok. Gemi, portakal sandıklarıyla kaplanmış ve gazete kâğıtları yapıştırılmış. Bu haliyle denize açılması hiç mümkün gözükmüyor."

Struma'nın donanımı ya da daha doğru bir deyimle perişan halinin özeti, aynen bu şekilde.

Dr. Baruh Konfido, bir süre sessiz kaldı. Bu anlatılanları önceden tahmin etmişti. Buna göre kurmuştu bütün planlarını... Elbette bu insanların kurtulmasını o da isterdi. İstanbul'a bir varsalar, kurtulacaklardı da büyük bir olasılıkla. Fakat böyle bir fırsat hayatta bir kere ele geçerdi. Ne de olsa önce can, sonra canandı...

"Kulaklarını iyice aç ve beni iyi dinle" dedi Yani'ye... "Anlattıklarından anladığım kadarıyla, bu gemi bozuntusunda olsa olsa 200 kişi için zar zor yatacak yer var. Oysa bizim planlarımız ne? Bu gemi bozuntusuna 800 yolcu almak. Nerede nasıl yatacaklar diye kafanı fazlaca yormana gerek yok. Köstence'den İstanbul Limanı'na deniz yolculuğu sürsün sürsün en fazla üç gün sürecek. İstanbul'da karaya çıkıp, Filistin'e kadar devam edecekler. Canları kurtulacak, bu kadarcık bir zahmete katlansınlar.

Gelelim işin maddi tarafına... Yer kalmadı, bitti bitiyor diyerek 1.000 dolar ila 10 bin dolar arasında bir para talep edeceğiz yolculardan. BETAR aracılığıyla gelenlerden 1.000 dolara itiraz etmeyeceğiz... Cepleri kabarık yolcu adaylarından ise 10 bine kadar ne tutturabilirsek... Eh tabii, az biraz da reklam yapmamız gerekecek... Doğal olarak kafası çalışanlar da bizi biraz zorlayacak ve teminat talebinde bulunacaklar..."

"Eh bunu nasıl halledeceğiz?" diye sordu Yani.

"Sen reklam diye bir şeyin ne kadar etkili olduğunu hiç duymadın mı, görmedin mi? Reklama Romanya'da başlayacağız. Bol müşteri çekmemizi sağlayacak son derece etkili bir reklam olmalı bu. Bütün büyük Romen gazetelerine ilanlar vereceğiz. Pırıl pırıl bir de broşür hazırlayacağız. Broşürde dizelle çalışan son sistem bir geminin mükemmel salonları, lüks kamaraları yer alacak."

Yani, gülmekten kendini alıkoyamadı. "Komik olma, broşüre ve ilanlara Struma'nın bu korkunç halini koyarsak, inan en çaresiz durumdaki atsineklerinden bile müşteri bulamayız..."

"Hiç Queen Mary diye bir transatlantikten söz edildiğini duydun mu sen?" diye sordu Dr. Baruh... "Reklamlarda ve broşürde kullanacağımız salon, içyapı ve kamara fotoğraflarının tamamını Queen Mary transatlantiğinden ödünç alacağız. Queen Mary, 1879 yılında inşa edildi. Uzunluğu tam üç futbol sahası kadar. Şimdiye kadar üretilen en uzun, en aptalca ve en berbat gemi unvanına sahip, ama ne çıkar? Bu iş için biçilmiş kaftan. İçinde tamı tamına 15 lokanta ve meyhanesi, 5 adet kaplıcası, bir umumi tuvaleti, bir spor salonu ve bir de hayvanat bahçesi var, yeter mi canım?"

"Yeter yetmesine, hatta artar bile de, bu adamlar Struma'yla karşılaştıkları zaman aldatıldıklarını anlayınca kıyametleri koparmayacaklar mı?"

"Elbette kopartacaklar... Kendilerini götürecek esas geminin Köstence karasularının dışında beklemekte olduğunu söyleyeceğiz... Limandan çıkınca da, durumu anlayacaklar, ama iş işten geçmiş olacak. Bir tür tuzağa düşmüş olduklarının farkına varacaklar. Önce sen devreye gireceksin ve şöyle konuşacaksın: *Bunca Yahudi'yi böyle bir devirde Romen topraklarından çıkarmak, kaçırmak kolay mı sanıyorsunuz? Gizli bir plan hazırladık, asıl*

gemi 5-10 mil kadar açıkta bekliyor. Çok acele hareket etmemiz gerekiyor... Aksi takdirde her an Naziler'in baskınına uğrayabiliriz. Kararınızı derhal verin.

Sonunda başka bir çare kalmadığı gerçeği kafalarına dank edecek ve düşe kalka İstanbul yolunu tutacaklar..."

"İyi hoş da vize konusunu sordukları zaman ne cevap vereceğiz?"

"Filistin vizesi edinmek çok zor, biliyorsun. İngilizler, bu Araplar'ın petrolüne muhtaç. Onları kızdırmamak için manda yönetimindeki Filistin'e son derece kıt bir Yahudi kontenjanı tanıyorlar. Diyeceksin ki, vizeleri Alman kontrolündeki Romanya'dan alamazdık... Ben bu işi çoktan çözdüm bile... Tren yoluyla önden İstanbul'a gideceğim. Siz İstanbul Limanı'na vardığınız zaman, bu problem İstanbul'da çoktan halledilmiş olacak. Vizelerinize kavuşacaksınız."

Masanın üzerine kâğıtları yaydılar. Gazetelerde yayımlanacak olan ilanların ve broşür taslağının üzerinde çalışmaya başladılar. Günde üç öğün yemek maddesini eklediler. Ücretin dolar olarak alınacağını açıkça yazmanın sakıncalı olduğunu düşündüler. Yetişkinler için 200 bin ley, küçükler için de bu miktarın yarısının alınacağı ifadesini uygun gördüler.

Özel ve geniş kamaralarda yolculuk için 350 bin ley notunu eklediler. Filistin'e giriş vizesinin İstanbul'da halledileceğini belirttiler.

Zorunlu Çalışma Kampı'ndaki David'in ve bütün Romanya Yahudileri'nin görecekleri ilan, sonunda şu şekli aldı:

STRUMA GEMİSİ, Yahudi mültecileri Filistin'e götürecek.
Hareket Tarihi: 6 Ekim 1941
Gemi, Köstence'den hareket edecek. Yerimiz sınırlı.
Bilgi ve Kayıt: Aliyah Komitesi-Yeni Siyonist Örgütü

Adres: Moşilar Caddesi, No: 78, Kat 1

Seyahat Acentesi: TURİSMUL MONDİAL - Victoria Cad. No: 5

Yolcular, bir Romen limanından Filistin'deki bir limana götürülecekler. Gemi bu amaçla tahsis olunmuştur. En geç 30 Eylül 1941 tarihinde hareket edecek. Kayıtlarını yaptıranlara, hareket tarihi ve yeri bildirilecek.

Kayıt Koşulları:

Yolcuların pasaportlarının ve Romen makamlarından verilmiş çıkış vizelerinin olması gerekmektedir.

Kayıtlarını yaptırmış olanların bilet ücretlerinin tamamını veya kalan miktarı, açıklanacak olan tarihe kadar ödemiş olmaları gerekmektedir.

Aynı koşullar çerçevesinde Bükreş'teki herhangi bir banka şubesine ödeme yapılabilir.

Gemiye Biniş Koşulları:

Gemiye bilet ücretlerinin tamamını ödemiş olanlar binebilir.

Her yolcunun bir kabin hakkı vardır.

Yolcular, yanlarına en fazla 20 kg bagaj alabilirler.

Yolculuk Koşulları:

Yolculara sabahları çay, öğlen ve akşam olmak üzere iki öğün yemek sağlanacaktır.

Yolcular, yolculuk sırasında kaptanın emirlerine uymak zorundadırlar.

Bilet Bedelinin Geri Ödenmesi:

Avans olarak verilen ya da peşin olarak ödenmiş olan ücret, 30 Eylül tarihine kadar yolculuktan vazgeçecek olan yolculara iade edilir.

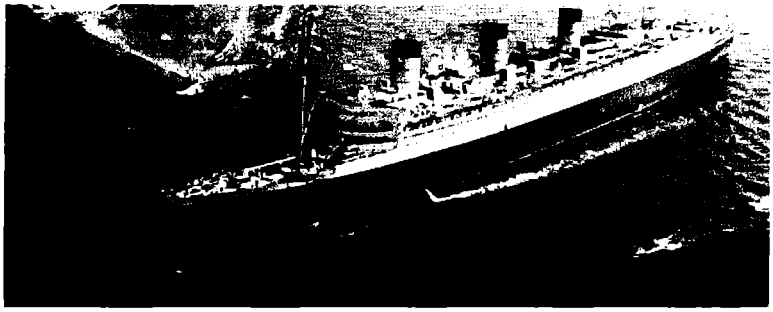
Ve sıra gazete ilanlarında ve broşürlerde kullanılacak olan fotoğrafların seçimine gelmişti. Dr. Baruh Konfino, çantasını açtı. Bir tomar fotoğraf çıkardı.

Queen Mary transatlantiğinde çekilmiş fotoğraflardı bunlar.

Birer birer ayırdılar. Dikkatle gözden geçirdiler. Ön elemeden

geçenleri, ikinci bir değerlendirmeye tabi tuttular. Sonunda, Struma diye empoze edilecek fotoğraflar belli oldu:

STRUMA GEMİSİ

STRUMA GEMİSİNDEN İÇ GÖRÜNTÜLER

Zaman Geçirme Salonlarından Biri

4 Kişilik Bir Kamara

Struma'nın Girişi

"Exodus" Öncesi Soru İşaretleri Yani Ve Baruh?

İlanlar çıkmaya başladı. Broşür yayımlandı. Beklenildiği gibi, böyle bir yolculuğun yapılacağı haberi büyük bir ilgiyle karşılandı. BETAR, yolculuğun organizasyonu için ağırlığını koymuştu.

Yine de örgüt içerisinde "Acaba doğru mu yapıyoruz? Bu işin sonu da felaketle biter mi?" diye kafa yoranlar vardı. Yaşını başını almış, bütün politik gelişmeleri gayet iyi bilen ve dünya üzerindeki bütün antisemitik hareketleri adım adım takip eden Smil Wolf Livovschi, bunların en deneyimlisiydi.

Altmış dokuz yaşındaydı. Çok şey görmüş geçirmişti. Ömrünün son günlerini Filistin'de tamamlamak, o topraklara gömülmek istiyordu. Bunun için belki de son şanstı Struma... Bunca yıldır biriktirdiği son parasıyla bu yolculuğa katılmaya karar vermişti.

Vermesine vermişti de, düşünmekten –olumsuz olasılıkları hesaplamaktan– alıkoyamıyordu beynini.

Kafasına taktığı birinci soru işareti, şu Yani Pandelis'le ilgiliydi. Bu adamın, bütün Balkan ülkelerindeki Yahudi göçleriyle ilgili bir bağlantısı vardı.

Kurnaz, üçkâğıtçı, rüşvetçi bir tipti. İşine geldiği zaman çok kolay yalan söylemesiyle ün yapmıştı. Bu şöhreti, Smil'in kulağına kadar gelmişti. 1939 yılında nasıl yapmışsa yapmış, Mossad (Ha-Mossad le-modi›in u-le-tafkidim meyuhadim) ajanlarıyla 1939 yazında bağlantı kurarak güvenilir bir adam olduğu konusunda onları ikna etmişti.

"Bu yasadışı kaçak gemilerle bu işler olmaz" demişti ajanlara. "Yasal yolları tercih etmeliyiz. Tabii yolcularınız da normal ücret her neyse, ödemek zorunda olacaklar."

En zayıf noktadan vurmuştu Şişko lakaplı Yani. Gerçekten de ortada bu işleri yapan yasal bir şirket ve gemi kalmamıştı. Cemaatten Dr. Baruh'un desteğini aldığını duyuyorlardı. Eh, talep ettiği ücretler biraz pahalıydı ama, bu can pazarında bunun hesabı yapılamazdı. Sonra ne diyordu adam –gümrük memurları, polisler, askerler– hepsinin ceplerini doldurmazsam, nasıl çıkarız sanıyorsunuz?

Yani, Mossad'la işbirliği yaparak Bulgaristan, Çekoslovakya, Polonya ve Romanyalı 1.400 göçmeni Tiger Hill'le kaçırmıştı. İngilizler ateş açınca iki kişi can vermişti ama, geri kalanlar sağ salim karaya çıkmıştı.

Bu tarihten birkaç ay sonra Hilda gemisinin 726 yolcusuyla, Darien'in ise 800 göçmenle yolculuklarının altında da yine Yani'nin'nin imzası vardı.

1941 sonbaharında Patria ve Salvador'dan sonra, Mossad, İstanbul ile Bükreş ve Köstence'deki ajanlarını çekmişti. Yani, derhal yeni bir destek örgütü bulmuştu kendine: Yeni Siyonist

Organizasyon'un aşırı sağcı Revizyonistler grubu. Bununla da yetinmedi, BETAR'a onlardan da bedava yolcu alacağı vaadiyle kendisine yardımcı olmalarını istedi.

Bir süre sonra, bu iki Yahudi militan grubu arasında yolculukla ilgili olarak anlaşmazlıklar çıktı. Revizyonistler, bilet fiyatlarının düşürülmesini ve kendileri için 100 kişilik bir kontenjan ayrılmasını istediler. Yani, bu fırsatı kaçırmadı. Bilet bedellerine itirazları olmayan ve kendileri için 8 kişilik bedava bir kontenjan ayrılması talebiyle yetinen BETAR'ın üzerine oynadı. Ve sonunda kazandı da. Revizyonistler, Struma Projesi'nden tamamen çekildiler. Organizasyona yardımcı olma rolü, olduğu gibi Yani'nin bu konuda yön vermeyi başardığı BETAR'a kaldı.

Revizyonistler, daha da ileri giderek biletlerin satışı için Turismul Mondail adıyla bir şirket kurdular ve Capsa Lokantası'nın hemen yanında bu şirketin merkez ofisini açtılar.

Çıkış vizeleri Romanya'dan alınacaktı. Filistin'e giriş konusu sorun olmayacaktı. Vizeler, İstanbul'da teslim edilecekti. Hareket tarihi olarak önce 30 Eylül duyuruldu. Sonra bu tarihin 8 Ekim'e ertelendiği ilan edildi.

Gerekçe: Geminin biraz daha bakım görmesi gerekiyordu. Tabii, hiç ama hiç yer kalmamıştı. Ama biraz daha yüksek rakamlar ödendiği takdirde, belki bir yer temin edilebilirdi.

Ödeyenler oldu. Yani'nin ve Dr. Baruh'un cepleri daha da şişkinleşti.

Bu arada, Yani küçük bir el ilanı daha yayımladı:

"Bon voyage,

Filistin'e hoş geldiniz.

Bunun alışkın olmadığınız bir yolculuk olacağı fikrine kendinizi alıştırın. 600 yolcu, bazı rahatlıklardan doğal olarak yoksun kalacaksınız. Deniz dalgalı olacak. Evlerinizde alıştığınız

konfordan mahrum kalacaksınız. Fakat bu koşullara adapte olmanız gerekecek.

Sonunda Filistin'e varacaksınız.

Hepiniz eşitsiniz. Yahudi'siniz. Kardeşsiniz. Gerçek kardeşlerin yaptıkları gibi, birbirinize yardımcı olacaksınız."

(Not: Deniz tutmalarına karşı yanınızda ilaç getirmeyi unutmayınız.)

Smil, bütün bu gelişmeleri kaygıyla izledi. Başka bir çaresi yoktu. Bu yolculuğa çıkacaktı. Ne var ki, bu Yani denilen şişko sahtekâra hiç ama hiç güvenmiyordu.

Peki ya ortağına, Dr. Baruh Konfino'ya?... Doğrusu bu ya, bu adam Yahudi kimliğinin arkasına sığınıyor gibi geliyordu Smil'e... Onun da Yani gibi dolandırıcı olmasından korkuyordu.

Türkiye'nin Samimiyeti?

Smil'in kafasını kurcalayan en önemli soru işareti de şuydu: Diyelim ki bu gemiye binildi... Ve de kazasız belasız iki üç gün içinde İstanbul'a varıldı... Peki, bu Türkler bir gemi dolusu Yahudi'yi nasıl karşılayacaklardı?

Korkusu belliydi. Türkiye'nin samimiyeti konusunda ciddi şüphe işaretleri dolaşıyordu kafasının derinliklerinde. Tarih içerisinde Avrupa'daki ve Rusya'dakine benzer ölçülerde bir antisemitizm yaşanmamıştı Türkiye'de. Ne var ki, Naziler'in Almanya'da işbaşına gelişlerinden itibaren baş gösteren hoş olmayan bazı olaylar ve sonrasında da bu savaş, birtakım şeyleri değiştirmişti.

İspanya cehenneminde Kraliçe İsabella'nın 31 Mart 1492 tarihinde tüm Yahudiler'in ülkeden kovulmaları için ferman çıkarması, bu ülkede yaşamakta olan Yahudiler'i tamamen çaresiz

bir durumda bırakmıştı. Bu ferman üzerine İspanya'yı terk etmek zorunda kalan 300 bine yakın Yahudi, çeşitli Avrupa ülkelerinden sığınma hakkı istemiş, fakat istisnasız bütün kapılar yüzlerine kapanmıştı. Bu durum karşısında tamamen yok olma noktasına yaklaşmış olan İspanya Yahudileri'ne tek bir devlet, Osmanlı İmparatorluğu kapılarını açmıştı.

En yakın iki dostu Axel ve Lazar'la bu konuyu tartışacaktı. İkisi de tarihi çok iyi bilen, kulakları da her yerde olup biteni anında kapacak kadar açık kişilerdi. Çocukluk arkadaşıydılar.

Cismigiul Park'ta bir sıraya oturdular. Smil, sabırsızlıkla konuyu hemen açtı. Türkiye'nin Yahudiler'e karşı tutumuyla ilgili görüşlerini sordu.

Axel, başını iki yana salladı:

"Sevgili dostum, bitpazarına nur yağdırma... Osmanlı çoktan tarih oldu. Çok şey değişti Türkiye'de... Cumhuriyet döneminde, imparatorluk döneminin aksine Mustafa Kemal'le birlikte başlayan ulusçuluk anlayışı, daha sonrasında endişe verici noktalara ulaştı."

Gerçekten de **16 Mart 1923 tarihinde**, Mustafa Kemal, Adana'da esnafa hitaben yaptığı konuşmada, "Memleket en sonunda yine gerçek sahiplerinin elinde karar kıldı. Ermeniler ve diğerlerinin burada hiçbir hakkı yoktur. Bu bereketli yerler koyu ve öz Türk memleketidir..." dememiş miydi?... Böylece, Cumhuriyet'in azınlık politikalarının çerçevesi ve geleceği belirlenmiş olabilirdi bir bakıma.

Lazar, sözü devraldı:

"**Haziran 1923'te** Yahudi, Rum ve Ermeni memurlar işlerinden çıkartılarak yerlerine Müslümanlar alınmaya başlandı. Gayrimüslim azınlıkların Anadolu'da serbestçe dolaşımları kısıtlandı. Karar o kadar ani olmuştu ki, pek çok kişi kısıtlamalar yüzünden memleketine dönemedi, gittiği yerde mahsur kaldı. Bu yetmezmiş gibi Yahudiler'in Filistin'e göçmelerine de birtakım engeller konuldu."

"Doğrusu, bunları bilmiyordum..." dedi Smil. "Peki ya sonrası?"

"**Eylül 1923'te**, Kilikya'dan *(Adana havalisi)* ve Doğu Anadolu'dan savaş sırasında göç eden Ermeniler'in geri dönüşünü yasaklayan bir kararname çıkartıldı. **Aralık 1923'te**, Çorlu'da yaşayan birkaç yüz kişilik Yahudi cemaatine şehri 48 saat içinde terk etmeleri emredildi. Hahambaşılığın müracaatı üzerine karar ertelendi, ancak benzer bir karar Çatalca için alındı ve hemen uygulanmaya konuldu.

24 Ocak 1924 tarihli Eczacılar Hakkındaki Kanun'la eczane açma yetkisi *Türk olma* koşuluna bağlandı."

Smil, konuyu açtığına açacağına pişman olmuştu. Bir şeyler söyleyecek oldu ama, "Dur bakalım, sözümü kesme" dedi Axel... "Pandora'nın kutusunu sen açtın... İçinden çıkan kötü şeyleri sonuna kadar dinleme sabrını göstereceksin:

3 Mart 1924 tarihli Tevhid-i Tedrisat Kanunu uyarınca 40 kadar Fransız ve İtalyan okulu kapatıldıktan sonra, sıra Türkiye'deki azınlık okullarının binalarının onarımında, genişletilmelerinde, yeni binalar yapmalarında kısıtlamalara geldi. Okul programları ve sınavlar Milli Eğitim Bakanlığı tarafından denetlenmeye başlandı.

3 Nisan 1924'te kabul edilen Avukatlık Kanunu uyarınca 960 avukat iyi ahlaklı olup olmadığı açısından değerlendirildi ve sonuçta 460 avukatın çalışma izni iptal edildi. Böylece Türkiye'deki Yahudi avukatların yüzde 57'si, Rum ve Ermeni avukatların dörtte üçü işsiz kaldı.

29 Ocak 1925 gecesi, Fener Rum patrikliğine seçilen Araboğlu Konstantinos, bir trene bindirilerek Selanik'e gönderildi. Suçu, hükümetin hoşuna gitmeyen biri olmasıydı. Bu durum, Yunanistan tarafından Lozan'ın ihlali olarak La Haye Adalet Divanı'na ve Milletler Cemiyeti'ne götürüldü. Ancak, Türkiye'nin *Patrikhane'yi de sınır dışı etme* tehdidi üzerine, Yunanistan, şikâyetlerini geri çekti ve patrik sanki *kendi isteğiyle istifa etmiş gibi* yapılarak konu kapatıldı... Yeter mi?"

"Bir kere kara haberci gibi başladınız anlatmaya..." dedi çaresizlik içinde başını öne eğerek Smil... "Devam edin bakalım."

"**22 Nisan 1926 tarihinde**, ticari yazışmalarda sadece Türkçe kullanılmasını zorunlu kılan bir kanundan sonra, yönetim kadrolarında çalışan ve Türkçe yazı diline hâkim olmayan gayrimüslimler topluca işten çıkartılmaya başlandı. Bu yönetmelik uyarınca işten çıkartılan Rumlar'ın sayısı tamı tamına 5 bindi.

17 Şubat 1926'da, Medeni Kanun'un kabulünden sonra, Ermeni, Yahudi ve Rum cemaatleri, bir biri peşi sıra, Lozan Barış Antlaşması'yla kendilerine tanınan azınlık haklarından vazgeçtiklerini açıklamaya zorlandılar.

Ağustos 1926'da, devletin Lozan Barış Antlaşması'nın yürürlüğe girdiği 23 Ağustos 1924'ten önceki tarihlerde gayrimüslimlerce Türkiye'de edinilmiş olan tüm malları müsadere etme hakkına sahip olunduğu ilan edildi."

"İyi hoş da..." dedi zorlukla Smil. "Bu azınlık aleyhtarı girişimler içerisinde pek fazla antisemitik yaklaşım göremedim..."

"Hele sabret... Sırası gelecek, hem de fazlasıyla gelecek..." dedi Lazar:

"**17 Ağustos 1927'de** Elza Niyego adlı yirmi iki yaşındaki bir Yahudi kızı, kendisine âşık olan ve uzun süredir taciz eden evli ve torun sahibi Osman Ratıp adında bir adam tarafından öldürüldü. Olayın devlet tarafından örtbas edilmeye çalışıldığını gören Yahudi cemaatinin ilk kez sesini çıkarmaya cesaret etmesi üzerine, gazetelerde yoğun bir Yahudi düşmanı kampanya başlatıldı. Bazı Yahudiler *Türklüğe hakaret ettikleri* gerekçesiyle mahkemeye verildiler.

13 Ocak 1928'de, rejimin gözüne girmek isteyen bir grup Darülfünun *(İstanbul Üniversitesi)* Hukuk Fakültesi öğrencisinin aldıkları karar uyarınca, birden vapur, tramvay gibi toplu taşıma araçlarına *Vatandaş Türkçe Konuş!* yazılı pankartlar asılmaya

başlandı. Dönemin gazetelerinde *Türkçe Konuş!* hitabına tahammül edemeyen sözde *vatandaşlardan* şikâyet ediliyordu. Bu tarihten itibaren kampanyanın gereklerine uymadıkları gerekçesiyle pek çok gayrimüslim hakkında *Türklüğü tahkir* davası açıldı.

11 Nisan 1928 tarihli Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarz-ı İcrasına Dair Kanun'la doktorluk *Türk olma* şartına bağlandı. Böylece gayrimüslimler doktorluk yapamaz oldular.

Eylül 1929'da, Defterdarlık, Yahudi okullarını, Or Ahayim Hastanesi'ni, Ortaköy Yetimhanesi'ni ve sinagogları ticari müessese sayarak bunlara yapılan bağışları ve intikalleri vergilendirmeye karar verdi. Uygulama geriye doğru, 1925 yılından başlatıldı. Bu yüksek vergileri ödeyemeyen hahambaşılığa haciz geldi. Hükümetin baskıları sürdü ve bağışlar sıkı takibe alındı.

1929-1930 arasındaki 18 ay içinde Türkiyeli Ermeniler'den 6 bin 373 kişi Suriye'ye göç etmek zorunda kaldı.

18 Eylül 1930'da, Adalet Bakanı Mahmut Esat Bozkurt, Ödemiş Yaylası'nda *'Benim fikrim, kanaatim şudur ki, bu memleketin kendisi Türk'tür. Öz Türk olmayanların Türk vatanında bir hakkı vardır, o da hizmetçi olmak, köle olmaktır'* şeklindeki ünlü vecizesini söyledi.

Ekim 1930'daki belediye seçimleri sırasında yeni kurulan Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın listesinde 6 Rum, 4 Ermeni ve 3 Yahudi'ye yer verilmesi üzerine, iktidardaki CHF şiddetli bir gayrimüslim karşıtı kampanya başlattı. Parti, kuruluşundan 99 gün sonra kendini feshetmek zorunda bırakıldı ama, gayrimüslimlere kızgınlık bitmedi.

11 Haziran 1932'de yürürlüğe konan Türk Vatandaşlarına Tahsis Edilen Sanat ve Hizmetler Hakkındaki Kanun'la yabancıların bazı mesleklerde çalışmaları yasaklandı. Bu durum özellikle Yunan uyruklu serbest meslek erbabını, küçük esnaf ve sokak satıcılarını kapsıyordu.

Kasım 1932'de, İzmirli her Yahudi'ye Türk kültürünü benimsemeye ve Türk diliyle konuşmaya söz veren birer taahhütname imzalatıldı. İzmir Yahudileri'ni Bursa, Kırklareli, Edirne, Adana, Diyarbakır, Ankara Yahudileri izledi.

1933'te Mardin'deki Süryani Patrikliği, gizli ve açık baskılara dayanamayarak *cemaatin arzusu doğrultusunda, görülen lüzum üzerine, muvakkaten (geçici olarak)* Mardin'den Suriye'deki Humus'a taşındı. Ancak o günden sonra geri dönmesi mümkün olamadı.

14 Haziran 1934'te kabul edilen ve Türkiye'yi *Türk kültüründen olan ve Türkçe konuşanlar (has Türkler), Türk kültüründen olan ve Türkçe konuşmayanlar (Kürtler)* ve *Türk kültüründen olmayan ve Türkçe konuşmayanlar (gayrimüslimler ve diğerleri)* olarak üçe bölen İskân Kanunu'ndan sonra Anadolu'nun çeşitli yerlerindeki Rumlar ve Ermeniler, kendileri için uygun görülen bölgelere sürüldüler."

"Bu kadar yeter..." dedi Smil. "Vakit de geç oldu. İsterseniz artık kalkalım."

Axel ve Lazar güldüler.

"Bak..." dedi Axel. "Sen sordun... Sonuna kadar dinleyeceksin. Üstelik Yahudiler'in yazılmayan hikâyelerine daha yeni sıra geldi. Trakya olaylarını dinle bir, görelim bakalım ne diyeceksin...

21 Haziran - 4 Temmuz 1934'te, Cevat Rıfat Atilhan ve Nihal Atsız gibi ırkçı yazarların Yahudi aleyhtarı yazılarla galeyana gelen kitleler, Çanakkale, Gelibolu, Edirne, Kırklareli, Lüleburgaz ve Babaeski'de Yahudiler'e saldırdılar. Olaylarda Yahudiler'e ait evler ve mağazalar yağmalandı, kadınlara tecavüz edildi, bir haham öldürüldü. CHF Trakya teşkilatının örgütlediği anlaşılan olaylar sonucu 15 bin kadar Yahudi, mal ve mülklerini geride bırakıp can havliyle başka şehirlere, ülkelere kaçmak zorunda kaldılar. Olaylar yatıştığında acı bilanço ortaya çıktı. CHF'nin hazırladığı

bir rapora göre Trakya ve Çanakkale'de yaşayan 13 bin Yahudi'den 3 bini İstanbul'a göçmüş, pek çok kişi de mallarını yağmalarda, mülklerini ise yok pahasına sattıkları için kaybetmişlerdi.

24 Temmuz 1937 tarihli *Cumhuriyet* gazetesinde çıkan bir ilana göre, Ankara Askeri Baytar Mektebi'ne alınacak öğrencilerde aranan özelliklerden biri *Türk ırkından olmaktı.*

6 Eylül 1938 tarihli *Cumhuriyet* gazetesinde çıkan Türk Kuşu Direktörlüğü'ne alınacak *tayyare* öğretmenlerine *dair* bir başka ilanda ise ifade biraz daha rafine hale gelmiş ve *Türk soyundan olmak* haline dönüştürülmüştü.

Ağustos 1938'de, Türk hükümeti, *'Tebaası oldukları devlet arazisinde yaşama ve seyahat bakımından baskılara tabi tutulan Museviler'in bugünkü dinleri ne olursa olsun Türkiye'ye girmeleri ve ikametleri yasaktır'* diyen 2/9498 numaralı kararnameyi çıkarttı. Ülkenin tek resmi haber ajansı Anadolu Ajansı'nda çalışan 26 Musevi personelin işine son verildi. Gazete ve dergilerde genel olarak azınlıkları, özel olarak da Yahudiler'i ülkenin çektiği sıkıntıların sorumlusu gösteren yazı ve karikatürlerde patlama oldu.

1938-1939'da, yaklaşan savaşta ulusal güvenliği tehdit edecekleri gerekçesiyle, Anadolu'nun kırsal bölgelerinde yaşayan gayrimüslimler, büyük şehir merkezlerine nakledildiler. Büyük şehirlerin yaşam koşullarına ayak uyduramayanlar ise ülkeden göç etmek zorunda kaldı.

Temmuz 1939'da, Hatay'ın Türkiye'ye katılması sırasında bölgedeki Ermeniler, baskılar sonucunda Suriye'ye göç ettiler.

8 Ağustos 1939'da, Avrupa'nın çeşitli yerlerinden topladığı 860 Yahudi mülteciyi Filistin'e taşırken yolda karşılaştığı bazı sorunlar yüzünden İzmir'e sığınmak zorunda kalan Parita gemisi, yolcuların, *'Bizi öldürün ama geri göndermeyin!'* haykırışlarına rağmen 14 Ağustos'ta iki polis motorunun refakatinde limandan

çıkartıldı. Gemi çıkartılırken CHP'ye yakın *Ulus* gazetesi *'Serseri Yahudiler İzmir'den Gitti'* diye başlık attı.

28 Aralık 1939'da, Erzincan'daki büyük depremde on binlerce kişinin öldüğünü duyan Tel-Aviv, Hayfa, Buenos Aries, New York, Cenevre, Kahire ve İskenderiye'deki Yahudi cemaatleri aralarında topladıkları paraları ve giyim eşyalarını Türkiye'ye yolladılar. Ancak gazetelerde Yahudiler'in bu tavrını alaya alan ve bu yardımın altında kötü niyetler arayan yazılar, karikatürler boy gösterdi.

12 Aralık 1940'ta, Romanya'nın Köstence Limanı'ndan aldığı 342 Yahudi mülteciyle İstanbul'a varan Salvador'un (aslında 40 kişilik bir tekneydi) bir mil bile gidecek hali olmadığı halde Türk makamları, gemiyi yoluna devam etmesi için zorladılar. Sonuç hazindi:

13 Aralık'ta Silivri açıklarında şiddetli fırtınaya yakalanan Salvador'un geriye kalan parçaları arasından tam 219 ölü toplandı.

22 Nisan 1941'de bir gün kapılarında beliren jandarmalar tarafından 12 bin gayrimüslim erkek; sivrisinek kaynayan ve sıtma yayan bataklığın, rutubet, çamur ve aşırı sıcağın bunalttığı, su darlığı çekilen altyapısız kamplara gönderildiler. 'İstanbul'u Unutunuz!' diye bağıran çavuşların sesleri, o günleri yaşayanların belleklerine yerleşti. 20 Kur'a İhtiyatlar denen bu 'gâvur askerler', Zonguldak'ta tünel inşaatlarında, Ankara'da Gençlik Parkı'nın yapımında, Afyon, Karabük, Konya, Kütahya illerinde taş kırma, yol yapma gibi ağır işlerde çalıştırıldılar."

Trakya Olayları

"İzin ver, şu Trakya'yı ben anlatayım..." diyerek Lazar araya girdi... "O bölgede çok tanıdığım, hatta akrabalarım bile var... Dinle bakalım Smil efendi, bakalım bunlara ne diyeceksin?

1934 tarihinde Almanya'da Adolf Hitler'in başa geçmesiyle birlikte Türkiye'deki antisemitik hareketler, giderek gemi azıya

almaya başladı... Lazar, olup bitenleri Çanakkale diye bir şehirde yaşayan, söz konusu olaylardan sonra Romanya üzerinden İngiltere'ye gitmeye çalışan Pepi Morhaim adlı birinden dinlemişti. 1934 Trakya olaylarıyla kastedilen, o yıllarda Türkiye'nin Trakya bölgesinde Yahudiler'e karşı yapılmış saldırılardı.

O dönemde Trakya'da 45 bin civarında Yahudi yaşıyordu. Ağırlıklı olarak ticaret ve hayvancılıkla uğraşıyorlardı. Bölge ekonomisinin can damarı olan meracılık ve süt ürünleri konusunda son derece faaldiler. Bu yıllarda Cevat Rıfat Atilhan adlı bir yazar, İstanbul'da *Millî İnkılâp* adıyla bir dergi çıkarmaya başlamıştı.

Almanya'da eğitim gören Atilhan, Nazi sempatizanıydı. Nazi ideolojisinden devşirdiği safkan, saf soy, öz Türk gibi kavramları ilk kez kamuoyunda tartışmaya açıyor ve Yahudi düşmanlığını körüklüyordu.

Atilhan'ın çevresinde kümelenen ırkçı militanlar, Trakya'da yaşamakta olan Yahudiler'in ekonomik üstünlüklerine karşı bir şeyler yapmak gerektiği propagandasını başlattılar. Yahudi cemaatinin ileri gelenleri, bu durum karşısında devlet makamlarına başvurarak giderek endişe verici boyutlara ulaşan antisemitik kampanyanın durdurulmasını istediler.

Ne var ki, çoktan iş işten geçmişti... 1934 yılının haziran ayında Trakya Yahudileri'ne karşı saldırılar ve yağmalar birbirini takip etti. Yahudiler'e ait evler, mağazalar yağmalandı. Kadınlara tecavüz edildi. Yahudi tüccar ve esnafın dükkânları boykot edildi.

Bu bölgede yaşamakta ola 15 bin civarındaki Yahudi, evlerini ve işlerini bırakıp İstanbul'a doğru kaçmaya başladı. *'Yahudiler'i istemiyoruz!'* diye slogan atan gözleri dönmüş kitleler, daha sonra, *'Hadi, Yahudi yağmasına!'* diye kışkırtıldılar. Azınlık grupları içerisinde, vatandaşların etnik kökenleri, dilleri, gelenekleri ve kültürleri nedeniyle böyle bir saldırıya uğramaları, ilk büyük düş kırıklığı oldu. Cumhuriyet

rejimiyle birlikte imparatorluğun ikinci sınıf vatandaşı kalmak yerine Cumhuriyet'in eşit ve özgür vatandaşları olacaklarını ümit eden azınlıklar, bu olayla aidiyet duygularının ciddi bir şekilde sarsıldığını hissettiler.

Olaylar sonucunda Trakya Yahudileri'nin büyük bir kesimi, bütün mal ve mülklerini geride bırakarak İstanbul'a göçtüler.

Trakya'daki olaylarda Cevat Rıfat Atilhan kadar Nihal Atsız adlı bir başka yazarın da etkisi oldu. Atsız, 31 Temmuz 1933 tarihine kadar Malatya'da Türkçe öğretmenliği yaptıktan sonra Edirne Erkek Lisesi'ne edebiyat öğretmeni olarak tayin edilmişti. Edirne'de *Orhun* dergisini yönetmeye başladı.

Atsız, Edirne'de büyük bir rağbet gördü. Hayranları arasında Trakya olaylarında önemli bir rol oynayan Körmutlu İbrahim Ağa da yer vardı. İbrahim Ağa, kendisinden daha genç, yirmi sekiz yaşındaki Atsız'ın müridi haline geldi.

Atsız'ın 1933 yılının son aylarında yazdığı bir yazı, kışkırtmaların artacağının en belirgin işaretiydi. Al kendin oku, biz de biraz nefes alıp ses tellerimizi dinlendirelim."

Smil, ses çıkarmadan Türkçe bir fotokopi ile daktilo edilmiş Romence tercümeyi aldı. Okudu:

"Öğleye kadar Çanakkale'yi gezdik. Türk tarihinde büyük bir dönümün, şanlı bir müdafaanın, insanlığın gücü üstündeki kahramanlıklarının remzi olan bu şehir, ne yazık ki tam bir Türk yüzü göstermiyor.

Şehirde ne kadar çok Yahudi, ne kadar çok Çingene, ne kadar da Rum bozuntusu var!... Buradaki Yahudi de her yerde tanıdığımız Yahudi'dir. Sinsi, küstah, zelil, korkak, fakat fırsat düşkünü Yahudi...

Yahudi mahallesi, her yerde olduğu gibi burada da çığırtkanlığın, gürültünün ve levs'in[1] merkezi...

1 Pislik.

Çarşıdaki dükkânların levhalarını okuyoruz. Onda dokuzu bizi sinirlendiren nankör ve kahpe milletin isimlerini taşıyor. Kuvvetli olduğumuz zaman karşımızda köpekçe yaltaklanan, bozgun çağlarımızda küstahlaşıp düşmanlarımızla birleşen tarihin bu hain ve piç milletini artık aramızda yurttaş olarak görmek istemiyoruz.

Cihan Savaşı'nda düşmanlarımıza casusluk eden ve bezirgânlıklarıyla kanımızı emen Yahudi, tarihin hep ikiyüzlü Yahudi'sidir. Kurtuluş Savaşı'nda Bursa'ya Yunanlılar girerken kocaman bir Yunan bayrağıyla onları karşılayan, fakat Türkler Bursa'yı geri alırken aynı bayrağı ordumuzun ayakları altına seren yine bu vatansız Yahudi'dir.

İstanbul'da tımarhanelik bir çılgın, sevdiği bir Yahudi kızını öldürdüğü zaman, kızın cenaze merasimini Türkler'e düşmanlık nümayişi şekline sokan ve hatta Türk ordusuna uşaklık eden *(çünkü Yahudi hiçbir zaman asker olamaz)* askeri üniformaları da dahil olduğu halde *'Kahrolsun Türkler!'* diye bağıran aynı hain Yahudi'dir. Türk'e düşmanlık, bu Yahudiler'in irinden kanına o kadar işlemiştir ki, vaktiyle katliamlarla öldürüldükleri İspanya'yı ve zaman zaman gadrine uğradıkları Rusya'yı kendilerine koruyucu bilecek kadar ileri gitmişlerdir. Sanki Türkiye miskin İspanya'dan veya salak Rusya'dan korkacak da Yahudiler hakkında yaptığı tazyiki gevşetecekmiş gibi...

Evet. Yahudi, şimdiye kadar hiçbir kötülük görmediği Türk'e düşmandır. Çünkü onun mayası Yahudilik, yani kahpeliktir. Türkeli'ne eroini dost (?) bir milletin erkân-ı harbiyesi sokuyor, onun Türkiye'deki komisyonculuğunu da Ermeni ve bilhassa Yahudi vatandaşlar yapmıyor mu? Büyük atalarımızın değerli savlarını unutmayalım. Onlar, Yahudi'den yumurta alan, içinde sarısını bulamaz demişlerdir. Bu Yahudi'nin hilekârlığını açığa vuran büyük bir hikmettir."

"Umarım hoşuna gitmiştir..." diyerek acı acı güldü Axel. "Bak

bu son sayfada da bu yazarın Çanakkale'nin Büyük Anafartalar köyünü ziyaretiyle ilgili aldığı notlar var:

'104 ev, 504 kişi vardı. Üçü Yahudi'ydi... Ne iş gördüğünü sorduk. Muhtar, bakkal dedi. Hâlâ mı sen bezirgân! Türk'ü maddi olarak kemirmeye yeltenmektesin!

İyi bil ki bu senin son kımıldanışındır... Artık damarlarında temiz Türk kanı taşıyanlar, senin elinde oyuncak olmayacaklardır. Senin mikropluğundan kederle bahseden köylü, sanır mısın ki seni daha uzun zaman topraklarında barındıracaktır...' "

Son konuşmayı yine Axel yaptı:

"Trakya olayları başlamadan iki ay kadar önce, *Vakit* gazetesinde Çanakkale kaynaklı bir haberde aynen şöyle bir ifade vardı:

'Çanakkale, iktisadi cepheden tamamen Yahudiler'in eline geçmiştir. Bütün köyler ve şehir halkı, Ben-i İsrail'in esareti altına girmiştir...

İcra Dairesi'nin dosyalarında en çok alacaklı olanlar, Yahudiler'dir. Köylüler, bu tarlaları icarla kullanmaktadır...'

Atsız, 1934 yılının mart ayında *Orhun* dergisinde 'Komünist, Yahudi, Dalkavuk' başlıklı yazısında zehir kusmaya devam etti: '... Türk milletinin içerki düşmanları üç tanedir: Komünist, Yahudi ve Dalkavuk... Komünist, vicdanını Yahudi Marx'a satmış olan vatansız serseri demektir. İkinci düşman, Yahudi'dir. Onun Allahı paradır... Yahudi, mayi gibidir. Derhal, bulunduğu kabın şeklini alır... Yahudi, iki türlüdür: Biri asıl Yahudi'dir... Biri de Yahudi dönmesidir...'

Olayların meydana gelmesinden 1 ay kadar önce, *Orhun*'da ve *Millî İnkılâp* adlı dergilerde yayımlanan 'Musa'nın Necip Evlatları Bilsinler ki' başlıklı makale, aslında son işaret oldu. 1934 haziranında Kırklareli, Tekirdağ ve Edirne'de Yahudiler'e Türkçe konuşma zorunluluğu getirildi. Malları boykot edildi. Arka arkaya şantajlar, yağmalar ve yıpratıcı saldırılar düzenlendi.

Yahudiler'e ait mağazaların önünde nöbet tutularak halkın o

mağazalardan alışveriş yapması engellendi. Yahudiler'in evlerine tehdit mektupları gönderildi. 25 Haziran'dan itibaren Çanakkale ve Trakya'daki Yahudiler, bölgeyi terk etmeye başladılar. Gayrimenkullerini değerlerinin çok çok altında fiyatlarla satmak zorunda kaldılar.

28 Haziran ila 4 Temmuz arasında Çanakkale, Keşan, Uzunköprü, Kırklareli ve Edirne'de saldırılar meydana geldi. Keşan'da ve Uzunköprü'de yaşayan Yahudi ailelerine şehri 24 saat içinde terk etmeleri emredildi.

3 Temmuz akşamı Kırklareli'nde 65 Yahudi evi yağmalandı. Olaylarda bir jandarma eri öldü. Erkekler bıçaklandı. Kadınlara tecavüz edildi. Bazı genç kızların yüzüklerini almak için parmakları kesildi. Kırklareli hahamı çırılçıplak soyuldu. Sakalı tıraş edildi. Yetmemiş gibi evine girildi ve kızının ırzına geçildi.

Edirne Mezbahası'nda koşer et kesimi yasaklandı. Vali, cemaatin şehri terk etmesini istedi. Cevat Rıfat Atilhan, valinin tutumunu öven bir yazı yazdı.

2 Temmuz'da Edirne'de Yahudi mahallesine saldırıldı. Fırıncılar, Yahudiler'e ekmek satmayı reddettiler. Yahudiler'den borç almış olanlar, borçlarını ödemedi.

Eh söyle bakalım dostum... Bütün bu dinlediklerine rağmen, transit amacıyla da olsa hâlâ Türkiye'ye gitmek istiyor musun?"

Smil başını önüne eğdi. Evet de demedi, hayır da...

Amele Taburları

Smil Wolf Livovschi'nin kafasında dolaşan aslında bu dinledikleri kadar önemli başka soru işaretleri de vardı. Türkiye'de giderek yükseldiği anlaşılan bu antisemitizm dalgası, yakında toplama kamplarıyla noktalanabilir miydi? Haliç kıyılarında şimdiden bu amaçla iki toplama kampı hazırlandığı dedikodusu giderek yayılıyordu.

Smil, olayların böyle bir noktaya ulaşacağını tahmin etmiyordu. Ne var ki, Türkiye'den gelen bir yakınından aldığı son bir haber, bayağı canını sıkmış, endişelerinin artmasına neden olmuştu. Axel ile Lazar'ın verdikleri bilgilerin üzerine tuz biber ekmişti açıkçası.

Bu yılın (1941) nisan ayında, yaşları 20 ila 45 arasında değişen gayrimüslim erkekler, askerliklerini yapmış veya yapmamış olsunlar, hiç fark gözetmeksizin Nafıa (Bayındırlık İşleri) Askerliği adı altında Türkiye'de yeniden askere alınmışlardı.

Haberin bütün ayrıntılarıyla birlikte ana kaynağı, bir Paris gezisi sırasında tanıştığı Nathan Elias adlı şimdilerde tam kırk beş yaşında olması gereken bir dostuydu. 5 sayfalık bir mektupta, olup bitenleri anlatmış, Smil'e içini dökmüştü.

Açıkça söylemek gerekirse, Naziler'in cirit attıkları Avrupa ülkelerindeki bir tür zorunlu çalışma kampının tıpatıp benzeriydi Türkiye'deki bu uygulama... Arkasından toplama kamplarının gelip gelmeyeceğini kim bilebilirdi ki...

Erkekler, kâğıt üzerinde tam 20 sınıfa ayrılmıştı Türkiye'deki bu uygulamada. İşin en tuhaf tarafı, bu 20 sınıfın tamamının gayrimüslimlerden meydana gelmesiydi. Baştaki parti yöneticilerinin kafalarından çıkmıştı bu olay. Yirmi Kur'a Nafıa Askerliği adı altında da hemen yürürlüğe konmuştu.

Askere alınan bütün erkeklere istisnasız en küçük bir silah bile verilmemiş, asker üniforması giydirilmemişti... Ağır angarya işlere koşulmuşlardı. Bir anlamda Osmanlı döneminde uygulanan Amele Taburları anlayışının farklı amaçlı bir versiyonuydu. Deyim yerinde ise silah altına değil, kazma kürek altına alınmışlardı.

Nathan'a göre kaç kişinin askere alındığı da net olarak belli değildi. Ne kadar süre için askere alındıklarını bilmiyorlardı. Bilen varsa da, kimse söylemiyordu. Galiba esas amaç, gayrimüslimlerin ticaret yapmalarına engel olmaktı. Gayrimüslimlerin en üretken kesimi olan erkeklerin işe alınmasıyla ticari liderliği elinde bulunduran bu insanlara

bu sayede önemli bir ekonomik darbe vurulmuş olacaktı... Gerekçe olarak da Türkiye'nin savaşa girmesi halinde, gayrimüslimlerin beşinci kol faaliyetlerine girmelerinin önlenmiş olduğu savının arkasına sığınılmaktaydı. Olasılıkların en kötüsü, Naziler istemiş olabilirdi böyle bir uygulamayı. Türkiye de hayır diyememişti anlaşılan.

Bir de hoş bir şiir eklemişti mektubuna Nathan. Niko adlı bir Rum ile Moşe adlı bir Yahudi "amele" arkadaşları birlikte kaleme almışlardı bu şiiri, kaldıkları kampta:

Topladılar aniden, almadan fikrimizi,
Sirkeci Sevkıyat'ta bulduk kendimizi.
Üç gün üç gece kaldık, yastık diye baş taşta,
Pire torbası olduk, o yatılmaz koğuşta!

Tuzla yolcusu diye, çıkınca haberimiz,
Orada hemen, bir anda, unutuldu derdimiz.
Attılar vagonlara, sanki birer hayvanız,
Ayaküstü sıkıştık, kıpırdamak imkânsız.
Ürkerek ayak bastık Afyon İstasyonu'na,
Kapıldık yabancının ne olacak korkusuna.
Tezahüratla karşılandık daha trenden inerken,
Küfür yağdı başımıza hoş geldini beklerken.

Afyon'da kaldık bir ay, sonra bizden sıkıldılar,
Çivril'e def etmeyi daha uygun buldular.
Ayrılırken Afyon'dan hepten umutlanmıştık,
Sivrisinek, toz, çamur, orada kalır sanmıştık.
Oysa atıverdiler Çivril'in çayırına,
Muhtaç ettiler bizi Çingene çadırına.
Bu da yetmezmiş gibi gün ola harman ola,
Daha da ötelere gittik, üç saatlik bir yola.

Silahımız kazma oldu, kılıcımız da kürek,
Kaz Allah sabah akşam, dayanırsa bu yürek.
Sanki düşman bu toprak, çukur onun yarası,
Boş yere harcanmasın bize devlet parası.

Öğlen yemeğinde bulgur, akşamları fasulya,
Üç saatlik yoldan dolar mataramız suyla.
Gölge desen, tek ağaç yok, temizlenmek için de,
Hayvan gibi at kendini, tepin dere içinde.

Sivrisinek, uçak gibi hedefini arardı.
Stuka gibi iniş yapar, suratını tarardı.
Orada iki ay doldurduk, gel tezkere gel derken,
Ömür geçer vakit geçmez, tezkereyi beklerken.

Onlar müfettiş yollar, keşke gelmez olaydı
Ümitler hep yıkıldı, bize cefa kolaydı.
Herkesin Meryem Anam, sendin tek inancı
Biliriz bizler için sensin, tek kurtarıcı.

Gerçekten de Türkiye'de bir tuhaf gitmeye başlamıştı işler Nathan'ın anlattıklarına göre... 1940'lara kadar, İstanbul'da yaşayan Ermeni cemaatinin spor odağı, 1926 yılında kurulmuş olan Şişli Kulübü'ydü. Kurulduğundan bu yana, birçok dalda şampiyonlar çıkardığı gibi futbolda da hep iddialı olagelmişti. 1941'de bu amele taburları uygulamasının başlamasıyla birlikte yönetici ve sporcularının çoğu askere alınmıştı. Geri döndüklerinde acaba kulübü ne halde bulacaklardı?...

1941 yılının 22 Nisan'ında Türkiye Meclisi, ateşli tartışmalardan sonra Milli Müdafaa Vekâleti'nin teklifini değerlendirerek, 1312-1329 (1896-1913) doğumlu tüm gayrimüslim erkeklerin Nafıa

Vekâleti'nin emrine verilmek üzere askere çağrılmasına karar vermişti. Gerekçesi de Nazi ordularının Yunanistan'ı işgal edip Türkiye'nin sınırlarına dayanmalarıydı.

Hükümet, Alman ordusunun bir sonraki hedefinin Türkiye olmasından korkuyordu. Karar gereği, mayıs ayının ilk yarısında 25 ila 42 yaş arasındaki 12 bin civarında gayrimüslim askere alınmıştı. Bu iş gizli tutulduğu için, askere alınacaklar durumu kendilerini teslim almak üzere kapılarına gelen görevlilerden öğrenmişlerdi. Buna daha sonra Türkiye'nin dört bir yanındaki gayrimüslim erkekler de katıldı.

Peki, madem tehlike bu kadar büyüktü de, neden sadece gayrimüslimler askere alınmıştı? Anlaşılan Türk hükümeti bir işgal durumunda gayrimüslimlerin "beşinci kol" gibi davranacaklarından korkmuştu!...

Gâvur Askerler[1]

Bu gâvur askerler, silah verilmeyen, üniforma olarak 1939 Erzincan Depremi'nde Yunanistan'dan yardım olarak gönderilen solmuş kahverengi çöpçü elbiseleri giydirilen bu gâvur askerler, sivrisinek kaynayan ve sıtma yayan bataklığın, rutubet, çamur ve aşırı sıcağın bunalttığı, su darlığı çekilen kamplara gönderilmişlerdi.

Zonguldak'ta tünel inşaatlarında, Ankara'da Gençlik Parkı adı verilen bir mesire yerinin yapımında, Afyon, Karabük, Konya, Kütahya illerinde taş kırma, yol yapma gibi ağır işlerde çalıştırılıyorlardı. Çalışmak bir şey değildi de, işin en kötü tarafı, "Gâvur askerler..." diye alay edilmeleri ve aşağılanmalarıydı.

---

1 İkinci Dünya Savaşı sürecinde yalnızca gayrimüslimler değil, müslümanlar da ikinci kez askere alındı. Şöyle önemli bir fark vardı aralarında: Müslümanlar'a silah verildi. Hatta deneyimli asker muamelesiyle erbaş oldular. Gayrimüslimlere ise sadece amelelik yaptırıldı.

Türkiye'de Kasım 1939'da yürürlüğe giren hükümet kararıyla gayrimüslimlere bedel ödemek kaydıyla 18 ay yerine 6 ay askerlik yapma imkânı tanınmasının arkasındaki neden, yavaş yavaş ortaya çıkıyordu. Hükümet, gayrimüslimleri Türk ordusunda görmek istemiyordu. Nitekim 1941'de yedek subaylık sınavlarında hiçbir gayrimüslim genç başarılı olamamıştı.

20 Kur'a İhtiyatlar ise o sıralar Türkiye'yi yönetenlerin "iç düşman" saplantılarının zirvesiydi. Bu askerler, imha edilmek üzere toplandıklarına inanmışlardı. Kazdıkları çukurların başlarında nezaret eden çavuşların bazıları da, "Bu çukurlar eninde sonunda sizin mezarınız olacak" diye korkutmaktan zevk alıyorlardı.

Askere alınan kimi gayrimüslim erkeklerin, birliklerine teslim olmayıp "şirvane" olarak adlandırılan evlerin çatı ve tavan aralarında saklandıkları rivayet ediliyordu.

Türkiye'deki gayrimüslim erkeklerin bu şekilde silah altına alınmaları, normal hayatta bir araya gelmeyen çok değişik sosyal sınıfa mensup insanların ortak bir kaderi paylaşmalarına yol açmıştı. Milyonerlerden fukaralara, patronlardan memurlara, eğitimli kişilerden cahil işçilere, tüccarlardan kâtiplere, sağlığı yerinde olanlardan hastalara, hocalardan cahil halka kadar değişik sosyal sınıflara ait Yahudiler de aynı kaderi paylaşıyorlardı.

Yahudi cemaati arasındaki korku giderek artıyordu. Dedikodular birbirini izliyordu. Rivayete göre, üzerinde "Yahudi" yazan pazıbentler hazırlanıyordu gizliden gizliye... Bu uygulamaya geçmek için, savaşın net bir şekilde Almanlar'ın lehine dönmesi bekleniyordu. Bu durumda herhalde son aşamada da topluca imha edileceklerdi...

Dedikoduların dahası da vardı. Amerikan Büyükelçiliği'nin 30 Eylül 1941 tarihli ve "mahrem" ibareli raporu, bir şekilde sızmıştı. Bu raporda Nafıa Askerleri'nin askere alınış nedenleri ve kararın etkileri konusunda şu bilgilerin yer aldığı ileri sürülüyordu:

"10 Nisan 1941 tarihinde yayınlanan resmi seferberlik ilanını takiben İstanbul Vilayeti'nde ikamet eden 20 Kur'a gayrimüslimler, silah altına alındılar; askeri veya yarı askeri inşaatlarda çalıştırılmak üzere Anadolu'nun muhtelif yerlerine sevk edildiler. Bu hususi seferberlik emriyle askere alınanların sayısı her ne kadar açıklanmadıysa da, güvenilir bir tahmin bu rakamın 30 bin civarında olduğunu göstermekte. Bedeni engelli olmalarını mazeret olarak gösteren askerler, şayet yürümelerine mazeret olacak bir engelleri yoksa seferberlikten

muaf sayılmadılar. (...) İstanbul bölgesinde ikamet eden 25 ila 45 yaş arasındaki Rum, Ermeni, Yahudi erkeklerin tamamının aniden askere alınmalarının ve bu kararın bugün itibariyle halen meriyette olmasının, bu bölgenin iktisadi hayatı üzerindeki fark edilebilir bir etkisi olduğu aşikârdır.

Harp sebebiyle zaten durgun olan piyasa gayrimüslimlerin ticari faaliyetlerden çekilmeleri neticesinde daha da durgunlaştı. (...) Gayrimüslim askerlerin maruz kaldıkları davranışlar hakkındaki raporlar muhtelif. Çoğunun meşakkatlerle karşılaştıkları şüphesiz, zira bazıları çeşitli sebeplerden dolayı hiç askerlik yapmamıştı; çoğu da Türk askeri için tabii olan zor hayata alışık değildi. Şehrin rahat hayatından gelenler arasından birçoğu hastalandı ve bazısı hayat şartlarından dolayı vefat etti."

Smil, bu haberleri aldıkça ve bu mektupları okudukça, ateşten kaçarken yangına mı gidip gitmediklerini soruyordu kendi kendine. Aldığı bilgiler çerçevesinde görünen oydu ki, transit geçmeyi düşledikleri ülkede de ateş ciddi olarak yakmaya başlamıştı... Bu ateşin yangına dönüşüp dönüşmediğini göreceklerdi...

Ne olursa olsun gideceğim diye karar verdi Smil, en sonunda.

Listeler Tamam

Yağmurlu bir Bükreş sabahıydı. Dr. Baruh, bürodan içeri ıslık çalarak girdi. Sırılsıklamdı ama, keyfi yerindeydi. İyi haberler alacağı içine doğmuştu.

"Hadi bakalım Yani, ver artık şu müjdeleri..."

Yunan denizci güldü. "Bendeki haberler birinci sınıf. Birincisi, şu mürettebat işi halloldu. İki en önemli adamı bulmayı başardım. Kaptan, kırk iki yaşında son derece tecrübeli bir Bulgar. Grigor Tomofei Garabatenko... Yardımcısı Dikof Lazar İvanof da Bulgar. Kırk altı yaşında. Grigor'la birlikte birçok seferleri var.

Ekip de tamam. Garabedof Florsep, Maltef Blago Atanasof ve Daminian Statanof da Bulgar... Komlos Tiberiu diye yirmi beş yaşında bir de Macar'ımız var.

İnanmayacaksın ama, dört de Yahudi'miz var. Molnar Nadar ile Alfred Solomon tayfa... Thea Hilsenrad ile Eger Golda da kamara hizmetlilerimiz..."

"İyi de kardeşim, yolcu sayısı kaç etti, sen esas onu söyle..."

Yani, kocaman bir kahkaha attı. "791 oldu, yeter mi?... 8 mürettebatı sayma. Artı 8 de BETAR'ın bedavacı taifesinden var. Bunları çıkart. Geriye kalan tamı tamına 775 adet paralı Yahudi yolcu... Benden bu kadar. Paraları da sen saydın. Hadi artık söyle bakalım, ne kadar zengin olduk!"

Gülme sırası doktordaydı... "1.000 dolardan fazla ödeyenlerle birlikte, kasada 1 milyon 400 bin dolarımız var. Zenginsin Yani, bu işi kıvırdık."

Yani ayağa kalktı, elini uzattı: "Efaristo afendiko[1], efaristo..."

Baruh, uzatılan eli sıkıca kavradı: "Endakse, synetoros,[2] endakse..."

Yani, yolcu listesini ortağının önüne koydu. Baruh, bağa gözlüklerini taktı ve isimleri birer birer incelemeye başladı.

---

1 Teşekkürler patron.

2 Bir şey değil ortak.

Struma'nın Yolcu Listesi

İSİM	YAŞ	İSİM	YAŞ	İSİM	YAŞ
Abramovici, Ghizela	29	Abramovici, Jean	30	Abramovici, Josef	33
Abranovici, Moise	32	Adania, Silvian	25	Adler, Gustav	38
Adler, Israel	19	Adler, Oswald	45	Adler, Tilia	37
Agar, Simon Zeilig	33	Aizic, David	22	Alcalay, Sara	39
Alter, Bentin	37	Alter, Betty	20	Alter, Estera	11
Alter, Jacob	05	Alter, Toni	35	Ambrovici, Latei	21
Antonier, Jacques	31	Antonier, Rodica	20	Apfelberg, H. Salomon	31
Apotheker, Aron	44	Apotheker, Duca	38	Apotheker, Julius	17
Appel, Avram Alex	21	Appel, Emanuel	19	Appel, Feiga	41
Appel, Israel	52	Appel, Zoltan	16	Aranovici, Natalia	20
Aronescu, Mina	25	Aronovici, Lulu	30	Aronsescu, Seigfried	31
Aurielian, Alexandru	31	Avner, Berthold	34	Avner, Mesalina	28
Avram, Saie	24	Bach, Juster Octav	24	Baculu, Ichil	33
Baculu, Miriam	01	Baculu, Sena Tivia	37	Banek, Jose	20
Banek, Debora	50	Barber, Lita	21	Barber, Seigfried	37
Baron, Adolf Herbert	17	Baron, Gusta	41	Baron, Marcel	40
Baron, Richard	12	Bartfield, Martin	15	Baruch, Cecilia	31

Beer, Ionel	*21*	Beilich, Egon	*17*	Bercovici, Alfred	*09*
Bercovici, Cornel Adrian	*02*	Bercovici, Ignat	*42*	Bercovici, Ionia	*33*
Bercovici, Margareta	*31*	Bercu, Betty	*26*	Bercu, Josif	*29*
Berlandt, Eduard	*57*	Berlandt, Eliza	*49*	Berlandt, Lazar Luza	*19*
Berman, Fischi	*29*	Berry, Waldi	*20*	Binder, Josif	*47*
Binder, Marcu	*14*	Binderer, Leopold	*23*	Birnstein, M. Samuel	*22*
Blanck, Osias	*28*	Blumenfeld, Leiba	*27*	Braun, Eugen	*37*
Braun, Judita	*03*	Braun, Maria	*37*	Brettschneider, Theo Benjamin	*21*
Breyer, Zoltan	*39*	Brill, Frieda	*39*	Brill, Marcel	*39*
Brill, Sonia	*11*	Bucspan, Grigore	*54*	Bucspanenta, Zlata	*55*
Butnaru, Elias	*20*	Butter, Alexandru	*33*	Butter, Bertina	*27*
Cahan, Ilie	*22*	Calihman, Avram	*50*	Calihman, Bela Liuba	*45*
Camerman, Solomon	*23*	Caneti, Virginia	*35*	Canetti, Isak	*40*
Canetti, Jose	*07*	Caufman, Saine	*27*	Chessel, Mordhai	*27*
Ciobataru, Alfred	*34*	Ciovanile, Jean Marcel	*38*	Clarfeld, Matte	*41*
Coganschi, Ana	*17*	Coganschi, Haia	*45*	Coganschi, Josif	*57*
Cohen, Bercu	*12*	Cohen, Simona	*32*	Cohn, Adolf	*59*
Cohn, David	*21*	Cohn, Giorgio	*01*	Cohn, Ionel	*19*
Cohn, J. Zalman	*35*	Cohn, Roza	*59*	Cohn, Toba	*34*
Coifman, Tauba Haia	*54*	Coifman, Strul	*53*	Cojocaru, Carol	*19*

Cornblut, Mauriciu	27	Cornblut, Zela	20	Cotingaru, Debora	23
Cotingaru, Lupu	24	Cottingaru, Debora	23	Cottingaru, Lupu	26
Dain, Haim Abraham	55	Dain, Olga	13	Dain, Sura	50
David, Rifca Alia Amilia	61	David, Etti	28	David, Stoliar	20
Davidovitch, Sofia	22	Diamant, Ghizela	33	Diamant, Micu	37
Diamant, Simona	08	Dichter, A. Ionel	41	Ditz, Eugene	27
Draht, S. Paul	40	Dulitchi, Rachil	40	Eckstein, Roza	22
Edelstein, Clara	29	Edelstein, Jean	25	Edelstein, Leon	32
Eisig, Louis	20	Eisig, Mircea	18	Elcovici, Naftuli	24
Elias, Barat	27	Elias, Avram Bernard	10	Elias, Josef	37
Elias, Medea	34	Elias, Roji	13	Elias, Sofia	21
Epstein, Matias	37	Epstein, Sara Rebecca	26	Erbst, Matei	21
Farchi, Henry	22	Fegler, Max	31	Feigenbaum, Elias	29
Feigenbaum, Liza	23	Feigenbaum, Ruhla	53	Feingold, Otto Jacques	21
Feld, Margareta	28	Feld, Nicolae	36	Feldman, Ester	40
Feldman, Isac	18	Feldstein, Avram	02	Feldstein, David	34
Feldstein, Ghenrich	31	Feldstein, Gheorge	23	Feldstein, Ghizela Luiza	28
Feldstein, Nelli	23	Feldstein, Robert	28	Feldstein, Rozica	23
Feldstein, Sure	33	Fell, Solomon	22	Feller, Gustav	29
Fischer, Jacob	40	Fischer, Lenea	35	Fischer, Rozica	44

Fischer, Rudi	*16*	Fischer, Silvia	*18*	Fischer, Zoltan	*09*
Fischman, Nisen	*22*	Fleischer, Ana	*33*	Fleischer, David	*44*
Fleischer, Malettta	*36*	Fleisher, Robert	*08*	Flinker, Claus Lola	*15*
Flinker, Jeanette	*51*	Flinker, Richard	*17*	Frangheim, Aron	*17*
Frenck, David	*19*	Frenck, Israel	*25*	Frenck, Tiwia	*24*
Friedman, Desideriu	*42*	Friedman, Ileana	*19*	Friedman, Nicolae	*13*
Friedman, Sofia	*38*	Fruchter, Isac	*18*	Fruchter, Jehuda	*16*
Fruchtman, Henriettte	*26*	Fruchtman, Solomon	*27*	Fuchs, Mauriciu	*29*
Galatan, Moisc	*47*	Galatan, Rosina	*45*	Galia, Jean Haralambie	*22*
Gartenberg, Arnold	*33*	Gartenberg, Felix	*31*	Gartenberg, Rifca	*28*
Gethel, Moritz	*45*	Ghefner, Emanuel	*27*	Ghelber, Heinrich	*44*
Ghelber, Leia Hude	*39*	Ghelberg, M. Paul	*18*	Ghelman, Alexandru	*28*
Ghelman, Fania	*21*	Ghelman, Feiga Ganea	*26*	Ghelman, Moise	*29*
Ghenzer, Ernestine	*39*	Ghenzer, Magdalena	*07*	Ghetel, Basia Frieda	*32*
Ghettler, Josef	*50*	Ghettler, Lya	*45*	Ghettler, J. Macas	*19*
Ghinsberg, Adrian	*07*	Ghinsberg, Evelina	*32*	Ghinsberg, Marcu	*32*
Girsch, Adalbert	*38*	Glaubse, J. Emanuel	*23*	Glicman, Abram	*48*
Glicman, Eughenia	*34*	Glicman, Jacov	*07*	Glicman, Liza	*70*
Glicman, Rita	*10*	Gluckman, Alfred	*30*	Gluckman, Sophie	*24*
Goldenberg, Jassy	*26*	Goldenberg, Osias	*24*	Goldman, Alex	*40*

Goldman, Hans	04	Goldman, Rachela	07	Goldman, Turia	32
Goldstein, Ana	26	Goldstein, Armand	25	Goldstein, Eliazar	31
Goldstein, Moise Haim	19	Goldstein, Marcu	50	Goldstein, L. Simon	40
Goldstein, Simon	41	Goldstein, Stefaina	29	Gornstein, Herman	30
Gottesman, Jacob	33	Gottlieb, Bronislawa	52	Gottlieb, Henry	54
Gottlieb, Paul Norbert	21	Gottlieb, Thea Ruth	19	Grammer, Josif	18
Granovschi, Ghers	30	Grief, Calman	24	Griefer, Marcel	22
Grinberg, Moritz	42	Grinberg, Stela	19	Grinberger, Adolf	19
Grobdrug, Alevai	22	Gross, Nora	26	Gross, Vistor Paul	16
Grossman, Marcel	20	Gruber, Isac	34	Gruehberg, Ferdinand	24
Gruenberg, Efraim	30	Gruenberg, Jean	21	Gruenberg, Wolfy	28
Gruenfeld, Laszlo	38	Grunberg, Gabriel	25	Grunberg, Irina	21
Grunberg, Otto	27	Grunsfeld, Eisig	30	Grupper, Filip	27
Grupper, Rachele	36	Guttermacher, Smil	21	Guttman, Adelina	25
Guttman, Alexander	27	Hafner, Lucy	20	Haim, Sabine	30
Haimovici, Carol	19	Haimovici, Vergil	30	Haltin, Ida	55
Haras, Sergiu	15	Hascolovici, Josif	26	Hascolovici, Rachela	30
Hascolovici, Sergiu	06	Hassan, Eduard	20	Hassan, Juditha	17
Hefter, Harry	21	Heimovici, Angelica	20	Heinis, Beris	21

Hellenbrandt, Louis	21	Heller, Bertha	36	Heller, Leon	46
Heller, Oswald	02	Heller, Pepi	54	Henic, Henic	22
Herovici, Theodor	21	Herscher, Malca	30	Herscher, Samuel	34
Herscobici, Sally	41	Herscovici, Edith	10	Herscovici, Harry	22
Herscovici, Marcel	44	Herscovici, Maximilian	39	Herscovici, Mosia	18
Herscu, Eva	35	Herscu, J. Herscu	40	Herscu, Sofia	04
Hertzblut, Matilda	53	Highelman, Haim	18	Hirsch, Gabriela	02
Hirsch, Roza	34	Holici, Alfred	35	Holici, Jeanette	28
Hornstein, Carol	30	Horowitz, Daniel	19	Husin, Sali	28
Ianchelevici, Ety	10	Ianchelevici, Nisen	48	Ianchelevivi, Frieda	37
Iancu, Sofia	40	Ionas, Clara	25	Ionas, Cohn	21
Ionia, Josif	28	Iram, Haim	27	Istacescu, Adela	57
Istacescu, Alfred	08	Itic, Aurel	24	Itic, Avram	21
Iticovici, Adela	24	Iticovici, Adela	61	Iticovici, Corneliu	18
Iticsohn, Albert	22	Izsak, I Emeric	24	Jacobovici Fainaru, Pincu	46
Jancovici, Moritz	30	Jancu, Itic	68	Jancu, Moise	30
Javovici, Bernard	19	Jonas, Iancu	34	Josubas, Itic	32
Juster, Harry	20	Juster, Mircea	22	Kaffrisen, Marcu	27
Kahane, Julius	35	Kanna, Gustav	20	Kannik, Dr. Ernest	30
Kart, Armand	19	Katz, Friedrike	39	Katz, Sigmund	45
Katz, Zeilig	20	Kelen, Nikolae	38	Kelman, Matilda	20

Kesselbrenner, Ghittel	*55*	Klein, Herman	*25*	Klein, Josef	*38*
Kleinburg, Mandel	*27*	Koenigsberg, Berta	*20*	Koenigsberg, Fritz	*18*
Koenigsberg, Luisa	*43*	Koenigsberg, Osias	*48*	Korn, Malvina	*20*
Kothringer, Ilse	*20*	Kraus, Clara	*30*	Kraus, Marcel	*37*
Landau, Emil	*31*	Landau, Ruhla	*30*	Landau, Hortansa Silvia	*33*
Landman, Harry	*33*	Landman, Jose	*10*	Landman, Liza	*36*
Landman, Willy	*39*	Langenmass, Dwora	*49*	Langenmass, Ruth	*17*
Latarovici, Milu	*18*	Lauer, Adolf	*33*	Lazarescu, David	*28*
Lazarescu, Heinrich	*30*	Lazarescu, Hentia	*21*	Lazarescu, Paulina	*29*
Lazarovici, Renee	*20*	Lazarovicz, Severim	*54*	Lecker Leon Leib	*34*
Leibovici, Levinda Corneliu	*40*	Leibovici, Haia	*38*	Leibovici, Leib Itic	*49*
Leibovici, G. Louis	*27*	Leibovici, Marcu	*25*	Leibovici, Simon	*22*
Leobovici, Basa	*30*	Leobovici, Salomon	*37*	Leon, Marcu	*21*
Leongiu, Eduard	*08*	Leongiu, Maguerita	*10*	Leongiu, Rica	*31*
Lewy, Haim	*23*	Liebovici, Heinrich	*20*	Liebovici, Jacob	*27*
Liebovici, Lizica Leoniu	*44*	Liebovici, Silviu Leoniu	*51*	Limbarski, Dora	*54*
Linbarski, David	*57*	Livovschi, Basia	*60*	Livovschi, Smil Wolf	*69*
Livowski, Sara	*29*	Lobel, Horia	*30*	Longiu, Armand	*36*
Lorin, Silviu	*27*	Lowenstein, Carol	*18*	Lucian, Mayer	*32*

Lucian, Julian Meyer	08	Lucian, Chena Meyer	31	Ludovic, Eduard	39
Ludovic, Emanuel	36	Lupovici, Blima	26	Lupovici, Smil	27
Lupu, Bertina	22	Lupu, Itrul	29	Madger, Edmond	50
Magazanik, Ofsci	67	Maier, M. Avram	30	Maier, M. Fani	24
Maler, Ladislau	22	Mandel, Jacob	16	Manole, Lazar	22
Marcovici, Henry	20	Marcovici, Moise	26	Marcu, Luzetta	24
Marcu, Sabrina	22	Marcus, Ana	32	Marcus, Aneta	41
Marcus, Avram	28	Marcus, Cilja	21	Marcus, Ivette	07
Marcus, Leon	29	Marcus, H. Lupu	42	Marcus, Malvina	21
Marcus, Marga	13	Marcus, Mendel	69	Marcus, Roza	52
Margimlius, Margerita	18	Margulius, Aurel	23	Margulius, Efraim	35
Margulius, Evel	25	Margulius, Harry	20	Matters, Lazar	29
Maximilian, Apogi	20	Mayer, Artur	32	Mayer, Silvia	20
Mayersohn, Hana	40	Mayersohn, Henry	43	Mayerson, Ana	36
Meerlaub, Moritz	37	Mendelovici, Clara	45	Mendelsohn, Eduard	29
Mihailovici, Dorel	17	Mihalovici, Alrenscu	45	Mihalovici, Frima	40
Mindirigiu, Machum Naftali	41	Mindirigiu, Avica Nachum	35	Mitrani, Jonel	24
Moise, J. Ciprut	29	Moisescu, Frusina	38	Moisescu, Joseif	44
Moisescu, Mircea	10	Moisescu, Nelu	13	Monblatt, Samuel	19

Muller, Mintea	*29*	Munteanu, Victor	*26*	Nachim, Clara	*27*
Nachim, Josub	*38*	Nachim, B. Nuna	*02*	Nachman, Estera	*35*
Nachman, Lupu	*39*	Nachman, Mauriciu	*21*	Nacht, Oscar	*34*
Nadler, Albert	*30*	Nadler, Josef	*26*	Nadler, N. Marcel	*33*
Nadler, Roza	*19*	Nagi, Mauriciu	*16*	Nathansohn, Sami	*29*
Nauman, Solomon	*28*	Nestoitu, Sara	*54*	Neuberger, Ghiter	*34*
Neuberger, Louis	*46*	Neuberger, Valentina	*08*	Nulman, Genric	*18*
Nulman, Isac	*42*	Nulman, Sara	*37*	Nurenberg, Mathilda	*18*
Nussbaum, Andornic	*19*	Nussbaum, Berta	*53*	Ormeanu, Otto	*46*
Ostfeld, Osac	*25*	Paucker, Jean Leonard	*27*	Paucker, Rebecca	*29*
Peisi, Josef	*28*	Pencovici, Leon	*16*	Peretz, Anutza	*31*
Peretz, Avram	*34*	Perlmutter, Sara	*17*	Pescaru, Iancu	*21*
Pescaru, Salomon	*41*	Pescaru, Sura	*39*	Picker, Fany	*27*
Picker, Friedrich	*51*	Picker, Herbert Julius	*28*	Picker, Marcel	*31*
Picker, Miriam Sylvia	*17*	Picker, Roza	*45*	Pincu, Herscu	*40*
Pincu, Josifenia	*39*	Pincu, Liviu	*09*	Pitaru, Ghizela	*39*
Placu, Jacob	*32*	Plaiu, Denis	*06*	Plaiu, Nihana	*31*
Platzman, Adrian	*14*	Platzman, Moritz	*43*	Platzman, Sophie	*39*
Pomerantz, J. Carol	*28*	Poplinger, Alfred	*18*	Rabinovici, Arnold	*28*
Rabinovici, Ida	*21*	Rada, Ichil	*43*	Radulescu, Misu	*20*

Radzwiller, Avram	*35*	Radzwiller, Nina	*27*	Rechtman, Jacob	*38*
Rechtman, Marie	*08*	Rechtman, Perla	*39*	Reichman, Clara	*31*
Reichman, Herta	*67*	Reichman, Moritz	*32*	Reichman, Silvia	*28*
Reinstein, Alfred	*22*	Rintzler, Aron	*46*	Rintzler, Fani	*38*
Risman, Franciso	*20*	Ritter, David	*35*	Roitman, Sonia	*18*
Roscu, Hugues	*28*	Roscu, Israel	*25*	Rosenberg, Elisabeta	*50*
Rosenberg, Maria	*12*	Rosenberg, Palus	*21*	Rosenberg, Simeon	*54*
Rosenfeld, Marcel	*15*	Rosenthal, Noel	*32*	Rosenzweig, Aurica	*15*
Rosenzweig, Betty	*39*	Rosenzweig, Elly	*15*	Rosenzweig, Harry	*17*
Rosenzweig, Pincu	*47*	Rosenzweig, Salomon	*23*	Rosenzwitt, Solomon	*31*
Rosner, Bernard	*52*	Rosner, Etty	*51*	Rotman, Iancu	*21*
Rottenberg, Saul	*21*	Rotter, Bela	*19*	Rotter, Bruno	*20*
Rubinstein, Fany	*33*	Rubsel, Mihail	*29*	Sachter, Leon	*26*
Safran, Samuel	*19*	Sahter, Sara	*22*	Sailovschi, Ella	*25*
Salamovitz, Medea	*22*	Salamovitz, Saimon	*24*	Salik, Ghason	*41*
Sapiro, Max	*50*	Sapiro, B. Meet	*21*	Schachter, Blima	*42*
Schachter, Burah	*44*	Schachter, Eugen	*07*	Schachter, Josef	*16*
Schachter, Max	*20*	Schacter, Hersan Calman Hahamu	*40*	Schacter, Charlotte	*35*
Scharf, Clara	*19*	Scharf, Nessi Ita	*56*	Scharf, Smil	*57*

Schatcher, Francisca	*20*	Schattner, Beno	*30*	Schattner, Abraham Leo	*53*
Schechter, Cudris	*11*	Schechter, Ruca Paul	*46*	Schechter, Ruchla	*40*
Schemnitz, Ernest	*28*	Schemnitz, Mina	*26*	Schiff, Alexandru	*25*
Schiff, Ewa	*23*	Schmatnik, Leo	*39*	Schmatnik, Trili	*40*
Schmetterling, Ernest Emanuel	*19*	Schmetterling, Frieda	*49*	Schmetterling, Marcu	*62*
Schmetterling, Victor	*22*	Schnapp, Heinz Erich	*22*	Schonberger, A. Ladislau	*21*
Schonberger, Pavel	*26*	Schonfeld, Hugo	*18*	Schor, Gertha Marga	*24*
Schor, Sigfried	*42*	Schorr, Julietta	*21*	Schwart, Clara	*33*
Schwart, Valentin	*07*	Schwartz, Marcu Alter	*27*	Schwartz, Avram	*30*
Schwartz, Frieida	*27*	Schwartz, Haia	*36*	Schwartz, Henriette	*29*
Schwartz, Josub	*43*	Schwartz, M. Lupu	*20*	Schwartz, Miryam	*01*
Schwartz, Rebecca	*28*	Schwartz, Solomon	*37*	Schwartz, Sorin	*05*
Schwartz, Tamara	*04*	Schweifel, Ana Sura	*28*	Schweifel, Manade	*31*
Schweifel, Mircea Serban	*03*	Segal, Filip	*20*	Segal, Ghizela	*20*
Segal, Jeanette	*29*	Segal, Jules	*29*	Segal, Lina	*53*
Segal, Robert	*25*	Segal, Saul	*33*	Segalescu, Henriette	*22*
Segall, Clotilda	*29*	Segall, Haim	*30*	Segall, Hermina	*29*
Segall, Silene	*30*	Senator, Friedrich	*22*	Siegelman, Andrei	*06*
Siegelman, Rachela	*31*	Siegelman, E. Solomon	*36*	Sigmund, A. Josef	*21*

Silberbusch, Gerhard	*33*	Silberman, Burah	*37*	Silberman, Eleonora	*28*
Silberman, Frieda	*29*	Silberman, Issac	*18*	Silberman, Rubin	*32*
Silberman, Silvia	*24*	Silberstien, Gherson	*36*	Silvian, D. Emil	*28*
Silvian, Maxim	*28*	Simon, Carolina	*30*	Simon, Josef	*30*
Simon, Lucian	*19*	Simon, Moise	*26*	Simon, Pesia	*32*
Simon, B. Simon	*42*	Sin, Smaia Smil	*34*	Sloimovici, Emanoil	*19*
Sloimovici, Peisich Jacob	*30*	Sloimovici, Roza	*16*	Sloimovici, Saul	*15*
Slomovici, Maria	*29*	Smil, Israel	*28*	Smil, Rifka	*29*
Smilovici, Ana	*20*	Smilovici, Ana	*20*	Smilovici, Beno	*25*
Smilovici, Beno	*26*	Smilovici, Ida	*39*	Smilovici, Leonard	*44*
Smilovici, Nora	*17*	Solomon, David Lazar	*23*	Solomon, Dorel	*20*
Solomon, Virgil	*17*	Sonenreich, Avram	*33*	Sonenreich, Rachela	*30*
Sonenreich, Sami	*03*	Spahariu, Dvora	*18*	Speise, L Bernard	*20*
Spiegel, Avram	*41*	Spiegel, Claude	*05*	Spiegel, Etty Enta	*36*
Spiegel, Mauriciu	*07*	Spiegel, Solien	*11*	Spierer, Basil Julian	*16*
Spierer, Rudolfina	*49*	Spierer, Samuel Josif	*52*	Spivak, Avram	*32*
Stahl, Desideru	*19*	Stahl, Jacques	*32*	Starosta, Ester	*44*
Starosta, Luzer	*60*	Stein, Moise	*35*	Steinbach, Leo Henry	*26*
Steinbach, Reica	*26*	Sternberg, Menelas	*17*	Stier, Anisoara	*08*
Stier, Etty	*21*	Stier, Samuel	*31*	Stoffer, Saul	*31*

Norber Storfert	22	Strauss, Elisabeta	32	Suchard, Soive	22
Suchard, William	30	Sulimovici, Rebecca	32	Sulimovici, Samy	33
Sulitzeanu, S. Moritz	25	Sulmovici, Josif	19	Suzei, Moritz	18
Talisman, David	17	Talmanovici, Saul	28	Tamber, Ana	33
Tannenbaum, Leo	28	Tecuceanu, Isac	22	Tercatin, Isac	25
Terckel, Lazar	26	Terckel, Sonia	24	Tetelzweig, Ana	26
Tetelzweig, Isac	30	Tzimand, Jacques	24	Ungar, Albert	20
Veisberg, Hedwig	33	Veisberg, Rudolf	39	Vogel, Carol	43
Wachtel, JoJo	21	Wagner, Reghina	39	Wagner, Walter	21
Wagner, Wilheim	49	Walter, Mauriciu	33	Walter, Mignon	05
Walter, Israel Strauss	31	Wasserman, Tobi	22	Wecsler, Elias	30
Wecsler, Etty	21	Weinberg, Clara	22	Weinberg, Natan	29
Weinberg, Rubin	30	Weingarten, Avramide	22	Weingarten, Benjamin	18
Weingarten, Meyer	52	Weingarten, Tifra	51	Weinstein, Josif	23
Weinstein, Moritz	25	Weinstein, Simon	25	Weintraub, Julius	38
Weintraub, Leo	19	Weiss, Avram	29	Weiss, Maria	26
Weiss, Paul	03	Weissler, Marcu	26	Weitman, Avram	23
Wittenberg, Simon	28	Wolfshaut, Hans	28	Zaharia, Marcu	34
Zaitz, Bendit	44	Zaitz, Rebeca	17	Zeitz, Sara	45

Zeller, Mayer Carol	*38*	Zeller, Mayer Gusta	*36*	Zilberman, Penchas	*24*
Zissman, Sura	*58*	Zissu, Avram	*30*	Zolkiver, Louis	*21*
Brettschneider B. Feodor	*21*	David Frenck	*19*	İsrael Franck	*25*
Frenck Tivia (Evia, Tina)	*24*	Geffner(Chefner) Emanuel	*27*	Salamovici Medea	*22*
Segal Alexandru Victor	*14*	Segal Elvira	*35*	Segal Martin (Saul	*34*

Son Yemek (Letst Mitog-Ultimo Pranso)

Tren (Ban-Treno)

Hareket, 12 Aralık'taydı... Eh, arada daha epeyce bir zaman var sayılırdı. Ama öyle bir devir yaşanıyordu ki, ne olacağı hiç ama hiç belli olmazdı. Bir an önce Köstence Limanı'na gidilmeli, gerekirse, soğuk havaya rağmen gemiyi görebilecek bir noktada oturup kalkmalı, bir akşam yatmak zorunda kalınsa bile, bir göz açık kalacak şekilde kestirmeli ve son bir sabırla yola çıkış saati beklenmeliydi.

David, Köstence'ye 7 Aralık sabahı trenle gitmeye karar verdi. İlse'nin babası Leo ve annesi Lea da bu karara karşı çıkmadılar. 6 Aralık akşamı, David için babası Jacob ve üvey annesi Malvina'ya veda akşamıydı. Aynı şekilde, İlse de son anda gelmekten vazgeçen babası Leo ve annesi Lena'yla birlikte sofraya oturacaklar ve mümkün olabildiğince kısa geçmesini diledikleri bu kaçınılmaz ayrılık öncesinde, gelecek için ortak umutlarını paylaşacaklardı.

Stoliar Sofrası

Jacob, Malvina ve David, Malvina'nın süslediği masaya oturdular. Jacob, sesinin titremesine engel olmaya çalışarak şarap kadehini kaldırdı:

"Sevgili Oğlum... Aklımız ve kalplerimiz her an seninle birlikte olacak... Yepyeni bir ülke... Zorlu geçecek günler, seni bekliyor... Gençsin, güçlüsün... Eminim bunların da altından kalkacaksın... Bir de bakacağız ki, bu kötü günler geride kalmış... Yine bir arada olacağız. Güle güle git... Her şey gönlünce olsun..."

Birer yudum içtiler. Malvina'nın da gözleri yaşarmıştı.

"David" dedi. "Elimden geldiğince, sana üvey evlat muamelesi yapmamaya çalıştım. Farkında olmadan seni kırdımsa, ne olur beni affet. İnan son derece samimi söylüyorum, şu an şu masada annen Bella'nın da bulunmasını isterdim. Olamadı."

Birer yudum içtiler. Jacob, mendiliyle gözlerini kuruladı.

"David... Sana kal diye hiç ısrar etmedim. Çünkü bu faşistler, öncelikle gençlere musallat oluyorlar. En fazla tehlikede olan sensin. Tamam, hayat benim ve Malvina için de bayağı bir sıkıntılı geçecek. Ama hiç değilse senin gibi her an öldürülme gibi bir riskimiz olmayacak... Durumu idare edeceğiz.

David... Dahası, ben işlerine yarıyorum. Benim gibisini bulamazlar. Fakat sen, bütün diğer Yahudi gençleri gibi onlar için potansiyel bir tehlikesin."

"Emin ol..." diye ekledi Malvina. "Şu an annen Bella da Romanya'da olsaydı, en az bizim kadar o da gitmen için seni teşvik eder ve başına gelebilecek belalardan kurtulacağın için sevinirdi..."

"İlse'yle ilgili her şey tamam mı?" diye sordu Jacob.

"Yarın, o da benimle birlikte trene binecek... Babası Leo ve annesi Lea da trende olacaklar. Fakat programda küçük bir değişiklik meydana geldi. Leo ve Lena, sizin gibi gelmekten son anda vazgeçtiler. İlse'yi bana emanet edecekler. Sorumluluğum iki kat artacak. Ama umarım, üstesinden gelirim.

Bu arada babacığım ve bak bana sevgili Malvina, üzerine özellikle basa basa söylüyorum. Anne... Sevgili anneciğim... Ben, benim için yaptığınız bütün fedakârlıklar için yürekten teşekkür ederim. Kendinize iyi bakın, Filistin'de bir oğlunuz olduğunu hiçbir zaman unutmayın... Tanrıya emanet olun."

Lothringer Sofrası

Lena'nın gözyaşları, sel olmuş akıyordu. Leo, mümkün olabildiğince metin durmaya çalışıyor, kızının saçlarını okşuyordu. İlse, kucağına aldığı henüz iki yaşındaki kanişi Shneyebol'u *(kar topu)* seviyordu.

"Bir tanem kızım... İnan bize, böylesi senin için daha hayırlı... Gençsiniz, güçlüsünüz... David'le birbirinizi gerçekten seviyorsunuz. Her an birbirinize destek olacaksınız. Zorlukları da elbette birer birer aşacaksınız. Şu gemi dediğin de nedir ki, en fazla üç gün sürecek bir yolculuk. Üstelik böyle bir devirde böylesine krallara layık bir gemi bulmak da, inan bana, herkese nasip olmaz.

Sonra, göz açıp kapayıncaya kadar kapağı İstanbul'a atacaksınız. Keşke o güzelliğini çok duyduğum şehre, daha önce turist olarak gidebilseydik... Ne yapalım, kısmet buymuş.

Orada sizi BETAR'ın adamları karşılayacaklar... Filistin'e vize meselesi de çoktan halledilmiş... Sizi karayoluyla en emin bir şekilde Vaat Edilmiş Topraklar'a nakledecekler. Eh sonrasında, karada ölüm yok."

Lena, mendiliyle gözlerini sildi ve araya girdi:

"İlse'm... Fırsatını bulursanız, gemide veya karada olduğunuz sırada, bir rabbi bulun ve nişanınızı da halledin. Ne yapalım, olaylar üst üste geldi. Nişanı Bükreş'te bitiremedik. Kısmet böylesiymiş... Filistin'e sağ salim ulaşınca orada da dillere destan bir düğün yaparsınız... Eh bu bile unutulmayacak bir düğün olur. Kolay mı, Filistin'de karıkoca olacaksınız."

İlse, köpeğini müşfik bir şekilde yere bıraktı. Uzun uzun önce annesine, sonra da babasına sarıldı.

"Shneyebol'u size emanet ediyorum. Ona en az benim kadar iyi bakacağınızdan eminim. Yokluğumu hissettirmeyin. Eh artık yaşı da geldi. Bükreş'in en güzel damadını bulun. Madem bizimkinin adı kar topu, damadın adı da shvartsbol *(kara top)* olsun."

"Hadi bakalım hanımlar" dedi Leo. "Artık yatıp dinlenme zamanı geldi. Yarın tren için çok erken kalkacağız. Köstence'ye gidip hayırlısıyla kızımızı gemiye bindireceğiz. Vedalaşmanın son perdesini yarına saklayın."

***

7 Aralık tarihinde David, Bükreş'ten Köstence'ye gitmek üzere trene bindi. Gar, hıncahınçtı. Yolcular, yakınları, polisler ve demiryolları görevlileriyle doluydu. Trene binerken bir grup işçi ister istemez dikkatini çekti David'in. Bunlar, en yakındaki Çalışma Kampı'nda çalışan Yahudi gençleriydi. Kıskançlıkla karışık gıpta dolu gözlerle trene binenleri seyrediyorlardı.

İlse, gara Leo ve Lena'yla birlikte geldi. Gözyaşları içerisinde annesi ve babasıyla vedalaştı. Anne kız birbirlerine sarılarak dakikalar boyu ağladılar. Leo, kızını sıkı sıkı göğsüne bastırdı. Saçlarını kokladı.

İlse, David'in kompartımanını buldu. Sevgilisine sarıldı. Birlikte el ele koltuklarının yanındaki camı açtılar.

Yolculuk yapacakları vagon, yavaş yavaş dolmaya başladı.

Önce Marcus ailesi geldi. Ailenin reisi 69 yaşındaki Mendel Marcus son derece dindar bir insandı ve oldukça da varlıklıydı. Sadece esas memleketi olan Barlad'da değil, sürekli para gönderdiği Filistin'de bile daha dünya gözüyle görmeden şimdiden hatırı sayılır derecede mal mülk sahibi olmuştu. Yalnız değildi. Eşi Roza ve kimyager iki oğlu Leon ve Avram, babalarına hayır diyememiş, kendisine eşlik etmeyi görev bilmişlerdi.

Baba Herscu-Lupu Marcus (yakınlarının taktığı lakapla Mos Mendel [İhtiyar Mendel, Mendel Baba]) öylesine dindar bir insandı ki, yolcu başına azami 20 kilo yük alınabileceği söylendiğinde, bu uyarıyı hiç önemsememiş, bavuluna giyim eşyasından daha

çok Torah (Tevrat'ın ilk 5 bölümü... Musa'nın Kitabı da denir) parşömeni yerleştirmişti. Eğer ağırlık fazla gelirse, ne yapacağı belliydi. Dünya malı dünyada kalacak, Torah parşömenleri muhafaza edilerek bez parçalarından vazgeçilecekti.

Büyük oğlu Leon, gemiye eşi Cilja ve eşinin annesi ile babası (Jassy kentinden Varcovici ailesi) ve de iki kızı Marga ve İvette'yle birlikte bindi. 13 yaşındaki Marga, İsrail'e, büyükbabasının masallar âlemindeki en güzel ülkeden daha güzel diye anlattığı diyara (Eretz Yizrael) gidecekleri için son derece sevinçliydi. Bir an olsun yerinde duramıyor, sevincini ve heyecanını şarkılar söyleyip dans ederek gösteriyordu.

Küçük oğlu Avram ile nişanlısı Anuta, bir inanılmazı gerçekleştirmişler, hem baba Marcus'un hem de Anuta'nın ailesinin gönüllerini hoş etmek için yol çıkmadan önce bir sinagogda nikâh kıydırmışlardı. Anuta'nın annesi ve babası Maiersohn ailesinin, bu yolculuğun güvensiz olduğu gerekçesiyle karşı çıktıkları için Anuta, deniz yolculuğuna büyük ihtimalle annesi ve babası olmadan, yeni evlendiği çiçeği burnunda kocasıyla çıkacaktı. Tuhaf bir balayı olacaktı bu, ama sevdiği adam, kocası olduktan sonra, bu kadarına da şükürdü.

Barlad'dan Bükreş'e tren yolculuğu sırasında, Varcovici ailesi de Köstence'ye kadar birlikte geleceklerdi. Kızlarının üzüntüsünden o kadar çok etkilenmişlerdi ki, çok zor bir şeyi gerçekleştirerek Bükreş'e birlikte gidebilmek için –elbette söz sahibi yerel yetkililerin para isteklerini karşılayarak– izin almayı başarmışlardı.

Aynı soyadını taşıyan diğer bir Marcus ailesi de yine Barladlı'ydı. Lucian Marcus (30) ve eşi Kena, aynı yaşlardaydılar. Oğulları Julian da 7 yaşını daha yeni bitirmişti. Lucian, kendisi gibi berberlik yapan babasına da (50) mutlaka birlikte gitmeleri için ısrar etmişti. Babası Joseph şöyle bir yarım ağızla, "Tamam tamam, ben de sizinle birlikte geliyorum" demişti ama, şimdilik

ortalarda yoktu. İnşallah tren kalkana kadar yetişir, ya da en kötü ihtimalle başka bir vasıtayla Köstence'ye ulaşıp gemiye binerdi...

Lucian'ın lakabı, Figaro'ydu. Babasından gördüğü berberlik mesleğini iki savaş arası Paris'te iyice ilerletmiş, kısa zaman içerisinde bütün Bükreş'te meşhur olarak sonunda Barlad'ın zenginler semti Strada Regala'da, yani Kraliyet Caddesi'nin üzerinde son derece popüler bir berber salonu açmıştı. İşleri son derece iyi gidiyordu... Ta ki, bu Demir Muhafızlar ortaya çıkana kadar. Olaylar başlayınca, salon sinek avlar hale geldi. Sonra da bir gün, sonun başlangıcı için gonk çaldı. Demir Muhafızlar salonu bastı, cam üstünde cam kalmadı. İstese de istemese de kaderleri belli olmuş, Filistin yolu gözükmüştü.

Diğer bir yol arkadaşları ise Micki lakaplı Şmil (Şmuel) Gutermacher adında 21 yaşında bir gençti. Siyonist Gençlik Örgütü'nün en aktif üyelerinden biriydi. Ve Romanya çapında isim sahibi bir idealistti. Genç yaşına rağmen, vaktinden önce olgunlaşmıştı. Bütün yol arkadaşlarına karşı son derece sıcak davranışlıydı ve elinden gelen hiçbir yardımı esirgemeyen bir insandı. Aslen Besarabyalı'ydı. Babası Zeev (Wolf), Kişinau'lu bir dokuma uzmanıydı. Progresul adlı bir şirketin yöneticilerinden biriydi. Micki'nin ise hayatındaki tek ideali, Yahudiler'in anavatanına giderek İsrail'in oluşmasına katkıda bulunmaktı.

Micki, aynı zamanda Betar Siyonist-Revizyonist örgütünün de üyesiydi. Hayatı, belki tamamen farklı geçecekti, ama geçmemişti işte. Barlad'da Codreanu Lisesi'nde zekâsı ve çalışkanlığıyla en parlak öğrencilerden biriyken aynen David gibi antisemitist faşist baskılar yüzünden eğitimini yarıda kesmek zorunda kalmış, hayatının bundan sonrasını ideallerine adamıştı.

Micki'nin ailesi, bütün gayretlerine rağmen yolculuk parasını bir türlü bulamamış, Micki de, paranın temininde aynı idealleri paylaştığı Yahudi asıllı bir mühendisten yardım istemek zorunda kalmıştı.

Schechter ailesi de geldi. Üç kişiydiler. Baruch (Burah) Schechter (44), eşi Bluma (42) ve oğulları Eugen İancu Cudris (11)... Karıkoca yıllardan bu yana hayatlarını muhasebecilik yaparak kazanıyorlardı. Baruch, Romen Distributia Company'de, Bluma da Romen-Amerikan Astra Romana Petroleum Company'de çalışıyorlardı.

Yolcuların arasında ünlü bir militan daha vardı: Ozias (İehoşua) Blanck... Ozias'ın babası Bükreş'te bir meyhane işletiyordu. 1930'ların sonlarına doğru Ozias, ticaret lisesinden mezun oldu. Muhasebeci olarak çalışmaya başladı. Kader, onun hayat çizgisini de değiştirdi. Ozias, Barlad merkezli Siyonist-Revizyonist Gençlik Örgütü'nün başkanlığına kadar yükseldi. Daha 28 yaşındaydı.

Yolculardan bir diğeri de, tek başına böyle bir yolculuğa çıkmakta tereddüt etmeyecek kadar cesur bir kadındı. Sofia Sara Zuessman'dı (Zisman) adı. 58 yaşındaydı. Barlad'ın en zengin madeni eşya satıcısıyla evliyken iki yıl kadar önce, kocası beklenmedik bir şekilde geçirdiği kalp krizi sonucu ölmüş, dul kalmıştı. Hayata küsmemişti yine de... Ne de olsa aslan gibi bir oğlu vardı sorumluluğunu üstlendiği...

Ne var ki babasının ölümünden bir yıl sonra (1940) oğlu Joseph, Sacariya adlı bir gemiye binerek Filistin'e göç etmişti. Niyeti akademik kariyer yapmaktı. Hayfa Teknik Üniversitesi'ne yazılmış, kısa zaman içerisinde kendisini sevdirerek hocası Prof. Moshley'in en gözde öğrencisi haline gelmişti. Sara için kendisini hayata bağlayan tek bir hedef kalmıştı geriye... Filistin'e oğlu Joseph'in yanına gidecek, gücü ve ömrü yettiği sürece oğluna kol kanat gerecekti.

Medea ve Saimon da geldiler biraz sonra. Saimon, heyecanından adeta yerinde duramıyordu. Birkaç parça eşyalarını alelacele üst raflara yerleştirdi. Hemen karısına döndü, sevgiyle saçlarını öptü:

"İyi misin hayatım?"

Medea, gülümsedi. Gözpınarları hafif nemliydi. İyi olmasına iyiydi... Ne var ki bir yandan son derece üzgün, diğer yandan ise kabına sığmayacak kadar mutlulukla doluydu. Kayınvalidesinin onları evinden kovmaktan beter edişini aklından çıkaramıyordu. Ettiği beddua, o kötü sözler kulaklarında çınlıyor... beynini kemiriyordu. Bir yandan da Saimon'a belli etmek istemiyordu bu duygularını.

İnanılmaz derecede mutluydu aynı zamanda. Aşkları meyvelerini veriyordu. Karnı, artık çevredekilerden gizleyemeyeceği kadar şişmişti. Hamileydi. Kısmetse yeni vatanda bir yavruları olacaktı.

Fredi ile Thea da geldiler. İş konusunu halletmişlerdi. Fredi, Struma'da makinist, Thea da kamara temizleyici olarak iş bulmuştu nihayet. İşin zoru halledilmişti. Bir İstanbul'a varılsın, gerisi kolaydı.

Ekip tamamdı.

Biniş-Yerleşme (Bret/Stantsye-Suvir/İntalarse)

Ertesi gün, sabahın erken saatlerinde Köstence'ye varıldı. David, İlse ve bütün diğer yolcular, yanlarındaki en fazla 20 kilo kadar olmasına izin verilen bagajlarıyla birlikte Romen görevliler tarafından 25'er kişilik gruplara ayrılarak Teftiş İstasyonu'na götürüldüler.

Ve ilk soygun başladı. Romen müfettişler, son derece sert bir tavırla grupları karşılarına diktiler. Çantalarını boşaltmalarını istediler. Yahudi yolcular seslerini çıkarmadan ve tepki vermemeye çalışarak bu emri yerine getirdiler. Çantalarını açarak içlerindekileri önlerine yerleştirilmiş büyük masalara döktüler.

Sonra gayet doğal bir işlem yaparcasına, boşaltılan çantalardaki

bütün paralara, mücevherlere ve değerli gördüklere bütün eşyalara el koydular. Yanlarında getirdikleri içi boş kendi çantalarına yerleştirdiler.

İşlemler o kadar ağır yürüyordu ki, yolcuların arasındaki yaşlı bir adam saatlerce ayakta durmanın verdiği yorgunluktan bir anda öylece olduğu yere yıkılıp kaldı. Askerlerden biri gayriihtiyari düşen yaşlı adamın üzerine eğildi ve koluna girerek kaldırmak istedi. Aralarında daha üst rütbeli olduğu anlaşılan bir diğeri omzundan tutarak çekti ve yüksek bir sesle azarladı: "Heeeey... Kendine gel... Unutmasan iyi olur, sen Romen ordusunun kahraman bir neferisin... Ne idüğü belirsiz aşağılık Yahudiler'in uşağı değilsin!"

David'in üzerinde kalın bir kazak ve deri ceket vardı. Deri ceketi, evdeki son veda yemeklerinde babası vermiş, büyükbabasından hatıra olduğunu söylemiş, onun da ileride kendi oğluna vermesini istemişti. Çok değerli bir şey olmayabilirdi ama, nesilden nesile geçecek bir hatıraydı işte...

David de, paralarını bir kuşağa sararak bu ceketin içine dolamıştı. Romen askerlerden biri şişkinliğin farkına vardı. Ceketini çıkarttırdı. Kuşağı çözdürdü. Paralara el koydu. Çantalardan birinin içine attı.

Askerin bu tavrı, sonuna kadar sessiz kalmaya çalışan yolcuların tepkilerini çekti. Yüksek sesle David'e reva görülen bu muameleyi protesto ettiler:

"Bu kadarı da fazla... Bu açıkça, göz göre göre soygunun dik âlâsı!... Bu genç adam tek başına, gideceği yerde üç beş kuruşa ihtiyacı olur... Bırakın, parası yanında kalsın!"

Askerlerin komutanı pozisyonundaki asık suratlı, başıyla işaret etti. Bu soyguna itiraz etmeye kalkan yolcular, derhal itilip kakılarak tokatlandılar ve azarlandılar:

"Biraz sonra gideceğiniz yerde bu paralara ve de mücevherlere

hiç ama hiç ihtiyacınız olmayacak... Yahudi değil misiniz, layığınızı bulacaksınız... Nasıl olsa geminin bir köşesinde fareler gibi yaşayacaksınız!"

David, hiç tepki vermeden ceketini aldı ve giydi. Herşeye rağmen, bu aramayı ucuz atlattığını düşünüyordu. Birincisi, babasının birlikte yedikleri son yemekte vermiş olduğu büyükbabasından kalma deri ceketi bırakmışlardı... İkincisi ve hepsinden de daha önemlisi, ceketin astarının içine diktiği hazinesini bulamamışlardı. Bir çift nişan yüzüğüydü bu gizli hazinesi... İki gün önce geç saatlerde, dikkati çekmemeye çalışarak Bükreş'teki Kuyumcular Çarşısı'na gitmişti. Açık olan kuyumcuların vitrinlerine şöyle bir göz atmış, birinde bir çift nişan yüzüğü beğenmişti. Pazarlık sonucu, 200 dolara bırakmıştı kuyumcu yüzükleri. David de, eve gittiğinde yüzükleri kutusundan çıkarmış, deri ceketin astarının altına dikmişti. Nasılsa ilk buldukları fırsatta, nişanlanacak değiller miydi... Tam sevdiği kıza göreydi... İlse'nin parmağına çok yakışacaktı bu nişan yüzüğü.

Marcus ailesinin babası Mos Mendel'in (Herscu-Lupu Marcus) Torah parşömenleri de korkulduğu gibi problem oldu. Bavulunu açması istendiğinde, zerrece tereddüt etmedi baba Mendel. Bavul ağzına kadar doluydu. En az giyecek kadar parşömenleri yer tutmuştu.

"Bu kâğıtlar da neyin nesi!..." diye bağırdı askerlerden biri.

Bavulu tartıya yerleştirdi. Tartının ibresini görünce, sesini daha da yükseltti.

"Doğrusu böylesi bir utanmazlık hiç görülmemiştir... Seninki nerdeyse 30 kilo... Haa, yeri gelmişken söyleyeyim, size her nasıl olmuşsa 20 kiloya kadar izin var demişler ama, bu arada bu kararda da değişiklik yapıldı. Verilen izin, sadece ve sadece 10 kiloyla sınırlandı. Hadi bakalım bir ayağı çukurdaki moruk, fazlalıkları çıkar ve burada bırak... Ağırlığını 10 kiloya indir..."

Mos Mendel, istifini bozmadı. İçinden belli belirsiz bir dua mırıldanarak bavuluna doğru eğildi. Ne kadar giyim kuşam eşyası varsa, dışarıya çıkardı. Katladı ve masanın üzerine bıraktı. Dünya malını dünyada bırakmış, bez parçalarından vazgeçmişti.

Büyük bir saygıyla Torah parşömenlerini katladı, istifini bozmadan yeniden büyük bir özenle bavuluna yerleştirdi.

"Sanırım tamam oldu, tartabilirsiniz."

Romen asker, bavulu yeniden tartıya yerleştirdi.

"Tamam moruk, tamı tamına 9 kilo 800 gram çekti. Vazgeçemediğin bu kâğıt parçaları, gördüğün gibi bu dünyada hiçbir işine yaramadı, umarım yakında yollanacağın diğer tarafta sana yardımcı olur..."

Hayalet Gemi (Gaystshif/Sedimnave)

Ve 12 Aralık sabahında, yolcular rıhtıma alındılar. Ve hiç beklemedikleri çok büyük bir şok yaşadılar. Önce gözlerine inanamadılar. Karşılarındaki bırakın lüks bir transatlantik olmayı, mütevazı bir yolcu gemisi bile değildi.

Kelimenin tam anlamıyla hayal kırıklığından bile öte bir durumdu bu. Geminin boyu neredeyse yarım futbol sahası büyüklüğündeydi. Büyük olmasına büyüktü ama, yolcu gemisi tarifiyle uzaktan yakından bir ilgisi yoktu.

Döküntü halindeydi... Güvertesi alsa alsa, en fazla 100 kişiyi zor sığdırırdı. Bırakın insan taşımayı, görünüş olarak hayvan nakliyesi için bile uygun olmadığı hemen anlaşılıyordu.

Bir anda itiraz sesleri yükseldi. Kadınlar yüksek sesle ağlamaya, bazıları da çığlık atmaya başladı. Ortalık karıştı. Kimse gemiye binmeye yanaşmadı.

Son derece uyanık bir adamdı Yani... Parayla tuttuğu adamları, olaylar daha da büyümeden daha önceden hazırladıkları tekerlekli

yüksek bir platformu geminin girişinin yanındaki herkesin görebileceği bir noktaya ittiler.

Platformun üzerinde Yani vardı. Elinde de kocaman bir megafon tutuyordu. En inandırıcı bir ses tonuyla, en sıcak ve dost bir ifadeyle konuşmaya başladı:

"Sevgili dostlarım... Ne olur heyecanlarınıza gem vurun... Ne olursunuz, bir parça akıllı olun. Sizler, akıllı insanlarsınız. Birazcık sabırlı olun ve yapmaya çalıştığımız şeyleri anlamaya çalışın. Bu kadar çok Yahudi'yi Romen topraklarından çıkartabilmek, ta Filistinlere kadar kaçırabilmek kolayca üstesinden gelinebilir bir iş mi sanıyorsunuz? Her şeyden önce, çok önemli bir hususu sakın unutmayın, aklınızdan asla çıkarmayın. Hele bir düşünün... Yaşamakta olduğunuz bütün sıkıntılarınıza rağmen, bu yolculuk izninin altında kimin imzası var? Hatırlayın bakalım. Bizzat bu ülkenin lideri İon Antonescu'nun. Ne anlama geliyor bu izin? Basit. Bu, bu ülkeden sağ salim çıkacağınızın ön garantisi anlamına geliyor.

İkincisi, sevgili dostlarım, eh herhalde biz de aptal değiliz... Öyle günler yaşıyoruz ki, babana bile tam olarak güvenmeyeceksin. Eh ben de sizin için son derece *gizli bir plan hazırladım... Elbette bu hurdayla yola koyulmayacağız... Sizi İstanbul'a götürecek olan asıl gemi, yani broşürde fotoğraflarını görmüş olduğunuz gerçek Struma, Köstence kıyılarının 5-10 mil kadar açığında sizleri bekliyor. Çok acele hareket etmemiz gerekiyor dostlarım... Geciktiğiniz takdirde, Romen askerleri ses çıkarmayabilir ama, Mareşal Antonescu'nun vermiş olduğu izne rağmen, artık bu ülkede de adım başı kol gezmeye başlayan Alman Naziler'in her an baskınına uğrayabiliriz.*

Hadi bakalım, hemen kararınızı verin. Ve gemiyi doldurun."

Artık yapılacak bir şey kalmamıştı. Başlarını önlerine *eğdiler. Sustular. Kadınlar, gözyaşlarını içlerine döktüler. Sıkışa sıkışa, mecburen itişe kakışa* gemiye binmeye başladılar.

Önceden Struma'ya geçen BETAR'ın adamları, güverteye ayak

basar basmaz bütün yolcuları 30-40 kişilik gruplara ayırdı. Her grubun başına birer görevli tayin edildi.

Gemi hareket edene kadar, iyimserler gerçek Struma'nın açıkta kendilerini beklediğini ümit ededursun, genç realistler, başlarına geleni anlamakta gecikmediler. Hızla geminin içini dolaştılar.

Tahminlerinden de kötüydü her şey. Sekiz adet tuvalet mevcuttu. Fakat biri dışında yedisi, tek kelimeyle leş gibiydi. Topu topu dört lavabo vardı. Hiçbirinin suları akmıyordu. Lavaboların yanlarına, büyücek kovalar konmuştu. Anlaşıldığı kadarıyla su deposu filan yoktu. Su, bu kovalarla denizden çekilecek, eller ve yüzler de güvertede yıkanacaktı.

Üzerinde revir yazan büyükçe kamarayı açtılar. İçerideki dolapları karıştırdılar. Bir şişe aspirin bile bulmak mümkün değildi.

Ranzalar, bu kadar insan için yeterli değildi. Kullanılabilir durumdaki her ranzaya, en az beş kişi ilişmek zorundaydı.

Kantin bölümüne baktılar. Ne bir tek tabak vardı, ne de çanak... Kaşık, çatal, bıçak, bardak... hiçbir şey yoktu... Bütün malzemeler çalınmış, satılmış, kaybolmuş olmalıydı.

David, İlse'ye güvertenin altına inen merdivenleri gösterdi:

"Zaman kaybetmeden hemen aşağıya in ve kendine yerleşecek bir ranza bul. Sakın moralini bozma. Bu yolculuk, en fazla üç gün sürecek. Sonu iyi gelecek olduktan sonra, insan üç gün için her şeye katlanır. Açıkta bizi başka bir geminin beklediğini sanmıyorum. Sen yerleş. Ben seni bulurum."

Arkalarından David de aşağı kata indi. Çantasını boş bulduğu bir ranzanın altına tıktı ve yeniden yukarıya çıktı.

Bu arada Struma'ya yanaşan Yani'ye ait İstria adını taşıyan bir römorkör, gemiye bağlandı. Struma'yı limandan açık denize doğru çekmeye başladı. Hava buz gibiydi. Soğuk, iliklerine işliyordu.

İşlemlerin tamamlanması, bağırış çağırış ve gözyaşları arasında olaylı gemiye biniş, bütün bir günü almıştı.

Akşamüstüydü. Bu arada güneş batmaktaydı. Yolcular hiç ses çıkarmadan güverteye doldular. Gemi karadan açılıyordu. Yavaş yavaş uzaklarda kalan ve ufukta kaybolmaya başlayan Köstence'yi seyretmeye koyuldular.

Açıkta başka bir gemi olmadığının, İstanbul'a bu kırık dökük, derme çatma simsiyah mavnayla gitmek zorunda olduklarının farkındaydılar. Kendilerine gösterilen fotoğraflarda Queen Elizabeth'ten farksız duran gemi, yemlikti. O şişko Yani'nin ve ne yazık ki kendilerinden bir parça olan ve güvendikleri Dr. Baruh'un oyununa gelmişlerdi.

Yavaş yavaş sıkıntı bulutları dağıldı. Hepsine geçici de olsa, bir sevinç dalgası hâkim oldu. Nasıl sevinmesinlerdi ki... Üst üste neler yaşamışlardı Romanya'da... Romenler'e ve diğerlerine göre, adeta lanetli gibi değiller miydi...

Pasaportları bile sanki "**Yahudi**" olduklarını gösteren birer utanç belgesiydi. Tamam o buz gibi güvertede ve leş kokan alçak tavanlı kamaralarda sayılamayacak kadar çok insan vardı... Üst üsteydiler. Ceplerindeki son paralara da el konmuştu.

Ama amaç, faşist zulmün yaşanınaya başlandığı Romanya'dan bir an önce kaçıp kurtulmak değil miydi?... Önce İstanbul'a ulaşılacak, sonra da Filistin'e varılacaktı.

Kutsal Topraklar'a erişildiğinde özgür, mutlu, huzurlu ve de en önemlisi Yahudi olduklarını saklamalarına gerek kalmadan, bundan hiç utanmadan yaşamayacaklar mıydı...

Bu zor koşullarda talep edilen parayı bulup da kapağı bu kurtuluş gemisine atabildikleri için geride kalanlara göre doğrusu çok ama çok şanslıydılar.

Tamam, bu Yani de, Baruh da uyanık ve paragöz kişilerdi. Kazıklanmışlardı. Ama her şeyi iyi tarafından görmekten başka bir çareleri yoktu. Bu Struma denilen hurda, belli ki çok kez el değiştirmişti. Daha önce hayvan taşımacılığında kullanıldığı da

belliydi. Ama bir avantajları vardı bütün bu olumsuzluklara rağmen.

Avantajları, Struma'nın Panama bandıralı olmasıydı.

Gençler, daha kültürlü ve deneyimli gördükleri ileri yaştakilere sordular:

"Panama bandıralı olsa ne olur, olmasa ne olur?"

Yetişkinler, gençleri bu konuda aydınlatarak morallerini güçlendirdiler:

"Nedemek, ne olur? Çok şey olur, çok... Unutmayın ki, Panama, bu savaşta taraf değil... Yani, tarafsız. Çalıştırın kafacıklarınızı bakalım. Ne anlama gelir tarafsızlık?... Tarafsız olduğu için de hiçbir savaş gemisi Struma'yı batırmak niyetiyle üzerimize torpido filan atmaz... Ve dahası, hangi tarafa –hangi ülkeye– ait olurlarsa olsunlar, hiçbir ülkenin devriye gemileri, Struma'yı çıkmış olduğu bu seferden alıkoyamaz!"

Umut (Hofenung-Hatikva-Esperansa)

Köstence Limanı yavaş yavaş ufukta kaybolmaya başlarken, Struma'nın güvertesi tamamen doldu. Ortalık, dalgaların hışırtısı ve motorun homurtusu dışında tamamen sessizleşti.

David, İlse'yi geminin burnuna doğru güvertedeki bir küpeştenin kenarında buldu. Gözleri yaşlar içerisindeki sevgilisine sarıldı. İlse, başını David'in göğsüne yasladı.

Biraz sonra Saimon, Fredi, Medea ve Thea da yanlarına geldi. Altı gencin elleri, birbirlerinden güç almak istercesine birleşti. Bir an için gözlerini kapadılar. Denizin kokusunu içlerine çektiler. Kızlar, içlerinden El Male Rachamim duasını etmeye başladılar.

Tam o sırada, kaptan köşkünün bulunduğu yerden hiç beklemedikleri bir şofar sesi duyuldu. Giderek yükseldi... Yükseldi...

Evet evet, şofardı bu çalınan enstrüman. Herhalde yolculardan biri, büyük bir ihtimalle de bu yolculuğa katıldıkları söylenen

hahamlardan biri, yanında getirmiş olmalıydı.

ŞOFAR... Şofar, kökü çok ama çok eskilere dayanan geleneksel bir nefesli Yahudi halk çalgısıydı. Sesini, sadece özel törenlerde sinagoglarda dinlemişlerdi daha önce.

Hikâyesini de duymuşlukları vardı az çok. Koç boynuzundan imal ediliyordu. Yüzlerce yıl öncesinden kalma bir inanışa göre, tam oğlu İshak'ı kurban edecekken Tanrı'nın gökyüzünden kurbanlık bir koç göndermesi üzerine, Hz. İbrahim de, bu olaydan sonra gökyüzüne bütün dileklerini bu koçun boynuzundan yaptığı ve şofar adını verdiği enstrümanı üfleyerek iletmeye başlamıştı.

Bu gelenek Hz. İbrahim'den sonra da devam etmiş, özellikle Roş Ha Şana ve Yom Kippur bayramlarında üflenmesi vazgeçilmez bir âdet haline gelmişti.

Fakat bir tuhaflık, bir başkalık vardı bu kaptan köprüsünün üzerinden yayılan ŞOFAR'ın nağmelerinde... Sinagoglardaki geleneksel çalınışından sanki çok daha farklı sesler çıkıyor, belirgin bir melodi çağrışıyordu kulaklarda.

Evet... Evet... Kaptan köşkünün tepesindeki bu kimliği meçhul çalgıcı, Hatikva'yı[1] üflüyordu.

İlk şaşkınlıkları geçtikten sonra, yolcuların arasından birkaç kişi şofarın nağmelerine eşlik ederek çalınmakta olan şarkıya iştirak ettiler. Sesleri giderek yükseldi. İbranice sözleri hepsi biliyordu. Kısa bir zaman içinde herkes hep birlikte söylemeye başladı. HATİKVA adlı bu şarkı, 1878 yılında Ukrayna'nın şairler kenti diye bilinen Zloczov'da yaşayan cemaatten Naftali Herz İmber adlı bir Yahudi tarafından şiir olarak kaleme alınmıştı.

İmber, 1880 yılında Filistin'e göçmüş... 1888 yılında da söz konusu güfte, Samuel Cohen adlı bir müzisyen tarafından bir Moldova halk şarkısından esinlenerek bestelenmişti. Sözcük

1 1948 yılında gayriresmi, 2004 yılında da resmen İsrail'in ulusal marşı olarak kabul edilmiştir.

olarak tam da bu yolculuğa uygundu... HATİKVA, İbrani dilinde UMUT anlamına geliyordu:

Hatikva

Kol'od balevav Pe'nimah

(Kalbinin en derinliklerinde)

Nefeş Yehudi homiyah

(Bir Yahudi'nin ruhu hasret çeker)

Ulfa'atey mizrach kadimah

(İleriye, Doğu'ya doğru bakan)
Ayn le'tzion tzofiyah

(Bir göz, sürekli Siyon'u gözler)

Od lo avdah tikvatenu

(Umudumuz henüz kaybolmadı)

Hatikvah bat şnot alpayim

(Bu iki bin yıllık umut)

Lihyot'am chofşi be'artzenu

(Topraklarımızda özgür olacağız)

Eretz Tziyon ve Yeruşalayim

(Siyon topraklarında ve Kudüs'te)

Terslikler Başlıyor

Bulgar Kaptan Grigor Tomofei Garabatenko, nedenini tam olarak çözemiyordu ama, son derece huzursuzdu. Kaptan köşkünden yanında yardımcısı Dikof Lazar İvanof'la birlikte güverteye yığılmış olan yolcuları seyrediyorlardı.

Küçük kadehlere koydukları votkasından bir yudum aldı.

"Doğrusu gözlerime inanamıyorum Dikof... Bu ne korkunç kalabalık... Ne söyleyeceğimi bilemiyorum... Tanrı sonumuzu hayretsin... Kaç kişi oldular, tam rakamı biliyor musun?"

"Bu keşmekeş içerisinde tam olarak sayamadım, beni bağışla kaptan... Korkarım, yolcu sayısı 800'ü bulmuştur. Belki de aşmıştır bile... Bu arada motorla da gerektiği kadar ilgilenemedim. Motorun son durumu sence nasıl kaptan?"

"Şimdilik idare ediyor gibi gözüküyor, ama her an her şey olabilir. Limandan çıkışta Struma'yı İstria'ya bağlanarak çektirmemiz iyi oldu... Hiç değilse, bu sayede motora biraz daha az yük bindirmiş olduk."

"Meraklanma kaptan, tam saatinde İstanbul'a ulaşacağız..."

Kaptan Garabatenko, düşünceli bir tavırla başını iki yana salladı:

"Nasıl olacak bilemiyorum, inşallah demekten başka yapacak bir şey yok."

Üst üste bir halde adeta her köşeyi kaplayan kalabalık, giderek güverteyi terk etmeye başlamıştı. Aşağı katlara inerek, iyi kötü uzanacak bir yer bulmak, bir parçacık olsun kestirerek yorgunluk atmak istiyorlardı.

Yolcuların moralleri de biraz olsun yerine gelmişti. Görevliler de, bu arada yiyecek olarak herkese birer portakal, biraz fıstık ve şeker dağıtmışlardı. Çocuklara da yarım bardak süt ve birer adet bisküvi verilmişti.

Bu arada David de aşağıya inmişti. İleri yaşta olanlar, çoktan

kestirmeye başlamışlardı bile... Öksürükler ve horlamalar giderek artıyordu.

İlse de kadınlara ve çocuklara ayrılmış olan 3 numaralı bölmede iki genç kızla birlikte paylaştıkları ranzaya geçmişti. Bu bölümde çok sayıda bebek ve küçük yaşta çocuk da vardı.

Bebek ağlamaları, birbirine karışıyordu.

Aşağıya inerken David'le 20 dakika kadar sonra üst güvertede buluşmak için sözleşmişlerdi. Hava daha da buz kesmişti. Üşümemek için sırtına bir kazak daha giydi. Saçını düzeltti. Toparlandı. Enikonu boşalmış olan üst güverteye çıktı.

David onu bekliyordu. Sarıldılar.

"Senin için küçük bir sürpriz hazırladım" dedi David. "Lütfen o dünya güzeli elini deri ceketimin içcebine sokar mısın?"

İlse, söyleneni yaptı. Avucunu açtı. Avucundan bir cep çakısı çıktı.

"Elini yanlış bir cebe sokmuşsun hayatım. Öbür cebe bakar mısın... Orada seni bekleyen ve çok hoşuna gidecek özel bir şey var..."

İlse, söyleneni yaptı. Gerçekten de avucunda öyle bir şey buldu ki, gözlerine inanamadı. Heyecandan yanakları bir anda kıpkırmızı kesildi.

Avucunun ortasında inanılmaz güzellikte ve bulutların arasından sıyrılarak sanki özellikle bu sahneyi aydınlatmak isteyen ay ışığının altında pırıl pırıl parlayan bir çift yüzük vardı.

David, konuşmasına fırsat vermeden yüzüklerden birini aldı, İlse'nin parmağına taktı. Diğer yüzüğü de kendi parmağına geçirmesi için İlse'ye yardımcı oldu.

Sarıldı, sevgilisinin saçlarını hafifçe öptü ve kulağına fısıldadı:

"Dünyanın en güzel kızı, benimle evlenir misin?"

"Dünyanın en yakışıklı erkeğiyle kim evlenmek istemez ki!... Evet... Evet... Evet..."

***

Güneş battı... Ve bir anda olanlar oldu. O saate kadar biraz homurtulu bir sesle de olsa, tıkır tıkır çalışan Struma'nın motoru aniden duruverdi.

Motorun stop etmesiyle birlikte bütün gemiyi bir ölüm sessizliği kapladı. Birkaç dakika devam etti bu sessizlik. Sonra aniden, motor yeniden çalışmaya başladı. Gemiyi, alkışlar ve sevinç çığlıkları doldurdu.

Yavaş yavaş bütün yolcuları yorgunluk basmıştı. Bulabildikleri bütün köşelere çekildiler. Herkes bir tarafa kıvrıldı. Gözler kapandı.

Ve tam gece yarısında motor yine durdu.

"Korkarım bu sefer işimiz bitti" dedi Kaptan Garabatenko. Telsizciye döndü. "Hemen telsizinin başına geç ve Köstence'yle bağlantı kur... SOS çek... Bir an önce yardıma gelsinler."

Telsizci, telsizin başına oturdu... Bir süre sonra, umutsuz bir ifadeyle ayağa kalktı:

"Kaptan, korkarım ya bizi duymuyorlar ya da daha da fenası, duymalarına rağmen bizimle ilgilenmiyorlar."

"Vazgeçecek halimiz yok ya, tekrar tekrar dene" diye uyardı Dikof.

"Göründüğü kadarıyla bu iş böyle olmayacak... Kalkın ve benimle aşağıya gelin" dedi Garabatenko.

Diğer tayfalarla birlikte sağlam gözüken bir sandalı denize indirdiler. Dikof ve Bulgar asıllı tayfa Statanof Daminian, sandala atladılar. Kaptan Garabatenko, yukarıdan seslendi:

"Hadi bakalım çocuklar... Bileklerinize kuvvet. Köstence'ye varır varmaz, şu Yani denilen şişkoyu bulun ve durumumuzu anlatın. Ve hemen bir tamir ekibi göndermesi gerektiğini söyleyin. Acele etsin, arada bu işi bitirelim ki, yarın yola çıkabilelim."

Dikof ve Daminian, bütün güçleriyle küreklere asıldılar. Sandal, yavaş yavaş Köstence yönünde kayboldu.

"Usta..." dedi Daminian. "Köstence'ye gitmişken, birkaç yudum bir şeyler de içecek vaktimiz olur mu dersin?"

"Önce şu Yani denilen alçağı bir bulalım da, gerisi kolay."

Kara giderek yakınlaştı. Limandaki doklar belirginleşti. Dokların arasında bir hareket oldu. Üniformalı bir asker belirdi:

"Ahoooy... Siz de kimsiniz? Daha fazla yanaşmadan önce kendinizi tanıtın!"

"Struma'nın mürettebatındanız... Motorumuz bozuldu. Yardıma ihtiyacımız var."

Sandala seslenen askerin çevresi bir anda kalabalıklaştı. Askerler aralarında konuşmaya başladılar. Birden sesler kesildi. Üzerlerine karadan yaylım ateşi açıldı. Kurşun yağmaya başladı.

"Ahhhh!" diye bir çığlık attı Dikof. Bir kurşun kolunu sıyırıp geçmişti. "Sakın durma Daminian, bütün gücünle küreklere asıl... Bırak yardımı, bu herifler bizi alenen öldürmeye niyetli..."

***

Kurşunlar vızır vızır tepelerinden geçerken can havliyle kürek çektiler. Sonunda Struma'ya ulaşmayı başardılar. Güverteye çıktılar. Yolcular arasındaki doktorlar uyandırıldı. Dikof'un koluna pansuman yapıldı.

Kaptan Garabatenko, öfke içerisinde kapan köşkünü ileri geri arşınlarken, bir anda Struma'ya yanaşmakta olan bir teknenin motor sesi duyuldu. Şişko Yani'nin Struma'yı açığa çeken römorkörü İstria'ydı bu gelen. Anlaşılan, telsiz mesajlarını almışlardı. Bir anda yüzleri güldü. Bir umut dalgası yayıldı.

Şişko Yani de İstria'nın içindeydi. İki de motorları tamir edecek makinist almıştı yanına.

Ekip, yukarıya kaptan köşküne çıktı. Sıcak kahve ikram edildi.

"Ayvayı yemiş" dedi tamircilerden biri.

Garabatenko yüzünü ekşitti:

"Bırak şimdi ayvayı mayvayı, tamir edebilecek misiniz, sen ondan haber ver."

Makinist güldü.

"En fazla birkaç saatimiz alır. Hallederiz, sen merak etme kaptan."

"Hadi o zaman... Hiç vakit kaybetmeyelim. Hemen işe koyulun."

Makinist arsız arsız sırıttı... Parmaklarıyla para sayar gibi bir işaret yaptı.

"Dur bakalım kaptan, hele önce fiyatta bir anlaşalım..."

Garabatenko, çileden çıkmamak için kendisini zor tutuyordu.

"Ne fiyatından söz ediyorsun sen kardeşim... Bu tekne de Yani'nin değil mi? Bunca insan, onları İstanbul'a götüreceksiniz diye bir avuç para ödemediler mi? Siz de bana bu geminin kaptanı olmam için para vermediniz mi? Siz de bu şirketin tamircilerisiniz. Nasıl olur da fazladan para beklersiniz!..."

Yani, göbeğini okşayarak söze karıştı:

"Sevgili kaptan, doğrusunu söylemek gerekirse işin en başından itibaren talihsiz bir yatırımdı benim için. Sağa sola para yedirmekten, inan cebimde bir kuruş bile kalmadı. Kârdan filan vazgeçtim, bari fazladan zarara girmeyeyim... İnan bana, bu işin başka bir çözüm yolu yok..."

Tamircilere döndü:

"Bu iş kaça çıkar demiştiniz çocuklar?"

"İki milyon leye hallolur... Yaklaşık 7 bin 500 Amerikan doları eder... Yolcular, eğer isterlerse bu bedeli Alman markı olarak da ödeyebilirler... Emin ol patron, samimiyetle söylüyorum, bu rakam da sadece senin gül hatırın için..."

Garabatenko, Bulgarca sunturlu bir küfür savurdu. Kendini zar zor da olsa toparlamaya çalıştı:

"Beyler, siz de biliyorsunuz ki bu geminin yolcularının ceplerinde beş kuruşları bile kalmadı."

Dikof, kendini tutamadı:

"Kaptan... Bana emir verin, hemen sandala atlayıp yeniden Köstence'ye döneyim. Bu aşağılık heriflere evet diyeceğimize Köstence'den adam gibi tamirciler bulayım. İnan kaptan, askerlerden gelecek kurşunlar, bu sahtekârların sözlerinden çok daha namusludur... Çok daha az can acıtır."

Garabatenko, Dikof'a sakin olması için işaret etti. Bezgin bir halde kaptan koltuğuna çöktü. Bir süre düşündü. Derin bir nefes aldı, başını kaldırdı:

"Dikof, hemen aşağıya in... Bu Yahudiler'in arasında en fazla sözleri geçenler her kimlerse, onları bir araya topla. Bu yaşadıklarımızı, olup bitenleri iyice anlat, anlamalarını sağla. Görünen o ki, geriye başka bir çaremiz kalmıyor. Birkaç torba bulsunlar... Tek tek herkesi dolaşsınlar. Durumu hepsi bilsin. Nikâh yüzükleri, saatleri, geriye her neleri kalmışsa, değerli neleri var neleri yoksa, bu torbaların içine doldursunlar."

"Tamam da kaptan..." dedi Dikof. "Emin olun bu adamlar artık isyan ederler. Eğer ellerinde avuçlarında bir şeyleri kaldıysa da, vermek istemezler."

Garabatenko başını önüne eğdi:

"Böyle davrandıkları takdirde, onlara şunu söylersin. Eğer vermeyecek olurlarsa, dalgalar yüzünden bu gemi er veya geç kayalara bindirir... Ya da daha kötüsü olur, rüzgâr tersten esmeye başlar ve biz de kendimizi gerisingeriye Köstence Limanı'nda buluruz."

Yani, kaptan'ın sırtını sıvazlamak istedi. Garabatenko, Yani'nin elini havada yakaladı.

"Bu son vurgununu da al ve fikrimi değiştirip de işkembelerini dökmeden önce bu gemiden defol, bu seni son görüşüm olsun!"

***

Dikof, yanına birkaç tayfa ile BETAR mensubu gençleri aldı. Gençler, erkeklerin yarmulkelerini (sinagog şapkaları) istediler. Ellerinde yarmulkeler olduğu halde, tek tek sabaha kadar bütün yolcuları uyandırdılar. Karşı karşıya bulundukları durumu olduğu gibi anlattılar.

Bir tayfa, üşümemek için birbirlerine sarılmış halde güvertede oturan David ile İlse'nin de önüne geldi. Genç âşıklar, anlatılanları sonuna kadar dinlediler.

İlse, hiç cevap vermedi. Gözlerinden belli belirsiz akan birkaç damla yaşı, elinin tersiyle sildi. Daha üzerine güneş bile doğmamış olan nişan yüzüğünü çıkarıp tayfanın tuttuğu yarmulkenin içine bıraktı. Öylece hareketsiz duran David'in parmağındaki yüzüğü de kendi elleriyle çıkardı ve aynı yarmulkenin içine attı.

***

Gün ışırken Dikof, Kaptan Garabatenko, Yani ve makinistlerin oturmakta oldukları kaptan köşküne girdi. Elindeki büyük torbayı masanın üzerine koydu.

Makinist, torbadaki yarmulkeleri dışarı aldı. İçindekileri masanın üzerine döktü. Çıkanları tek tek saydı.

Topu topu 250 yüzük ile 5-6 tane saat çıktı. Hepsini toplasan, 7 bin ley bile etmez!

Garabatenko, makinistin üzerine saldırmak isteyen Dikof'a son anda engel oldu.

"Asabına hâkim ol dostum..." dedi makinist pis pis sırıtarak... "Biz sözümüzün eriyiz... Motorunuzu tamir edeceğiz."

İstanbul

Yolcular, 13 Aralık gününün nasıl geçtiğini hiç anlamadılar. Büyük bir tehlike atlatılmıştı. Tamam, ellerinde avuçlarında ne kaldıysa, onlar da uçup gitmişti ama hiç değilse canları kurtulmuştu ya... Romanya'ya geri dönmek zorunda kalmamışlardı... Yollarına devam edebilmişlerdi... Bu kadarı da yeterdi.

Sorunları yok muydu? Nasıl olmasındı ki, elbette vardı. Şüphesiz bu sorunlar arasında şu an için en önemlisi de, tuvalet meselesiydi. Tuvaletlerin yalnızca bir tanesi doğru dürüst çalışıyordu. İncecik ip gibi de olsa, bu tuvaletin hiç değilse suyu da akıyordu.

Eh neredeyse 800 insan... Kadını, çoluğu çocuğu... Tuvaletin kapısında metrelerce kuyruk oluşmaya başlamıştı. Tabii, beklemenin de bir haddi vardı. Altlarına yapacak değildiler ya!...

Kimi görülmemeye çalışarak güvertenin bir kenarında ihtiyaç gideriyor... Kimi de işini denize doğru halletmeye çalışıyordu. Daha şimdiden güvertenin bazı bölümleri dışkıyla kaplanmıştı. Doğal olarak zemin kayganlaşmış, pisliklere basanların ayakları kaymış ve tatsız düşmeler yaşanmıştı. Ortalığı da giderek dayanılmaz bir pislik kokusu sarıyordu.

Böyle giderse, çok yakında dizanteriye yakalanmaları işten bile değildi. Allahtan önlerinde bir günlük bir yolları kalmıştı. En geç yarın sabah, İstanbul'a ulaşacaklar, karaya bir kere adım attılar mı, artık bütün bu dertler de hepten sona erecekti...

14 Aralık sabahı İstanbul'a ulaştılar.

Ne var ki, dertler sona eremedi.

Aslında her şey daha yeni başlıyordu.

Kapılarını Açmıyor

Takvimlerin 14 Aralık 1941 tarihini gösterdiği gün, sevinç çığlıklarıyla uyandılar. Erken kalkanlar ve gece boyunca uykusu tutmayanlar gördü ilk önce. Uzaklarda, fakat yine de gözle görülür bir mesafede kara ortaya çıkmıştı. İstanbul, gözükmüştü.

Kaptan Garabatenko dürbününü indirdi:

"Geldik..." dedi... "En fazla 5-6 mil kadar bir yol kaldı."

Haber, kulaktan kulağa kuş uçuşu yayıldı. Bütün gemiyi bir sevinç dalgası kapladı. Kadınlar ağlıyor, erkekler birbirlerine sarılıyor, çocuklar çığlıklar atıyordu.

Gençler, dans etmeye başladı. Hahamlar, bu sefer ses çıkarmadan içlerinden yine Hatikva'yı okudular.

"Galiba becerdik" diye mutlulukla gülümsedi Garabatenko.

"O şişko mendeburun söz verdiği gibi eğer yolcuların kâğıtları da hazırsa, bu defter de böylece kapanacak" diye karşılık verdi Dikof keyif dolu bir sesle.

Ve tam o anda olanlar oldu. Hiç beklenmedik iki büyük sürpriz, daha doğrusu arka arkaya zincirleme iki felaket birden yaşandı:

Önce motor stop etti. Biraz hırıltılı bile olsa kulaklarına saat gibi gelen ritmik bir ses çıkartırken, sanki birdenbire dilsizleşti, sağırlaştı. Dalgaların etkisiyle tepelerinde uçuşan martıların çığlıklarının eşliğinde yavaş yavaş belirli bir istikamete doğru sürüklenmeye başladılar.

Ardından, daha ne olduğunu anlamalarına fırsat kalmadan kulaklarını delip geçen kampanalar çaldı. Hiç susmadılar... Kulakları sağır edercesine çalmaya devam ettiler.

Kaptan Garabatenko, dürbünüyle kampana seslerinin geldiği kıyıyı taradı. Hiç beklemedikleri bir anda, çok büyük bir tehlikeyle karşılaşmışlardı.

Girişin bir bölümü, Karadeniz'deki Rus limanlarına yiyecek

taşıyan tekneleri engellemek için mayınlanmıştı. Türkler, mayınların üzerini ağlarla kaplamış ve gelen gemileri uyarmak için de özel bir kampana tertibatı kurmuşlardı.

Motoru çalışmayan Struma da rüzgârın etkisiyle doğal olarak mayınlara doğru sürüklenmekteydi.

"Mayınlar... Mayınlara doğru sürükleniyoruz..."

Garabatenko, telaşla emir yağdırmaya başladı:

"Derhal iki tane havai fişek atılsın... Geldiğimizin farkına varsınlar... Dikof, sen de telsizin başına geç ve hemen İstanbul Limanı'yla bağlantı kur..."

Birbiri peşi sıra iki havai fişek atıldı. Dikof, telsizin başına oturdu. Bu arada, gemi hızla mayınlara doğru sürüklenerek 40-45 metre kadar yakınlaşınca, olaydan haberdar olan bütün yolcular haliyle büyük bir paniğe kapıldılar, çığlık çığlığa üst üste güverteye yığıldılar.

Çocuklar, kabinlerdeki annelerini bulmak için merdivenlere akın ettiler. Sıkıştılar, itiş kakışlar ve yumruklaşmalar oldu.

Garabatenko, makine dairesine indi. Romen tamircilerin daha yeni tamir ettikleri motorun kapağını kaldırdı. Gözlerine inanamadı. Okkalı bir küfür savurdu:

"Şaka olmalı bu şaka... Allah bu pezevenklerin hepsinin belalarını versin... Bu itler, kopmuş parçaları, birbirine boktan bir sicimle bağlamışlar."

Kapı açıldı. Dikof, içeriye girdi. Garabatenko'nun ettiği küfrü duymuştu.

"Sakin ol kaptan... Yine de verilmiş sadakamız varmış. İstanbul'la bağlantı kurdum... Askeri bir römorkörü yola çıkardılar. Adı da Alemdar'mış..."

Garabatenko ile Dikof, hemen güverteye çıktılar. Ve tam bu sırada uzaktan Türk römorkörü gözüktü... Küpeştesinde Alemdar yazıyordu bu römorkörün.

Alemdar büyük bir hızla yaklaştı. Struma'nın bindirmesine

yanlıca 30-40 metre kalan ilk mayınla aralarına girdi. Struma'yı bağladı ve Boğaziçi'ne doğru çekmeye başladı.

Alemdar'ın güvertesinden elinde megafonla bir Türk subayı, Struma'ya doğru seslendi:

"Sakin olun, heyecanlanmayın... Alemdar römorkörüne bağlandınız. Sizi çekiyoruz."

Struma'nın yolcuları, bu Türkçe sözlerden bir şey anlamadılar. Anladıkları tek şey, hayatlarının kurtulduğuydu.

Sevinç gözyaşları içerisinde uzun uzun alkışladılar.

Kurtulmuşlardı. David, cebinde sakladığı bir portakalı dilimlere böldü. İlse'ye ve çevresindeki diğer gençlere ikram etti.

"Hadi hepimize geçmişler olsun... Yarın bu portakaldan kilolarla yiyeceğiz..."

Kaptan Garabatenko da, kaptan köşkündeki koltuğuna oturdu. Ayaklarını uzattı. Derin bir nefes aldı.

"Dikof..." dedi. "Sanırım ikimiz de bunu hak ettik. Yarın karaya çıkınca, güzel bir meyhane bulup kafaları çekelim."

"Aman meyhanesi yerinde kalsın" diye karşılık verdi Dikof. "Ben, yarın ilk vasıtayla Romanya'ya geri dönüyorum."

Gençler, kilolarla portakalı yiyemediler... Kaptan Garabatenko, bir İstanbul meyhanesi bulup kafayı çekemedi... Dikof'un Romanya'ya dönüşü de lafta kaldı.

İzin Yerine Karantina

Alemdar römorkörü, Struma'yı Boğaziçi'ne soktu. Yalıların arasından Boğaziçi'ni boydan boya kat ettiler. Sokakları, arabaları, deniz kenarında yürüyen insanları seyrettiler. Gerçekten de duydukları kadar güzel, hayal gibi bir şehirdi İstanbul... Marmara Denizi'nin girişine kadar yol aldılar.

Römorkör, Struma'yı Sarayburnu önlerinde, sahilin 250 metre

kadar açığında bıraktı. Kaptan Garabatenko'ya demir atması, hareket etmeden polisi beklemeleri ve karantina anlamına gelen sarı bayrak çekmesi söylendi.

Struma'nın bezgin ve yorgun yolcuları için pek de sıcak bir karşılama değildi bu. Çaresiz, sessiz sedasız oturup İstanbul'u seyrederek beklemeye koyuldular.

Tezgâh, işin öncesinde kurulmuştu. Her şey hazırlanmıştı.

Struma, daha Köstence'den demir almadan Köstence'deki Nazi Almanyası'nın temsilcileri, İstanbul'daki Nazi Almanyası Başkonsolosluğu'yla temas kurarak harekete geçirmişti. Başkonsolosluk da Liman İdaresi'ni arayarak Romanya'nın Köstence Limanı'ndan yola çıkıp İstanbul'a gelecek olan Filistin göçmenlerini taşıyan Struma adlı geminin yolcuları arasında dizanteri salgını başladığını bildirmişti.

Böylece hiçbir yolcu karaya çıkamayacak, dışarıdan da hiç kimsenin gemiye yaklaşmaması sağlanmış olacaktı.

Liman İdaresi, bu uyarıyı dikkate aldı ve Struma'ya sarı karantina bayrağını çektirdi.

Struma'nın Sarayburnu önlerine demir atmasının üzerinden daha 1 saat bile geçmeden, Struma'nın çevresinde bir hareketlilik oldu. Alemdar römorkörü, Struma'yla bağını çözdü ve hızla uzaklaştı. Alemdar tamamen uzaklaşmadan, 3 tane polis motoru yanaştı.

Her motordan birer polis, Struma'ya çıktı. Kaptan köşkünde Garabatenko'nun masasının karşısına oturdular ve kararı tebliğ ettiler.

"Nasıl olur da hiç kimseyi bırakmazsınız karaya?... Bu insanların hiçbir suçu yok ki..."

"Özür dilerim" dedi komiser olduğu belli olan polis. "Ne yapalım ki, aldığımız emir böyle. Britanya Hükümeti, konsolosluğu aracılığıyla yolcularla ilgili pasaport ve vize işlemlerini onaylana kadar, hepiniz gemide kalacaksınız."

"Bu işi ben çözerim. Konsoloslukta bir sürü tanıdığım var..."

Komiser güldü.

"İyi hoş da sevgili kaptan, siz karaya nasıl çıkmayı düşünüyorsunuz? Bildiğim kadarıyla sizin de ne pasaportunuz var ne de vizeniz."

"Yahu yapmayın... Ben göçmen değil, bu geminin kaptanıyım. Bu yoldan en az on iki defa geçtim. Boğaz'ı boydan boya kat ettim."

"Özür dilerim sevgili kaptan. Ne yazık ki bu konuda herhangi bir istisnai uygulama yapılamayacak. Hem dahası da var..."

Komiser, polis memurlarından birine işaret etti. Polis yanında getirdiği büyük bir çantayı açtı. İçinden sarı bir bayrak çıkardı.

"Dahası da şu: Türk karasularında bulunduğunuz bütün bu süre zarfında, bu bayrağı çekeceksiniz. Çünkü, karantina altındasınız. Gemideki salgın hastalığın yayılmaması için de hiç kimse bu gemiden ayrılmayacak. Dışarıdan hiçbir yabancı da Struma'yı ziyaret etmeyecek."

Polis, sarı bayrağı Dikof'a teslim etti.

Kaptan Garabatenko, tartışmayı daha fazla uzatmak istemedi. Bu saçmalık şu veya bu şekilde hallolana kadar, hiç değilse bu arada motoru tamir ettirebilirlerdi.

"Peki, söylediklerinizi harfiyen uygulayacağız... Bu arada benim de bir ricam olacak. Sizin de şahit olduğunuz gibi motorumuzda bir bozukluk var. Bir bakıyorsunuz tıkır tıkır çalışıyor, bir de bakıyorsunuz anında duruveriyor. Sizden bizim adımıza liman yetkilileriyle temas kurmanızı rica etsem... Motorun bu benim hiç anlayamadığım arızasının giderilmesi için yardımcı olsalar... Bir ekip gönderseler... Tamir ettirseler... Biz de sorunlar çözülünce, gönül rahatlığı içerisinde yola koyulsak."

Komiser, olumlu anlamda başını salladı. Konuşacak başka bir şey kalmamıştı. Geldikleri gibi gittiler. Kaptan köşküne ağır bir sessizlik çöktü. Haber, yolcular arasında anında duyuldu. Kesik kesik hıçkırıklar dışında, Struma'nın yolcuları da sessizleşti.

16 Aralık Salı günü, Struma'ya bir tekne yanaştı. İçinden bir grup Türk deniz mühendisi çıktı. Hemen geminin makine dairesine geçtiler. Motoru incelemeleri 3 saatten fazla sürdü.

İşleri bitince kaptan köşküne geldiler.

"Sayın kaptan, korkarım ki endişelerinizde tamamen haklısınız. Bu motor, çoktan iflas etmiş. Yeni baştan yaratmak, diriltmek de pek mümkün gözükmüyor ama, çok sıkı bir tamiratla size bir parça daha hizmet etmesi sağlanabilir. Daha doğru bir deyişle, bu motorun ömrü kısa bir süre için uzatılabilir."

Beklenenden daha iyi bir haberdi duydukları... Bu can çekişen motor tamir görene kadar bu arada vize ve pasaport işlemleri de tamamlanırdı. Umutlanmıştı Kaptan Garabatenko:

"Peki beyler, ne kadar sürer bu tamirat?"

"Vallahi, mümkün olabildiğince kısa sürmesi için elimizden geleni yaparız. Ama yine de en erken ancak bir hafta içinde bitirilebilir diye ümit ediyorum."

İş dönmüş dolaşmış, en hassas noktaya gelmişti en nihayetinde... Kaptan Garabatenko, çekine çekine hayati soruyu sordu:

"Peki beyler, her şey güzel hoş da bu tamirat kaç paraya mal olacak bize?"

"Vallahi sevgili kaptan, inan bu motoru canlandırmak, ölüyü diriltmekten daha da zor bir şey... Tamirat masrafları, tahminime göre en az 5 bin dolar tutar."

Kaptan sustu. Çaresizlik içerisinde başını olumsuz anlamda iki yana salladı. Ayağa kalktı.

"Üzgünüm beyler, çok ama çok üzgünüm... Fakat ne yazık ki biz bu paranın binde birine bile sahip değiliz... Buraya kadar zahmet verdik... Teşekkür ederiz."

Konu, bir daha açılmamak üzere kapanmıştı.

Efsane: Simon Brod Ve Ekibi (Mitos-Lejenda)

Kahvaltıda Simon Brod'un Kadıköy-Erenköy'de Bağdat Caddesi üzerinde bahçe içerisindeki evinde toplandılar. Beş kişiydiler. Simon Brod, Rıfat Karako, İtzchak Berman... Filistin'den Yahudi göçlerinin organizasyonlarına yardımcı olması için gönderilen Hayim Barlas ve genç üniversite öğrencisi Hayim Eliyezer Kohen.

"Gidişat pek iyi değil" dedi Simon... "Son gelişmeleri herhalde duydunuz. Yolcular, Türk yetkilileri ile dış dünyanın dikkatlerini Struma'ya çekebilmek için gemide az miktarda kırmızı boya bulmuşlar... Birkaç tane yatak çarşafı sökmüşler ve bu boyalarla üzerlerine *SOS*, *Immigres Juifs (Göçmen Yahudiler)* ve *Sauvez-Nous! (Bizi Kurtarın!)* diye yazarak bütün bu çarşafları küpeştelere asmışlar. Kulağıma geldiği kadarıyla bu yazılar yazılırken gemideki kırmızı boya tükenmiş... Yazıları, gemideki doktorların yardımıyla gençlerin bileklerini hafifçe keserek bir kapta topladıkları kanlarla tamamlamışlar."

"Yahu koskoca bir üç gün geçti diye" karşılık verdi Rıfat Karako. "Türk yetkililer Struma'nın İstanbul'a gelişinden itibaren ilk üç gün boyunca, Britanyalı yetkililerle pazarlıklar yapıp durmuşlar. Ne var ki, göründüğü kadarıyla bütün bu pazarlıklar olumlu bir sonuç vermemiş. İngiltere her zamanki İngiltere... Filistin'deki huzursuzlukları bahane eden İngiliz yetkililer, kitlesel Yahudi göçlerine karşı oldukları gerekçesiyle Refik Saydam hükümetine geminin yolculuğuna devam etmemesi yönünde baskı yapıyorlarmış... Sizin anlayacağınız, Türkiye'nin yolcuların karaya çıkabilmeleri konusunda koymuş olduğu yasak, aynen devam ediyor."

"Sakin olalım, durumu ve neler yapabileceğimizi gözden

geçirelim" diye araya girdi İtzchak Berman. "Bu İngilizler'e fazla bir umut bağlamayalım... Bana göre, şimdilik ancak iki kanaldan hareket etme şansına sahibiz. Bu İstanbul Emniyet Müdürü Ahmet Demir, son derece iyi niyetli bir insan. Sorumluluk sahibi de... Karısının hasta olmasına rağmen, işini gücünü terk etmiyor. Simon, bu adam senin hem komşun, hem de iyi arkadaşsınız. Gemiye çıkış yasağını, gecenin geç saatlerinde delerken, bize tolerans göstermesini rica edersen, eminim seni kırmayacaktır.

İngiltere Konsolosluğu'nun pasaport ofisinde çalışan o Arthur Whitall denilen adamı da unutmayalım. Bu Arthur da senin arkadaşın... Ahmet Demir'le birlikte İstanbul üzerinden transit geçiş yapmak isteyen Filistin göçmenleri için gerekli dokümanların hazırlanması için kaç kere kapısını çaldık. Bizi kırmadı, hemen her seferinde yardımcı olmaya çalıştı."

Simon, başıyla onayladı. "Tamam. Elbette durumlar kötüye gidiyor diye havlu atıp pes edecek değiliz... Sevgili adaşlar, Hayim'ler... Hemen aramızda bir görev bölümü yapalım. Filistinli kardeşim, senden başlayalım... Sen geminin içine hâkim olmalısın. Böyle günlerde, doğru dürüst önlem alınmazsa ortalık karışır, anarşi çıkar."

"Gerekli önlemler alındı bile" dedi Hayim Barlas. "Bildiğim kadarıyla yolcuların arasında 30 kadar doktor, 25 avukat ve 15 de mühendis var... Böyle bir ortamda, her türlü hukuk kuralının alenen çiğnendiği bir dönemde herhalde en az bilgilerine başvurulacak olanlar, ne yazık ki avukatlardır.

Tıp adamlarının kimliklerini öğrendim. Ellerindeki olanaklarla günün 24 saati, müdahaleleri gerektiğinde hazır olacaklar.

BETAR mensuplarının yerini de, yolcular tarafından seçilecek bir komite alacak. Normal hayatta bu tür komitelere hayat tecrübelerinden yararlanılacak yaşlılar da dahil edilir.

Bu komitede de aynı prensip uygulanacak. Yeni lideri belirledim: Adı Moritz Erlaub. Avukatlardan bir tek bu konuda yararlandım. Erlaub, 37 yaşında Bükreşli bir avukat. Sözünü dinleten, sayılan bir insan."

Simon, Hayim Eliyezer Kohen'e döndü: "Seni es geçiyoruz sanma genç adam. Sana beklediğinden de daha çok iş düşecek. Şoförüm Hüseyin ve bizim şu Naziler'in ruhlarından daha da siyah Nash Amerikan otomobil emrine amade olacak."

Güldü... "Tabii, Emirgân'a gidip çay içmeniz ya da Şişli'de hovardalık yapmanız için değil. Sana bu konuda işimize yarayacak ne kadar gıda toptancısı, büyük bakkaliye ve fırın gibi yer varsa, adreslerini ve temas kuracağın kişilerin isimlerini vereceğim. Diğer gençlerden yanına yardımcı alacaksın. Siparişler gündüz saatlerinde verilecek. Hava kararıp dükkânlar kapanınca, siz devreye gireceksiniz. Verdiğimiz siparişleri toplayacaksınız.

Bir tek bizim külüstür Amerikan yetmez. Özel bir kamyonet sizi izleyecek. Tekne meselesini ben hallederim. Üsküdar taraflarından yükleyip, gece yarısından sonra Sarayburnu'na gideceğiz.

Polis meselesini de Ahmet'le çözerim... Struma'ya yanaşınca, götürdüklerimizi onların teknesine devrederiz. Yukarı çıkartırlar. Bu arada, daha resmi bir şekilde bizim gemiyi ziyaretimizi de hahambaşılıkla çözerim.

Haaaa, unutma ne verip aldığımızı da günü gününe not edip bana bildir ki, başımızdaki bu kadar dert yetmezmiş gibi bir de sağa sola borç takmayalım..."

Günde Beş Paket Sigara İçen Adam

Simon Brod, Struma'yla ilgili olarak bundan sonra ne yapılacaksa –planlama-programlama ve eylem olarak– ağırlığını

koyan adamdı... İster Sefarad ister Aşkenaz, yalnızca İstanbul için değil, Türkiye'deki tüm Yahudiler arasında, dahası İstanbul üzerinden Filistin'e gitmeye çalışan bütün göçmenler arasında da yaşayan bir efsaneydi.

Britanya Hükümeti'ne bağlı bir manda statüsündeki Filistin'e yönelik istisnasız bütün yasadışı Aliya Beth Örgütü'nün girişimlerinde tartışmasız en önemli kilit noktasıydı.

Simon, Aşkenaz Cemaati'ne mensuptu. 18 Aralık 1892 tarihinde İstanbul'da dünyaya gelmişti. Yani tam 50 yaşına basmak üzereydi. Ailesi, 1800'lü yılların son çeyreğinde İstanbul'a Rusya'dan göçmüştü.

Babası, birinci sınıf bir terziydi. 1881 yılında Yüksekkaldırım'da bir mağaza açmıştı. 1909 yılında Simon 17 yaşındayken, mağazasını Galata Kulesi yakınlarına taşıdı. Daha sonra bütün bir binayı satın alacağı evini de yine aynı mahallede tuttu.

Simon ve kendisinden küçük kardeşi Max, çok genç yaşta doğrudan doğruya kumaş işiyle iş hayatına atıldılar. Kısa bir zaman içerisinde başarılı oldular. 1930'lu yıllara doğru İstanbul'un en büyük kumaş tüccarları arasına girdiler.

Simon, mağazasını Sultanhamam Meydanı 52 numarada açtı. İki kardeş, sık sık İngiltere'nin yolunu tuttular. Simon, en iyi mağazalardan en pahalı kumaşları ithal ederek İstanbullular'ın beğenisine sundu. Aradan uzun bir zaman geçmeden mağazası çok iyi iş yapmaya başladı. Tahminlerinden de öte bir para kazandı.

Aşkenaz Cemaati'nden Eva adlı bir genç kızla tanıştı. Âşık oldu. Hemen evlendiler. Martha adını verdikleri bir kızları dünyaya geldi.

Taksim'de o günün varlıklı ailelerinin yaşamakta olduğu Altınbakkal Sokak'ta bir daire satın aldılar. Karşı yakada Kadıköy Erenköy'de de bir yazlık edindiler. Galata Kulesi'ne açılan Büyük Hendek Caddesi'ndeki babadan miras kalan binanın dairelerini de Aşkenaz ailelere kiraya verdiler.

İşleri yolunda gidiyordu gitmesine de, son derece başarılı olmasına rağmen Simon'un parasal dünya işleri pek de umurunda değildi.

Kısa boylu, pembe yüzlü, saçları gümüşe çalan tombulca bir adamdı Simon. Kilosundan beklenmeyecek ölçüde hareketliydi. Gözleri yuvalarında fıldır fıldır dönerdi yakınlarının ifadesiyle. Kimi zaman kendinden beklenmeyecek kadar melek yüzlü olur, kimi zaman da kaşları çatılır ve her ne kadar geçici bile olsa, çevresine karşısındakileri dehşete düşürecek kadar öfke saçardı.

Simon, laik dünya değerlerine göre yaşayan bir adamdı. Yediklerinin koşer olup olmadığına hiç mi hiç aldırmaz, günde içtiği sigara miktarı beş paketi bulur, dudaklarının kenarında yanar vaziyette günün en pahalı markalarından bir Yaka sigarası hiç eksik olmazdı. Cumartesi günleri sinagoga filan pek uğramaz, kutsal günlerden de, ancak karısı Eva söylerse, o zaman haberdar olurdu.

Emniyet Müdürü Ahmet Demir ve İngiltere İstanbul Başkonsolosluğu'ndan Arthur Whitall'le gerçekten çok iyi arkadaştılar. Aynı binada oturuyorlardı. Komşuydular. Ailecek de görüşürlerdi. Simon'un polisten tutun da Türk bürokrasisinin en altından en üst kademelerine varana kadar tanımadığı kimse yoktu.

Rüşvet yoluyla iş halletme, iş bitirme konusu adeta uzmanlık dalı haline gelmişti Simon Brod'un.

İş bitirmek için, bu yola başvurulmak zorunda kalınırsa kime ne kadar rüşvet verilmesi gerektiğini de en iyi bilen adamdı Simon. Anadili Yiddiş'ti. Fakat bu konu açıldığı zaman kahkahalar atarak parmaklarıyla para sayar gibi bir işaret yapar, Ladinoca bir özdeyişi hatırlatırdı: Todos comen! *(Yemeyen yoktur!)*

Tam 6 dili anadili gibi konuşan Simon Brod, Göçmen Kurtarma

Komitesi'nin kararları tartışılmayan ve sözlerine harfiyen uyulan lideri haline gelmişti.

İş bitirmek için rüşvet vermeyi bilirdi ama kendi hesabını doğru dürüst tutmayı bir türlü başaramazdı ne var ki... Göçmenler için barınabilecekleri boş daireleri o tutar, ceplerine yeterli miktarlarda harçlıklarını koyar, üstlerine başlarına onları sıcak tutabilecek yeni giyecekler alır, ne yiyip ne içeceklerine varana kadar yardımcı olurdu. Ve bütün bu harcamalarını da günde beş paket içtiği Yaka sigarasının paketinin üzerine not ederdi.

Her yeni pakette de, boşalmış olan eski paketi fırlatıp bir kenara atar, dolayısıyla yapılan harcamalar da sigara paketiyle birlikte yok olup giderdi.

Avrupa ülkelerinde Naziler'in işbaşına gelmesi ve Yahudiler'in Filistin'e göçlerinin başlamasıyla birlikte işiyle gücüyle uğraşmayı neredeyse tamamen bırakmıştı...

Erenköy'deki evi, istisnasız günün her saatinde göçmenlerle ağzına kadar dolup taşardı. Eşi Eva ve kızı Martha, genellikle mutfaktan çıkmaya bir türlü fırsat bulamaz, evde kim var kim yoksa birlikte yenilir içilirdi.

Sabahları, daha gün ışımadan evden çıkardı Simon. İşe, önce tren istasyonlarından -büyük garlardan- başlardı. Avrupa ülkelerinden gelen ve doğal olarak gerekli evraklara sahip olmayan Yahudi göçmenleri bir bakışta gözlerinden, duruşlarından tanırdı.

Garlarda işi bitince vakit kaybetmeden Liman'a geçer, önceden saat kaçta ve nereden geleceklerini öğrendiği gemilerin yolunu gözlerdi.

Transit vizelerini hazırlatmak, göçmenlerin durumlarına göre resimlerini yapıştırmak, kimi zaman, bütün fotoğrafları bir pasaportun içine yerleştirerek "Aile Pasaportu" şekline sokmak, Filistin'e ulaşabilmeleri için gerekli diğer evrakları ve biletleri temin etmek hep onun işi haline gelmişti.

Hayim Eliyezer Kohen, gençler ekibinin ara kordonu gibiydi Simon için. Saat kaç olursa olsun, aklına bir şey takıldığı zaman Hayim'i uyandırır, daha gece yarısından ertesi günün programını yaparlardı.

Bu inanılmaz idealist, Türkiye'deki Yahudi cemaatinin büyük bir çoğunluğunun kendi geleceklerinden endişe ettikleri için pasif kalmayı daha uygun buldukları bir dönemde elinden gelen hiçbir özveriyi esirgemeyen çılgın, aynı zamanda da kendinden beklenmeyecek kadar espri sahibi bir adamdı.

Doğrusu yaramazlık yapmaya hiç mi hiç vakti yoktu ama, bazı dostlarının kendisinden Kazanova'dır, elinden kurtulan kadın olmamıştır diye takılarak bahsetmelerinden büyük bir keyif alırdı.

Espri yapacağı zaman göçmenlerin Filistin'deki yerleşimlerini organize etmekle görevli İtzchak Berman'a takılarak uyarır, sonra da bombalarını patlatırdı:

"Yaz bakalım İtzchak... Hayat tecrübelerim bana şunu öğretti: On genç kadını çırılçıplak soymak, evinde seni bekleyen kendi öz karını giydirmekten inan çok daha ucuza mal olur!... Yaz bakalım İtzchak... Koşer ticareti yapmak Treif'e *(geleneksel yöntemlerle kesilmemiş hayvan)* benzer. Alıcılarla işin zordur... Koşer olmayan ticareti ise her türden kaygan zeminde koşerden hiç anlamayanlarla yapabilirsin..."

Gecikmiş Yeni Yıl Partisi Nişan Ve Düğün Bir Arada (Roş Haşana + Tnoim + Ksube)

Takvimlerin 27 Aralık 1941 tarihini gösterdiği pazar gününün sabahı, Simon Brod ve Rıfat Karako ile birlikte yedi genç, Struma'ya çıktılar.

Simon'un yoğun çabaları nihayet netice vermiş ve yolcuları

ziyaret ederek bir miktar yiyecek ve ilaç götürme izni kopartılmıştı. İzin haberi cumartesi gecesi duyulmuş ve bir anda yolcular arasında büyük bir heyecan yaratmıştı.

Bu ziyarete izin verilmesi, son derece olumlu bir gelişmeydi yolculara göre... Böyle bir izin verildiğine göre, bunun mutlaka devamı da gelecek ve Struma'nın yoluna devam etmesi için beklenen izin de er geç çıkacaktı... Belki de gemi boşaltılacaktı ve karayolundan Filistin'e geçmeleri için topluca otobüslere bindirileceklerdi... Belki de o katı mı katı İngilizler ikna edilerek Filistin'e giriş için vizeleri temin edilmişti... Belki de... Belki de... – Kim bilir, her şeyi birinci ağızdan duyacak ve bu arada olup bitenleri anlayacaklardı nasıl olsa...

Soluk pazar güneşi tepelerinde doğduğunda, Struma'nın bütün yolcuları güverteyi tıklım tıklım doldurmuşlardı. Bugün takvimlerde adı geçmeyen bir bayramdı onlar için... Nasıl bayram olmasındı ki... Ziyaretçileri gelecek, onlara yiyecek ve sıkıntısını çekmeye başladıkları taze içme suyunu getirecek ve bekledikleri müjdeleri vereceklerdi.

Güvertenin kenarlarından salkım saçak denize doğru sarktılar. Umutla beklemeye koyuldular.

"İşte, işte geliyorlar!" diye birden heyecan dolu çığlıklar yükseldi yolcuların arasından.

İleride bir noktada Simon Brod ve ekibini taşıyan küçük tekne göründü. Güvertedeki heyecan bir anda doruk noktasına vardı. Yolcular arasında dalgalanmalar başladı.

Tekne yavaş yavaş az ileride bekleyen polis motoruna yanaştı. Ekip, olduğu gibi polis motoruna geçti. Bu arada Simon ve arkadaşlarının geldikleri tekneden çok sayıda yiyecek çuvalı ile su bidonları da, polis motoruna aktarıldı.

Yolcular, nefeslerini tuttular. Struma'nın iskelesi indirildi. Önce polisler ve gençler tarafından çuvallar ve bidonlar yukarıya

çıkartıldı, ambarlara taşındı... Ardından ziyaretçiler de birer birer merdiveni tırmandılar. Struma'ya ayak bastılar.

Yolcular, Simon Brod'la hayatlarında ilk kez o zaman karşılaştılar. Büyük bir alkış koptu. Çocuklar, Simon'a dokunabilmek için çığlık çığlığa ellerini uzattılar. Moritz Erlaub, ziyaretçilere hoş geldin demek için öne doğru çıktı. Simon'a elini uzattı. Sarıldılar.

Simon, bir yandan sıkı sıkıya pazarlık ederken, diğer yandan da bazı yetkililerin dirençlerini kıracak rüşvetleri dağıtmayı da ihmal etmemişti. Sabahın erken saatlerinde fırınlardan yeni çıkmış taze ekmek getirmişlerdi çuvallar dolusu. Bol bol beyazpeynir, füme ringa balıkları ve taze portakal gibi gıdalar da büyük sevinç gösterileriyle karşılandı.

Su sıkıntısı çektiklerini biliyordu Brod. Bidonlar dolusu su da çıkartıldı. Gemide doktorlar olduğunu da öğrenmişlerdi. Fransızca eski gazete ve dergiler ile acil durumlara müdahale etmek üzere bir süre ihtiyaçlarını karşılayabilecek miktarda ilaç ve tıbbi malzemeyi de unutmamışlardı.

Simon, yolcuların her biriyle bire bir konuşabilme şansının olamayacağını biliyordu. Kaptan Garabatenko ve yardımcısı Dikof'la da tanıştı. Kendisini kaptan köşküne çıkarmaları ve yolculara hitap edebilmesi için bir megafon vermelerini rica etti. Kaptan köşkünün üzerine tırmandı. Megafonu eline aldı.

"Sevgili dostlarım..." diye başladı söze... "Neler çektiğinizi, neler yaşadığınızı biliyorum. Her an sizlerle birlikte olamıyorum ama inanın her an yanınızda gibiyim.

Size mümkün olabildiği kadar yiyecek içecek getirdik... Tıbbi malzemeler de var. Bildiğim kadarıyla aranızda işlerinin ehli 30 kadar doktor bulunuyor...

Tamam, yiyecekler çok lüks şeyler değil ama bu sıkıntılı günleri atlatana kadar önemli olan hepinizin sağ salim ayakta kalabilmenizin sağlanması.

Sevgili dostlarım, her şeyden önce sabırlı olmanızı tavsiye edeceğim sizlere... Sabırlı olmalısınız... Sonra sabırlı olmalısınız... Sonra yine sabırlı olmalısınız.

Morallerinizi daima yüksek tutmalısınız. Moralleri bozulanlara moralleri bozulmayanlar moral vermeli, destek olmalı."

Bir anda bir alkış tufanı yükseldi. Kadınlar ağlamaya, çocuklar haykırmaya başladı:

"Bizi unutma... Bizi unutma... Bizi unutma..."

Simon, eliyle işaret ederek yolcuları sükûnete davet etti. Yavaş yavaş sakinleştiler. Gemiye sessizlik hâkim oldu.

"Sizi unutabilmem mümkün mü... Bakın size ne diyeceğim... Bu sabır dönemini normal hayatımızı sürdürür gibi aşmak zorundasınız. Dört gün sonra yeni yılı karşılayacağız. 1942'ye basacağız. Yani taptaze umutlarla dolu yepyeni bir yıla gireceğiz...

Tamam tamam, 21 Eylül günü bizim geleneksel Roş Haşana vardır. Yeni yıl diye o günü kutlarız. Bizim eski hesaplara göre 5703 yılına girdik. Her ne ise o gün geldi geçti. Ama sorarım size, bunca dert ve meşakkat arasında hanginiz bu önemli günün farkına varabildi ki... Herhalde hiçbirinizin aklına bile gelemedi.

Ne önemi var, inanın böyle bir durumda bu işin günahı da olmaz. İyisi mi 31 Aralık akşamı, dillere destan bir yılbaşı partisi düzenleyin. Sizi küçümseyip alay edenlere öyle cevap verin. Ne dersiniz?"

Moritz Erlaub elini kaldırdı.

"Son derece uygun bir teklif... Hatta, o akşamı tam bir şölene dönüştürmek için bu yeni yıl şölenini daha renklendirebiliriz."

"Nasıl yani?..."

"Şartlar ne olursa olsun, hayat devam ediyor sevgili dostum... Bilebildiğim kadarı yolcuların arasında üç nişanlı çift var. Romanya'daki olaylar yüzünden evlenmeye fırsat bulamadan kendilerini Struma'da buldular. Eh aramızda rabbiler de var. Onların nikâh törenlerini de kutlamaya ilave ederiz. Yolcularımızın da geç çiftlerin de bütün hayatları boyunca unutamayacakları bir nikâh ve düğün olur."

Moritz'in konuşması alkışlarla kesildi. Nişanlı çiftler birbirlerine sarıldılar.

"Durun durun, dahası da var..." diye sözlerine devam etti Moritz Erlaub. "Aramızda nişanlanmayı bekleyen genç âşıklar da var. İlse ile David... Onları da bu vesileyle nişanlarız. Geleneksel isimleriyle hem *Ksube*'yi hem de *Tnoim*'i birlikte yaşarız."

Alkışlar ve hurra nidaları bütün gemiyi kapladı. Giderek artarak gökyüzüne yükseldi. David ve İlse birbirlerine sarıldılar. İlse'nin gözlerinden birkaç damla yaş pembeleşen yanaklarına aktı. David, el sallayarak alkışlayan yolcuları selamladı.

"Bu törenler geçerli olur mu diye kafalarınıza takmayın sakın... Elbette geçerli olur. Çünkü işin dinsel tarafını yürütecek olan rabbilerimiz var. İlle de dünyevi nikâh da olsun diyenler de hiç merak etmesinler. Bildiğiniz gibi denizciliğin dünyanın her yerinde geçerli bir kuralı vardır. Deniz yolculuklarında gemilerin tek amiri o geminin kaptanıdır. Törenleri Kaptan Garabatenko idare eder. Bu iş de böylece hallolur..."

Güvertenin ortalarından bir el yükseldi. Solomon Leibovici'ydi (37) bu elin sahibi:

"Konuşmanızı kestiğim için beni bağışlayın. Madem böylesine güzel bir kutlama yapacağız, bu işin müzik tarafı da olmalı...

Ve tabiatıyla bu iş de bana ve kardeşim Jacob'a (27) düşer. Belki ihtiyaç olur diye enstrümanlarımızı yanımızda getirdik. Size Romanya'nın mutlu günlerinde popüler olan şarkılardan çalıp söyleyeceğiz. Sakın merak etmeyin, Yiddiş ve Ladino düğün ve nişan şarkıları söylemeyi de ihmal etmeyeceğiz."

Bir alkış tufanı daha koptu. Simon, megafonu alıp araya girdi:

"Sevgili çocuklar, sizi de unutmuş değiliz..." Elini cebine attı ve bir *dreidel*[1] çıkardı.

"Sizin için kocaman bir torba da *dreidel* getirdik. Karınlarınızı doyurduktan sonra bol bol oynarsınız."

Bir Adet Lüfer Ve Bir Bidon Sirke

28 Aralık Pazartesi günü, tam güneş doğmak üzereyken İlse'nin uykusu yarım kaldı. Ne de güzel bir rüya görüyordu oysa... Rüyasında bu yolculukları bitmiş, Filistin'e ulaşmışlardı.

Çokdaiyikarşılanmış,rahatbirmisafirhaneyeyerleştirilmişlerdi yeni vatanlarında... Nişanlı olduklarını söyleyince de, alelacele hemen bir sinagog bulunmuş ve bütün kurallara uygun bir törenle nikâhları kıyılmıştı.

Derhal, başlarını sokabilecek uygun bir yuva da aramaya çıkmışlardı... Nasılsa ikisi de iş bulup çalışacaklardı. Üç beş kuruş da olsa kendilerine ait bir evleri olmalıydı...

---

1 Doğu Avrupa'da o günlerde Yahudi çocukları arasında son derece yaygın olan bir topaç oyunu.

"İlse... İlse... Hadi uyan sevgilim... Hadi uyan artık, bak senin için bir sürpriz hazırladım... İnan, çok hoşuna gidecek..."

İlse bu güzel rüyasına zor da olsa veda etti. Gözlerini açtı. Kadınlar ve çocukların birlikte kaldıkları üçüncü bölümün merdivenlerinin başından geliyordu ses. David'di. Eliyle işaret ederek yanına çağırıyordu.

Kalktı. Sırtına bulabildiği en kalın kazağı geçirdi. Merdivenlerin başına geldi.

"Günaydın sevgilim... Umarım uykucuğunu almışsındır..." Yumuşak bir şekilde kendine çekti İlse'yi, saçlarını kokladı. Dudaklarından hafifçe öptü.

"Ne yapacağımızı söyleyince, kulaklarına inanamayacaksın. Benim küçücük sevgilim... Güverteye çıkacak, yemimizi oltamıza takacak ve birlikte balık tutacağız..."

İlse, gözlerini kocaman kocaman açtı.

"Çıldırdın mı sen David, balık tutmak da nereden çıktı? Kıyıda köşede belki bir parça yem olacak şeye rastlayabiliriz de, balık tutulabilecek oltayı nereden bulacağız?"

David güldü. Elini cebine attı. Son derece özenle hazırlanmış profesyonel malı olduğu belli birinci sınıf bir olta çıkardı.

"Dün gelen ziyaretçileri hatırlıyor musun? Hani aralarında tıknaz, saçları açılmış bir adam vardı. Adının Simon Brod olduğunu söyledi. Vedalaşılırken, ben de öne doğru çıktım. Benim yanıma geldi, omzumu sıvazladı. 'Genç Adam... Vücut yapından bol bol spor yaptığın izlenimini edindim. Umarım, balık tutmayı da biliyorsundur' dedi. 'Bu küçük paketin içinde işinize yarayacak bir olta takımı var. Türkler'in lüfer dediği, bizim blaubarsch diye bildiğimiz balık için hazırlanmış bir olta. Bu aylar, denizlerin bu en lezzetli balığının Karadeniz, Boğaziçi ve Marmara'da sürüler halinde kol gezdiği verimli aylardır...

Bunu, sana ve sevgiline benim nişan hediyem olarak kabul

edin... Yarın sabahın erken saatlerinde güverteden oltayı sarkıtın... Tabii, daha önce bulabildiğiniz küçük bir et parçası takmayı da ihmal etmeyin zokasına...

Tutacağınız balıkları güzelce pişirin. Yerken de beni hatırlayın... Şimdiden afiyet olsun. Hadi bakalım, rastgele' diye ilave etti."

El ele tutuşarak yukarı çıktılar. Önce, mutfak olarak kullanılan ve sadece haftada bir gün sıcak yemek pişirilmesi için karar alınan bölüme uğradılar.

David, küçük bir parça kuru et ile peynir kalıplarından bir parmaklık ince bir dilim kesti. Bir an düşündü, nasıl ve nerede pişireceklerdi –eğer şans yaver giderse– yakalayacakları balıkları?

Gözüne bir köşeye itilmiş bir bidon sirke çarptı. Gülümsedi.

Struma'da Simon ve Brod'un getirdiği kısıtlı malzeme dışında, doğru dürüst ilaç ve tıbbi malzeme yoktu. Varsın olmasındı dini bütün hahamlara göre. Her şeyin başka bir çaresi vardı...

Duyduğu kadarıyla bu bir bidon sirke, gemideki inançları pek beş haham tarafından daha Köstence Limanı'ndan demir alınırken okunup üflenmişti. Her derde deva olduğu rivayet ediliyordu. Rahatsızlıkları her ne olursa olsun, kimin herhangi bir derdi olsa, dualar eşliğinde bir kaşık içiriliyordu.

"Tanrı affetsin..." diye geçirdi içinden. "Bizim şu anki derdimiz de midelerimizi kazındırmaya başlayan amansız bir açlık... Balıkları yakalayabilirsek, ya bir parça ateş bulup zeytinyağı niyetine tuttuklarımızı içine atarız ya da elimizdeki miktar az da olsa, pişirmeden bu sirkeye yatırır kendi kendilerine pişmelerini sağlarız."

Kış güvertenin sağ köşesine yerleştiler. Üzerlerindeki paltolarla bir köşede kıvrılıp açıkta uyumak zorunda kalan yolcular, uyanmadılar.

David, dikkatli bir şekilde oltaya küçük bir parça et taktı. Denize attı. Misinayı salmaya başladı.

Bir anda arkalarından Rusça yumuşak bir ses duyuldu:

"Legko prişlo... *(kolay gelsin)* – Bog Pomoş... *(rasgele)*..."

Arkalarına döndüler. Kaptan Garabatenko'ydu. Yüzünde geniş bir tebessümle balık tutmaya çalışan gençleri seyrediyordu.

Telaşla ayağa fırladılar. Korkmuşlardı. Geminin giderek sertleşmeye başlayan yasalarını çiğnemiş olabilirlerdi istemeden.

Garabatenko, gençlerin ürktüğünü anladı. David'in elindeki oltayı aldı. Bir iki kere yokladı.

"Gençler..." dedi sakin bir sesle. "Çekinmenize hiç gerek yok. Kötü bir şey yapmıyorsunuz ki. Hem yolcuların çoğu da en derin uykusunda. Uyanmaları daha epey bir zaman alır. Bakın ne diyeceğim. Bir iki tane balık tutalım. Sonra kaptan köşkünde Dikof'u da uyandırıp birlikte balıklı bir sabah kahvaltısı yapalım."

David'e döndü:

"Söyle bakayım delikanlı, bu sizin *blaubarsch* dediğiniz balıktan hiç tuttun mu? Huyunu suyunu biliyor musun?"

David, olumsuz anlamda başını iki yana salladı.

"O zaman kulaklarını aç ve dinle bakalım. Bu balık, denizlerin rakipsiz en vahşi balığıdır. Sizin Demir Muhafızlar'dan bile daha belalıdır. Öylesine sivri dişleri vardır ki, bir ısırışta küçük bir çocuğun parmağını rahatça kökünden kopartabilir. Son derece uyanıktır da... Başka balıklar oltaya vurdu mu, serbest bırakırsın ki rahat rahat yutsun. Ancak yuttuğundan emin olursan çekersin. *Blaubarsch* vurduğu zaman ise o an derhal çekeceksin. Bir saniye bile geç kalırsan, oltanın ucuna taktığın kurşun da gider, bu canavar kullandığın yemi de çoktan midesine indirmiş olur.

Aha, şansınız varmış çocuklar işte bir tane geliyor."

Seri hareketlerle misinayı dolamaya başladı. Oltayı güverteye çekti. Kocaman bir lüfer tutmuştu. Balığı dizlerinin arasına aldı.

"Söylediklerimi unutmayın. Dikkat edin bakın iğneyi ağzından nasıl çıkartıyorum..."

Çırpınan balığı güvertenin bir kenarına sıkıştırdı. Oltanın ucuna bir et parçası daha taktı. Birkaç kere havada çevirip denize fırlattı. Misinayı İlse'nin eline verdi.

"Hadi bakalım kızım, görelim marifetlerini... Sıra sende..."

İlse'nin itirazlarını dinlemedi. Beklediler. 10-15 dakika geçti geçmedi, bir balık daha vurdu oltaya.

"Çek kızım, daha hızlı çek... Sakın boşlama..."

Bir lüfer daha tutmuşlardı. Bu arada gün iyiden iyiye ışımaya başlamıştı.

"Hadi bakalım çocuklar..." dedi Kaptan Garabatenko. "Bu kadar av yeter de artar bile... Yürüyün bakalım kaptan köşküne... Sıra, sürpriz ziyafete geldi..."

Avladıkları balıklarla birlikte kaptan köşküne çıktılar. Arada Dikof da uyanmıştı. Şaşkınlıkla kaptana ve gençlere baktı.

"Günaydın Dikof... Sana sabah sürprizimiz var. Bu gençler iki tane *blaubarsch* tutmuşlar. Yanlarında biraz da sirkeleri var. Sende de bir parça zeytinyağı kaldıysa, ikisini karıştırıver. Küçük bir de kap bul... Pişirelim. Kahvaltı niyetine yiyelim. Midelerimiz de bu vesileyle bayram etsin. Herkes uyanıp ayaklanmadan bu işi bitirelim ki, sonra yolcular bu adamların işi iş... Kendilerine gizlice yukarıda ziyafet çekiyorlar diye dedikodu yapmasınlar."

Dikof güldü. Tava benzeri bir tas buldu. Sirke ile zeytinyağını karıştırdı. Ateşin üzerine yerleştirdi. Balıkları da süratle temizleyip yayvan tasın içine attı. Balıklar, 5 dakika sonra hazırdı. Nar gibi kızarmışlardı. Birlikte masaya oturdular.

"Primatyevo appetita *(afiyet olsun)*" dedi Garabatenko.

Ayrıcalık (Zkhie-Diferensya)

Daha ilk günden itibaren, sağa sola telefonlar açılmaya başlandı. Olay bazı yolcuların güvenlikleri açısından son derece

önemliydi. Ve başlarına bir bela gelmeden karaya çıkabilmeleri için şimdiden mutlaka bir çözüm yolu bulunmalıydı. Struma'nın Sarayburnu önlerine çekilmesi, sonu şimdiden oldukça karanlık gözüken belirsiz bir süreç için somut bir uyarıydı.

Saul Martin Segal (34), eşi Elvira (35) ve oğlu Alexanderu Victor (14) da gemideydiler. Bu ailenin bir an önce salimen karaya çıkmaları sağlanmalıydı.

Çünkü Martin Segal denilen adam, diğer yolculardan çok daha farklı bir adamdı. Önemli bir isimdi.

Önemi, daha sonraları Mobil Oil adıyla anılacak olan Standart Oil Company'nin Romanya genel müdürü olmasından kaynaklanıyordu.

Özel hayatında da akıllı bir adamdı Martin Segal. Olayların gidişatı son derece açıktı. Artık Romanya denilen bu ülkede yaşama şansları kalmamıştı. Kendisinden ve karısından da öte çocukların da geleceklerini düşünmek zorundaydı. Kapağı en güvenli biçimde önce Filistin'e atmalıydılar. Oradan da nasıl olsa bir yolunu bulup Amerika'ya geçebilirlerdi.

Martin, Pandelis'in kendisinden talep ettiği 40 bin doları itiraz etmeden ödedi. Canları kurtulacaksa, elbette ki bu işin bir bedeli olacaktı. Kazıklansalar da önemi yoktu, ama daha önce ne olur olmaz diye önlemlerini almayı da ihmal etmedi.

Geminin hareketinden önce, İstanbul'a doğrudan Archibald Walker'a telefon açtı. 59 yaşındaki Archibald Walker, Standard Oil of New York ile Vacuum Oil Company'nin ortak şirketleri olan Socony-Vacuum Oil'in Türkiye temsilcisiydi.[1]

Vacuum Oil Company, 1930'lu yıllarda Almanya'da son derece faal bir şirketti. Viyana bürosu, bir zamanlar daha sonra Yahudi uzmanı olarak ün yapacak olan ve soykırım projelerinde önemli

1 Savaştan sonra VACUUM şirketi, SOCONİ'yle birleşti ve merkezlerini İstanbul'daki Radyoevi'nin yanına taşıdılar.

rol oynayan Naziler'den Adolf Eichmann'a bile gezici satış memuru olarak 1933 yılına kadar iş vermişti.

Archibald Walker, Balkan ülkelerini çok çok iyi tanırdı. Üç dönem bu bölgede görev yaptıktan sonra, aşırı sağın ve antisemitizmin Balkan ülkelerinde de giderek yükselmesi karşısında tam zamanında merkezini İstanbul'a taşımıştı.

İstanbul'da Socony'nin başına geçti. O günlerin İstanbul'daki en sert Nazi aleyhtarlarından birisi olarak isim yaptı. Öyle ki, Alman Büyükelçiliği veya konsolosluklarını ziyaret edenlere kapısını kapattı... Bu ziyaretçileri evinde verdiği dillere destan partilere çağıracağı isimler arasında iseler derhal kara listeye aldı ve bir daha görüşmedi.

Archibald Walker'ın aslında herkes tarafından bilinmeyen bir başka işlevi, gizli bir işi daha vardı. 1940'larda daha sonra CIA'e dönüşecek olan Amerika Birleşik Devletleri Merkezi İstihbarat Teşkilatı'nın adı o zamanlar OSS'ydi (Office of Strategic Services). Archibald Walker da, OSS'in İstanbul'daki üzerine aldığı her işi bitirmesiyle ün kazanmış en önemli ajanıydı. Kod adı da Ross'tu.

Filistin'e göçmek isteyen Yahudiler'e de elinden gelen yardımı esirgemezdi Walker. ABD Büyükelçiliği'nde çalışan İstanbul doğumlu sekreter Betty Carp, bu konuda en çok güvendiği ve işbirliği yaptığı yardımcılarından biriydi.

Walker, diplomasinin inceliklerini de çok iyi bilirdi. 1939 yılında Polonya, Nazi Almanyası'na teslim olduğunda, ortaya çıkan sorunun çözümünde de başrolü oynamıştı.

Almanlar, Varşova kapılarına dayanınca, ileride ellerinde kullanılabilecek paraya çevrilebilecek bir dayanak olabilmesi düşüncesiyle, Polonya hükümeti, 10 milyon dolar değerindeki altın külçeleri yurtdışına çıkartmak istemişti. Hemen devreye Walker girdi.

Altınlar, trene kondu ve Köstence'ye getirildi. Köstence

Limanı'nda derhal bir Britanya tankerine yüklendi ve İstanbul'a yollandı. Polonya Büyükelçisi Michael Sokolnicki de devreye girdi. Altınları hiç bekletmeden Londra'ya yolladı.

Polonya Nazi işgali altına girince, bu altınların da sağladığı destekle, Londra'da bir sürgün hükümeti kurulacaktı.

Aslında altınların Londra'ya gönderilişi de bayağı problemli oldu. Nakliyeyi bir Fransız gemisi yapacaktı. Ne var ki Türk Dışişleri Bakanlığı, Almanlar'ın bu nakliyeye müdahale edebilecekleri endişesini taşıdığı gerekçesiyle yolculuğa engel oldu. Türkler'in daha sonraki önerisi ortalığı iyiden iyiye karıştırdı: Bu altınları Türk yetkililere bırakabilirlerdi... Türk Hükümeti de bunu borç olarak muhafaza edebilirdi...

Diğer bir alternatif ise altınların tren yoluyla Suriye'ye gönderilmesiydi. Suriye, Fransızlar'ın kontrolü altındaydı.

Sokolnicki, tren yolunu tercih etti. Derken Türk yetkililerden bir müdahale daha geldi. Türk yasalarına göre, böyle bir altın transferinin karşılığında sigorta olarak 50 bin dolar ödemek zorundaydılar.

Sokolnicki, bu teklifi reddetti. Altınların küçük bir bölümü satılmadan öyle bir parayı bulabilmeleri olanaksızdı. Olay, düğümlenmişti. Sokolnicki, durumu Walker'a açtı.

Walker, hiç merak etmemesini ve bu işi halledebileceğini, kendisini beklemesini söyledi. Gerçekten de birkaç saat sonra geri döndü. Elinde küçük bir çanta vardı.

Çantayı masanın üzerine koydu. Kilidini açtı. İçinden 50 bin dolar çıkardı. Sorun çözülmüştü. Para Türkler'e verildi. Tren yola çıktı.

Martin haklıydı. Eğer başlarına beklenmedik bir sıkıntı gelecek olursa, böyle bir sıkıntıyı halledebilecek olan bir tek kişi vardı. O da Archibald Walker'dı.

Martin, ailesiyle birlikte Struma için yola çıkmasından bir gün önce güvenilir bir arkadaşının bürosundan İstanbul'a, Archibald Walker'a telefon açtı:

"Sevgili Archi, günaydın... Ben Martin, Martin Segal..."

"Dostum, günaydın... Hayırdır... Sizin oralardan aldığım haberler giderek tatsızlaşıyor."

"Geliyoruz Archi, geliyoruz. Elvira ve Alex'le birlikte yarın değil öbür gün, Köstence Limanı'ndan Struma adlı bir gemiye biniyoruz. Ve hemen yola çıkıyoruz... İki gün içerisinde İstanbul Limanı'nda oluruz.

Bu arada resmi işlerin ne olacağı hiç belli olmaz. Bu adamlar bizi karaya çıkartmayabilirler. Senden ricam, şimdiden bu işle ilgilenmen... Eğer bir terslik yaşanacak olursa, karaya çıkmamızı sağlarsın... Şu İngilizler'den de pasaport ve vize işlerini halledebilirsen, İstanbul'dan hemen bir trene atlar ve dosdoğru Filistin'e doğru yola çıkarız..."

"Tamam Martin, ben mesajı aldım. Siz yeter ki İstanbul'a kadar olan yolculuk boyunca ayakta kalmaya çalışın... Kendinize dikkat edin, sağlığınıza dikkat edin. Hastalanmayın. Gerisini nasıl olsa bir şekilde çözeriz."

"Sağ ol Archi... Ümidimiz, sıkıntıların mutlu sonla noktalanması... Elimizden geleni yapacağız. Ayakta kalmaya çalışacağız. İstanbul'da görüşmek üzere..."

Archibald Walker, telefonu kapadı. Düşünmeye başladı. İş zordu. Çetrefilliydi... Ama ölüm dışında hiçbir şey çözümsüz değildi. Türkiye'de doğru adamları bulduğun takdirde, halledilemeyecek hiçbir iş yoktu. Doğru adamlar ve bu doğru adamların da işlerine gelebilecek uygun teklifler... Aklına, o an işadamı Vehbi Koç geldi. Bu iş, ancak bu şekilde çözülebilirdi...

En Uygun Teklif Ne Olabilir?

Vehbi Koç, Türkiye'nin en önde gelen, etkili ve söz sahibi işadamlarından biriydi. Hükümette birçok tanıdığı vardı. Polisten

Bakanlar Kurulu'na varana kadar istisnasız her kademede sözü geçerdi.

Ankaralı'ydı Vehbi Bey. 40 yaşlarında olmalıydı. Çok genç yaşta hayata sıfırdan başlamıştı. Kısa zaman içerisinde çok başarılı olmuştu. Üç yıl kadar önce de anonim şirket haline gelmişti Koç Grubu. Kısa zaman içerisinde Türkiye'nin rakipsiz en önemli girişimcisi olarak anılmaya başlanmıştı.

Başarılı olmasına başarılıydı ama, şu sıralar önemli bir sorunla karşı karşıyaydı. Bu sıkıntıyı koz olarak kullanabilir ve Vehbi Bey'den gerekli makamları ikna edebilmek için yardımını isteyebilirdi... Tabii, böyle bir yardımı sağlayabilmek için karşılık olarak önemli bir bedel olmalıydı elinde. Elbette para filan önerecek değildi Vehbi Bey'e... Paradan çok daha önemli bir koz vardı elinde. Geleceğin kapılarını açmasına yardımcı olacak hayati bir koz...

Elbette, Vehbi Bey ve Koç Grubu, Nazi eğilimli filan değillerdi. Böyle bir çılgınlığa zerrece sempati duymayacak kadar da aklı başında bir insandı. Olay, dünya üzerinde yaşanan beklenmedik gelişmelerle ilgiliydi. Bu gelişmelerden Koç Grubu da etkilenmişti.

Yiyecek maddeleri üretiminden sigorta işlerine, yedek parça imalatına kadar hemen her alanda faaliyet gösteriyordu Koç Grubu... Doğal olarak Almanya'yla da ticari ilişkileri vardı. Türkiye, Almanya'ya krom ihraç ediyor ve bu ihracatın tamamına yakın bir kısmını da Koç Grubu satıyordu.

Türkiye, krom madeni bakımından dünyanın en zengin ülkesiydi. Krom madeni yataklarının çok büyük bir bölümü de Türkiye'deydi. Krom, endüstri sektöründe çeliği sertleştirmek için kullanılıyor ve bu özelliği yüzünden askeri araç ve gereç üretiminde ihtiyaç duyulan hammaddeler arasında başı çekiyordu.

Türkiye, ülkedeki krom madeni yataklarının tamamından yeterince istifade edemese bile, dünyanın üç önemli krom

ihracatçısı ülkesinden bir tanesiydi. Türkiye'deki en büyük krom ihracatçısı da Koç Grubu'ydu. Almanya, yıllardan bu yana bütün krom ihtiyacını Türkiye'den temin ediyordu.

Nazi Almanyası Silahlanma Bakanı Albert Speer'in Adolf Hitler'i, "Eğer Türkiye, Almanya'ya yapmakta olduğu krom ihracatını kesecek olursa, elimizdeki krom stoklarımız en fazla 5-6 ay yeter... Uçaklarımız, tanklarımız, motorlarımız, denizaltılarımız ve bütün topçu sistemimiz elimizdeki kromun bitmesinden en fazla 3 ay sonra, tamamen iflas eder..." diye uyardığı biliniyordu.

Türkiye, dış politikasında her ne kadar tarafsız kalmış olsa da bu ihracat durumu, doğal olarak dikkatlerden kaçmadı. İngilizler, Koç Grubu'nu kara listeye aldı. Ve Britanya kökenli şirketlerin Koç Grubu'yla ticaret yapmalarına yasak getirildi.

Bu yasak, İttifak Devletleri arasında da uygulama alanı buldu. Josef Stalin, tarafsız bir ülke bayrağı taşıyor bile olsa, Boğazlar'dan Karadeniz'e açılmaya kalkışacak her türlü geminin batırılması için tüm Sovyet savaş gemilerine ve denizaltılarına emir verdi.

Sanki, Struma yolcularının kader çizgilerinin nasıl noktalanacağı konusunda da bir tür ön mahkeme ilamıydı bu emir.

Archibald Walker'ın işbirliği teklifi, kafasında şekillenmişti.

"Aileyi Gemiden Çıkartın, Kara Listeden Sildirelim!"

Archibald Walker, Vehbi Koç'un Ankara'daki bürosunu aradı ve kendisiyle çok önemli bir konuda görüşmek istediğini söyleyerek randevu talebinde bulundu. Ertesi gün için randevu verildi. Walker, hiç beklemeden hemen Ankara'ya geçti.

Hiç vakit kaybetmeden doğrudan Vehbi Bey'in bürosuna gitti. Karşılıklı oturdular. Walker, Türk kahvesinden bir yudum aldı. Formalite icabı kısaca bir hatır sordu. Hemen konuya girdi.

"Vehbi Bey, Almanlar'a krom satışı yüzünden başınıza gelenleri gayet iyi biliyorum. Elbette böyle bir şeyi hak etmediniz... Ticaretteki yol kazası diyelim. Ama bu kazanın daha fazla tahribata yol açmasını birlikte önleyebiliriz, bu kara liste olayını ortadan kaldırabiliriz. Tabii, bunun için elimizde geçerli bir argümanımız olması gerek... Artık Almanya'yla iş yapmıyor olmanız yetmez... Daha da inandırıcı bir jest sergilemelisiniz..."

Vehbi Bey, başıyla onayladı. Düşündü. Karşısındaki adam öyle durup dururken kapıyı çalmazdı. Mutlaka kendisine işe yarayabilecek bir şey önerecekti.

"Ne yapabiliriz Bay Walker? Can kulağıyla sizi dinliyorum."

"Filistin'e gitmek isteyen Yahudiler'i taşıyan şu göçmen gemilerini duymuşsunuzdur... Böyle bir tanesinin daha bugün yola çıkmış olması gerekiyor. Bu geminin içinde son derece önemli bir yolcu var. Adı Martin Segal. Standart Oil Company'nin Romanya genel müdürü... Eşi Elvira ve oğlu Alexander'la birlikte yolculuk ediyor. İstihbaratıma göre sizinkiler, bu adamların karaya çıkmalarına izin vermeyecekler... Ellerinde pasaportları ve Filistin'e giriş vizeleri de yok. Bu tarafı sorun değil. Pasaport ve vize işlerini ben İngiltere Konsolosluğu'yla hallederim. Bilet meselesini de çözerim. Hele karaya bir çıksınlar, aynı gece Toros Ekspresi'ne bindirir Hayfa'ya postalarım. Yeter ki..."

Vehbi Bey, kendisinden ne beklendiğini anlamıştı.

"Dostum bu iş o kadar kolay değil... Tamam, bazı tanıdıklarım var var olmasına da, ne kadar etkili olabilirler, orası tartışılır..."

Artık sırası gelmişti... Archibald Walker, elindeki en önemli kozunu oynadı:

"Her şeyin bir bedeli var Vehbi Bey... Bir ticaret adamı olarak inanıyorum ki bunu en iyi siz anlarsınız... Böyle bir iznin karşılığında, Müttefikler tarafından bazı firmalara konulmuş olan yasak listeleri yeni baştan gözden geçirilir... Bu krom mudur nedir, bu madenin Almanya'ya ihracatı yüzünden konulan ticaret yasakları kaldırılır..."

"Peki..." dedi Vehbi Bey. "Anladım. Hele bir yol deneyelim. Elimizden geleni yapmaya çalışalım."

Elden Gelen Yapılıyor

Vehbi Koç, elinden geleni yaptı da... Derhal faaliyete koyuldu ve Emniyet Şube Müdürü İhsan Sabri Çağlayangil'i makamında ziyaret etti.

"Vallahi samimi söylüyorum, bu işi çözmeyi çok isterdim..." diye cevap verdi İhsan Sabri Çağlayangil. "Bugünlerde bu işlere ne kadar çok ilgi var, doğrusu siz bile tahmin edemezsiniz... İnanılmaz paralar da teklif ediyorlar. Fakat hiç kimse daha sonra başına bir iş gelir diye korkudan elini bile süremiyor. Yapılacak tek şey var Vehbi Bey... Açıkçası, buna da ancak içişleri bakanının gücü yetebilir. Bakan Faik Öztrak bir emir versin, söz konusu aile, dakikasında kendisini karada bulur."

Vehbi Bey, hemen programını yaptı. 29 Aralık tarihinde Kurban Bayramı başlıyordu. Bu beklemediği kadar iyi bir fırsattı. Bakanın o güne kadar hiç gitmediği evine bayramlaşmak için gidebilirdi. Bir ara şansını dener, özel bir şey söylemek istediği bahanesiyle ikili bir görüşme ricasında bulunur ve konuyu açabilirdi.

Öyle de yaptı. Faik Öztrak Vehbi Koç'u son derece sıcak karşıladı. Birkaç dakikalık özel görüşme ricasını da geri çevirmedi. Birlikte yan odaya geçtiler.

"Son derece takdir ettiğim bu ülkeye örnek bir işadamısınız Vehbi Bey..." dedi Faik Öztrak. "Buyrun, benden ne istediğinizi hiç çekinmeden söyleyin. Elimden gelecek bir şeyse, hemen hallederim."

Vehbi Bey, durumu özetledi. İçişleri Bakanı Faik Öztrak, hiçbir şey söylemeden sekreterine seslendi. Kendisine İhsan Sabri Çağlayangil'in bağlanmasını istedi.

"İhsan Bey, nasılsınız? Sayın Vehbi Koç, bayram ziyareti için teşrif ettiler. Bana bir konudan bahsettiler. Galiba siz de bu meseleden haberdarmışsınız... Gördüğüm kadarıyla Segal ailesinin bu Struma denilen gemiyi terk etmemesi için görünürde hiçbir neden yok... Benim de bu konuda olurum var. Sayın başbakanı bu tür küçük konular için rahatsız etmemize de hiç gerek yok... Hemen bu emrimi İstanbul Emniyeti'ne bildirin. Bugün veya en geç yarın aileyi serbest bıraksınlar, gemiden inmelerini sağlasınlar... Trenle Filistin'e gidişlerine de engel çıkartmasınlar..."

Operasyon tamamdı.

İltimas (Khesed-Favorotismo)

Operasyonun ikinci aşaması da hızla gerçekleşti. Vehbi Bey, bakanın evinden çıkar çıkmaz Walker'a telefon açıp müjdeyi verdi. Faik Bey, talebi son derece olumlu karşılamıştı. Segal ailesinin gemiden tahliyesi en kısa zamanda yapılacaktı.

Walker, haberi derhal Yahudi Ajansı Sohnut'un yetkililerine iletti. Türkiye'den transit geçip Filistin'e giden Yahudi mülteciler için Türk resmi makamlarının izniyle Sohnut, Türkiye'de bir temsilcilik kurmuş ve başına da Haim Barlas'ı atamıştı. Haim Barlas'ın yanı sıra İstanbul Yahudi cemaati ileri gelenlerinden Hanri Soriano, Edmond Goldenberg, Simon Brod, Rıfat Karako, Daniel Ancel, Marsel Franko ve diş hekimi Sami Günzberg'den oluşan

bir heyet de Türkiye'den transit geçecek olan Yahudi mültecilerle meşgul olmaktaydı. Tabiatıyla o günlerde gündemdeki en önemli madde de Struma gemisiydi.

Martin, eşi Elvira ve oğulları Alexander gemiden alınacak ve Filistin'e gönderileceklerdi. Bu tahliye, olayı gereğinden fazla dallanıp budaklandırmadan bir an önce halledilmeliydi.

Bu operasyon için uygun tarih de 30 Aralık Salı günü gibi gözüküyordu.

Sabahın erken saatlerinde gemiye küçük bir polis motoru yanaşır, aileyi teslim alırdı. Bu iş de mutlu sonla noktalanırdı.

Operasyon, aynen bu şekilde yürütüldü de... Tam tanyeri ağarırken içinde birkaç polis memuru taşıyan küçük bir motor, Struma'ya yanaştı. Polisler, hiç beklemeden güverteye çıktı.

Kaptan Garabatenko ve yardımcısı Dikof, polisleri karşıladılar.

"Günaydın... Hoş geldiniz... Umarız hepimizin beklediği hayırlı haberi getirmişsinizdir..."

"Bir tahliye için geldik..." diye cevap verdi polislerin amiri. "Ama ne yazık ki bu emir bütün yolcuları kapsamıyor. Gemide Segal soyadını taşıyan bir aile yolculuk ediyormuş... Adamın adı Martin. Karısı da Elvira... Bir de Alex diye çocukları varmış... Onları karaya çıkartma emri aldık... Haaa, az kalsın unutacaktık, bir de hamile bir yolcunuz varmış. Hastalanmış. Onun adı Medea'ymış... Bu bayanı da bizim Balat semtindeki Or Ahayim Yahudi Hastanesi'ne nakledeceğiz... Şimdilik, hepsi bu kadar."

Haber bir anda yayıldı. Yolcuların hepsi uyandı. Martin ve Elvira için de hiç beklemedikleri bir sürprizdi bu. Martin, Walker'ın elinden geleni yapacağını ümit ediyordu ama, yine de bu kadar çabuk beklemiyordu doğrusu...

Karıkocanın gözlerini bütün bir gece boyunca uyku tutmamıştı. Elvira, sabaha kadar hiç durmadan ağlamış, dua etmişti.

Bir anda geminin her tarafından sevinç çığlıkları yükseldi. Eh

hepsi bir arada çıkacak değillerdi ya, hayatta her şey sıraylaydı... Onlara da elbette sıra gelecekti.

Segal'ler gemiyi terk etmeye hazırlanırken, dört bir yanları yolcular tarafından sarıldı. Kimi kucakladı, sarılıp öptü, kimi de ceplerine, üzerlerine yakınlarının isimlerini karaladıkları kâğıt parçacıkları sıkıştırdı.

Yolculardan Aron Rintzler, Filistin'deki oğlunu bulmasını rica etti Martin'den. Onlara diyecekleri şey belliydi: Annesi ile babası yoldaydı... Sağlıkları da çok şükür yerindeydi. Çok yakında bu hasret bitecek, artık bir daha hiç ayrılmamak üzere birbirlerine kavuşacaklardı.

David ve İsrael Frenk, pasaportlarını gösterip Filistin vizesinin tarihinin geçmesi dışında başka bir sorunları olmadığını söylediler. İsrael'in eşi Tivia'nın durumu da aynı şekildeydi. Martin bu durumu yetkililere anlatırsa, mutlaka bir çözüm bulunurdu. Kim bilir, belki de iş Segal'ler Filistin'e doğru yola çıkmadan önce hallolur, yolculuğu da birlikte yaparlardı...

Bir anda, çevrelerinde kümelenmiş durumları Frenk'lerle aynı olan yolcular da devreye girdi. Pasaportlar birer birer ortaya çıktı. Sonunda büyücek bir torba bulundu. Bütün pasaportlar bu torbaya doldurulduu. Martin'e teslim edildi.

"Tamam dostlar..." dedi Martin. "İnanın, elimden gelen her şeyi yapmaya çalışacağım."

Güverteye çıktılar. Alkışlar ve gözyaşları arasında polis motoruna bindiler.

Hasta (Krenk-Hazina)

Bu arada, Doktor Horia Lobel, Medea'yı yatırdıkları yatağın başındaydı. İlse ile Thea, bir yandan Medea'nın saçlarını okşayarak ellerinden geldiğince sakinleştiriyor, diğer yandan da

su doldurdukları bir leğeni boşaltıp yeniden doldurarak hastayı ve yatağını temiz tutmaya çalışıyorlardı.

Saimon, bir köşede başı duvara dayalı gözyaşları döküyor, David ile Fredi de arkadaşlarını yatıştırmak için dil döküyorlardı.

Hamileliğinin dördüncü ayındaydı Medea. Struma'ya bindiklerinden bu yana kanaması vardı. Ve bu kanama giderek artıyordu. Kanamayla birlikte bir yandan ateşi de yükseliyordu.

Doktor Lobel, durumu hemen Kaptan Garabatenko'ya bildirmişti. Medea'yı gemide tedavi etmeleri mümkün değildi. Olay giderek daha kötü bir hal alıyordu. Kaçınılmaz bir şekilde alacaktı da... Bebek düşebilirdi. Dahası, bir hastane ortamında tedavi edilemediği takdirde, annenin hayatı da tehlikedeydi.

Ve en nihayet doktorun beklediği haber çıkmıştı. Nasıl olduysa, eğrisi doğrusuna gelmiş, Medea'nın da gemiyi terk etmesi için yetkililer izin vermişti.

Doktor Lobel'in bildiği kadarıyla İstanbul'da Or Ahayim adında bir Yahudi hastanesi de vardı. Şehirdeki diğer hastanelerin kabulüyle ilgili herhangi bir sorun çıktığı takdirde, herhalde Or Ahayim tedavisini üstlenirdi bu genç kadının.

Sorunun bu kısmı halledilmişti halledilmesine de, esas zorluk şimdi başlıyordu. Çünkü, baba adayı Saimon'un da eşiyle birlikte Struma'dan ayrılması uygun bulunmamıştı. İzin, tek kişilik çıkmıştı.

Medea'yı, Struma'dan inmesi için ne yapıp yapıp ikna etmek gerekiyordu.

"Konuyu istersen önce ben açayım..." dedi Doktor Lobel, Saimon'a. "Tıbbi yönden anneyle birlikte bebeğin de sağlığı açısından başka hiçbir çare kalmadığını açıkça anlatırım... Sen de mutlaka gitmesi gerektiğini söyleyerek destek olursun. Arkadaşlarınızdan da bu konuda yardımcı olmalarını isteriz."

Ardından, "Bak dinle kızım..." diye söze girdi Doktor

Lobel. "Sana çok çok iyi bir haberim var. Müjdemin karşılığını bırakmam, kocandan tahsil ederim... Sen, hemen hazırlanmaya başlayabilirsin. Karaya çıkman ve hastanede tedavi görmen için gerekli izni en sonunda kopardık. Sen de kurtuldun karnındaki bebek de..."

Medea'nın inlemeleri kesildi. Gözleri yerinden fırladı. Yattığı yerden doğrulmaya çalıştı.

"Ah doktor... Şükürler olsun... Hadi Saimon, hemen toplanalım."

İşin en zor kısmı gelmişti işte...

"Ağır ol bakalım, her şeyin bir sırası var. Önce sen gideceksin" dedi Doktor Lobel sesinin titremesine engel olmaya çalışarak... "Senin tedavinin hemen başlaması gerekiyor. Saimon'un işlemleri ise henüz tamamlanamadı. O da en geç birkaç gün sonra sana katılacak."

Medea, bir anda allak bullak oldu. Bakışları karardı. Ellerini yüzüne kapadı ve hıçkırarak ağlamaya başladı.

"Hayır... Hayır... Yanımda Saimon olmadan hiçbir yere gitmiyorum. Öleceksem de Saimon'un yanında ölmek istiyorum. Bu gemiden yanımda o olmadan hiç kimse beni indiremez."

"Bak kızcağızım... Gebeliğin hangi döneminde olursa olsun, kanamaların mutlaka hastanede jinekolojik bir muayeneyle gözden geçirilmesi gerekiyor. Sen hamileliğinin dördüncü ayına geldin. Normalde hamilelikte bu ayda kanama çok ender olur. Karnındaki bebeğini kaybedebilirsin. Dahası, senin hayatın da tehlikeye girer. İlle de birlikte çıkacaksınız diye hem çocuğunun geleceğini hem de kendi hayatını tehlikeye mi atacaksın!... Hastanede güzel güzel tedavi altına alınırsın. Bir de bakarsın ki Saimon yanına gelmiş, yatağın başında oturuyor... Bebeğinin sağ salim dünyaya gelebilmesi için, başka hiçbir şansın yok. Hadi bakalım, hemen toparlan."

Medea sustu. Gözyaşlarını içine akıtarak İlse ve Thea'nın yardımıyla toparlandı. Güverteye çıktılar. Saimon'un boynuna

sarıldı. İkisi de ağladı. Saimon, karısına son bir kez sarıldı. Saçlarının kokusunu içine çekti. İlse ve Thea da arkadaşlarını ağlayarak kucakladılar.

Medea, polislerin yardımı ve geride kalanların hıçkırıkları arasında polis motoruna bindi.

***

Martin, Elvira ve Alexander sevinçten ve mutluluktan sarhoş olmuş bir halde polis motorunda gösterilen bir köşeye iliştiler. Elvira, Medea'yı gördü. Yanına oturdu. Ağlamakta olan genç kadının başını şefkatle göğsüne yasladı.

"Sakin ol kızım... Sakin ol... Her şey yolunda gidecek... Karnındaki çocuğun kurtulacak... Kocan da birkaç gün içinde yanında olacak. Sakin ol, sağlam dur, doğacak çocuğun ve sevdiğin kocan için ayakta kalmaya çalış."

Karaya çıktılar. Medea'yla vedalaştılar. Medea, hazır bekleyen bir ambulansa yerleştirildi. Segal'leri de Walker karşıladı.

"Gözünüz aydın..." dedi. "Arada neler yaşadığınızı gayet iyi biliyorum. Hepsi bitti. Bu arada vakit de bayağı geç oldu. Artık bu akşam yola çıkamazsınız... Treniniz çoktan yola çıkmıştır. Şimdi sizi güzel bir otele götüreceğim. Orada önce güzel bir yıkanıp paklanın... Kim bilir karnınız da nasıl açtır. Sonra da kendinize doğru dürüst bir ziyafet çekin... Karnınız doyduktan sonra da uzanın, kemiklerinizi dinlendirin. Uyumaya çalışın. Merak etmeyin, her şey tamam. Hele bir yarın olsun, birazcık da olsa dinlenmiş bir halde treninize biner Hayfa'ya, oradan da Filistin'e gitmek üzere yola çıkarsınız..."

Pera Palas'a indiler. Avrupa'daki benzerlerini aratmayacak kadar lüks bir oteldi Pera Palas. Üzerlerindeki leş gibi elbiselerden kurtuldular. Yatakların üzerine tertemiz çamaşırlar ve yepyeni

giyecekler yerleştirilmişti. Mürekkepleri bile kurumamış vizeli yeni pasaportlar da başuçlarına konmuştu.

Küveti ağzına kadar doldurdular ve içine girdiler. Yıkandılar. Bir daha yıkandılar. Yeniden yıkandılar.

Banyodan çıkar çıkmaz telefonla çay ve ınönü listesinde ne kadar yiyecek varsa, sipariş verdiler. Deliler gibi yediler. Bir türlü doyamadılar. Telefonla bir sipariş daha verdiler.

Elvira, bir anda kriz geçirircesine çılgın kahkahalar atmaya başladı. Kocasının ve oğlunun dehşet dolu bakışlarını görünce, sustu.

"Merak etmeyin..." dedi. "Aklımı filan oynatmadım. Kafam yerinde. Sadece düşündüm de, bundan iki saat kadar önce, altı kişi bir yatağa sığışmaya çalıştığımızı hatırladım. Ve sadece yine iki saat önce, acaba bugün ellerimi yıkayacak bir parça su bulabilir miyim diye kafa yorduğum takıldı aklıma... İnanılmaz olan da şu, benim canlarım... Biraz önce kat görevlisinin getirdiği çaydan bir yudum aldım. Biraz soğumuştu... Bayağı bir canım sıkıldı, içimden bu kat görevlisini iyice bir azarlamak geldi. İnsanoğlunun sıkıntılarını hemen unutması ve değişikliklere anında uyum sağlanması dedikleri herhalde bu olmalı... Sonra da geride bırakmak zorunda kaldığımız o insanlar geldi gözlerimin önüne..."

Kahkahaları kesildi... Ağlamaya başladı.

Doymamışlardı. Aşağıya yemeğe indiler.

Ertesi gün gara gitmek üzere bindikleri arabayı durdurdular. Bir kesekâğıdı dolusu portakal ve mandalina satın aldılar. Yolda yemeye başladılar. Alex'in canı çekmişti.

"Baba..." demişti. "Şunlara bak... Sanki güneş gibi parlıyorlar..."

***

Ambulansa Medea'yla birlikte Osmanlı Sarayı'nın dişçi başısı ünlü Sami Günzberg'in yanında yetişen diş hekimi Uriel Barokas bindi. Uriel, hocası gibi cemaatin bütün sorunlarıyla yakından ilgilenir, Doğu Avrupa'dan kaçmak zorunda kalan Yahudiler'in özellikle sağlık sorunlarını çözmeye çalışırdı.

"Kızım..." dedi Uriel Barokas babacan bir ses tonuyla... "Önce şu gözyaşlarını bir sil bakalım... Bak şükret, bu halinle gemide kalmadın. Belki farkında bile değilsin ama, sen de karnındaki bebeğin de bu sayede ölümden kurtuldunuz. Şimdi Or Ahayim Hastanesi'ne gidiyoruz. Bizim Yahudiler'in arasından çok iyi doktorlar çıkar. Doktor çıkar çıkmasına da, ne var ki hastaneciye pek rastlanmaz. Bu bir istisnadır... Biliyorsun, İbranicede Hayat Işığı anlamına gelir Or Ahayim...

Adı gibi cemaatimiz için gerçek anlamda bir hayat ışığı olmuştur... Tam 43 yıldan bu yana cemaate hizmet veriyor. Seni oraya götürüyorum. Kısa zamanda ayağa kaldırırlar, hiç merak etme..."

"Başıma bir şey gelmez, değil mi?" diye sordu Medea sesi titreyerek...

"Yavrucuğum, bu hastane bizim cemaatin hastanesi... Hem hastaların ille de Yahudi olmaları da şart değil... Her kim olursa olsun, hastane her hastanın derdine deva arar. Günün yirmi dört saati de açıktır.

Bir de pembe meleklerimiz var bizim... Cemaatimizin hayırsever kadınları... Seni görünce bayılacaklar. Sen de onları çok seveceksin. Hah, bak geldik bile... Doğru dürüst bir dinlen bakalım. Karnındaki çocuk da kendine gelsin..."

Medea, arabanın kapısını tam açacakken durdu. Gözpınarlarından yaşlar süzülerek sordu:

"Doktor Bey, eşim Saimon gemide kaldı... Acaba o ne zaman hastaneye gelebilir?"

Doktor Barokas, kısa bir tereddüt geçirdi. Silkinip toparlandı. Hemen cevap verdi:

"Çok yakında kızım, çok yakında... Şimdi onu düşünme. Sen iyice bir toparlan ki, kocan gelince sürpriz yaşasın... Sana yeniden âşık olsun..."

Yılbaşı (Nayyor-Presipyo De Anyo) Düğün (Khasene-Boda) Nişan (Tena'im-Espozoryo)

Ve en nihayet beklenen gün geldi çattı. 31 Aralık Çarşamba günü akşamı, yolcuların artık alışkanlık haline getirdikleri bütün dertler, hiç değilse bir akşam için unutulacak, yeni yıl hep birlikte en şenlikli biçimde karşılanacaktı. En çok ihtiyaç duydukları şey, umut aşılanacaktı bütün yolculara.

Simon Brod ve yardımcısı gençler, bir gün öncesinden gece yarısı sonrasında çeşitli yiyecekler getirmişlerdi gemiye. Eh, elbette mükellef bir sofra kurulamayacaktı ama, iyi kötü bir parça karınları doyabilecekti.

Şanslarına yolculara iaşe ve ilaç sağlanabilmesi için AJJDC *(American Jewish Joint Distribution Committee)*, hahambaşılığa 10 bin dolarlık bir bağışta bulunmuştu. Elbette çok büyük bir para değildi bu. Ama hiç değilse bir bölümüyle yılbaşı akşamı için ilave biraz meyve ve fıstık aldırtmışlardı. Küçük yaştakiler için de süttozundan yapılmış yarımşar bardak süt dağıtılacaktı.

Tadımlık da olsa birer parça peynir ve füme ringa balığı da eklenmişti yılbaşı mönüsüne.

Dahası, doya doya müzik de dinleyeceklerdi bu akşam. Simon ve Marcu Leibovici kardeşler canlı müzik yapacaklardı. 22 yaşındaki Simon ve 25 yaşındaki Marcu, kemanlarını da birlikte getirmişlerdi. Klezmer müziğini çok iyi biliyorlardı. Klezmer halk şarkılarıyla coşulacak, bol bol da dans edilecekti.

Leibovici kardeşler, Romanya'daki popüler müziğin de ustasıydılar. Romence şarkılar da çalınacak ve pist, çiftlere bırakılacaktı.

Aslında yılbaşı eğlencesi, dört mutlu çift için yapılacak olan özel bir törenle daha da taçlanacaktı. Üç nişanlı çift vardı Struma'da. Yarı resmi yarı geleneksel bir törenle nikâhları kıyılacaktı.

Bu arada nişan yüzüklerini parmaklarına takabilmek kısmet olamamıştı ama, sevdikleriyle birlikte olmaları bile en büyük mutluluktu nişanlanacak çift için... Nişan töreni, David ve İlse için yapılacaktı.

Matilda Kelman ile Ciprut Moise, Ella Sailovschi ile Saul Talmanovici ve Sofia Davidovitch ile Fischi Berman da, giderek gerginleşen Yahudi aleyhtarı ortam yüzünden Romanya'da bir türlü kıyılamayan nikâh törenlerini, Struma'da yaşayacaklardı.

***

Elleri iş görmeye yatkın ve sağlıkları yerinde olan gemideki bütün kadınlar, sabahın erken saatlerinden itibaren faaliyete geçtiler. En geniş uyuma alanına sahip olan orta kata, gemideki en büyük masayı yerleştirdiler. Bu masanın çevresine de, gemide ne kadar küçük masa varsa getirip dizdiler.

Kovalarla deniz suyu taşıyarak yerleri temizlediler. Her tarafa sinen ağır kokuyu mümkün olabildiğince yok edebilmek için salonun duvarlarını da yıkadılar. Bulabildikleri renkli kumaş parçalarıyla bütün salonu süslediler.

Karanlıkta olmamalıydı böyle bir yeni yıl kutlaması... Geminin makinisti ile makineden anlayan her kim varsa, salonu aydınlatabilmek için sabahın erken saatlerinden itibaren elbirliğince çalışmaya başladılar. Uzun süren çabalardan sonra, en nihayet akşamüstü ölü motoru harekete geçirmeyi başardılar. Geminin ışıkları yandı, orta kattaki salon aydınlandı.

Büyük masa, evlilik ve nişan törenleri için hazırlandı. Çiftler ve törenleri yönetecek olan hahamlar için karşılıklı iskemleler yerleştirildi. Masanın tam ortasına Garabatenko ve Dikof'un muhafaza ettiği bir şişe şarap kondu.

Masanın en başı da Kaptan Garabatenko'ya ayrıldı.

***

Ve gece törenle başladı. Yolcular, orta salonu tıklım tıklım doldurdular. Önce Kaptan Garabatenko, büyük masanın başköşesindeki yerini aldı. Sağ tarafına evlenecek çiftler ile İlse ve David'i oturttu.

Sol tarafındaki iskemlelere de tören kıyafetlerini giymiş halde gemideki beş haham yerleşti. Nişan töreniyle başladılar.

12. yüzyıldan kalma ve daha ziyade Doğu Avrupa'da ve Rusya'da yaşayanlar arasında yaygın bir âdetti Tena'im. Hahamlar, yolcuların arasından iki şahit seçtiler. Aileler arasında gerçekleşmiş olması gereken anlaşmayı temsil eden yazılı bir metin yüksek sesle şahitler tarafından okundu. Ardından, yazılı metni İlse'ye ve David'e imzalattılar.

İlse ile David'in başlarının üzerine bir örtü (chuppah) tutuldu. Sonra da ortaya büyücek bir çömlek kondu. Törende yer alamayan kayınvalidelerin yerine, orta yaşın üzerinde iki kadın yolcu oraya çıkartıldı. Kadınlar, ellerindeki çekiçlerle çömleği parçaladılar.

Yolcular yoğun bir şekilde alkış tuttular. Nişanlı çifti geleneksel biçimde kutlayan ve şans dileyen sesler orta katı sardı: "Mazel tov... Mazel tov... Mazel tov..."

İlse'nin gözlerinden yağmur gibi yaşlar boşandı. Bükreş'teki bir nişan töreninde bundan yıllar önce bu salıneyi ilk kez gördüğünde annesi anlatınıştı bu törenin anlamını.

Çömleği kayınvalidelerin kırması, artık çocukluk çağlarının geride kaldığını hatırlatıyordu. Bundan böyle yeni bir aile kurulacaktı. Chuppah da gelin ve damat adayının ileride birlikte yaşayacakları yeni yuvanın sembolüydü.

Çömleği kayınvalidelerin kırması, aynı zamanda Yahudi geleneğindeki kadının gücü ve ağırlığının ifadesidir diye eklemişti annesi.

Leibovici kardeşlerin kemanları bir anda harekete geçti. Geleneksel bir nişan müziği olan Od Yişama'yı çalmaya başladılar. El ele tutuşan bir grup genç ayağa fırladı ve genç nişanlıları aralarına çağırdılar.

"Haydi chatan *(gelin)*... Haydi kallah *(damat)*... Siz de bize katılın..."

İlse ve David de el ele gençlerin arasına girdiler. Hep birlikte klasik hora'nın nağmelerine ayak uydurarak dönmeye koyuldular.

Yerlerinde kalanlar ise hep bir ağızdan, sözlerini ezbere bildikleri şarkıyı söylediler:

Od Yişama b'harei Y'hudah
(Yine yankılanacak Filistin'de Od Yişama)
U-vechutzot Y'ruşalayim
(Kudüs'ün sokaklarında)
Kol Sason v'kol simchah
(Mutluluk ve sevinç dolu sesler)
Kol chatan v'kol kallah!
(Güvey'in ve Gelin'in sesleri)

Kemanlar sustu. Dans edenler de yerlerine dönüp soluklandılar. İlse ile David oturdukları yerde el ele tutuştular. Sıra artık nikâh törenine gelmişti.

Hahamlar, yaşanmakta olan bütün bu sıkıntılara rağmen kendilerine böyle bir görev düştüğü ve bu görevi yerine getirme fırsatı buldukları için mutluydular.

Bir yandan da son derece farklı geleneksel özellikleri olan bu törenin bütün ayrıntılarını gerçekleştiremeyecekleri için de üzgündüler.

"Varsın bu da bu şekilde olsun..." demişti aralarında en yaşlı olan haham. "Evlilik dediğin de bir çeşit Yom Kippur *(kefaret)* değil midir? Biz, bu olayı bu yönden ele alalım. Elimizden geleni esirgemeyelim. Ve gönülden dileyelim ki edeceğimiz dualarımız yeni evlilerin bahtlarını açsın."

Damat adaylarının bedeken denilen gelinlerin yüzlerini örtmesi bölümünü yapmaktan vazgeçtiler. Büyük bir yatak çarşafı chuppah olarak tepelerinde tutuldu.

Kidduşin Seremonisi bir bardak suyla yapıldı.

Yedi Kutsama duasını da bire bir sırayla okudular.

Damat ve gelin aynı bardaklardan birer yudum içtiler. Damatlar, ellerindeki bardakları yere atıp sağ ayaklarıyla parça parça kıldılar.

Yolcular yine alkışlayarak ayağa fırladılar:

"Mazel tov... Mazel tov... Mazel tov..."

Gelinlerin ve damatların, özel kamaraları olmadığı için Yichud (yalnız kalma) bölümü atlandı. Ve sonunda sıra Kaptan Garabatenko'ya geldi.

Fransızca ve İbranice evlilik belgeleri hazırlatmıştı Garabatenko. Denizcilikte geminin tek sivil yetkilisi olarak bu töreni, geminin kaptanının yönetmesi âdettendi.

Garabatenko, Bulgarca bir konuşma yaptı. Bulgarca bilen bir yolcu, konuşmayı cümle cümle Romence'ye çevirdi. Aşktan, evlilik bağlarından ve evli çiftlerin hayatın bütün zorluklarını birlikte göğüslemeleri gerektiğinden söz ediyordu kaptan.

Sonunda, "Sizleri ölüme kadar birleştirdim" diye bitirdi konuşmasını. Fakat bu arada bir hata yaptı. Farkında olmadan

kendi kendine Bulgarca mırıldandı: "Kim bilir... Belki de ölümden sonrası için demem daha uygun olurdu..."

Bu sözlerini duyan ve Bulgarca anlayan bazı yolcular, yanlarında oturanların kulaklarına bu sözleri fısıldadılar. Fazla beklemeye gerek kalmadan, şüpheci yolcular hemen aralarında dedikoduya başladılar: Yoksa bu kaptan kendilerini satacak ve kaçacak mıydı?... Zaten doktorları, avukatları ve işadamlarını da ayrıcalıklı bir muameleye tabi tutmuyor muydu?... Başlarına gelen kaçıncı haksızlıktı bu? Artık yeterdi... Sinirler bir anda gerildi.

Son derece zeki ve deneyimli bir kaptandı Garabatenko. Havadaki değişikliğin farkına vardı, yaptığı gafı anladı ve bu anlamsız gerginliğin daha fazla uzamaması ve gecenin tadını kaçırmaması için hemen ayağa fırladı.

Bütün fısıldaşmalar bıçakla kesilmiş gibi durdu. Yolcular bir anda sustu. Hiç beklenmeyen bir şey yaptı. Geleneksel bir Bulgar şarkısı söylemeye başladı Kaptan Garabatenko. Kalın ve güçlü bir sesi vardı kaptanın.

Şarkısını tamamladı.

"Çok eski bir Bulgar halk şarkısıdır bu..." dedi. "Yılbaşı gecelerinde söylenir... İnananların ve kalplerini temiz tutanların, yeni yılda mutlaka dilediklerinin olacağını anlatır... Haaa bu arada, yeri gelmişken bir şey daha söyleyeceğim sevgili dostlarım... Sakın akıllarınıza başka şeyler gelmesin... Yanlış düşüncelere kapılmayın... Sizleri sağ salim Hayfa Limanı'na ulaştırıncaya kadar, işimin başındayım..."

Büyük bir alkış koptu.

Nişan ve evlilik törenlerinde Seuda diye adlandırılan geleneksel yemek faslına geçtiler.

***

Yemekte, yenilecek fazla bir şey olmasa da, son derece keyifli bir ortam vardı. Leibovici kardeşler şarkılar söyledi. Yolcular, kimi zaman dansa kalktılar, kimi zaman da sözlerini bildikleri şarkılara eşlik ettiler. Leibovici'lerle birlikte söylediler.

Yeni evli çiftler, el ele oturdular. Gece her ne kadar kavuşamayacak olsalar da, birbirlerine mümkün olabildiğince sokularak bir parça özlem gidermeye çalıştılar.

David ile İlse, geleceğe yönelik planlar kurdular. İlse, David'e sokuldu. Şarkıların ve dansların yoğunlaştığı anlarda, başını David'in göğsüne yasladı. David de, nişanlısının saçlarının kokusunu iyice içine çekti.

Saatlerin tam gece yarısında on ikiyi gösterdiği sırada, İstanbul Limanı'ndaki gemiler, yeni yılı -1942'yi- karşılamak üzere düdüklerini çalmaya başladılar.

Yolcular, sarılıp öpüşerek birbirlerini kutlarken Doktor Horia Lobel, ayağa kalktı. Eliyle işaret ederek yolcuları susturdu. Sonra hepsini ayağa kalkmaya davet etti.

"Sevgili dostlar..." diye başladı söze. "Neler yaşadığınızı, şu dakika içinizden geçenleri gayet iyi biliyorum. Fakat, ne olur unutmayın, unutmayalım. Geldiğimiz topraklarda ve o topraklara komşu ülkelerde daha neler neler yaşanıyor. İnsanlar, sırf Yahudi oldukları için canavarca katlediliyor. İnsanlık, tarih boyunca görmediği ölçüde mezalimlere şahit oluyor. Ve elden hiç mi hiçbir şey gelmiyor."

Gözlerinden birkaç damla yaş döküldü.

"Kardeşlerim... Hamile karımı son anda gemiye almadılar. Bağışlayın beni, dünyada her şeyden daha çok sevdiğim karım ve henüz doğmamış çocuğum için ağlıyorum... Gençler... Şimdi sözüm sizlere... Filistin'e sağ salim ulaşınca, hiç vakit kaybetmeden silahlanın. Sadece Yahudiler için, yerkürenin en zeki yaratığı olan insanoğullarının gelecekteki nesilleri için

mücadele edin. Faşizmin sonsuza kadar ortadan kalkması için bütün gücünüzle savaşın. Bu ve buna benzer insanlık dramlarının bir daha hiç ama hiç yaşanmamasını temenni ediyor ve hepinizi istisnasız bütün Nazi kurbanları için bir dakikalık saygı duruşuna davet ediyorum."

Yolcuların hepsi ayağa kalktı. Başlarını önlerine eğdiler.

Bir dakika sonra, gözyaşları içerisinde kucaklaştılar. Ağlaşarak birbirlerine iyi bir yeni yıl dilediler.

***

Struma'nın orta katında bu alışılmadık yılbaşı yemeği yaşanırken, hemen yanı başından bir İngiliz kruvazörü geçti. Kruvazörün güvertesinde martinili, cin tonikli, danslı bir yılbaşı partisi veriliyordu.

İngilizler'den bazılarının bu hayalet gibi duran, içinden kokular yayılan tuhaf gemi dikkatlerini çekti.

İngiliz gemisinde ünlü İngiliz gazeteci ve yazar Olivia Manning ve yine gazeteci olan kocası Reggie de vardı. Bu alışılmışın dışındaki manzara karşısında şoke olan ve olayı çözemeyen diplomatlar ve subaylar, bu tuhaf geminin yolcularının kimler olabileceği üzerinde Manning çiftiyle tartışmaya başladılar.

Tartışma, bir yere varmadı.

Olivia, olayı ancak birkaç gün sonra İngiltere'ye geri döndüğünde çözebildi ve çalışmakta olduğu gazetesinde "Gördüğüm Gemi Struma'ydı" başlıklı bir makale yazdı.

Hasret Ve Vuslat
Benkshaft Un Farlang
Eskarinyo İ Acuntarse

Yolcular yavaş yavaş toparlandı. Zar zor sıkıştıkları ranzaların yolunu tuttular. Gecenin düzenlenmesinde görev almış olan kadınlar, kaptan Garabatenko'ya verdikleri sözü yerine getirdiler. Hızla ortalığı temizlediler. Yerlere atılan çöpleri süpürdüler. Orta güvertenin ışıkları söndürüldü.

İlse ile David, elele güverteye çıktılar. Hava iliklerine işleyecek kadar soğuktu. David, yanına aldığı eski püskü battaniyeyi üşümemesi için İlse'nin omuzlarına yerleştirdi.

Güvertede bir süre küpeşteye dayanarak denizi ve İstanbul'un pırıl pırıl parlayan ışıklarını seyrettiler. Birbirlerini bir daha hiç göremeyecekmiş gibi hasretle öpüştüler.

"Gel..." dedi David yumuşak ve sevgi dolu bir sesle...

"Şurada ters çevrilmiş bir tahlisiye sandalı var. Aşağı tarafını kısmen açık bırakmışlar. Altına girersek, bu felaket rüzgârı da kesmiş oluruz. Üşümekten kurtuluruz. Konuşuruz..."

Tahlisiye sandalının açık kalan kenarından altına girdiler. David, yanlarında getirdiği battaniyeyi yere serdi. Üzerine oturdular. İlse, kesik kesik hıçkırmaya başladı.

"Ne oldu sevgilim?.. Şimdi neden ağlıyorsun?"

"David, ah David... Hiç kimsenin umurunda bile değiliz. Bunlu sen de anla artık... Ölmüşüz veya ölmemişiz, inan hiç kimseyi zerre kadar ilgilendirmiyoruz."

"Böyle kötümser olma, sevgilim... Dışarıda yığınla insan, bir an önce kurtulabilmemiz için ellerinden gelen gayreti sarfediyor."

Güldü ve İlse'yi kendine çekti.

"Hem o ne biçim laf öyle!.. Her şeyden ve herkesten önce,

sen benim umurumdasın. Varlığın, sağlığın ve mutluluğun bu dünyada en çok beni ilgilendiriyor."

İlse, eliyle gözyaşlarını sildi ve hafifçe doğruldu. "David..." dedi...

"Seni canımdan çok sevdiğimi ve karın olmayı ne kadar çok istediğimi biliyorsun. Ne var ki, artık Filistin'e ulaşıp ulaşamayacağımdan emin değilim.

Sana tam anlamıyla kavuşamadan, karın olduğumu hissetmeden de bu dünyadan gitmek istemiyorum. İşte buradayım, David... Yanındayım. Ve her şeyimle sana aitim. Benim ilk ve son sevdiğimsin. Ve sonsuza kadar hep öyle kalacaksın. Al beni sevgilim... Bütün varlığımla seninim."

David, sevgilisini kucakladı. Battaniyenin bir bölümü ile üzerlerini örttü. Birbirlerine doymak istercesine tutkuyla sıkı sıkı sarıldılar. Deliler gibi seviştiler.

İlk ve son kez, hasret bitti... Vuslat gerçekleşti.

Gecesi Hain, Gündüzü Kalleş İstanbul[1]

Struma'da yaşanan dramın paralelindeki İstanbul, Türkiye her ne kadar bu girdabın dışında kalmış olsa bile, savaş atmosferinde için için kaynıyordu. Struma'nın gelişiyle birlikte bu kaynama iyice su yüzüne çıktı. Struma, aranılıp da bulunamayacak kadar iyi bir malzemeydi. Bir anda Nazi yanlısı gruplar için doğal bir hedef tahtası oluşturdu.

Nazi yanlısı Türk gruplar? Bu gruplar gerçekten de vardı. Hükümetin en üst kademesinden çeşitli derneklere varana kadar Alman yanlısı ve biraz zorlama ve yapay da olsa, antisemitist gruplar faaliyet gösteriyordu Türkiye'de, ağırlıklı olarak da İstanbul'da. İşin ilginç tarafı bu tür faaliyetler ve faşist dünyaya karşı duyulan ilgi ve sempati, yeni başlamış da değildi.

1 Tayfun Gökhan Soytan'ın şiirinden.

Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, daha başbakanlık günlerinde, 1932 yılında Roma'yı resmen ziyaret etmişti. İnönü'nün Roma ziyareti sonrasında *Cumhuriyet* gazetesi sahibi ve başyazarı Yunus Nadi köşesinde şunları yazmıştı:

"İtalya'da İtalyan milletini asrın en mütekâmil bir cemiyeti haline yükselten faşizmin gittikçe artan takdirlerine ve muhabbetlerine mazhar olmaktan kuvvet buluyorduk. Zahirde hatta biraz hissi bile görünebilecek olan bu mütekabil itimat ve muhabbettir ki, büyük İtalyan milleti ile inkılapçı ve behemehal teceddüt ve itilaya azimkâr Türk milleti arasında en sağlam bir dostluğa müntehi olmuş oldu. Başvekilimizin Roma'yı ziyareti bu büyük dostluğun pek tabii bir neticesi olduğu kadar, onu en samimi ve en parlak şekilde tes'id edecek bir tezahürdür de..."

Faşizme övgüler düzme konusunda rejimin gayriresmi organı olarak kabul edilen *Cumhuriyet* gazetesi başı çekiyor, birbiri peşi sıra Nazizm ve faşizm yanlısı yazılar yayımlanıyordu.

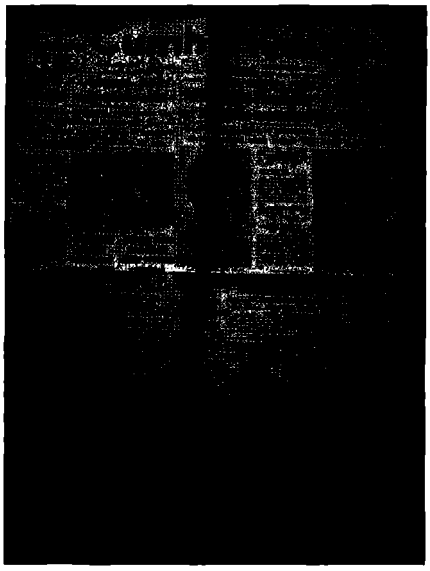

Cumhuriyet

Kemalist Türkiye'den Faşist İtalya'ya Selâm

Başvekil bu sabah şehrimizden geçerek İtalya'ya gidiyor!

Orta tahsil görenler zabit olamıyacak!

Türk Ocakları'nın kurucusu, CHP milletvekili ve iki kez milli eğitim bakanlığı yapan Hamdullah Suphi Tanrıöver, *Türk Yurdu*

dergisinde şöyle dile getiriyordu faşizmle ilgili görüşlerini:

"Faşizm, bir vatan ideali etrafında iktisadi refahı, siyasi ve içtimai ahengi tesis etmeyi düşünür. Bu milliyetçiliğin farikası, milleti hâkim ve mahkûm sınıflara ayırmak değil, her meslek erbabının umumi bir işbölümü içinde çalışma hakkını tanımak ve onun yükselmesini temin etmektir. [...] Münevver ve milliyetperver bir gençliğin, İtalya toprakları üzerinde, sınıf gayz ve kininden doğan hareket karşısında derhal kendini toparlamasını ve Büyük Vatanperver'in [Mussolini] doğru yolu gösteren emri altında, arzın medeniyet membalarından biri olan güzel memleketlerini siyanet edebilmelerini, hürmet ve takdirle görmüşüzdür. Biz, faşist milliyetperverliğin dünkü galeyanında, hem mazimizi hem istikbalimizi görürüz."

Yakup Kadri Karaosmanoğlu, "Mussolini sayesinde, daha doğrusu faşizm sayesinde bütün İtalya, kronometre gibi işleyen bir memleket halini almıştır" diyordu.

1939 yılında, Hitler'in ellinci doğum gününü kutlamak için Türkiye'den Berlin'e özel bir heyet gönderilmişti. Orgeneral Ali Fuat Cebesoy başkanlığında Asım Gündüz, Yunus Nadi ve Falih Rıfkı Atay'dan oluşan heyet, Adolf Hitler tarafından *Cumhuriyet* gazetesinde anlatıldığı şekilde, pek samimi bir şekilde karşılanmıştı.

Falih Rıfkı Atay, heyetin Hitler tarafından kabulünü şöyle naklediyordu: "1939'da ellinci doğum yıldönümü töreninde bulunmak üzere Berlin'e gittiğimizde Tanrı'nın bu dünyayı yaratmak için yedi gün uğraşmış olmasına bile gülecek kadar kibirli Hitler, bütün heyetleri bir büyük salonda kabul etmişti. Kendisi ortada yapayalnızdı. İkincisi Georing beş on adım, üçüncüsü Goebbels de bu sonuncudan beş on adım geride durmuşlardı. Hitler, Romanya heyetine reislik eden dışişleri bakanını, verdiği işi iyi yapmayan bir hususi kalem müdürü gibi paylıyordu.

Sıra bizim heyete geldi. Mavi gözlerinin bakışları yumuşak ve tatlı, 'Atatürk, bir millet bütün vasıtalarından mahrum edilse dahi kendisini kurtaracak olan vasıtaları yaratacağını öğreten liderdir. Onun birinci talebesi Mussolini, ikinci talebesi de benim' demişti."

Anayasa ve Devletler Hukuku Profesörü, İzmir Milletvekili Mahmut Esat Bozkurt, *Atatürk İhtilâli* adlı kitabında Kemalizm ile nasyonal sosyalizmi şöyle karşılaştırıyordu:

"Zamanımızın bir Alman tarihçisi, gerek nasyonal sosyalizmin ve gerek faşizmin Mustafa Kemal rejiminin az çok değiştirilmiş birer şeklinden başka bir şey olmadıklarını söylüyor. Çok doğrudur. Çok doğru bir görüştür. Kemalizm, otoriter bir demokrasidir ki, kökleri halktadır. Türk milleti bir piramide benzer. Tabanı halk, tepesi yine halktan gelen baştır ki, bizde buna şef denir. Şef, otoritesini yine halktan alır. Demokrasi de bundan başka bir şey değildir."

Refik Saydam'ın ölümü üzerine başbakanlık görevine gelen Şükrü Saraçoğlu (1942), hükümet programını okurken, milliyetçi çizgiyi daha da netleştiriyordu:

"Biz Türk'üz, Türkçüyüz ve daima Türkçü kalacağız. Bizim için Türkçülük bir kan meselesi olduğu kadar bir vicdan ve kültür meselesidir. Biz azalan veya azaltan Türkçü değil,

çoğalan ve çoğaltan Türkçüyüz. Ve her vakit bu istikamette çalışacağız."[1]

Anayasa ve Devletler Hukuku Profesörü Mahmut Esat Bozkurt, olayın adını tam koymuştu:

"Sadece Türk milleti bu ülkede etnik ya da ırkî birtakım haklar isteyebilir. Başka hiçbir kişinin buna hakkı yoktur. Saf Türk olmayan hiç kimsenin bu ülkede hiçbir hakkı yoktur; onlar sadece ve sadece hizmetçi ve köle olma hakkına sahiptirler. Bu gerçeği dost düşman herkes, dağlar bile bilmek zorundadır."

Başbakan İsmet İnönü'nün tavrı da o günlerde bu konuda son derece açıktı:

"Biz açıkça milliyetçiyiz. Milliyetçilik, bizi birleştiren tek nedendir. Türk çoğunluğunun yanında diğer unsurların hiçbir etkisi yoktur. Her ne pahasına olursa olsun, ülkemizde yaşayanları Türkleştirecek, Türkler'e ve Türkçülüğe karşı çıkanları yok edeceğiz."

"Gamalı Ay"lı Dernekler

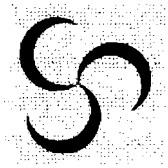
Ülkenin başkenti Ankara'dan bu şekilde beslenen İstanbul'un deyim yerindeyse sosyal yapıyı kundaklamaya yönelik geceleri hain gündüzleri de birtakım kalleşçe girişimlere sahne olması son

1 Aynı Şükrü Saraçoğlu, savaşın bitiminde, 23 Şubat 1945'te yine kürsüdeydi. Fakat bu sefer bambaşka bir üslup ve içerikle konuşuyordu: "İnsanlık tarihinin son yıllarında birtakım insanlar türedi. Bunlar bayraklarını üstün ırk ve hayat sahası gibi saçmalıklarla süslediler. Bununla da kalmadılar, bütün hak ve adâlet kaidelerini çiğneyerek küçük ve masum milletleri birer birer boyunduruk altına almaya başladılar ve dünyayı kapkara bir zindan haline soktular. Bu manzara karşısında insanlığın medeniyeti, hürriyeti ve demokrasiyi kurtarmaya çalışan büyük devletler birbiri ardınca silaha sarıldılar... Türkiye Cumhuriyeti, ilk tehlike dakikalarından itibaren sözünü, silahını ve kalbini demokrat milletlerin yanına koydu. Bugün, bir adım daha atarak insanlığın, medeniyeti, hürriyeti, istiklali, demokrasiyi kurtarmak ve harp mücrimlerini şiddetle cezalandırmak isteyenlerin arasına katılmak istiyoruz..."

derece doğaldı. Arka arkaya antisemitist dernekler kuruluyordu. Ve doğal olarak Struma gemisi de, iki ay boyunca bu derneklerin gündemindeki en önemli maddeyi oluşturdu. Bu dernekler, yayın ve gösteriler vasıtasıyla anti propaganda eylemleri organize ettiler.

Bunlardan bir tanesi Türkiye Siyonizm ile Mücadele Derneği'ydi. Derneğin amblemi dört hilalin merkezi bir noktadan çıkarak oluşturduğu Gamalı Ay'dı. Sloganı da, DÜNYAYI SARAN TEHLİKE: Dünya Yahudiliği - Siyonizm'di.

Bir diğer dernek de Nasyonal Aktivite ve Zinde İnkişaf adını taşıyordu. Bu derneğin amblemi de üç hilalden oluşan Gamalı Ay'dı:

Nasyonal Aktivite ve Zinde İnkişaf

Sinagogda Aşkenaz Ayini
Sarayburnu Gösterileri
Rejans'ta Yemek
Pera Palas'ta Balo

10-11 OCAK 1942

1942 yılı ocak ayının 10 ve 11 tarihli cumartesi ve pazar günleri, İstanbul'da bir başka yoğunlukta yaşandı.

Cumartesi günü Galata'daki Aşkenaz Sinagogu Beyt HaKnesset HaAşkenazi'de cemaatin büyük ilgi gösterdiği bir ayin yapıldı. Ayin, uzun zamandan beri kullanılmayan şofar nağmeleriyle başladı. Struma'daki yolcuların sağ salim kurtulmaları için dua edildi.

Töreni, 1940 yılında vefat eden hahambaşı vekili İsak Şaki'nin ikinci vekil olarak yerine gelen Rafael David Saban yönetti.

Sinagogun bahçesinden dışarı taşan kalabalık, tören sonrasında hep birlikte Sarayburnu'na gitti. Struma'nın yolcularına manevi açıdan destek veren ve hükümetten yolcuların karaya çıkmalarına izin verilmesini talep eden pankartlar açıldı.

Görünür bir mesafede demirlemiş olan Struma'ya el sallandı. Denize çiçekler atıldı.

Her Yahudi cemaatinde bulunması gereken, sabahtan akşama

toplumun huzur ve iyiliği için dua eden on kişiyi temsilen sembolik Asara Batlanim grubu, Struma yolcularının bir an önce kurtulmaları için dualar okudu, niyazda bulundu.

Simon Brod, birlikte getirdikleri bir kürsünün üzerine çıktı. Kısa fakat etkili bir konuşma yaptı. Yahudiler'in Avrupa'nın dört bir yanında çekmekte oldukları sıkıntıları hatırlattı. Bu şeytan kıskacının dışında kalan Türkiye'deki yöneticilere, cemaat adına teşekkür etti.

Struma adlı geminin yolcularının sıkıntılarına da değindi. Bin kişiye yakın masum insanın karaya çıkmaları için resmi makamlardan anlayış göstermelerini ve gemiyi terk etmelerine izin verilmesini rica etti.

Antisemitist gruplar için de paha biçilmez kaftan bir ses duyurma fırsatıydı bu cumartesi ve pazar günleri. Cumartesi günü de olay, Sarayburnu'ndaki Yahudi cemaatinin gösterisiyle sınırlı kalmadı.

Sarayburnu'nda toplanan Yahudiler'in töreni daha sona ermeden, polis barikatının sağ tarafı giderek tuhaf bir şekilde kalabalıklaştı. Birdenbire flamalar, bayraklar açıldı ve kalabalık, Yahudi aleyhtarı sloganlar atmaya başladı:

"Yahudiler'e ölüm! Herkes hak ettiğini bulur! Arbeit macht frei! Struma defol! Türkiye Türkler'indir! Vatansız halk cehennem olsun! Komünizme ve Siyonizm'e geçit yok! Struma'yı gazlayın!"

Cemaat mensupları sustu. Gösterileri sona ermek zorunda kaldı. Polis, yeni gelen grubun saldırısına uğramamaları için çevrelerini sardı. Otobüslerine kadar eşlik etti.

***

Aynı akşam Pera Palas'ta bir balo düzenlenmişti. Pera Palas, Park Otel, Lebon, Markiz ve Gloria gibi yerler, İstanbul'da o dönemin en popüler mekânları arasındaydı. Bu baloya da çok

büyük bir ihtimalle Nazi Almanyası Türkiye Büyükelçisi Franz von Papen'in de katılması bekleniyordu.

Franz von Papen baloya katılmadan önce Beyoğlu'ndaki o dönemin ünlü Rus lokantası Rejans'ta yemek yiyecekti. Rejans'ta da bu Rus lokantasında her zaman olduğu gibi kendisine ayrılacak olan 17 numaralı masada oturacaktı. İlginç bir politikacıydı von Papen. 1 Haziran 1932 tarihinde Almanya'da başbakanlığa getirilmişti. Parlamentonun desteğine sahip değildi. Sağcı ve otoriter bir hükümet kurarak bir anlamda Nazi iktidarı için sinsice bir ön zemin hazırlamış, Alman Parlamentosu'nda ikinci parti durumundaki Naziler'i yatıştırmak için 15 Haziran tarihinde Naziler'in yasaklı milis gücü Sturmabteilung'un (SA-Fırtına Birlikleri) çalışmalarına yeniden izin vermişti.

Franz von Papen bu kadarla da kalmayarak 20 Temmuz'da Prusya'daki sosyal demokrat hükümeti görevden almış, Almanya'nın Versailles Antlaşması'yla kabul ettiği tazminat yükümlülüklerini de fiilen iptal etmişti.

Von Papen, Kasım 1932'de yapılan seçimlerin ardından güvenoyu alamayınca istifa etti. Başbakanlığa getirilen Schleicher'in de hükümet kuramaması üzerine Hitler'le uzlaştı (4 Ocak 1933) ve Hitler'i başbakan yapması için Hindenburg'u ikna etti.

Hitler'in başbakanlığındaki hükümette başbakan yardımcılığı görevini de üstlenen von Papen, Naziler'i denetim altında tutabileceğine inanıyordu. Kısa bir süre sonra yaptığı yanlışı kavradıysa da garip bir şekilde Adolf Hitler'e hizmet etmeyi sürdürdü. 30 Haziran 1934 tarihinde Hitler'in SA'lara karşı giriştiği temizlik harekâtından güçlükle kurtuldu ve görevinden istifa etti.

Daha sonra büyükelçi olarak Avusturya'ya gönderildi ve 1938'e kadar süren bu görevi sırasında Almanya'nın Avusturya'yı ilhak etmesi sürecinde Naziler'e yardımcı oldu. 1939 tarihinde de Türkiye'ye büyükelçi olarak atandı.

Diğer klasik nasyonal sosyalist liderlere pek benzemeyen, ne var ki aldığı bütün görevlerde de her zaman için Adolf Hitler'e hizmet etmekten geri durmayan Franz von Papen, Türkiye'yle ilgili olarak da son derece önemli bir misyon üstlenmişti. Görevinin sonuna kadar Türkiye'nin Müttefikler'le ittifak kurmasını engellemeye çalışmaktı görevi.

Bu görevini başarıyla da yerine getirdi. Türkiye'deki bütün antisemitist hareketleri destekledi. Nazi yanlısı dernekleri ve kişileri, el altından finanse etti. Alman, İngiliz ve Sovyet ajanlarının cirit attıkları İstanbul'da Nazi Almanyası'nın beşinci kolunun faaliyetlerini organize etti. Bütün eylemlerini planladı, yön verdi.

Cumartesi akşamı da Türkiye Siyonizm ile Mücadele ile Nasyonal Aktivite ve Zinde İnkişaf derneklerinin yöneticileri de konukları arasında olacaktı. Almanya'dan Türkiye'ye gelen askeri bir heyet de hazır bulunacaktı masalarında... Hep birlikte Türkiye'deki son durumu gözden geçireceklerdi. Doğal olarak bu Struma belasının çözümü için de çare arayacaklardı.

Guten Appetit-Zum Wohl ve Heil Hitler

Franz von Papen, saat tam 20.00'de İstanbul'da Rus lokantası Rejans'ın 17 numaralı masasındaki her zamanki yerini almıştı. Rejans, 1917 Devrimi'nden sonra Rusya'yı terk ederek İstanbul'a yerleşen Rus göçmenler tarafından işletiliyordu.

Masa genişletilmiş, üzeri votka şişeleri ve Rus yemekleriyle süslenmişti.

Durum Muhasebesi

Franz von Papen, masanın başına yerleşti. Hemen sağına Nasyonal Aktivite ve Zinde İnkişaf Derneği Başkanı Nurullah

Darıman'ı oturttu. Türkiye Siyonizm ile Mücadele Derneği Başkanı Cengâver Tunalı da von Papen'in soluna yerleşti.

Nazi Almanyası'nın İstanbul'daki ajanlarının başı Waldemar Kaltenbrunner de yanında iki konsolosluk çalışanıyla birlikte masadaydı. Konuklardan biri de M.E.H.[1] ajanı Kurtul Alangı'ydı.

Salonun bir köşesine Franz von Papen'in şerefine bir Alman bayrağı asılmıştı. Rejans'ın yukarı katına yerleşmiş olan bir orkestra da o günlerde popüler olan Almanca şarkılar çalıyordu. Şarkıları da İstanbul'a 1920 yılında gelen ve Valentina Taskin adıyla sahne alan Barones von Jürgensburg söylüyordu. Barones piyano da çalıyordu aynı zamanda.

"Hadi bakalım..." dedi von Papen. Votka kadehini kaldırdı. "Çok yakında kesinleşmek üzere olan zaferimize içiyorum. Heil Hitler... Sieg Heil!..."[2]

Kadehler havaya kalktı.

"Heil Hitler!"

---

1 Milli Emniyet Hizmeti (M.E.H./MAH) örgütü (bugünkü MİT). Adının Mustafa Kemal tarafından verildiği bilinmektedir. Gerek kuruluşunu bildiren 6 Ocak 1926 tarihli ve Mareşal Fevzi (Çakmak) Paşa imzalı belgede ve gerekse resmiyet kazandıran 19 Aralık 1926 tarihli ve Gazi Mustafa Kemal (Atatürk) imzalı Bakanlar Kurulu Kararnamesi'nde Örgüt'ün adı "Millî Emniyet Hizmeti", kısaltması da "Mim.Elif.Hı." (م.ا.خ) şeklinde geçmektedir. Burada, araya konan noktalar nedeniyle, "Emniyet"i okutan "Elif"in "A" olarak okunması imkânsızdır. Daha sonra, "Mim" ile "Elif" harfleri birleştirilerek, "M.E.H."nin "MAH" (ماخ) olarak yazılması ve okunması durumu ortaya çıkmıştır. Bu tercihin, Örgüt'e bir rumuz yaratılması amacıyla yapıldığı da düşünülebilir. Kısaltmada, kulağa hoş gelmeyen M.E.H.'nin MAH olarak yazılması emrini, sonradan sözlü olarak Atatürk'ün verdiği yolunda da bilgiler bulunmaktadır. MAH rumuzunun "Milli Amale Hizmet", "Milli Amale Hizmet" ve "Milli Asayiş Hizmeti" olarak ifadesi yanlıştır. Bu tabirlere, Osmanlıca ve Latin harfli hiçbir resmi belgede rastlanılmamakta ve Örgüt'ün adı sadece Milli Emniyet Hizmeti Riyaseti olarak geçmektedir.

2 Yaşasın zafer.

Von Papen, Kaltenbrunner ve Alangı'ya döndü:

"Şimdi anlatın bakalım. Bu Struma pisliğiyle ilgili son gelişmeler ne durumda?"

Tercümanlığı üniversiteyi Almanya'da okumuş olan Nurullah Darıman yapıyordu. İlk sözü Alangı aldı:

"Struma'nın İstanbul Limanı'na gelişinden itibaren ilk üç gün, Britanyalı yetkililerle gayet sıkı pazarlıklar yapıldı. Allahtan bu İngilizler'in arasında öyle Yahudi düşmanları var ki, bizim müdahale etmemize ihtiyaç bırakmıyorlar. Filistin'deki huzursuzlukları bahane eden bu görüşteki İngiliz yetkililer, kitlesel Yahudi göçlerine karşı oldukları gerekçesiyle Refik Saydam hükümetine geminin yolculuğuna devam etmemesi yönünde baskı yaptılar.

Şu ana kadar da gayet başarılı oldular. Türkiye, yolcuların karaya çıkmalarını yasakladı. Filistin vizeli birkaç yolcu için çıkış izni verilebilir. Ama bu hiç önemli değil. Nitekim üç kişi bu izni kopardı. Hamile bir kadını da Yahudi hastanesine naklettiler. Üst seviyede tanıdıkları olan birkaç kişi daha çıkabilir. Geri kalanların hepsi, Yüzen Tabut'ta kalacak."

Kaltenbrunner lafa karıştı:

"Bu arada basını da tamamen kontrolümüz altında tutuyoruz. *Cumhuriyet* gazetesinde Cemal Nadir imzasıyla yer alan antisemitist karikatürü görmüşsünüzdür. Görmeyenler varsa, benden duysunlar...

İstanbul sahilinde yan yana iki sandal... Sandallarda birer balıkçı oturuyor... Biri diğerine soruyor: 'Bu pis koku da nereden geliyor?'

'Tabii ki Struma'dan..' diye cevap veriyor diğeri... 'Yanından geçmiş olmalısın. İçinde bir sürü Yahudi var da!...' "

"Tamam beyler..." dedi von Papen. "Şimdi size Struma'yla ilgili son durumu açıklayayım. Bilin, önlemlerinizi ona göre alın.

Bu konudaki en büyük avantajımız, şu geri zekâlı İngilizler'in başlarındaki Filistin belası yüzünden bizden daha çok Yahudi aleyhtarlığı yapmaları.

İngiltere, bir yandan Türkiye'ye baskı yaparak yolcuların karaya çıkmalarına engel oluyor, diğer yandan da her zamanki sinsi politikasıyla sorumluluğu olduğu gibi Türkiye'nin üzerine yıkıyor.

Bu konuda İngiltere Sömürgeler Müsteşarı MacMillan diye bir adam var ki, doğrusu arasak böylesini bulamazdık. Olayları harika bir biçimde saptırıyor. Türkiye'yi suçluyor, suçlarken de yolcular bırakılmasın diye baskı yapmaya devam ediyor.

Haaaa, Struma'yı bıraksalar ne ifade eder... Britanya hükümetinin Filistin yüksek komiseri Sir Harold MacMichael Filistin'de olduğu sürece, bu gemiden tek bir yolcu bile o topraklara adım atamaz... Diyelim ki attı, sağ kalamaz.

Sömürge Bakanı Lord Moyne, bu saydıklarımdan da beter. Adam resmen gizli bir Yahudi düşmanı. Eh ağırlığı da oldukça fazla, aynı zamanda Lortlar Kamarası'nın da tepesinde. Bir şey söyledi mi, anında ses getiriyor.

Knatchbull-Hugessen gibi diğer bir Yahudi düşmanı da İngiltere'nin Türkiye büyükelçisi... Gördüğünüz gibi, bize pek fazla yapacak bir şey kalmıyor. Bırakmıyorlar.

İngiltere Avam Kamarası'ndan yükselen tek tük çatlak seslere de zerre kadar önem vermeyin. Bırakın Türkiye'yi, bu Yahudiler'e satılmış uşakların kendi ülkelerinde bile zerre kadar ağırlıkları yok. İngiltere de eninde sonunda gerçeği anlayacak, köklerini hatırlayacak ve doğru yola dönecek.

Siz siz olun, bütün dikkatinizi Türkiye'ye, Türk kamuoyuna verin. Araplar'ı, din kardeşliğini, komünistleri, komünizmin de bir Yahudi icadı olduğu gibi kışkırtma söylemlerini kullanarak Yahudi düşmanlığını iyiden iyiye körükleyin.

Sayın Barıman ve Sayın Alangı, bu konuda size çok iş düşüyor. Üçüncü Reich, size her anlamda güveniyor. Bu güveni sakın boş çıkartmayın.

Şimdi önce şu yemeklerimizi bitirelim. Daha sonra Pera Palas'taki baloya da katılacağız. Hadi bakalım, kaldırın kadehlerinizi... İçelim. Sieg heil! Yaşasın Zafer!"

Yemeklerini tamamladılar ve Pera Palas'a doğru yola çıktılar.

"Lili Marlen..."

Franz von Papen ve beraberindekiler Pera Palas'ın balo salonuna girdiklerinde, Avusturya'dan özel olarak getirtilen orkestra "Lili Marlen"i[1] çalıyordu.

Von Papen ve beraberindekiler içeri girerken salonda bir hareketlenme oldu. Bazı masalardan alkış sesleri yükseldi.

Büyükelçi kendilerine ayrılmış olan büyük masaya doğru yaklaştı. Masanın üzerine gamalı haçlı bir Almanya bayrağı yerleştirilmişti. İkisi SS üniformalı altı Alman subayı von Papen'i görünce topuklarını vurarak hep birlikte ayağa fırladılar:

"Heil Hitler!"

"Heil Hitler... Oturun beyler. Hoş geldiniz."

Konuk heyet, daha o sabah Almanya'dan gelmişti. Üçü albay, diğer üçü de binbaşı rütbesindeydi. Yarın Ankara'ya geçecekler ve askeri çevrelerle yarı resmi temaslarda bulunacaklardı.

---

1 Birinci Dünya Savaşı sırasında Hans Leip adlı bir Alman askerinin ölen bir arkadaşı ve sevgilisi için yazdığı şiir. 1937'de Norbert Schulze tarafından bestelendi. Lale Anderson ve Marlene Dietrich tarafından 1939 yılında seslendirildi. İkinci Dünya Savaşı'nda savaşan her iki taraf tarafından kafelerde, cephelerde dinlendi ve her iki taraf için de umudun sembolü oldu. Nazi rejiminin propaganda bakanı Joseph Goebbels sayesinde Nazi propagandası olarak kullanıldı. Politik yönü ilgi çekmedi. Şarkı Avrupa'nın her ülkesinde popüler oldu.

SS subayları, heyete özel olarak dahil edilmişti. Görevleri, daha ziyade Türkiye'deki beşinci kol faaliyetlerinin denetlenmesi, Yahudi aleyhtarı ve Nazi yanlısı hareketler hakkında bilgi almaktı.

Masadakiler de yemeklerini tamamlamışlardı. Şampanya, havyar ve konyak siparişi verdiler. Sohbete başladılar.

Kaltenbrunner, salonu gözden geçirdi. İngiltere büyükelçisi ve konsolosu, eşleriyle birlikte gelmişlerdi. Yanlarında iki üç Türk yetkilisi ile eşleri de vardı. Elleriyle ağızlarını kapatarak bir şeyler söylüyorlardı birbirlerine. Büyük bir olasılıkla konu, salona girişleri ve masalarındaki subaylarla ilgili olmalıydı.

Kaltenbrunner, yüzündeki en duygusuz ifadeyle İngilizler'in masasına döndü ve kadeh kaldırdı. Müziğin ve salonu dolduran kalabalığın gürültüsüne rağmen, buz gibi bir hava esti bir anda.

İngilizler'in masasından da, aynı duygusuz ve renksiz ifadeyle birkaç kadeh yükseldi.

Franz von Papen, fazla konuşmadı. Çevre masaları izlemekle yetindi. Alman subayları, bol bol şampanya içtiler. Ardından konyağa geçtiler. Kadehler kadehleri izledi.

"Yahu..." dedi SS subaylarından biri Kaltenbrunner'in kulağına eğilerek. "Bu İstanbul ne menem bir yermiş böyle... Yedik içtik iyi hoş da, gece burada bitmemeli, başka şeylerin de tadına bakılmalı... Böyle yerler mutlaka vardır. Siz de biliyorsunuzdur. Bize nereye gideceğimizi söyleyin, adresi verin yeter."

Kaltenbrunner güldü.

"Elbette var, hiç olmaz mı... Hem sizin alıştığınızdan da daha güzeli... Doğu işi... Egzotik... Öyle bizimki gibi şıpınişi değil, baharatlısı... Soslusu... Kim bilir, eğer şansınız varsa, bu özel yerlerde çalışan Yahudi kızları da bulursunuz."

SS subayı, keyifli bir kahkaha attı.

"Nerede bunlar, adresleri ne?..."

"Sakin ol dostum. Nasılsa araç sizi oraya götürecek. Ama ne olur ne olmaz diye istersen sen de bir not al.

Bak, İstanbul'da bu tür yerler çok olmasına çok da, iki randevuevinin benzerini, inan bana Almanya'da bile ömür boyu arasan bulamazsın. Yaz bakalım. Tatları damağında, adresleri de cebinde kalsın.

Birincisi Madam Atina, Şişli Camii'nin arka sokağında... Orada bilmeyeni tanımayanı yoktur.

İkincisi de Lüks Nermin... Zambak Sokak diye bir yerde, kapı numarası da 16...

İstediğiniz zaman kalkın, araba sizi götürsün. Büyükelçi von Papen biraz daha kalacak. Konuştum. Sizin erken kalkmanızda herhangi bir sakınca yok.

Ama bana bakın, bu ulusal bir görev, sakın bizi utandırmayın... Hele hele buralarda çalışan Yahudi kızları varsa, ki duyduğum kadarıyla bolca varmış, Alman ırkının üstünlüğünü üzerlerine binerek bir kez daha kanıtlayın."

Şamar (Frask-Çaketon)

Alman subaylar, Pera Palas'tan sallana sallana çıktılar. Bir yandan gırtlaklarını yırtarcasına bir ağızdan şarkı söylüyor, bir yandan da ceplerine sokuşturdukları konyak şişelerini elden ele dolaştırarak kafayı çekmeye devam ediyorlardı.

İstanbul Alman Konsolosluğu'na ait kocaman bir minibüs bekliyordu Pera Palas'ın kapısında. Bir de Waldemar Kaltenbrunner'in geceyle ilgili görevlendirdiği gayet iyi Almanca konuşan Aki adında bir Rum... Hep birlikte minibüse doluştular. Aki, ön tarafa oturdu.

"İyi akşamlar beyler..." dedi. "Hayatınızın gelmiş geçmiş en güzel gecesini yaşamaya hazır mısınız bakalım?"

"Hurrrraaaa..." Büyük bir alkış koptu. SS'lerden biri, sarhoş ağzıyla atıldı:

"Öyle bir hazırız, öyle bir hazırız ki, Rus tanklarının en kalın zırhlarını bile bir vuruşta deler geçeriz... Söyle bakalım çorbaci, bizi nereye götürüyorsun?"

Aki güldü. Osmanlı'dan kalma müslüman taifenin müslüman olmayanlara hitap tarzıydı çorbaci... Bu Almancık da, bir yerlerden duyup öğrenmiş olmalıydı.

"Sizi Madam Atina'ya götürüyorum Sehr Geehrter Herr Feldmarschall"[1] diye cevap verdi hafiften dalga geçerek Aki de. "İstanbul'un en ünlü iki randevuevinden biridir Madam Atina'nın yeri... Birincisi, Lüks Nermin diye bilinir. Bu Nermin denilen karının esas adı Şaziye'dir. Sermayelerinin çoğu da Anadolu işi Türk'tür. Size pek yaramaz.

Ben, ikincisinin sizin için daha uygun düşeceğini düşündüm. Biz, Madam Atina'ya gideceğiz beyler... Bu Madam Atina, kardeşi Katina'yla birlikte çalıştırır randevuevlerini. Evlerin biri Sıraselviler'de, diğeri de Şişli diye bir başka semttedir. Biz Sıraselviler'de çalışanların tadına bakacağız."

"Sen karılardan bahset, karılardan..." diye atıldı öbür SS subayı ağzından köpükler saçarak.

"Sakin olun dostum, sakin olun... Geldik işin en heyecanlı tarafına. Rivayete göre bu Atina ile Katina kardeşlerin anaları da Yahudi'ymiş... Ama kızlar henüz bebekken nalları dikmiş. Bunlar da Rum gibi Rumlar'ın arasında büyümüşler.

Atina ile Katina'nın yanlarında çalışan orospuların yarısı Rum fıstıkları... Diğer yarısına gelince –şimdi sıkı durun bakalım beyler– onlar da Doğu Avrupa göçmeni safkan Aşkenaz Yahudi kızları."

Kafası bir parça yerinde kalan Almanlar'dan biri lafa karıştı:

1 Çok sayın bay mareşal.

"Bana bak, iyi hoş da, bu işin içine Yahudiler karışırsa, sonu daima ticaretle biter. Bu söylediğin Yahudi karılarının tadına bakmanın bedeli bize kaça patlayacak? Sonunda von Papen'e borç takıp gitmeyelim de..."

Aki güldü...

"Osmanlı'nın son günlerinde 5 liradan başlayıp, malın kalitesine göre 2 altına kadar çıkarmış bu karıların fiyatları... Artık devir değişti, altın hesabı ortadan kalktı. Altın kalktı ama, kalite farkı da bugünkülere miras kaldı. Altının yerine dolar geçti nicedir. Eh herhalde koskoca Üçüncü Reich'ın temsilcisi üstün ırkın erkekleri sizler... sizler de şanınıza göre unutulmayacak bir şeyler öder, bizi ve koskoca Hitler Almanyası'nı malıcup etmezsiniz.

Haaa bu arada size bir şey daha söyleyeyim... Zozo Dalmas adını duyanınız var mı? Allahın Almanlar'ı, nereden duyacaksınız... Yunanistan'ın divası bir zamanların en ünlü şarkıcısı bir karı Zozo Dalmas... Bu Zozo bile bir zamanlar burada, Madam Atina'da çalışmış... Hatta ve hatta sonraları Yunanistan'da verdiği bir röportajında demiş ki, 'Evet, İzmir yanarken ben Kemal'in koynundaydım. Zaten İzmir'i de benim yüzümden geri aldı! Var mı diyeceğiniz!' Buralarda bir efsanedir Zozo, hâlâ anlatılır. Çalışan karılar da Zozo'nun öğrencisidir, ona göre..."

Almanlar hiçbir şey anlamadı. Ama daha çok heyecanlandılar. Minibüs, bu arada eski tür bir ahşap köşkün önünde durdu. Sarhoş Almanlar bağıra çağıra minibüsten indiler.

***

İstanbul, 19. yüzyıldan bu yana fuhuş ticareti açısından dünyanın en önemli merkezlerinden birisi haline gelmişti. Bir liman kentiydi. Oldukça yoğun bir deniz trafiğine sahipti. Avrupa ile Asya arasında *köp*rüydü. Turisti çoktu. Yabancı işadamlarının da uğrak yeriydi.

Genelevler ve randevuevleri daha çok Galata, Beyoğlu, Taksim ve Şişli gibi semtlerde yoğunlaşmıştı. Rum ve Ermeni genç kızların daha fazla oldukları bu sektörde, son yıllarda Yahudiler de artış göstermişti.

Sefarad Cemaati, bu konuda oldukça tutucuydu. Bu cemaate mensup kadınların bu yola düşmesi, cemaat içinde bir anda duyulup dedikodulara yol açacağı için mecbur kalsalar bile fahişelik yapmaları oldukça zordu.

Polonya'dan, Rusya'dan ve diğer Doğu Avrupa ülkelerinden göçen zor durumda kalmış çaresiz Aşkenaz kadınları için ise çoğu zaman, fuhuş sektöründen nemalanmak eşi bulunmaz geçici bir fırsat sağlıyordu.

Paraları yoktu... İşleri yoktu... Elleri biraz para tutana kadar zor durumda kalan bazı kadınlar için bir çıkış yolu olarak değerlendiriliyordu. Bu yola düşenler de, kendilerini Yahudi değil Beyaz Rus olarak tanıtıyorlardı.

Bu sermayelerin müşterileriyle Rus aksanını taklit ederek konuştukları, "*Önce buğda, sonra oğda*", yani önce para, sonra muamele dedikleri anlatılırdı.

*İstanbul'da yaşayan Yahudiler için Aşkenazlar ve Sefaradlar arasında ciddi bir ger*ginlik yaratmaktaydı bu fuhuş konusu. Sefaradlar, bu yola düşmek zorunda kalan kadınları yüzünden Aşkenazlar'la alay etmekten geri kalmazlardı. Sefaradlar'ın konuştuğu Ladino dilinde aslında "Polonyalı kadın" anlamına gelen "Lehlia" *sözcüğü, Sefaradlar arasında* "fahişe" karşılığı kullanılır olmuştu.

Türk erkekleri ise bu konuda Avrupalılar'dan oldukça farklı düşünüyorlardı. Artık her ne kadar ortadan kalmış olsa da, çokeşli bir kültürden geliyorlardı Türk erkekleri. Harem kurma şansları kalmamıştı, tamam ama, cepleri para görünce, biraz çeşitleme yapmalarında ne sakınca vardı ki...

Üstelik, bu tür yerlerde çalışan kadınların çoğu Müslüman da olmadığına göre, yaptıkları da günah sayılmamalıydı...

Türk kadınlarının da, bu konuyu pek fazla dillendirmeseler de, işlerine geliyordu bu durum. Adam üzerine kuma getirse ya da dışarıda sürekli bir dost tutsa, daha mı iyi olacaktı yani... Erkekti ne de olsa... Ara sıra dışarıda gönül eğlendirmesinin hiç kimseye bir zararı yoktu. Elinin kiriydi en nihayet... Yıkardı, bu kiri atardı.

Madam Atina'nın evleri, her bakımdan birinci sınıftı. Avrupa'daki benzerlerinden bile daha iyi oldukları söylenirdi.

Müşterileri kapıda teşrifatçılar karşılayarak büyük salona yönlendirirdiler. Meşin koltuklar, kadife perdeler ve İran halılarıyla döşenmiş salonda, gümüş tepsiler içerisinde köpüklü kahveler ve çifte kavrulmuş lokumlar ikram edilirdi Madam Atina'da. Hemen köşedeki bardan içki servisi de yapılırdı isteyenlere.

Servis, hafif dekolte giyinmiş sermayelerin göreviydi. Müşteri de, bu arada kimi isteyeceğine içkisini yudumlarken karar verir, salonda ön siparişleri alan Madam Atina'nın yardımcılarına parmağıyla işaret ederdi.

Keyfi gelince de, görevlinin oda numarasını kulağına fısıldadığı dört bir yanı aynayla kaplanmış odaya çıkardı.

***

Aki, Madam Atina'nın yakın adamıydı. Alman subayları Rejans'tan ve Pera Palas'tan sonra Sıraselviler'deki eve getirmesi konusunda anlaşmışlardı.

Ne var ki, işler Aki'nin ve Madam Atina'nın bekledikleri gibi gitmedi. Doğu Avrupa göçmeni Aşkenaz sermayeler, haberi duyunca kazan kaldırdılar. Gözlerinden şimşekler saçarak sabahın köründe hep birlikte Madam Atina'nın karşısına dikildiler.

"Mama... Bu Alman hergeleleri, bu eve sokamazsın... Hele hele bizim o heriflerle yatağa girmemizi filan bekleyemezsin!"

Madam Atina, önce kızları ikna etmeyi denedi.

"Sakin olun kızlar. Müşteri müşteridir. Alman olsa ne yazar, Japon olsa ne fark eder... Bu heriflerde deve yüküyle para var. Buraya da kafaları bulmuş şekilde gelecekler. İyice sö*ğüşleriz, zaten bir şey yapacak halleri de kalmamıştır. Sabah olunca da çeker giderler.*"

Lena takma adını kullanan genç kadın öne fırladı:

"Bak Mama... Biz bu adamlar yüzünden yerimizden yurdumuzdan olduk. Yakınlarımız, akrabalarımız ellerinde can verdi. Daha da veriyorlar. Bu ibneler paralarını uygun bir yerlerine soksunlar. O taraflarımız önemli değil Mama, yeter ki beynimiz orospu olmasın!"

Diğer bir sermaye, Olga diye bilinen kızıl saçlı aldı sözü:

"Senin de anne tarafından bizden olduğunu biliyoruz Mama... Kanına dokunmuyor mu? Hiç için sızlamıyor mu?"

Aralarındaki en olgunu Marina, olayı noktaladı:

"Karar senin Mama... Eğer adamları kabul edecek olursan, biz topluca seninle çalışmayı bırakacağız!"

Madam Atina kısa bir süre düşündü. Elin birkaç Alman'*ı için sermayelerinin yarısını feda edecek değildi ya... Kararını vermişti.*

"Peki kızlar, haklısınız. Fakat gelin şu heriflere unutamayacakları bir ders verelim. Salona kabul edelim. Paralarını peşinen tahsil edelim. Hemen ardından sizler salona girin. Aklınıza ağzınıza geleni söyleyin. Hakaret edin. Kapının dışını gösterelim. Tamam mı?"

Kızlar rahatladı, derin bir soluk aldılar:

"Tamam Mama. Aynen söylediğin gibi olacak."

Her *şey Madam Atina'nın söylediği gibi oldu da...*

Almanlar, açık saçık şarkılar söyleyerek bahçeye girdiler.

Bütün önlemler tamamdı. Ekibi, Aki'nin de birçoğunu tanıdığı korumalar karşıladı. Binanın kapısına götürdüler.

Kapı, çalmalarına fırsat kalmadan açıldı. Rüya gibi güzel bir Rum kızıydı kapıyı açan.

"Kalos ilthase[1] yakışıklı beyler... Sefalar getirdiniz... Şerefler verdiniz... İçeri buyurun... Yalnız girişte, üzerlerinizdeki bütün silahları görevliye teslim edin. İçeriye silahla girilmesi yasak da, onun için. Bizi bağışlayın."

Alman subaylar, kızın söylediklerini tam anlamadılar ama, bu güzellik karşısında şaşkına döndüler. Aki silahlarını çıkarmalarını istedi. Alelacele tabancalarını bir görevliye verdiler. Bu arada kızın kalçalarına şaplak atmaya yeltendiler. Genç kız gülerek bu saldırıları geçiştirdi. Salonun kapısını açtı.

Tahminlerinden de öte bir lüksle karşı karşıya kaldılar. Bir kenardaki şömine, salonu ısıtıyor, bar ve üzerindeki içkiler onları bekliyordu. Güzel mi güzel bir Rum kızı daha vardı barın arkasında.

Sipariş beklemeden ağızlarına kadar doldurulmuş küçük uzo kadehlerini önlerine itti. Almanlar'ın kadehleri almalarıyla bir dikişte içmeleri bir oldu.

Bu sırada yan taraftaki bir kapı aralandı, Madam Atina salına salına içeriye girdi.

"Söylediklerimi lütfen aynen tercüme et..." dedi Aki'ye. "Konuklarımız, kendilerini evlerinde hissetsinler. Fakat bizim bu evde hiç değişmez bir âdetimiz vardır." Elini yukarıya *doğru kaldırdı*. "Dikey arzular için paraları peşin alırız." Sonra da aşağıya indirdi. "Yatay arzuların tatminine de tahsilattan sonra geçeriz. Adam başı 500 Amerikan doları versinler. Sabaha kadar kalabilir, istedikleri kızımızı seçebilirler."

Aki, Kaltenbrunner'den aldığı bir desteden 3 bin doları ayırdı. Madam Atina'ya verdi.

---

1 Hoş geldiniz.

"Buraya kadar tamam..." dedi. "*Şimdi de sıra kızlarda. Hepsi, Doğu Avrupa göçmeni Yahudi kızları...*" Seslendi: "Hadi kızlar, çıkın ortaya... Bizim işlem halloldu. Sıra sizde..."

Salona altı kadın girdi. Sesler bir anda kesildi. Almanlar'ın ağızları şaşkınlıkla sonuna kadar açıldı.

İnanılmaz bir manzaraydı. Kızların hepsi topuklarına kadar giyimliydi. Yüzlerinde hiç makyaj yoktu.

Hiç beklemeden Almanlar'a doğru yürüdüler. Polonya göçmeni olan ve Almanca'yı anadili gibi bilen Marina, buz gibi bir sesle konuştu:

"Hoş gelmediniz orospu çocukları, bu sefer boş geldiniz... Derhal pılınızı pırtınızı toplayın ve bu evden defolun... Biraz sabredin, Almanya'ya döndüğünüzde analarınızı bacılarınızı düzersiniz... Hiç kimseyi bulamazsanız, şeylerinizi kendi *kıçlarınıza sokarsınız!*"

SS subaylarından biri gözleri dönerek Marina'ya doğru hamle etti. Hazırlıklıydı Marina. Subay sarhoş olduğu için yalpalıyor, ayakta zor duruyordu. Marina daha seri davrandı, SS subayının suratının ortasına okkalı bir tokat attı. Kırbaç gibi şaklayan bu şamarı SS subayının tam alnına yapışan bir de tükürük izledi.

"Atın bu itleri dışarı!"

Korumalar, içeri daldı. Direnmek isteyen Almanlar'ı yaka paça kavrayarak bahçeye sürüklediler. Bahçe kapısından da tekmeleyerek dışarı attılar. Arkalarından da içleri boşaltılmış tabancalarını fırlattılar.

Bahçe kapısı, Alman subayların arkasından kapandı.

İsyan (Oyfshtand-Revolta)

İsyan dediğin şey, öyle kolaykolay çıkmaz. İnsanoğlunun içinde realitelere karşı daima bir reaksiyon vardır. Vardır da bireysel

reaksiyonların toplu bir tepkiye dönüşmesi için normalden öte birikimler gerekir.

Açlık gerekir... Susuzluk gerekir... Umutsuzluk gerekir.

Struma'da bunların hepsi vardı. Ve günden güne, düzeleceğine daha da artıyor, yolcuların içlerindeki yara daha da derinleşerek kangren halini alıyordu.

Segal ailesinin Vehbi Koç sayesinde Struma'dan ayrılması, yolcular arasında günün birinde buna benzer bir talih kuşunun kendi kapılarını da çalabileceği ümidini hep canlı tuttu.

Talih kuşu, gerçekten de Struma'ya bir kez daha kondu. Kondu konmasına da, kimlerin başına konacağına herhalde bu kuş kendi karar verdi. Diğerlerini teğet geçti, hiç sönmeyen umut ateşini yelpazelemekle kaldı.

Soğuk mu soğuk bir ocak sabahında, güneş kapkara bulutların arasından sıyrılmaya çalışırken giderek Struma'ya yaklaşan bir motor sesi duyuldu. Bir polis motoruydu gelen.

Gemiye yanaştı. Beş kişi gemiye çıktı. Dördü resmi kıyafetli gümrük memuruydu. Biri de polis memuruydu. Gelenleri Kaptan Garabatenko ve Dikof karşıladılar. Birlikte kaptan köşküne çıktılar.

Sıcak çay ikram edildi.

"Hayırlı bir iş için geldik..." dedi gümrük memurlarından biri. "Yolculardan bazılarının pasaportları, bir kısmının da pasaportlarında Filistin için vizeleri varmış. Şunlara bir haber salın, pasaportlarını getirsinler. Bakalım, gözden geçirelim. Gerçekten söyledikleri gibiyse, kurallara uygun olanları gemiden tahliye edelim. Haaaa, unutmadan söyleyeyim. Üzerlerindeki tarihi geçmiş bile olsa, Filistin'e vizesi olan herkesin pasaportuna bakmak istiyoruz..."

Haber bir anda yayıldı. Güvertedeki kalabalık dalgalandı. Sevinç çığlıkları yükseldi. Dikof, iki tayfayla birlikte güverteye indi. Aranılan koşullara uygun olup olmadığına bakılması için

mevcut pasaportlar toplandı. Bir torbaya doldurularak kaptan köşküne getirildi.

Memurlar, masanın üzerine yığılan pasaportları hızla gözden geçirdiler. İçlerinden sadece beş tanesi işe yarar nitelikteydi gümrük memurlarına göre... Bu talihliler David Frenck, İsrael Frenck, İsrael'in eşi Tivia (kızlık soyadı Ghefner), Emanuel Geffner ve Theodor Bretschneider'di.

Vizeleri geçerliydi, fakat süreleri çoktan sona ermişti. Polonya ordusunda subaylık yapmış olan Theodor Bretschneider'in bir Güney Amerika ülkesinden aldığı pasaportu vardı. Ne var ki hiç vizesi yoktu. Nişanlısı Sara'nın fotoğrafını da aile üyesi olarak pasaporta eklemişti Theodor. Güvertenin bir kenarında bu hilesinin anlaşılmaması için diz çöküp ellerini açmış dua ediyordu.

Kaçın kurasıydı memurlar. Buna benzer neler görmüş, neler yaşamışlardı. Pasaportu görür görmez şüphelendiler.

"Söyleyin bu adama..." dedi aralarından yaşlıca olanı. "Çok üzgünüz ama, ne yazık ki nişanlısının gemiden ayrılma şansı yok. Eğer tek başına tahliye edilmeye razı oluyorsa, onun sorunu çözülebilir. Elimizden başka bir şey gelmez."

Gümrük memurları, pasaportları alarak gemiden indiler.

Tayfalardan biri, Theodor ve Sara'ya kara haberi ulaştırdı. Theodor, hüngür hüngür ağlamaya başladı. Hiç ses çıkartmadan yanında oturan Sara, nişanlısına sarıldı.

"Gideceksin Theo... Gideceksin... Bizim için gideceksin. Gitmelisin. Aramızdan birinin dışarıdakilere durumumuzu anlatması gerek. Anlatacak ve beni de kurtaracaksın."

Theo, Sara'ya sarıldı. Gözyaşları birbirine karıştı.

Aradan heyecan içinde beklemeli bir dört gün geçti. Öldüler öldüler dirildiler. Görevlileri getirecek olan polis motorunu beklemekten gözlerine uyku girmedi.

Beşinci gün uzaklardan polis motorunun artık kulaklarına

tanıdık gelen gürültüsü duyuldu. Heyecanla güverteyi doldurdular. Memurları taşıyan motordu bu. Nihayet geliyorlardı.

Memurlar, kaptan köşküne çıktılar.

"Tamam..." diye beklenen müjdeyi verdi yaşlıca olan gümrük memuru. "David Frenck, İsrael Frenck, Tivia Frenck, Emanuel Geffner ve Theodor Bretschneider için izin çıktı. Bu beş kişi gemiden ayrılabilir."

Bu arada kapı açıldı ve memurların geldiğini görünce kaptan köşküne gelen Theodor, beklenmedik bir şekilde odaya daldı. Kapının arkasından konuşulanları duymuştu. Dizlerinin üzerine çöktü. Yaşlı gümrük memuruna yalvardı:

"Size yalvarıyorum, bizi ayırmayın. Bir eksik bir fazla, ne çıkar? Bırakın Sara da bizimle gemiden ayrılsın. Siz hiç sevmediniz mi, nişanlınızı, sevdiğiniz kadını siz olsanız bırakır mıydınız?"

Yaşı geçkin gümrük memurunun gözleri nemlendi. Hafifçe genzini temizledi. Theodor'un yüzüne bakmamaya çalışarak konuşmaya son noktayı koydu:

"Yapacak hiçbir şey yok evlat... Allah'ın işine karışılmaz, kim bilir, belki de böylesi senin için daha hayırlıdır. Ayrılacak olanlara hemen haber verin. Bizimle birlikte gelecek olanlar, acele etsinler. Vaktimiz kısıtlı. En geç yarım saat içinde bu gemiyi terk etmemiz gerekiyor."

Theodor, güverteye indi. Kendisini bekleyen nişanlısına sarıldı. Ağlamaya başladı. Sara, daha metin gözüküyordu:

"Tamam sevgilim, tamam. Bizi merak etme. Ben, seni bekliyor olacağım. Sen de dilbazlığını göster ve bütün dünyaya başımıza gelenleri anlatmada başı çek. Söyle o karnı tok sırtı pek hanımlara beylere, bizi sakın unutmasınlar..."

Beş kişi, gözyaşları içinde ayrılarak polis botuna bindiler. Küpeşteden sarkan yolcular el salladılar: "Bütün dünyaya başımıza gelenleri anlatın. Yolunuz açık olsun... Şansınız bol olsun."

Polis teknesi uzaklaşırken, hep bir ağızdan yine HATİKVA'yı söylemeye başladılar.

Karada, ekibi Simon Brod karşıladı.

Beşinin birer birer kulaklarına eğilerek fısıldadı:

"Verilen hiçbir şeyi yemeyin, size, burada tuttukları müddetçe her gün karımın pişirdiği yemekleri ve su getireceğim. Polis dahil, artık hiç kimseye güvenim kalmadı. Olur ya, birileri yediklerinize içtiklerinize zehir katabilir."

Kafalarıyla "olur" işareti yaptılar. Doğrusu, Simon Brod'un bu tavrına pek de anlam veremediler. Gördükleri duydukları ve tanıyabildikleri kadarıyla son derece cesur biriydi Simon Brod. Şüpheci bir insana benzemiyordu. Ne olmuştu acaba?

Şüpheci değildi ama, canı son günlerde çok sıkkındı Simon Brod'un. Kapı komşusu ve yakın dostu Emniyet Müdürü Ahmet Demir, eşi Necla Hanım'ın kanseri giderek ilerlediği için izin almıştı. Bu arada Necla Hanım kansere yenik düşmüş ve vefat etmişti. Ahmet Demir'in izni devam ediyordu.

Yerine bakan Emniyet Müdür Yardımcısı Sadettin denilen herif ise tek kelimeyle belaydı. Hem para sızdırmaya bakıyor, hem de yarı üstü kapalı antisemitist iğnelemelerle canını sıkıyordu.

Şoförü de canını sıkmaya başlamıştı. Geçen gün gecenin bir vaktinde arabaya ekmek yüklerlerken, "Patron, darılma ama bıktım artık bu senin Yahudiler'inden..." diye hiç beklemediği bir söz söylemişti.

Hemen işine son vermişti şoförünün. Arabayı artık kendisi kullanıyordu. Tabii, günde beş paket olan sigara istihkakı da bu arada altı pakete çıkmıştı.

Beş kişi, Emniyet'in misafirhanesine yerleştirildi. Birkaç gün sonra Brod, Filistin vizeli, Suriye'den geçiş izinli ve damgalı yeni pasaportlarını getirdi. Ceplerine 20'şer sterlin koydu. Tren

biletlerini verdi. Bir polis memurunun da cebine para sıkıştırdı ve ekibi Sirkeci Garı'na götürmesini söyledi.

Öpüşerek ayrıldılar.

Ekip, Suriye-Lübnan üzerinden Hayfa'ya gidecek trene bindi. Yol boyunca, yemekli vagondan hiç çıkmadılar.

Önce çikolata, sonra et, sonra sandviç, sonra yine çikolata yiyorlardı... Yemekli vagondan ayrılırken, koyunlarında mutlaka koca bir parça da ekmek oluyordu...

David Frenck, Struma'da İdare Komitesi üyesi olarak görev yapıyordu. Gemiye çuvalla her ekmek getirilişinde, mutlaka bir parça ekmek kopartıp gömleğinin içine tıkıyordu David. Bu ekmek parçasını da gece yarısı nişanlısı Sara'ya veriyordu.

Sara'nın bu ekmeği yiyişi gözlerinin önüne geldi. Gözyaşları sel olup aktı.

Deneme (İnitsyativ-Eksperyensa)

Struma'nın Sarayburnu önlerindeki bekletilme süresi uzadıkça, yolcuların arasındaki gerginlik de giderek tırmanıyordu. Dedikoduların bini bir paraydı.

(...) Eh, adamını bulan, pasaport ve vize işlemlerini anında hallediyor, kapağı oraya atıyordu... Bu Türkler'in Filistin'e aradan gitme izni verecekleri filan yoktu... İngilizler'in yumuşamalarını beklemek anlamsızdı – Nazi köpeklerinden daha beterdi bu herifler...

(...) Bu Kaptan Garabatenko ile yardımcısı Dikof'a nereye kadar güvenebilirlerdi ki... Bu adamlar Bulgar'dı... Yahudiler'i nereye kadar düşüneceklerdi...

(...) Segal Ailesi, başlarının çaresine bakmışlardı. Hadi Medea denilen kadın hamileydi, izin verilmese çocuğunu düşürecekti, tamam... Ama bu en son gidenlere ne demeliydi... Herhalde para yedirmiş olmalıydılar aradaki kişilere...

(...) Duayla muayla da çözüleceği yoktu bu işin... Kara burunlarının dibindeydi... Denizi dalgasız bir saatinde yakalarsan, sıkı sıkıya kulaç da atarsan, bileğe kuvvet soluğu karada alabilirdin. Elbet oralarda İstanbul Yahudi cemaatinden birileri bulunabilirdi.

(...) En iyisi, şu Schneidertempel diye bilinen Aşkenaz sinagoguna sığınmaktı... Oradan da şu Simon Brod denilen adamla temasa geçilebilirdi... Göründüğü kadarıyla bayağı iş bitirici bir adamdı bu Simon. Arada gerekli temasları sağlayabilirdi. Sonrası da çocuk oyuncağıydı artık. Uygun bir gemiye binmelerini sağlayabilirdi Simon Brod. Olmazsa, karayoluyla ver elini Filistin!...

David Lazarescu 28, Jacob Mandel de 18 yaşındaydılar. Günlerdir kafa kafaya verip ne yapmaları gerektiğini düşünüyorlardı. İkisi de atletik yapılıydılar, Bükreş'te uzun süre spor salonuna devam etmişlerdi. Sonunda başka çare kalmadığına, tek kurtuluş yolunun bu olduğuna karar verdiler. Kendilerine güveniyorlardı.

Hava kararınca denize atlayacak, aradaki mesafeyi yüzerek kat edip Sarayburnu denilen karşı sahilde karaya çıkacaklardı.

Jacob Mandel ile David Stoliar Bükreş'ten arkadaştılar. Devam ettikleri spor salonunda tanımışlardı birbirlerini.

"Acaba bu konuyu senin adaşına da açsak mı?" diye sordu Lazarescu'ya. "Son derece sağlam bir oğlandır. Çok da iyi sporcudur. Onu da yanımıza alırız."

"Unut bunu..." dedi Lazarescu. "Bizi bağlayan hiç kimsemiz yok. Onun durumu ise tamamen farklı. İlse'si var. Sevgili nişanlısını geride bırakıp da bizimle gelir mi sanıyorsun!..."

Beş kişilik ekibin tahliye edilmesinden bir gün sonra, hava son derece durgundu. Yaprak bile kımıldamıyordu şanslarına. Deniz dalgasız, sütlimandı. Gerçi hava buz gibi soğuktu ama hiç zararı yoktu. Nasılsa kulaç atarak ısınır, karaya ayak basınca da kurulanır ve bir yolunu bulup ısınırlardı.

Akşamı zor ettiler.

Hava çok erken karardı. Yolcuların alt güvertelere inmesini, gemi mürettebatının ortalardan çekilmesini beklediler.

Saat sekize doğru yukarı çekilmiş merdivenin başına geldiler. Tek kelime bile konuşmadılar. Birkaç ısınma hareketi yaptılar. Lazarescu, başıyla tamam diye işaret etti.

Mümkün olduğu kadar ses çıkartmamaya çalışarak ayaklarını dimdik bitiştirip çivileme tekniğiyle suya atladılar.

Kemiklerini donduracak kadar soğuktu su. Yapacak bir şey yoktu. Ritmik kulaçlar atarak sahile doğru yüzdüler.

Birkaç kere nefesleri kesilecek gibi oldu. David, arkadaşını uyardı.

"Pes etmek yok Jacob, ne konuştuğumuzu sakın unutma. Derin derin nefes al ve yüzmeye devam et. Işıkları görmüyor musun? İnan bana çok az bir mesafe kaldı. Hadi gayret."

Son bir gayretle birkaç kulaç daha attılar. Artık nefesleri tam kesilmek üzereyken ayaklarını ve dizlerini kayalar sıyırdı. Karaya ulaşmışlardı.

Sürünerek tırmandılar. Ters döndüler, nefeslenmek için sırtüstü uzandılar. Konuşmalarına fırsat kalmadan karanlığı şimşek gibi yaran iki el feneri tutuldu gözlerine.

"Oh maşallah, maşallah... Kime niyet kime kısmet, biz bir kenarda gırgırına balık tutsak mı diye şakalaşırken, olmayan oltalarımıza iki köpekbalığı vurdu."

Karşılarında iki jandarma vardı. Söylediklerinden bir kelime bile anlayamamışlardı. Ama olay belliydi işte. Yakalanmışlardı. Yapacak hiçbir şey yoktu.

"Cipin bagajından bulabilirsen havlu ile iki battaniye getir de sarınsınlar. Yoksa bu herifler burada donup gidecekler."

Jandarmalardan biri yolun kenarına park etmiş cipten iki tane havlu ile iki de battaniye getirdi. Havlularla mümkün olabildiğince

kurulandılar. Battaniyelere sarılarak soğuktan korunmaya çalıştılar.

Jandarmalar, kollarından tutarak kaldırdı. Cipe doğru yürüdüler. Jacob ile David'i arkaya bindirdiler. Bileklerine kelepçe taktılar.

Jandarmalardan biri direksiyona geçti, diğeri yanına oturdu. Cip hareket etti.

***

Cip, hemen yakınlardaki bir jandarma karakolunun önünde durdu. Jacob ile David'i indirdiler. İçeri soktular.

Üst rütbeli olduğu belli olan ve masanın arkasında oturan bir jandarma sordu:

"Bu cıbılları da nereden buldunuz?"

"Komutanım, tam fenerin orada yüzerek karaya çıkarken yakaladık. Türkçe anlamıyorlar. Kelepçe vurduk, aldık geldik."

"Şu açıkta demirleyen Yahudi gemisinden olmalılar. Onlarla meşgul olan Simon Brod diye bir adam var. Gazetede okudum. Onun telefonunu bulup arayalım. Olmazsa, hani şu bizim Rober diye bir Yahudi vardı ya, ona haber verin. Herhalde o dillerinden anlar. Ne yapılacağına nasılsa yarın karar verilir. Bunların üstlerine giyebilecekleri bir şeyler verin. Ateşin karşısında biraz kurusunlar. Sonra içeri atın, ranzalarda uyusunlar."

Jacob ile David getirilen asker çamaşırlarını giydiler. Jandarmalar birer kazakla asker pantolonu verdiler. Bir parça ısındılar, aç bilaç deliksiz bir uykuya daldılar.

Sabah erkenden uyandılar. Rober dedikleri adam gelmişti. Aşkenaz'dı. Yiddiş konuşmaya başladılar. Yapacak herhangi bir şey yoktu, gemiye geri gönderileceklerdi. Fakat en önemlisi, karınları zil çalıyordu. Fırsat bu fırsat, bari bir parça et yeselerdi. Üstlerinde de beş kuruş paraları yoktu.

Jacob da bir posta kartı istiyordu. Annesi Esthera'nın Struma'ya binmesine izin vermemişti Romanya'nın Gestaposu. Ona kart atacaktı.

"Feda olsun ama, bu adamlar sizin benden para almanıza izin vermezler. Yemek getirmem de yasaktır. En iyisi bunlara bir şey satıp, karşılığında üç beş kuruş almayı denemeniz..."

Jacob Mandel'in gömleği kurumuştu. Gemiye binerken giymişti ilk kez. Islanmasına ve buruşmasına rağmen hâlâ yeni olduğu belliydi. Gömleğini teklif etti. Karşılığında iki porsiyon çorba ile dört porsiyon biftek istedi. Jandarmalar kabul etti.

David Lazarescu'nun da güzel bir kemer vardı belinde. Kemeri Rober'e verdi.

"Bana da..." dedi. "Bir posta kartı ile kalem alsınlar. Anneme bir kart yazacağım. Sonra da rica et de, bu kartı Romanya'ya atsınlar."

Jandarmalar, bir saat sonra çorbaları ve biftekleri getirdiler. David ile Jacob, aç kurtlar gibi saldırdılar.

David, posta kartı ile kalemi aldı. Yazdı:

"Anneciğim... Sana buradan bir hatıra olarak ancak İstanbul'un eski bir haritasını gönderebiliyorum. Belki işimize yarar diye plastik bir mahfazaya sararak yanımıza almıştık. Sanırım artık kullanamayacağız... Seni çok seviyorum. Oğlun David."

Harita ile kartı bir zarfa koyup birlikte postalamalarını rica etti. Jandarmalar başlarını salladılar.

Süreç çok hızlı işledi. David ile Jacob, öğle saatlerinde bir polis motoruna bindirilerek Struma'ya geri götürüldüler.

Kaptan Garabatenko karşıladı.

"Geçmiş olsun gençler..." dedi. "İstanbul'da karaya çıkamadınız, umarım Filistin'de çıkarsınız."

Portakal Ve Deliler (Marants Un Meshugoim-Portokal İ Lokos)

Bir yandan giderek artan açlık diğer yandan da neredeyse geminin dörtte üçünü hasta düşüren dizanteri salgını, yolcuların giderek dengesiz hareketler sergilemelerine yol açıyordu.

İstanbul'da çıkan *Tasvir-i Efkâr* adlı gazetede ocak ayı ortalarında bir paragraflık bir haber yayımlandı. Haberin başlığı şöyleydi: "Liman'daki Yahudiler Soğuktan Hasta Düştüler."

Gazete ve dergi yayınlarını denetleyen Sansür Kurulu, halk arasında panik yaratmaması için hastalığın gerçek adının haberin içinde yer almasına engel olmuştu. Basit bir rahatsızlık değil, dizanteri salgınıydı yolcuları yerlere seren.

İstanbul Limanı'na girişlerindeki durum da hepten değişmişti. Bu yüzden salgın sarı hastalık flaması çekilmesine izin verilmedi. Struma'da 18 yaşın altında 101 yolcu vardı. Kucaktaki bebeklerden 10 yaşa kadar olanların sayısı ise tam 69'du.

İlse'nin de öğretmenlik yapmakla görevlendirildiği yaş farkları gözetilmeden bütün okuması yazması olan çocuklara İbranice ve Yahudi tarihi öğreten sınıflar oluşturulmuştu Köstence Limanı'ndan ayrılır ayrılmaz. Sınıflar, artık boştu. Çünkü öğrencilerin çoğu ateşler içinde kıvranıyordu.

Yolcuların arasındaki hahamların da teşvikiyle bir ay boyunca elden geldiğince dinsel törenler yapılmaya da çalışılmıştı. Doğal olarak bu törenlerin de şimdilik sonu gelmiş gibi gözüküyordu.

Doktor Horia Lobel gerçek bir kahramandı. Yolcular arasındaki diğer doktorları ve hemşireleri bulup çıkartmayı başarmıştı. Bütün sağlık hizmetlerini tek başına organize ediyordu. Simon Brod'un getirdiği ilaçları en uygun oranlarda dağıtıyordu. En büyük korkusu, dizanteri salgınıydı. Korktuğu şey başlarına gelmişti.

Gözüne uyku girmiyor, çocukların ve yaşlıların karaciğerlerinin durumunu sürekli kontrol altında tutuyordu.

Sıcak ülkelerde bu hastalığın salgın halini almasında karasinekler başrolü oynardı, buradaki başrol oyuncusu pislikti. Hastalarda kanlı ve balgam kıvamında ishal ortaya çıkıyordu. Bol bol da kusuyorlardı. Güverte, dışkı ve kusmuktan geçilmiyordu. Normal bir ortamda yapılması gereken ilk iş hastaları diğer insanlardan ayırarak yayılmasını engellemekti. Struma'da, üst üste yaşayan insanları ayırmak diye bir şey mümkün değildi.

Tedavi için de öncelikle hastalığa neden olan bu tür etkenlerin tamamen ortadan kaldırılması ve antibiyotik tedavisi gerekiyordu. Pislik kalıcıydı, antibiyotik de sayılıydı. Ne kalıyordu geriye? Yaşlılarda, küçük çocuklarda ve bebeklerde sıvı ve mineral kaybının telafi edilmesi hayati önem taşıyordu. Ve sıvı kaybının giderilmesi için tek şansları vardı: Portakal.

Böylesine gergin bir ortamda, arka arkaya zincirleme olaylar patlak vermeye başladı. Barut dolu fıçıyı ateşleyen fitil ile hastalığın ilacı olabilecek çözüm, aynı potada birleşmişti: Portakal.

Portakal gerçekten çok ama çok önemliydi. Doktor Lobel de, dizanteriye yakalananlara mümkün olduğu kadar çok portakal verilmesine çalışıyordu. Simon Brod da, doktora yardımcı olabilmek için her ne kadar herkese yetemese bile kasalarla portakal taşıyordu gemiye. Dağıtımda öncelik de, dizanteri hastalarının ve çocuklarındı.

Bu en sıkıntılı günlerden birinde tekneyle getirilen birkaç çuval portakaldan biri açıldı. Altın sarısı kocaman bir portakal yere düştü. Yolculardan biri kalabalığı yardı. Portakalın üzerine atlayarak kaptı. Kendisine engel olunmasına fırsat vermeden portakalın kabuklarını parçaladı. Ağzından sular saçarak gözleri dönmüş bir şekilde yemeye başladı.

Diğer yolcular çığlık çığlığa haykırarak mühendisin üzerine atladılar. Yakalayıp dövmeye başladılar.

"Bu alçağa öyle bir ceza verelim ki, bu gemidekilerin hepsine unutamayacakları bir ders olsun!"

"Çoluk çocuk dizanteriden kırılıyor. Bu mendebur portakal çalıyor. En iyisi denize atalım ve hepten kurtulalım!"

"Yetmez... Yetmez... Hemen bir mahkeme oluşturalım. Mahkeme edelim. Alınacak karara göre, eğer gerekiyorsa sağlam bir ip bulup sallandıralım!"

İşler kötüye gidiyordu. Geç olmadan ve tatsız şeyler yaşanmadan bu duruma müdahale edilmeliydi.

Kaptan Garabatenko, geç olmadan duruma el koydu. Dört tayfayla birlikte kalabalığın içine daldılar. Yüzü kan içinde kalan dudakları patlamış mühendisi çekip aldılar.

"Hemen kaptan köşküne çıkartın!" diye emir verdi Garabatenko. "Yolcuların istediği gibi mahkeme edilecek. Deniz yasalarına göre bu geminin en yetkili amiri olarak mahkeme heyetine ben başkanlık edeceğim.

Şimdi mahkeme heyetini oluşturalım. Mos Mendel denilen Herscu-Lupus Marcus'u alalım. Hahamlar, aralarından bir temsilci versin. Doktor Horia Lobel gelsin. Gençlerden Ozias Blanck bulunsun. BETAR'dan bir kişi aramıza katılsın.

Kararı oybirliğiyle alalım ki, herkesin içi rahat etsin. Sonradan bir tartışma çıkmasın. Karar da bundan sonra benzer olaylar için örnek teşkil etsin."

Heyet, yarım saat içinde bir araya geldi. Toplantı için hep birlikte yukarıya, kaptan köşküne çıktılar. Mühendis, hiçbir soruya cevap vermedi. Suskun bir halde oturttukları sandalyenin üzerinde öylece büzülüp kaldı.

"Sevgili dostlar..." diyerek oturumu açtı Kaptan Garabatenko. "Hepinizi akla ve mantığa davet ediyorum. Yaşadığımız koşulların

insana en akla gelmeyecek şeyleri bile yaptıracak kadar korkunç olduğunu unutmayın.

Düzeni de korumak zorundayız, ama bir parça insaflı olalım. Ben diyorum ki, bu adama aşağı güvertedeki bir odada üç gün hapis cezası verelim. Bundan sonra da, yemek dağıtımlarında kendisine portakal dahil hiç meyve verilmesin. Bu teklifimi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler el kaldırsın."

Teklif, oybirliğiyle kabul edildi.

"Anlayış gösterdiğiniz için çok teşekkür ederim..." dedi Garabatenko. "Umarım, böyle bir olay bir daha hiç tekrarlanmaz."

Kaptan Garabatenko'nun umudu boşa çıktı. Olaylar tekrarlandı. Fazla beklemelerine de gerek kalmadı.

Hemen ertesi günün sabahı, uyuyanlar, güvertede kopan kıyametle gözlerini açtılar. Bir hırsızlık olayı daha yaşanmıştı. Bükreşli kellifelli bir işadamı, uyumakta olan dizanterili bir çocuğun portakalını çalarken yakalanmıştı.

"Artık yeter... Bu sefer asalım... Hemen sağlam bir ip bulun..." diye bağrışan bir grup ortalığı birbirine katıyordu.

Kaptan Garabatenko, tayfalarla birlikte hemen aşağıya indi. Tayfalar, işadamını yolcuların elinden aldı. Kaptan köşküne kaçırdı. Garabatenko, megafonla yolcuları yatıştırmaya çalıştı:

"Sevgili dostlar... Sizin temsilcilerinizden oluşturduğumuz mahkeme heyeti, dün bütün bu tür olayları bağlayacak bir karar aldı: Üç gün hapis ve Filistin'e varana kadar portakal başta meyve verilmemesi kararı... Buna da aynısını uygulayacağız."

Bir yandan dizanteri salgını, diğer yandan hırsızlıklar derken Struma'da hiç beklenmedik bir başka şey daha oldu. İki genç adam, delirdi.

İkisi de yirmi beş yaşın üzerindeydi bu gençlerin birinin adı İsac diğerininki de Jojo'ydu. Üniversite hayatlarını başarıyla tamamlamışlar, birlikte ticarete başlamışlardı.

İasili'ydiler. Aynı kentten ilk sevgilileriyle evlenmişlerdi. Biri kız öbürü oğlan ikişer de çocukları olmuştu. Son derece mutluydular. Ta ki...

Alman ordusunun Sovyetler Birliği'ne girdiği 1941 haziranında Moldovya'nın eyalet başkenti İasi'de Yahudiler'e karşı çok geniş bir katliam başlatılmıştı. Romen polisi, yüzlerce Yahudi'yi karakollara sürükleyerek katletmişti. Kaçmaya çalışanlar ise sokaklarda yakalanarak anında kurşuna dizilmişti. İsac ve Jojo'nun eşleri de sokakta kurşunlanan Yahudiler arasındaydı. Çocukları, bakıcılarıyla birlikte evlerinde yakalanmışlardı Demir Muhafız çetelerine.

Başlarına birer kurşun sıkılarak, pencereden sokağa atılmışlardı bakıcılarıyla birlikte.

İasi Pogromu olarak kayıtlara geçen katliam sırasında 4 bini aşkın Yahudi can vermişti. Bu cinayetler yaşanırken, İsac ve Jojo işyerlerindeydi. İşyeri, bir Romen dostlarının üzerinde gözüküyordu. Birisi ihbar etmişti. Baskına uğradılar.

Jojo ve İsac, binlerce Yahudi'nin tutuklanarak dolduruldukları büyükbaşhayvan nakilleri için kullanılan marşandiz vagonlarından birinde buldular kendilerini. İasi'nin güneybatısındaki Calarasi ve Podul İlloaei kentlerine nakledilirken bir fırsatını bulup kaçtılar.

Sadece geceleri yolculuk ederek Bükreş'e geldiler ve faciadan haberdar oldular. Son bir gayretle, eşin dostun yardımıyla başka bir isimle kimlik çıkarttılar. Struma'nın Filistin yolculuğu için aracılar vasıtasıyla birer bilet edindiler.

Gemide sıkıntılar birbirini takip ettikçe, Jojo ve İsac'ta dengesizlikler baş gösterdi. Önce diğer yolculardan uzaklaştılar. İçlerine kapandılar. Sonunda olan oldu.

"Dün gece rüyamda Hazreti Musa gözüktü..." dedi İsac bir sabah. "Yanında da kardeşi Harun vardı. Çok açık seçikti bu rüya. Dediler ki, bu defa da siz görevlisiniz. Müjdeyi benden duyun. Beklenen Mesih sizlersiniz.

Bu altından buzağıya tapan günahkâr yolcuları sizler adam edecek, doğru yolu gösterecek ve aralarında hak edenleri ayırarak Kutsal Topraklar'a sizler götüreceksiniz."

"Tamam..." diye karşılık verdi Jojo. "Şükürler olsun ki aynı rüyanın bir benzerini de ben gördüm. Kaybedecek hiç zamanımız yok. Firavun'un ve Mısırlılar'ın yerinde Hitler ve Naziler var. Musa ve Harun da sana ve bana el verdiler. Derhal bize layık görülen bu kutsal görevi yerine getirelim."

İsac ve Jojo, ellerinde asa niyetine taşıdıkları birer sopa parçasıyla yakaladıkları yolculara bağırmaya, nasihat etmeye başladılar. Bütün güverteleri dolaştılar. Azarladılar. Dahası, ihtiyaçlarını insanların gözü önünde görerek pisliklerini, "Bu kutsaldır, sizi koruyacak" diyerek yolcuların üzerlerine sürdüler.

Bu çılgınlık devam etti. İlkönce hahamlar haberdar edildi. Hahamlar, İsac ve Jojo'yla konuşmaya çalıştılar. Kafalarına sert bir asa darbesi yiyince, vazgeçtiler. Durumu, Kaptan Garabatenko'ya bildirdiler. Bir tedbir almasını istediler.

Tayfalar, ister istemez kuvvet kullanmak zorunda kaldılar. İsac ve Jojo, derdest edilerek en dip güvertedeki son boş kalan küçük bir kamarada gözaltına alındılar.

Sonunda, portakallarla başlayan ve kendilerini görevlendirilmiş Mesih sanan akıllarını oynatanlarla devam eden bunalım, küçük çapta bir isyana vardı. İşin ilginç tarafı, isyan patlamasının pimini çeken neden portakal değil, bütün bir ringa balığıydı.

"Gözlerimle gördüm... Bu adam balığın hepsini midesine indirdi!"

Yolculardan 54 yaşındaki Grigore Bucspan, bronşitlerinden rahatsızdı. Eşi Doktor Zlata'nın (51) kendisini ve kocasını salgın hastalıktan uzat tutabilmek için gösterdiği olağanüstü çabalar, dizanteri konusunda başarılı olmuştu.

Ne var ki bir başka dertten sıkıntıdaydı Grigore... Ciğerlerini

tuta tuta günün yirmi dört saati boyunca hiç durmadan öksürüyordu. Bronşları harap olmuştu. İlaç yokluğu yüzünden önü de bir türlü alınamıyordu bu öksürüklerinin.

Geç saatlere doğru, Grigore yine güvertedeydi. Boğulurcasına öksürüp duruyordu. Başı dönüyor, gözleri kararıyordu. Ölmekten daha beterdi başındaki bu dert.

Bir ara, gözü bir köşeye sinmiş bir karaltıya ilişti. Komite üyelerinden biri değil miydi bu adam? Ne halt ediyordu o karanlık köşede? Ya elindeki neydi öyle?

Şansına öksürükleri de kesilmişti o an için. Ses çıkarmadan usul usul yaklaştı. Hava karanlıktı, gözleri de zar zor seçiyordu ama, elinde tuttuğu kocaman kurutulmuş bir ringa balığı olmalıydı bu komite üyesinin. İnsan ringa balığını ne yapar?... Bayram etsin diye zil çalan midesine indirir. O da afiyetle yemeye hazırlanıyordu.

"Seni gidi köftehor seni..." dedi içinden. "İnsanlara en fazla yarım, normalde dörtte bir ringa dağıtılırken, sen bunu koynuna sokmuşsun... Kimse görmeden midene indireceksin ha... Şeytan adamın ayağına dolaştırır böyle..."

Ayağa fırladı ve hançeresini yırtarcasına bağırmaya başladı:

"Ey ahali... Uyanın... Hemen buraya koşun. Hırsız var hırsız. Yakaladım. Kocaman bütün bir ringa balığını yerken yakaladım!..."

Gecenin sessizliğinde bomba gibi düştü güverteye bu çığlıkları Grigore'nin. Güverte bir anda ağzına kadar doldu. Köşedeki adamı yakalayıp yere yatırdılar.

Sesler yükseldi. Protestolar, bir anda yön değiştiriverdi:

"Yeter!.. Bizi yöneten komitenin foyası oraya çıktı. Bunların hepsi işbirlikçi. Bu Bulgar kaptana da hiç güvenmiyoruz. Bizi satacak ve karaya çıkıp Bulgaristan'a kaçacak. Artık bu gemiye el koyuyoruz. Bu alçakların hepsi, İngilizler'in casusları. Araplar'dan

para yiyorlar. Alman domuzlardan bile daha beterler... Kaptanı ve yardımcısını denize atalım. Struma'yı Filistin'e biz götürürüz."

Yolculardan bu ayaklanmada başı çekenler, kaptan köşküne çıkan merdivenleri korumaya çalışan tayfalarla dövüşmeye başladılar. Yumruk, tekme tokat giriştiler.

Moritz Erlaub, araya girmeyi denedi. Kalabalık bütün güçleriyle abanarak onu da yere devirdi.

Yolculara engel olmak isteyen tayfalar, yara bere içerisinde merdivenlerden yukarıya kaptan köşküne doğru çekilmekten başka çareleri kalmadığını anlayarak gerilediler. Tam merdivenlere yönelecekleri sırada arka arkaya iki el patlayan bir silah sesi duyuldu.

Sesler bir anda kesildi. Yukarıdan olayı izleyen Kaptan Garabatenko'ydu. Elinde kaptan köşkündeki bir çekmecede sakladığı tabancası vardı.

"Beyler..." dedi. "Bu kadar saçmalık yeter. Bu yaptığınız isyana girer. Komiteniz sizi siz zarar görmeden idare edebilmek için varını yoğunu, gecesini gündüzünü ortaya koyuyor. Karşılığında sizin teşekkürünüze bakın. Herhalde aklınızı oynatmış olmalısınız. Benim de yardımcımın da sizi bırakıp hiçbir yere gideceğimiz yok.

Bütün bir ringa balığı yediğini iddia ettiğiniz adamı yukarı getirin bakalım. Yerken gördüğünü söyleyen de yanıma gelsin. Hemen!..."

Grigore Bucspan, süklüm püklüm merdivenlerden yukarıya tırmandı. Şüpheliyi de yatırdıkları yerden kaldırdılar. Kaptan köşkünün girişine getirdiler.

"Nerede bu ringa balığı?... Aldınız mı?"

"Hayır..." dedi getirenlerden biri. "Her tarafa baktık. Balığa rastlamadık. Elinde ayakkabılarından biri vardı."

"Yediğin balığı ne yaptın?"

Adam acı acı güldü:

"Balığı kim kaybetti de ben buldum. Kullanılmaz hale gelen ayakkabılarımı tamir etmeye çalışıyordum."

Garabatenko, Bucspan'a döndü:

"Söyle bakalım. Bu adamı mı gördün?"

"Komite üyesi değilmiş... Elindekinin ringa olduğunu sanmışım. Çok özür dilerim."

Garabatenko içini çekti:

"Hadi dağılın bakalım. Yarın size çocukların tahliyesiyle ilgili güzel haberlerim olabilir."

Mutadis Mutandis[1]

Simon Brod'un evinde toplantı halindeydiler. Masanın çevresinde oturmuşlardı. Simon'un eşinin sürekli olarak tazelediği demli çayları içiyorlardı. Yorgundular. Bezgindiler. İçlerindeki sıkıntı, yüzlerine vuruyordu.

Yine beş kişiydiler. Simon Brod, Rıfat Karako, İtzchak Berman, Hayim Barlas ve Hayim Eliyezer Kohen. Konu her zamanki gibi Struma ve yolculardı.

Her zamanki güleç yüzünün aksine, o gün son derece sinirliydi Simon Brod. Bir sigara bitmeden bir diğerini yakıyor, sağ kaşına yerleşen asabi tike engel olamıyordu.

"Bu İngilizler tek kelimeyle Allahın belaları!" diye patladı." Üstelik ukalalıkta da üstlerine yok. Konsoloslukta bu işle görevlendirdikleri memur her nereden öğrenmişse, 'Eh bayım, bu iş *mutatis mutandis*, çözümünü arıyoruz' demez mi... Ukalalığa ukalalıkla cevap verilir derlerdi eskiler. Ben de kendimi tutamadım,

1 "Ancak, gerekli değişikliklerin yapılması koşulu altında" anlamına gelen Latince bir söz. Bir konuda *mutatis mutandis* uygulanabilir deniliyorsa, o konunun olduğu gibi uygulanamayacağı, ancak ve ancak gerekli değişiklikler yapıldıktan sonra uygulanabileceği, yaşama geçirilebileceği anlatılmak istenir.

biraz da *ceteris paribus*[1] olarak değerlendirseniz beyefendi, dedim. Hiçbir şey anlamadı, hemen konuyu değiştirdi.

Benim kastettiğim şey, bu Türkler'in genel tavrında ortaya çıkan değişmeler. Struma olayı patlak verdiğinde, başlangıçta son derece konuksever ve insancıldılar. Kısa bir zaman içerisinde giderek sertleşmeye başladılar. Hissettiğim kadarıyla bu işten bir an önce yakayı sıyırmak istiyorlar. Bu adamların bardakları tamamen taşmadan, bu işi bir sonuca bağlamalıyız."

Hayim Barlas da, başıyla onayladı:

"Öncelikle şu çocukların tahliyesi meselesini halletmeliyiz."

"Olayları en başından bir gözden geçirmemizde yarar var..." dedi Simon Brod. "Netleştirelim ve ona göre bir çözüm arayalım. Bu İngilizler'in yalancılığı Dışişleri Bakanı Arthur James Balfour'un bir 1917 bir de 1926'da yayımlanan deklarasyonlarıyla başladı. Ne vaat etmişti bu muhterem? Filistin'de İngiltere'nin desteğiyle bir Yahudi devleti kurulacaktı... Eh sonunda ne oldu? Bu vaat, İngilizler'in daha bir sürü vaadi gibi lafta kaldı.

Lütfen bana Amerika'dan söz etmeyin. Her konuda sözüm ona destek veriyorlar da, aynen arkasından yağmur gelmeyen fuzuli gök gürültüsü gibiler. Bir işe yaramıyorlar."

"Doğrusu haklısın..." diye araya girdi İtzchak Berman. "Sonunda işler döndü dolaştı, bu Filistin Yüksek Komiseri Harold Alfred MacMichael ile Sömürgeler Bakanı Lord Moyne'ye[2] kadar dayandı. Bu adamların ikisi de tam anlamıyla Yahudi düşmanı.

---

1 Ele alınan konuyla ilgili analizde, bir değişkendeki değişmeyi, diğer tüm değişkenlerin sabit olduğu varsayımıyla irdelemek.

2 Sömürgeler Bakanı Lord Moyne, 1944 sonbaharında Struma faciasındaki sorumluluğu nedeniyle Stern Grubu diye bilinen Lehi (Lohamei Herut İsrael –İsrail'in Özgürlük Savaşçıları– tarafından bir suikast sonucu öldürüldü. Suikastçılar Eliahu Bet-Zouri ve Eliahu Hakim yakalanarak idam edildi. Eksi Lehi liderlerinden İzak Şamir, 1983 yılında İsrail başbakanı oldu.

İnanın bana, bir bakıma Hitler'den bile daha beterler. Hiç değilse öbür Nazi alçakları, oyunlarını açıktan oynuyorlar. Bunlarsa gizliden gizliye dolap çeviriyorlar."

"Bu İngilizler, Türk hükümetine arka arkaya telgraf çekmiyorlar mı? Çekiyorlar" diye lafa karıştı Rıfat Karako. "En büyük dertleri, geminin Boğazlar'dan geçmesine engel olunması. Gayretleri bu yönde. Ankara'daki büyükelçileri Sir Hughe Knatchbull-Hugessen de tam anlamıyla sahiplerinin sesi olmuş durumda.

İşin başında bir parça insanca davranır gibi oldu ama herhalde Londra'dan öyle fırçalar yedi ki, neredeyse Lord Moyne'yi de MacMichael'ı da mumla aratır bir hale geldi. Bizim Yahudi Ajansı'nı ipleyen yok. Romanya, bu defteri çoktan kapatmış olduğunu bildirdi. Bu heriflerin dışişleri bakanı Anthony Eden, aslıda o kadar kötü biri değil. Değil ama, neye yarar ki... Son derece kişiliksiz ve silik bir karakteri var. Hiçbir konuda yaptırım gücü yok.

Özetle, şu an için durum Türkler'in deyimiyle bok üstüne bok, yaz efendi yaz!... Filistin, Milletler Cemiyeti'ne göre *A Sınıfı Manda*. Görünen o ki, İngiltere'nin bu konudaki tutumu değişmeyecek. Türkiye'nin politikası da ne yazık ki İngilizler'in keyfine göre şekillenecek.

Gelelim şu an için daha somutlaşmış bir konuya. Filistin'deki İngiliz Yüksek Komiserliği nasıl olduysa bir konuda bir parçacık insafa geldi. İngiltere Dışişleri Bakanlığı'na 15 Şubat günü bir telgraf çekerek Struma'da bulunan yaşları 11 ila 16 arasındaki çocukları Filistin'e kabul edebileceklerini bildirdi.

Garip ama gerçek Ankara da bu öneriye sıcak yaklaştı. Türk Dışişleri, eğer İngilizler bir gemi sağlayacak olurlarsa, bu çocuklar denizyoluyla Filistin'e gidebilirler, şeklinde bir karar aldı ve bu kararı İngiltere Büyükelçiliği'ne iletti. Bildiğim kadarıyla İngiltere Büyükelçiliği de Kudüs'ü bu telgraftan haberdar etti."

"Haklısın Rıfat da..." dedi Simon Brod. "Göründüğü kadarıyla işler döndü dolaştı, yine bürokraside düğümlendi. Telgrafı Kudüs'e çekmekle iş bitmedi. Aynı gün İngiliz kabinesi Londra'da bir toplantı yaptı. Size son derece samimi bir şey söyleyeyim mi, İngilizler'in bu Churchill denilen başbakanları doğrusunu isterseniz gerçekten adam gibi bir adam. Harika bir konuşma yaptı kabinede. Yasadışı yollardan Filistin'e göçmek isteyen Yahudiler'le ilgili durumun ve 1940 yılında bu konuyla ilgili olarak alınmış olan kararın yeniden gözden geçirilmesini istedi. 'Korktuğum şey başımıza gelmedi...' diye konuştu Churchill. 'Artık sayıca hiçbir önem taşımayan yasadışı göçmenlerden yakaladıklarımızı serbest bırakmanın zamanıdır' diye de ekledi.[1]

Ne yazık ki, Başbakan Churchill'in kabinedeki şahinlere karşı bu insanca çıkışı yeterli olamadı. Sömürgeler Bakanı Lord Moyne denilen alçak adam, hiç vakit kaybetmeden yılan gibi ortaya atıldı.

Yasadışı Yahudi göçlerinin azalmak şöyle dursun, tersine daha da arttığını ileri sürdü. Sağlam istihbarat raporlarına göre daha da binlerce kişinin yola çıkmak üzere oldukları palavrasını savurdu. Örnek de gösterdi: 'İşte Struma...' dedi. 'Pusuya yatmış vaziyette, bir an önce karaya çıkıp Filistin'e kapağı atmayı bekliyorlar.'

Winston Churchill'in Darien Grubu mensuplarının serbest bırakılmaları önerisi, kabine üyeleri tarafından reddedildi.

Sevgili dostlarım... İstihbaratıma göre Randall diye bir bakanlık görevlisi, Boyd adlı bir başka bakanlık görevlisine gönderdiği bir notta da şöyle bir soru sordu: 'Bu Türkler, çocukları karayoluyla göndermeyi kabul edecek bile olsalar, bu çocukları kimler seçecek

1 Churchill, Darien Grubu'nu kastetmişti. Struma'dan birkaç hafta önce Darien adında bir başka gemi, içindeki Yahudi mültecilerle birlikte Boğazlar'dan rahatça geçerek Filistin'e ulaşmış; ancak 793 kaçak yolcusu bir toplama kampında gözlem altına alınmışlardı. Ve bu yolcular Struma battıktan sonra bile bir yılı aşkın bir süre bu kampta çile doldurdular. İngiltere tavizsiz politikasında ısrarlıydı.

ve eğer aileleri çocuklarından ayrılmak istemedikleri takdirde, onları bu işe nasıl zorlayacağız?'

Bürokrasinin olumlu bir şekilde sonuçlanmasını beklemekten başka bir çıkışımız yok. Bu arada, Struma yolcularının bu konudaki umutlarını da kırmamaya dikkat etmeliyiz."

Masada uzun süren bir sessizlik oldu.

"Peki, yeri gelmişken başka bir şey sormak istiyorum. Bu Türkler'le her düzeyde aramızda en yakın ilişki kuran sensin..." dedi Hayim Barlas. "Bu adamlar politik olarak ne yapmak istiyorlar ve sana göre nasıl bir yol tutacaklar?"

"Türkler'de her duruma uygun atasözleri çoktur..." diye cevap verdi Simon Brod. "Sözgelimi derler ki, ne şiş yansın ne de kebap... Aşağıya tükürsen sakal, yukarıya tükürsen bıyık sözü de yine onlara aittir.

Açıkçası şu beyler... Türkler, bu savaşta taraf olmak istemiyorlar. Savaşın nasıl bir seyir izleyeceğini hiç kimse bilemiyor. Emin olamamanın sıkıntısını çekiyorlar. Almanlar'ı kızdırmak istemiyorlar, çünkü gamalı haç sınırlarına kadar dayandı. Almanlar'a karşı koyabilmek için ellerinde yeterli askeri güçleri de yok.

Dış politikalarında İngiltere'den etkileniyorlar. İngilizler'i gönülden sevmemelerine rağmen, ne yazık ki baskıları karşısında pek fazla direnemiyorlar. Ülkelerini işgal eden Batılı güçleri kovan ve Cumhuriyet'i kuran Mustafa Kemal Atatürk'ün ölümünden bu yana çok şey değişti Türkiye'de.

Olayı şu şekilde özetleyeyim sizlere... Atatürk, son derece şahsiyetli bir liderdi. Dengeleri gayet iyi takip ederdi, ama kimselere de pabuç bırakmazdı.

Yerine geçen İsmet İnönü ise tersine son derece pasif ve epey korkak bir politika izliyor. Anladığım kadarıyla durumu idare ediyor ve rüzgâr nereden eserse, Türkiye o tarafa meylediyor."

Genç Hayim Eliyezer Kohen, daha fazla kendini tutamayarak atıldı:

"Yani, Struma yolcularının ipleri çekildi ve gizli ölüm fermanları yazıldı mı?"

Kimse cevap vermedi.

Taammüden[1] (Kon Entisyon-Tsemishnich)

10 Şubat'ta Ankara'da bir haber yayıldı. Yahudi Ajansı, tam 2 bin göçmenin Filistin'e kabul edilmesi için İngilizler'i ikna etmişti. Elbette Struma yolcuları da dahil olacaktı bu listeye. Haber haber olarak kaldı. Uygulamaya konulması için herhangi bir emir gelmedi.

Çocukların tahliye edilmesi konusu da bir türlü kesinlik kazanamadı. İngilizler'in yumuşamaları beklenirken, bir anda Türk tarafında beklenmedik bir gelişme yaşandı. Çocukların tahliye edilmesi dahil, bütün dosyalar rafa kalktı.

Bu sertleşmenin nedeni, Dışişleri Bakanlığı'nın el altından edindiği bir enformasyondan kaynaklanıyordu: Wannsee Konferansı.

20 Ocak'ta Nazi Almanyası'nda son derece gizli bir toplantı yapılmıştı. Toplantının adresi Berlin'in banliyösü Wannsee'ydi. Toplantı, Reich Güvenlik Baş Dairesi'nin başkanı ve Reichprotektor Reinhard Tristan Eugen Heydrich'in[2] başkanlığında gerçekleşmişti. Gündemde tek bir konuları vardı: Yahudi Sorunu'nun Nihai Çözümü.

---

1 Bilinçli bir biçimde, önceden tasarlayarak, bile bile, kasten.

2 27 Mayıs 1942 tarihinde suikasta uğradı. Ağır yaralı olarak hastaneye kaldırıldı. Vücudunda şarapnel parçalarının oluşturduğu derin yaralar vardı. Bu yaralar bakteriler ve toksinler, vücudunda enfeksiyon oluşturdu.

Heydrich, 4 Haziran sabahı acılar içinde can verdi.

Plan netti. Bir kısmı ağır işlerde çalıştırılacak, gücü yetmeyenlerse toplama kamplarında kurulacak gaz odalarında topluca imha edileceklerdi. Hiçbir Yahudi grubunun kaçmasına, özellikle de Filistin'e göçüp örgütlenmelerine kesinlikle fırsat verilmeyecekti... Bu konuda müsamaha gösteren devletler, düşman saflarına katılmış kabul edilerek gerektiği şekilde cezalandırılacaktı.

Bu haber, Ankara'da ciddi bir endişe uyandırdı. Kapalı kapılar ardında birbiri peşi sıra toplantılar yapıldı. Ve uzun tartışmalardan sonra ortaya şöyle bir karar çıktı:

"Türkiye, bugüne kadar başarıyla yürütmekte olduğu tarafsızlığına halel getirebilecek uygulamalardan uzak durma politikasına aynı şekilde devam edecektir."

Struma gemisi ve yolcuları gibi konular, bu politikanın gerçekleşmesi için son derece önemli bir risk oluşturmaktaydı. En doğru şey, bu gemiden bir an önce kurtulmaktı.

Geminin bir an önce Türk karasularından uzaklaştırılması gerekiyordu. Bu amaçla İstanbul Limanı'ndan çıkartılması ve Karadeniz'e terk edilmesi en uygun çözüm gibi gözüküyordu.

Karadeniz'de elbette başlarının çaresine bakar, ne yöne gidecekleri konusunda herhangi bir müdahale olmadan bir karar verirlerdi. En doğrusu hareket ettikleri Köstence Limanı'na geri dönmeleriydi.

Türkiye de böylece bu işten daha fazla sıkıntıya girmeden ve diplomatik baskılara uğramadan sıyrılmış olurdu.

Bu arada, İstanbul Emniyeti bünyesinde bir değişiklik daha gerçekleşmiş, hâlâ görevinin başına dönemeyen Emniyet Müdürü Ahmet Demir'in yerine yeni bir atama yapılmıştı. Sadullah Sever'di yeni emniyet müdürünün adı. Kelimenin tam anlamıyla gerçek bir Yahudi düşmanıydı Sadullah Sever.

22 Şubat sabahı Ankara'dan hiç beklemediği bir telgraf emri aldı:

"Sarayburnu açıklarında demirlemiş olan Struma adlı gemi, derhal Şile açıklarına çekilsin."

İnanılmaz bir emirdi bu. Nihayet gelmişti işte... Göreceklerdi günlerini bu pis Yahudiler.

İlk telefonu yakın dostu Nurullah Darıman'a açtı.

"Müjde..." dedi. "Gözümüz aydın. Struma belasından kurtuluyoruz. Gemiyi yarın sabahın erken saatlerinde Şile taraflarına çektiriyorum."

Arife (Yelder Tog-Arba)

23 Şubat 1942

Mevsim normallerinin de üzerinde bir soğuk vardı o pazartesi sabahı. Struma'nın yolcuları, bulabildikleri birer parça ekmekle artık alıştıkları her zamanki kahvaltılarını ettiler. İnsanın kemiklerine kadar işleyen dondurucu soğuğa aldırmadan güverteye çıktılar.

Karadan gemiye doğru gelecek bir motor bekliyorlardı. İçleri kıpır kıpırdı. Umut doluydu... Bu motor iyice yaklaştıktan sonra yetkililerden güverteye çıkmadan önce megafonla şöyle bir anons duyacaklarına yürekten inanıyorlardı:

"Bu size birinci müjdemiz Struma'nın yolcuları... İsimlerini belirleyip liste haline getirdiğiniz 103 çocuğunuzu tahliye etmek için geldik. Hiç merak etmeyin. Çocuklarınızı son derece emin bir yerde sağ salim muhafaza edeceğiz. İşlemleriniz bitince, sizler de nasılsa karaya çıkacak ve yavrularınıza kavuşacaksınız."

Öğle saatlerine doğru, gerçekten de uzaktan bir motor sesi duyuldu. Sıradan bir bot değil, artık yakından tanıdıkları Alemdar adlı römorkördü gelen. Çocukların hepsini ancak alır diye düşünmüş olmalıydı Türk yetkililer. Fakat ortalıkta anlayamadıkları garip bir durum vardı. Alemdar'ın içi ağzına kadar polis doluydu.

Güverte bir anda tıklım tıklım bir hale geldi. Yolcuların neredeyse hepsi sevinç çığlıkları atarak güverteyi doldurmuşlardı. Alemdar, Struma'ya yanaştı. Merdiven indirildi. İki polis memuru yukarı çıktı.

Polis memurlarından biri, Kaptan Garabatenko'yla görüşeceğini söyledi. Tayfalar, memuru kaptan köşküne aldılar. Memur, heyecanla bekleyen Kaptan Garabatenko ile yardımcısı Dikof'u fazla bekletmeden hemen konuya girdi:

"Sayın kaptan, size resmi bir emir tebligatı yapmak üzere gelmiş bulunuyorum. Derhal demir alacaksınız. Alemdar römorkörünün eşliğinde yakın bir mahale götürüleceksiniz."

Kaptan Garabatenko, bir anda sarardı. Gözucuyla yardımcısı Dikof'a baktı.

"Doğrusunu isterseniz, bu kararın gerekçesini pek anlayamadım memur bey. O yakın bir mahal dediğiniz yerde ne olacak? Neden böyle bir şeye ihtiyaç duyuldu ki?"

Polis memuru suratını ekşitti:

"Yani bunun nedenini siz de anlayamazsanız Kaptan Garabatenko, yolculara nasıl anlatacağız... Geminizi baştan aşağıya dezenfekte edeceğiz, dezenfekte... Siz artık kokulara alıştığınız için, galiba artık duymaz hissetmez olmuşsunuz. Struma'nın her tarafı pislik içinde kalmış. Ağzınıza kadar bok ve sidik içinde yüzüyorsunuz. Gemi gemi olmaktan çıkmış mikrop yuvası olmuş. Bu durumda hâlâ hayatta kalmış olmanız bile, inanın mucize..."

Kaptan Garabatenko, bir an için durakladı. Dikof'la yeniden göz göze geldiler. Böyle bir şey dünya üzerinde görülmemişti. Deniz yasalarına tamamen aykırı bir durumdu bu. Elbette ki demir almayı reddedecekti. Tam polise cevap vermeye hazırlanırken, güverteden yükselen gürültüler kaptan köşküne kadar yükseldi.

"Bunların hepsi hain... Faşist domuzların adamları...

Almanlar'ın köpekleri... Bizi ölüme göndermek için gelmişler... Hainler... Atın bu herifleri denize... Boğulsunlar... Bizi hiç kimse buradan bir adım bile kımıldatamaz!"

Kıyametin kopma nedeni, aşağıda güvertede kalan diğer polis memurunun boşboğazlığıydı. Yolcular çevresini sarmış, soru yağmuruna tutmuşlardı.

Başlangıçta her şey yolunda gitmişti. Polis memuru yolcuların konuştuğu dillerden hiçbir şey anlamıyor, yolcular da tek kelime bile Türkçe bilmiyorlardı. Birden yolculardan birinin aklına geldi:

"Hemen şu yaşlı Rafael'i bulun... Edirne denilen bir Türk şehrinden zamanında Romanya'ya gelip yerleşmiş bu adam. Gayet güzel Türkçe konuştuğunu söylerler. Bize tercümanlık yapsın da, hiç değilse ne olup ne bittiğini anlayalım."

Kalabalığın içerisinden 70 yaşlarındaki Rafael'i buldular. Durumu açığa kavuşturmak için polis memuruyla konuşmasını istediler. Yaşlı adam, kendini polis memurunun karşısında buldu.

"Memur Bey..." dedi yumuşak bir ses tonuyla. "Ne olur bizi mazur görün, başımıza gelmeyen şey kalmadı da... Yolcular bu yüzden sizi görünce bayağı heyecanlandılar. Eğer bizimle paylaşınanızda bir sakınca yoksa, geliş nedeninizi öğrenmek istiyorlar."

Kalabalıktan ve bir kelimesini bile anlamadığı ısrarlı sorulardan bunalmıştı güvertede kalan polis memuru. Nasılsa er veya geç öğrenecek değiller miydi, bir çırpıda kestirip attı:

"Hatırınızı sormaya gelmedik ya, sizi Alemdar römorkörüne bağlayıp Karadeniz'e götürecekler. Oradan da Bulgaristan'daki Burgaz'a veya Romanya'daki Köstence Limanı'na geri gönderecekler."

Polis memurunun geliş amaçlarını ağzından kaçırması, fitili ateşledi. Bu itiraf, kulaktan kulağa jet hızıyla yayıldı. Düğmeye basılmıştı. Bomba patladı.

"Bunlar, Naziler'in ajanları... Bizi kurtarmaya değil, öldürmeye gelmişler. Yakalayın, kaçmalarına sakın izin vermeyin. İkisini de denize yollayalım!"

Yolcular, panik içerisinde çığlıklar atarak polis memuruna saldırdılar. Güvertede kalan ve geliş nedenlerini ağzından kaçıran, kendini bir anda buz gibi suların ortasında buldu.

Kalabalık bir grup da, kaptan köşküne doğru yöneldi. Tayfaları devre dışı bırakarak kapıyı kırarak açtılar. Kaptan Garabatenko'nun, uyarmak için tabancasına davranmasına fırsat vermediler. Polis memurunu yakaladılar, merdivenlerden sürükleyerek güverteye indirdiler. Onu da karga tulumba arkadaşının yanına gönderdiler.

Römorkördeki polisler, arkadaşlarını denizden çıkardılar. Ortalığı bir anda siren sesleri sardı. Polis motorlarının sayısı giderek arttı. Struma'yı çepeçevre sardılar.

Kaptan Garabatenko ile Dikof, güverteye indiler ve yolcuları yatıştırmaya çalıştılarsa da, başarılı olamadılar. Tansiyon yükseldikçe yükseldi.

Aradan bir saat bile geçmeden, son perde çatışmalı bir şekilde açıldı. Yüzü aşkın polis memuru, ellerinde coplar ve çeşitli silahlarla güverteye çıktılar.

İtişmeler kakışmalar yaşandı. Coplar indi kalktı. Engel olmak isteyenler dövüldü. Yaralananlar, bayılanlar oldu. Sonunda yolcular pes etmek zorunda kaldılar.

Polisler döve döve bütün yolcuları zorla aşağı katlara sokarak güverteyi boşalttılar. Yaralıları da yine ite kaka aşağı katlara indirdiler.

Güverteyi temizledikten sonra, hiç vakit kaybetmeden operasyonu başlattılar.

Önce Struma'nın çapasını kestiler. Motoru, arızalı olduğu için zaten günlerce önce sökülmüştü. Ardından gemiyi kalın bir halatla Alemdar römorkörüne bağladılar. Römorkör, saat 17.00 gibi hareket etti. Struma'yı da su ve gıda stoku olmadan ve

motorsuz halde beraberinde çekmeye başladı. Bu arada polisler, güverteyi boşalttılar.

Polisler güverteyi boşaltınca, yolcular çığlıklar atarak deli gibi dışarıya fırladılar. Doğru söylemişti güvertedeki polis memuru. Dosdoğru Karadeniz'e doğru yol alıyorlardı.

Gemi Karadeniz'e doğru yaklaşırken akıllarına İstanbul Limanı'na girerken hazırlamış oldukları bez afişler geldi. Üzerlerine *"Bizi Kurtarın"* - *"Yahudi Göçmenler"* - *"SOS"* yazdıkları gömlek ve yatak çarşaflarını sakladıkları yerden çıkardılar. Bütün güçleriyle haykırarak çığlık çığlığa YARDIM diye haykırdılar.

Lilly-Ayala adlı teknenin yanından geçtiler. Bir gün önce karaya çıkartılarak topluca bir otele yerleştirilen diğer bir mülteci gemisi Dor de Val'in yolcularının, Struma'nın bu son kargosuna benzemekten son anda kurtulduklarından haberleri bile yoktu.

Struma'nın bu son yolculuğu yaklaşık beş saat devam etti. Saat 22.00 gibi Karadeniz'e ulaşıldı. Kıyının üç mil kadar açığında römorkör ayrıldı. Varış noktasına ulaşılmıştı. Alemdar'ın mürettebatı bağlantı halatını da kesti ve Struma'yı öylece soğuk suların ortasında bırakıp gittiler.

Römorkör uzaklaşırken, yolcular, Alemdar mürettebatının seslendiğini duydular:

"Hadi bakalım Yahudiler... Artık buralarda işiniz sona erdi... Bulgaristan'a Burgaz'a veya Romanya'ya Köstence Limanı'na, çıktığınız deliğe gidin!"

Britanya hükümeti, Türkler'in bu kararını, Struma'nın Karadeniz'e çekilmesinden birkaç saat önce rastlantı sonucu öğrendi. Büyükelçilikte çalışan bir pasaport görevlisi, tahliyeleri öngörülen çocukların işlemlerinin üzerinde çalışırken olayı bir Türk yetkiliden duydu. Hemen büyükelçiye haber verdi.

Büyükelçi Sir Hughe Knatchbull-Hugessen de Londra'ya, İngiltere Dışişleri Bakanlığı'na bir uyarı mesajı gönderdi. İngiltere

Dışişleri Bakanlığı da büyükelçiliğe anında bir cevap telgrafı çekerek Türk hükümetiyle acilen çocukların transit geçiş izni için yeniden görüşmeleri talimatını verdi.[1]

Bu arada yolcular, geminin küpeştesinde birikerek yaşlı gözlerle römorkörün uzaklaşmasını ve Struma'nın yavaş yavaş açık denize doğru sürüklenmesini seyrettiler.

***

Saat 22.30'da ortalık sakinleşince güverteye çıktılar. Soğuğu hissetmeyecek kadar kafaları karışmıştı. Bir tahlisiye sandalının kenarında yere oturdular.

David, İlse, Saimon, Fredi ve Thea... Bir tek Medea yoktu aralarında.

Geçen yılın 14 Ağustos'unda Capsa'da birlikte yedikleri yemekten bu yana altı ayı aşkın bir zaman geçmişti. O yemekte atılmıştı bu maceranın tohumları.

"İşte durum bu çocuklar..." dedi Saimon. "Her şey buraya kadarmış. Bunca çaba, bunca gayret, sonunda ilk başladığımız noktaya geri döndük. Üstelik ayağımız da karada değil. Denizin ortasındayız. Bundan sonra başımıza ne geleceğini de bilmiyoruz. Medea'm da yanımda yok. Tek başına ne yer ne içer, karnındaki bebeğimizin durumu nedir, nasıldır? Artık haber de alamıyorum." Gözleri ıslandı. Başını önüne eğdi. Sustu.

Fredi, ağır havayı dağıttı:

"Her zamanki gibi kötümsersin Saimon. Medea da bebeğiniz de emniyetteler. Şükretmelisin. Bu arada size bir müjdemiz var. Medea'nın bebeğine bir kardeş geliyor. Thea da hamile."

---

1 Olabilir cevabı, 24 Şubat'ta öğleden sonra geldi. Söz konusu saatte Struma'nın küçük yolcuları, Karadeniz'in soğuk derinliklerinde son uykularını uyumaktaydılar.

Haberi sevinçle karşıladılar. Bir anda asık suratları gevşeyiverdi. Kahkahalar atarak alkışladılar.

"Harika bir haber bu... Kutluyoruz çocuklar. Dileriz analı babalı mutlu bir hayat sürer."

David ayağa kalktı:

"Durun bakalım baylar bayanlar... Bizi öyle es geçmeyin hemen. Kutlamalardan bize düşen payımızı ayırın. Tamam biraz zamansız oldu ama, böylesi kısmetmiş. İlse de bebek bekliyor."

İlse utanarak başını önüne eğdi. Thea, İlse'nin boynuna sarıldı. Ağlamaya başladılar. Erkekler ayağa fırladı.

"Yaşasın... Hepimiz baba oluyoruz. Filistin'de evlerimizi yan yana kurarız. Strumalı çocuklar da kardeş gibi bir arada büyürler."

Tam o sırada belli belirsiz ayak sesleri duyuldu. Ses giderek yaklaştı. Karşılarında yetmiş yaşlarında, bembeyaz sakallı bir adam duruyordu. Yolculardan biriydi bu beyaz sakallı adam. Adını soyadını bilen yoktu. Hiç kimseyle konuştuğu da görülmemişti bunca zamandır. Kendi halinde öylece bir köşede oturur ve düşünürdü. Kimi zaman da içinden dua edercesine hafifçe dudakları kımıldardı.

Kimine göre meczup, kimine göre kâhin veya büyücü olmalıydı bu yaşlı adam. Öyle veya böyle kimseye bir zararı yoktu.

İlk defa sesini duydular. Dolgun, derinden gelen bir sesi vardı:

"İyi akşamlar gençler."

Şaşkınlık içinde birlikte cevap verdiler:

"İyi akşamlar."

"Kafalarınızın karışık olduğunu gayet iyi biliyorum. Nasıl olmasın ki... Fazla zamanınızı almayacağım, korkmayın. Birkaç şey söyleyecek, sonra sizi rahat bırakacağım. Gemideki o tuhaf bunak, kafamızı ütüledi dersiniz en fazla. Uykuya dalmadan önce, bir kerecik olsun üzerinde düşünürseniz, bana yeter.

Gençler... Ortaçağda da atalarımız Yahudiler, sayısız

kıyımlar yaşadılar. Bir görüşe göre, Birinci Tapınak zamanında putperestlikten vazgeçmeyenlerin ruhlarıydı bu soykırıma uğrayanlar. Kefaretlerini ödediler.

Gerçekten böyle midir, tam olarak emin olamayız. Ama Tanrı'nın daima asla bilemeyeceğimiz kendine göre nedenleri vardır.

Yaşanan bu tür sıkıntılara *Tikkun* der bilgelerimiz. Bu tür durumlar aslında cezalandırma değil, ruhlar için bir üst seviyeye geçişin ara sınavlarıdır. Pogromlarda hayatlarını kaybedenlere de *Kedoşim* adını verir bilge kişilerimiz. *Kedoşimler*, diğer bir deyişle özel olarak takdis edilen mukaddes kişiler...

Söyleyeceklerimin hepsi bu kadar. İyi geceler... İyi uykular gençler."

Beyaz sakallı yaşlı adam, arkasını döndü. Ayak sesleri yavaş yavaş uzaklaştı. Duyulmaz oldu.

"Yani bu ihtiyar bize *siz de Kedoşim*'siniz mi demek istedi şimdi?" diye sordu Fredi.

"Ne dediyse dedi... Her ne hal ise bir de buna kafamızı yormayalım..." dedi Saimon ayağa kalkarak. "Yarın uzun ve yorucu bir gün olacak hepimiz için. Yatalım ve bir parça uyumaya çalışalım. Hadi hepinize iyi geceler."

"İyi geceler."

AZRAİL: Shch-213
(Malekhamoves-Malah Amavet: Shch-213)

O sabah oldukça keyifliydi Kaptan Denezko. Üç gündür sanki zaman tamamen durmuş gibiydi. Soçi Limanı'nın biraz açıklarında demir atmışlardı. O mevsimde binde bir görülen güneşli bir hava yaşanıyordu Soçi'de. İvan Denezko, akşamüstüne doğru denizaltının güvertesine bir masa koydurttu.

Sahili seyrederek votka içmeye başladı. Yanında biraz salatalık turşusu, siyah ve kırmızı havyar vardı. "Şurada yeni bir belalı görev almadan birkaç gün daha kalabilsek..." diye geçirdi içinden. Küçük kadehini dikti, votkasını sonuna kadar içti.

Sovyet denizaltısı ShCh-213'ün komutanıydı Denezko. Rütbesi binbaşıydı. Scuka tipi bir denizaltıydı ShCh-213...[1] 1937 tarihinde denize indirilmiş, 31 Aralık 1938'de de Denezko bu gemiye komutan olarak atanmıştı.

Kaptan Denezko, votka kadehini masanın üzerine koydu. Tam kadehini yeniden doldurmaya hazırlanırken, telsiz görevlisi İgor Vasiliev, bu çalıntı keyif dakikalarını yarıda bıraktı.

Selam verdi ve elindeki telsiz notunu Kaptan Denezko'nun önüne bıraktı.

"Komutan yoldaş, size bir mesaj var. Sanırım ciddi ve önemli bir mesaj olmalı. Acilen size iletilmesi için bir de not geçmişler. Ne olur ne olmaz diye hemen getirmemin doğru olacağını düşündüm."

"İyi yapmışsın İgor..."

Kaptan Denezko, mesaja hızla göz gezdirdi. Gerçekten

---

1 SC-213, 14 Ekim 1942 tarihinde Karadeniz'de Romanya tarafından döşenmiş mayınlara çarparak battı. Karadeniz Enkaz Dalış Kulübü'nün Romanyalı ve Hollandalı üyeleri, Eylül 2010'da SC-213'ün enkazını Romanya'nın Köstence Limanı'nın 6 mil kadar açığında bulduklarını açıkladılar. Grubun aslında enkazı 2008'de bulduğu, ancak gemiyi tanımlama çabaları nedeniyle 2 yıl sonra açıkladıkları duyuruldu. Bir diğer iddiaya göre söz konusu denizaltı Alman denizaltı avcısı UJ-116/ Xanten tarafından batırılmıştı.

tahminlerinden de daha önemliydi. Bütün deniz kuvvetlerine hitaben yazılmış bir emirdi bu. Breh breh... Üstelik emri kaleme alan da bizzat yoldaşların yoldaşı Stalin'di. Mesajdaki ifadesi de her zaman olduğu gibi tavizsiz ve kararlıydı. Kesindi:

"Deniz Kuvvetleri'ne:

Faşist ülkelerden Filistin'e Yahudi göçmen taşıma gerekçesi ve bahanesiyle Karadeniz'e açılan gemilerin tamamı, Sovyetler Birliği'nin düşmanı ülkelerin ajanlarını taşımaktadır. Bu nedenle bandıraları her ne olursa olsun, şüpheli bulunan bu tür gemilerin mutlaka batırılmaları gerekmektedir. Deniz kuvvetlerimizin bu konuda son derece dikkatli olmalarını ve gerekenin tereddüt etmeden yerine getirilmesini emrediyorum.

Stalin

Sovyetler Birliği Komünist Partisi Merkez Komitesi Genel Sekreteri

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği Başbakanı

Muzaffer Kızıl Ordu Başkumandanı

İlerici Halklar'ın Büyük Önderi"

Bir de not eklenmişti bu emir mesajına:

"Emri hakkıyla yerine getirmeniz için yardımcı olmak ve nezaret etmek üzere Parti Komiseri Yuri Necef ve yardımcısı Vladimir Koskef, bugün geminize geleceklerdir."

Anlaşılan tembellik günleri ve havadan gelen tatil, bu emirle birlikte sona ermişti. Denezko, hemen toparlandı. Aşağıya indi ve kıyafetine çekidüzen verdi. Herkesin parti komiserlerini törenle karşılamak ve derhal yola çıkmak için hazır olmalarını emretti.

Beklemeleri uzun sürmedi. Bir saat kadar sonra, askeri bir bot denizaltıya yanaştı. Parti Komiseri Necef ve yardımcısı Koskef güverteye çıktılar. Törenle karşılandılar.

"Komiser yoldaş..." dedi Denezko. "Ziyaretiniz bizim için

gerçekten büyük bir şeref. Fakat eğer yanlış anlamazsanız, izninizle bir şey sormak istiyorum. Ne oldu da savaş gemilerini bu şekilde denetlemeye ihtiyaç duydunuz?"

"Stalin yoldaşın yeni bir emri var."

"Düşman gemilerinin batırılmasıyla ilgili yeni emirden söz ediyorsanız, biz bu emri yaklaşık bir saat kadar önce aldık. Ne gerekiyorsa, satırı satırına yerine getireceğiz."

"Sadece düşman gemilerini değil, tarafsız ülke bandıralılar dahil olmak üzere, karşınıza çıkan bütün gemileri batıracaksınız."

"Bağışlayın ama, bunu tam anlayamadım. Bütün gemileri mi dediniz? Tarafsız ülke gemileri de bunlara dahil mi olacak? Yani tarafsız ülkelerin gemilerini de mi torpilleyeceğiz?"

Necef'in sesi sertleşti:

"Hah işte, tam üzerine bastınız komutan yoldaş. Stalin yoldaşın hassasiyeti de zaten işte bu noktada düğümleniyor. Sözgelimi size göre, Türkiye, tarafsız bir ülke, değil mi? Aslında tarafsızlıkla filan ilgisi yok. Hepsi göstermelik. Gizliden gizliye neler dönüyor, haberiniz bile yok.

Bu Türkler, el altından Nazi Almanyası'na krom satıyorlar. Almanlar da aldıkları kromu tank yapımında kullanıyorlar. Bu tanklarla da emekçi halkımızın devrimci gençlerinin üzerinden geçiyorlar. Bütün denizlerde Panama bandıralı gemiler dört bir tarafta cirit atıyor. Herhalde Panama da size göre tarafsız bir ülkedir. Bu gemiler, sözüm ona göçmen Yahudi taşıyor... Ne gezer!... Ağızlarına kadar faşist ajanlarla doldurmuşlar. Bu ajanları en uygun yerlere bırakıp Sovyet aleyhtarı faaliyetlerin organizasyonlarında kullanıyorlar."

"Ama uluslararası deniz yasaları..."

"Ne yasası?.. Neyin uluslararasısı?... Savaştayız komutan yoldaş, savaşta... İsterseniz, bu konudaki muhalif görüşlerinizi yoldaş Stalin'e bildiriverelim. Ne dersiniz ha, bildirelim mi?"

Kaptan Denezko sustu. Başını önüne eğdi.

"Anlaşıldı yoldaş... Ne yapmamızı emrediyorsanız, emirleriniz harfiyen yerine getirilecektir. Biz hazırız."

"Neyle karşılaşırsanız karşılaşın, hemen torpilleyeceksiniz. Haaa, elbette bunun bir tek istisnası var. Orak-Çekiç amblemli gemilere dokunmayacaksınız."

***

Emir, olabilecek en büyük yerden gelmişti. Parti Komiseri Necef ve yardımcısı Koskef, denizaltıya yerleşmişler ve hemen hareket emri vermişlerdi. İkisi de zebella gibi bir an bile başlarından ayrılmıyorlardı.

Kaptan Denezko, periskopu elinden düşürmüyor, dört gözle bütün çevreyi tarayarak uygun bir hedef arıyordu. Tundralarda elinde tüfekle ava çıkmış bir avcı gibi hissediyordu kendini. Tundralarda tundra kurdu, denizlerde de oraksız çekiçsiz tekneler... Tüfeğin tetiği yerine torpilin ateşleme düğmesine basacaktı, ne fark eder...

Komiser Necef'in azarlayan konuşma tarzı da pek hayra alamet değildi. Birkaç gemi batırmadıkları takdirde, ne olacağı hiç belli olmazdı bugünlerde. Devrim düşmanı, gizli faşizm yanlısı diye bir rapor verdiği takdirde, işin içinden çıkması zorlaşabilirdi.

Beş saat kadar sonra ilk tundra kurduyla karşılaştılar. Küçüktü bu kurt, varsın olsundu... Her avın bir başlangıcı olurdu. Gerisi nasılsa kendiliğinden gelirdi.

"Komiser yoldaş. Bir tane bulduk."

"Hah, ne bulduk, söyle bakalım?"

Büyücek bir Türk balıkçı teknesi.

Necef, periskopun başına geçti.

"Balık tutmak için gereğinden fazla büyük bir tekne. Mutlaka Nazi Almanyası için krom taşıyordur. Hadi emri ver bakalım."

Kaptan Denezko, kontrol panelinin başındaki subaya döndü:

"Ateş!..."

Torpil, suyun biraz altından doğrudan balıkçı teknesine yönlendi. İsabet etti. Balıkçı teknesi paramparça oldu.

***

Av arayışları bütün bir gün boyunca olanca hızıyla devam etti. 23 Şubat'ın gece yarısından tam iki saat kadar önce bir Türk teknesiyle daha karşılaştılar. 250 tonluk kocaman bir gemiydi önlerine çıkan. Adı da Çankaya'ydı.

"Bu alçakların krom taşıdıkları hiç şüphe götürmez. Denizin dibini boylasın, ders olsun!"

"Ateş!..."

Beklenmedik bir şey oldu. Torpil, Çankaya adlı gemiyi ıskaladı. Yalayıp geçti.

"Allah sizi kahretsin... Yeteneksiz herifler. Yanaşın... Daha çok yanaşın. Önce makineli tüfekle tarayın. Sonra torpili daha yakından gönderin!..."

Çankaya'nın mürettebatı bu beklenmedik saldırının şokunu çabuk atlattı. Denize motorlu bir tahlisiye botu indirildi. Mürettebat çarçabuk içine doluştu. Hızla bir mil kadar ötedeki karaya doğru hareket edip gözden uzaklaştılar.

ShCh-213'ün torpili bu kez ıskalamadı. Çankaya, tam bordadan vuruldu. Paramparça olarak havaya uçtu.

"İçindeki adi heriflerin kaçmaları o kadar önemli değil..." dedi Parti Komiseri Necef. "Kromlar denizin dibini boyladı ya, bize bu da yeter. Aferin çocuklar."

Vakit gece yarısını geçmişti. Bulutlarla kaplı, kör bir geceydi. Sis de bastırmıştı yetmezmiş gibi. Zifiri karanlıkta göz gözü görmüyordu.

"İleride belli belirsiz bir karaltı görülüyor dedi periskopun başından Kaptan Denezko. Karanlığın içinde bir karaltı... Bir tek ışığı bile yanmıyor. Rus gemisi mi, faşistlere mi ait, yoksa tarafsız bir ülke bandıralı mı, doğrusu anlamak mümkün değil. Ne yapmamızı tavsiye edersiniz komiser yoldaş?"

"Suyun üstünden bakalım. Mümkün olabildiğince yaklaşalım, öyle karar verelim."

Denizaltı, suları yararak yüzeye çıktı. Kimliği belirsiz gemiye yaklaştı. Kaptan Denezko ve Komiser Necef, merdiveni tırmandılar. Kapak açıldı. Çıplak gözle baktılar. Külüstür bir yük gemisiydi bu. Güvertesinde tek tük dolaşan birileri de vardı.

"Bu bir mülteci gemisi olmalı..."

"Tarafsız bandıralı bir mülteci gemisi... İçi de mülteci pozunda bir sürü casusla doludur. Emri ver kaptan."

"Ateş!"

Kaptan Denezko, seyir defterine şu notu düştü:

"ShCh-213 denizaltısı... 24 Şubat 1942 günü sabahı Struma adında korumasız bir düşman gemisiyle karşılaştı.

Gemi, 1168 metrelik bir uzaklıktan başarıyla torpillendi ve battı... Astsubaylar, birlik komutanı ve resmen görevli olmayan astsubaylar ve torpili ateşleyen Kızıl Donanma gemicisi, cesaret gösterdiler."

"Bu Yolculuk Bitti..."

Anadolu Ajansı, 24 Şubat 1942 günkü haberleri içerisinde şöyle bir resmi açıklamaya yer verdi:

"Anadolu Ajansı'nın salahiyettar membadan haber aldığına göre, içinde 769 Romanyalı Yahudi bulunan Panama bandıralı Struma vapuru İstanbul'a 15 Kanunuevvel 1941 tarihinde geldi. Gemi, makinesinde tamiri müşkül ve hatta kasten olduğu intibaını veren

arızaların bu Yahudiler'i kabul edebilmesi ihtimali olan devletlerin Ankara'daki mümessillerine birkaç defa müracaat edildiği gibi bu Yahudiler'i geldikleri memlekete iade etmek imkânı olup olmadığı araştırıldı. Diğer taraftan da bu Yahudiler'e ya yollarına devam etmeleri veya geri dönmeleri için birkaç kere tebligatta bulunuldu. Müracaat edilen devletlerden kimi alaka göstermedi, kimi de kabul edemeyeceğini bildirdi. Romanya'nın Ankara sefiri de bunların Romanya tebaalı Yahudi olduklarını, memleketi yolsuz bir şekilde terk ettiklerini ve kendilerinin Romanya'ya kabulünün asla bahis mevzuu olamayacağını bildirdi.

Geminin tamiri hitam bulduğu halde, bizzat Yahudiler de ne yollarına devam ettiler, ne de geriye döndüler. Çünkü geminin kaptan ve tayfası Bulgar olduğu ve Bulgaristan harp halinde bulunduğu için yollarına devam etmek istemiyorlardı. Binaenaleyh gemiyi geldiği denize iade etmekten başka imkân kalmadığı cihetle bu hususta alaka gösterecekleri zannedilen devletlerin mümessillerine haber verildi ve badehu gemi, 23 Şubat'ta Karadeniz'e iade edildi.

Ertesi günü sabahleyin Boğaz dışında Yön Burnu'nun 4-5 mil kadar açığında bir infilaktan sonra geminin batmakta olduğu haber alınarak mahalline tahlisiyeler gönderildi."

SON